

**DOCUMENTE DIPLOMA-
TICE :: EVENIMENTELE DIN
PENINSULA BALCANICĂ.
: ACȚIUNEA ROMÂNIEI :
SEPTEMBRIE 1912 — AUGUST 1913**

Cartea Verde

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**TEXTUL TRACTA-
TULUI DE PACE
DELA BUCUREȘTI
.. 1913 ..**

**TRADUCERILE DE
V. M. IVANCEANU, REDACTOR
ÎN MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE**

CARTEA VERDE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DOCUMENTE DIPLOMATICE

EVENIMENTELE DIN PENINSULA BALCANICĂ

ACȚIUNEA ROMÂNIEI

SEPTEMBRIE 1912 — AUGUST 1913

Cartea Verde

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**TEXTUL TRACTATULUI DE
PACE DE LA BUCUREȘTI
1913**

Traducere de **VINTILĂ M. IVANCEANU**, redactor în Ministerul Afacerilor Străine
cu încuviințarea Ministerului.

BUCUREȘTI

Editura Inst. de Arte Grafice și
Editură «MINERVA», B-dul Aca-
demiei, 3 — Str. Edgard Quinet, 4

1913

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

Sinaia, Joi, $\frac{20 \text{ Septembrie}}{1 \text{ Octombrie}}$ 1912.

Joia trecută, 13 Septembrie, Ministrul Turciei, Sefa Bey, mi-a propus, din partea Ministrului de Externe Noradunghian, să public în ziarele noastre oficioase declararea «că guvernul «român nu va rămâne indiferent în cazul când vre-o între-prindere va fi de natură de a turburà pacea și Statu-quo «în Balcani».

Ieri, Miercuri, a mai venit, între 6 și 7 $\frac{1}{2}$ ore seara la mine, și vorbindu-mi de pregătirile războinice la Sofia, Belgrad și Atena (despre care ne informaseră și telegramele legațiunilor noastre), m'a întrebat: «ce avem de gând să facem ca amici ai Turciei?»

I-am răspuns: «Ca amici ai Turciei», noi credem că mai înainte de toate este în interesul său să încheie pacea cu Italia și că Regele nostru chiar are de gând să se adreseze direct în acest sens Maiestății Sale Imperiale Sultanului. Cât privește atitudinea noastră în raport cu complicațiunile ce vor putea surveni în Balcani, noi suntem deciși pentru moment să păstrăm neutralitatea.

În legătură cu aceasta, și Ministrul Bulgariiei, d-l Kalinkoff, m'a întrebat ce atitudine ar avea România în cazul unui conflict cu Turcia, în care Bulgaria ar avea să apere drepturile conaționalilor săi, făcând aluzie — pe cât mi s'a părut — la

svonurile despre o convenție militară încheiată între România și Imperiul Otoman.

I-am răspuns că «svonurile nu sunt întemeiate, că România «nu poate uita că ea însăși și-a câștigat independența în lupta «contra Turcilor și că, prin urmare, dacă Bulgarii, Sârbii și «Grecii, creștini ortodocși ca și noi, vor să lupte pentru im-
«bunătățirea soartei conaționalilor lor de sub stăpânirea tur-
«cească, România va păstra o strictă neutralitate, întrucât nu
«va fi vorba de schimbări teritoriale»¹⁾.

T. MAIORESCU

2

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

La Consiliul de Miniștri, ținut în Cas-
telul Peleş Sâmbătă, $\frac{22 \text{ Septembrie}}{5 \text{ Octombrie}}$ 1912
sub prezidenția M. S. Regelui.

Insărcinatul cu afaceri austro-ungar Contele Czernin mi-a comunicat că guvernul otoman s'a adresat la cel austro-ungar pentru a-i cere manifestarea unei atitudini energice în contra pregătirilor războinice ale Serbiei, dar că guvernul din Viena nu a admis cererea.

T. MAIORESCU

3

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, $\frac{25 \text{ Septembrie}}{8 \text{ Octombrie}}$ 1912.

Astăzi, la 4 ore p. m., Ministrul rus, d-l Șebeco, mi-a adus la cunoștință că Rusia și Austria fac demersuri pe lângă cele

¹⁾ Vezi mai jos No. 4.

patru State balcanice și, simultan, Marile Puteri pe lângă Guvernul turcesc, pentru a împiedică izbucnirea unui războiu în Balcani și a asigura supușilor creștini din Imperiul Otoman introducerea reformelor (cerute de art. 23 al Tratatului de la Berlin), conform propunerii Franței ¹⁾.

Am mulțumit d-lui Șebeko pentru inițiativa ce a luat-o de a ne ține în curent cu demersurile Guvernului rusesc în faza actuală a chestiei balcanice. I-am spus că și Guvernul austro-ungar ne dă aceeași dovadă de încredere și că, de exemplu, pe temeiul unei telegrame din Viena dela $\frac{19 \text{ Septemvrie}}{2 \text{ Octomvrie}}$, mi s'a comunicat declararea proiectată de unele Mari Puteri către Guvernele balcanice, că Puterile nu vor tolera nici o schimbare teritorială în Balcani.

Am adăogat că trebuie să exprim mulțumirea noastră de câte ori vedem Rusia și Austro-Ungaria înțelese asupra unei direcții comune în criza balcanică.

T. MAIORESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

4

București, Miercuri, $\frac{26 \text{ Septemvrie}}{9 \text{ Octomvrie}}$ 1912.

Astăzi pela 5 ore p. m., Ministrul Bulgar, d-l Kalinkoff, a venit la mine și mi-a citit (notată de d-sa pe o foaie de hârtie) traducerea unei depeși a d-lui Ministru-Prezident Gheșoff, cu următoarea cuprindere :

«Aveți bunătatea și comunicați d-lui Ministru-Prezident că «sunt foarte mișcat de declarațiunea d-sale foarte prețioasă

¹⁾ După informațiuni ulterioare, Miniștrii Rusiei și Austro-Ungariei au și făcut în aceeași zi $\frac{25 \text{ Septemvrie}}{8 \text{ Octomvrie}}$, prin declarații identice, demersul comunicat de d-l Șebeko pe lângă cele patru State balcanice, ale căror Guverne însă au răspuns evasiv și cu îndoială asupra realizării reformelor din partea Turciei. În deosebi, însă, d-l Gheșoff a declarat celor doi Miniștri, cu acest prilej, că Bulgaria nu are «asprațiuni teritoriale».

«pentru noi. Luăm act de ea. Consiliul Miniștrilor și eu personal mulțumim d-lui Ministru-Prezident foarte cordial și suntem recunoscători României pentru strălucita sa atitudine și pentru noua sa mărturie de sentimente bune și amicale «față de noi». Mulțumirile guvernului bulgar se refer la răspunsul dat d-lui Kalinkoff și menționat în raportul dela 20 Septembrie ¹⁾ 1 Octombrie. Am rugat pe d-l Kalinkoff, arătându-i cât de importantă este comunicarea ce mi-a făcut-o acum, să-mi dea foaia de hârtie pe care a scris, cu propria sa mână, traducerea citită; mi-a dat-o, și am depus-o în arhiva Ministerului Afacerilor Străine.

T. MAIORESCU

5

Legățiunea Regală a Bulgariei către Ministerul Afacerilor Străine.

Nota verbală No. 1450.

București, ⁵/₁₈ Octombrie 1912.

Legățiunea Regală a Bulgariei este însărcinată de Guvernul său să comunice Guvernului Regal al României cele ce urmează :

Anarhia care domnește în Turcia și care turbură așa de adânc liniștea și siguranța în țările vecine agravându-se de cât-va timp, Marile Puteri au crezut de cuviință să ia asupra lor realizarea reformelor prevăzute de art. 23 al tratatului din Berlin. Ca răspuns la această ultimă expresiune a voinței colective a Europei, sublima Poartă a recurs la un procedeu care i-a servit de mai multe ori: a declarat că va aplica reforme serioase atât în Turcia Europeană cât și în provinciile din Asia, dar că nu crede că un amestec străin în ceiace privește aplicarea lor ar fi folositor operei reformelor.

1) Vezi mai sus No. 1.

Această făgăduință a Guvernului Otoman de a aplica reforme serioase, a stârnit în toată lumea neîncrederea de care vorbea Conte de Andrassy în nota sa delă 30 Decembrie 1875.

«Una din cauzele principale ale acestei neîncrederi adânc «înradăcinată», zicea cu drept cuvânt vechiul Cancelar al Austro-Ungariei, «trebuie să fie căutată în faptul că mai multe «măsuri anunțate în ultimele rescripte ale Sultanului, au fost «proclamate, fără ca soarta creștinilor să fi încercat o îmbunătățire simțitoare».

De treizeci și șapte de ani, evenimentele au demonstrat cu prisosință dreptatea acestor judecăți; ast-fel, Guvernele Regale ale Bulgariei, Greciei și Serbiei, ne mai putând îndura suferințele consângenilor lor din Turcia și o situațiune plină de primejdii pentru viitorul lor, au hotărît să ceară un control eficace pentru elaborarea și înfăptuirea singurelor reforme radicale capabile să îmbunătățească soarta mizerabilă a Creștinilor și pacificarea Peninsulei-Balcanice.

Această ultimă încercare, a cărei moderațiune contrastează cu atitudinea provocătoare a Turciei care mobilizase, fără motiv serios, contra Statelor Balcanice, neisbutind, și rupțura relațiilor diplomatice, fiind ordonată de Sublima Poartă, Guvernele Regale ale Bulgariei, Greciei și Serbiei, s'au văzut obligate, spre marea lor părere de rău, să recurgă la forța armelor.

Bulgaria găsindu-se, de atunci, în stare de război cu Turcia, i-a adresat o declarațiune formală, conform art. 1 al Convențiunei din 17 Octombrie 1907, relativă la deschiderea ostilităților.

Guvernul Regal al Bulgariei nădăjduște că scopul pe care îl urmărește declarând războiul, coincide cu interesele tuturor popoarelor civilizate. Străinii care locuiesc în provincia a cărei pacificare permanentă este obiectul războiului, nu vor avea decât să profite de această pacificare. Sub un regim de ordine, de libertate și de progres, interesele naționalilor tuturor țarilor să fie sigure că au să fie ocrotite, prosperitatea materială și dezvoltarea intelectuală vor fi de sigur obiectul unei solitudini pe cât de statornică pe atât de luminată.

Astfel, guvernul Regal crede că poate să se sprijine pe simpatia Națiunilor Amice și face un apel stăruitor guvernului Regal al României ca să nu-i refuze neutralitatea sa binevoitoare în greaua sarcină pe care și-a asumat-o¹⁾.

6

Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 10/28 Octomvrie 1912.

. . . Felul cum regele Ferdinand a primit războiul cu un minimum de șovăială și cu o bună dispoziție care a mirat pe toți, nu poate să nu impresioneze și să nu dea naștere la credința că Țarul Bulgarilor. . . . să nu fi obținut, în prealabil, din partea Austriei asigurări serioase.

Față de Rusia, aceste asigurări au fost luate, pare-se, în sensul că aici se speră să nu fie striviți, grație unei intervențiuni rusești, în caz de victorii turcești; fi-vor luate, în plus, oarecari asigurări precise în ce privește România și garanții contra unei atitudini amenințătoare din parte-ne?

D. J. GHICA

7

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI

București, Marți, 16/29 Octomvrie 1912.

La primirea diplomatică de astăzi, Ministrul Bulgariei d-l Kalinkoff, mi-a vorbit de nota verbală a Bulgariei datată dela 5/18 Octomvrie²⁾.

I-am răspuns că, în limitele Tractatului dela Berlin, neu-

¹⁾ Vezi mai jos No. 7.

²⁾ Vezi mai sus No. 5.

tralitatea României este firescă. Dacă se vor produce însă schimbări teritoriale în Balcani, România va avea să-și spue cuvântul ¹⁾).

T. MAIORESCU

8

Telegramă către MAIESTATEA SA REGELE la Castelul Peleş.

Bucureşti, Luni, $\frac{22 \text{ Octomvrie}}{4 \text{ Noemvrie}}$ 1912.

Ministrul Rusiei îmi comunică ultimele propuneri ale d-lui Poincaré, primite de Rusia : intervenţia imediată a Marilor Puteri la Constantinopole şi pe lângă Statele Balcanice ; stăpânirea turcă în Europa, redusă la Constantinopole cu zona dinprejur, plecând dela gura Mariţei la Marea Neagră, cuprinzând şi Adrianopolul. Pentru Albania, autonomie sub suzeranitatea turcă. Restul teritoriului, se împarte între Statele balcanice după înţelegerea dintre ele. Pe aceste baze, cererea armistiştiului şi conferinţa Marilor Puteri cu participarea României şi a celor patru State balcanice. Rusia adaugă condiţia : drept compensare pentru România, rectificarea frontierei Dobrogei.

Am vorbit cu Ministrul Austro-Ungariei, care mi-a spus că Guvernul său a şi intervenit la Sofia în favoarea noastră.

T. MAIORESCU

9

Raportat MAIESTĂŢII SALE REGELUI la Castelul Peleş.

Bucureşti, Marţi, $\frac{23 \text{ Octomvrie}}{5 \text{ Noemvrie}}$ 1912.

Eri, după ce trimisesem telegrama cifrată la Castelul Peleş, a venit, seara târziu, Ministrul Turc Sefa Bey la mine şi

¹⁾ Vezi mai jos No. 10 şi No. 21.

mi-a citit o depeșă a Guvernului său, al cărui rezumat este următorul: «Situția foarte compromisă a armatei noastre nu ne permite să avem speranța de a putea apăra cu succes Ceatalgea; recurgem deci la mijloace politice ca să împiedicăm intrarea Bulgarilor în Constantinopol. Cerem Marilor Puteri, ca oprind mersul înainte al armatelor bulgare, să facă să înceteze ostilitățile și să înceapă negocierile pentru pace. Tratatative directe pentru armistițiu ar fi pierdere de timp prețios și nu putem prevedea grozavele consecințe ale ocupării Constantinopolului de către dușmani. Guvernul Român este rugat să întrebuinteze toate mijloacele pentru a preveni intrarea Bulgarilor în Constantinopol».

T. MAIORESCU

10

Raportat MAJESTĂȚII SALE REGEDULUI Cluj

București, Sâmbătă, $\frac{27 \text{ Octomvrie}}{9 \text{ Noemvrie}}$ 1912.

Astăzi, după Consiliul de Miniștri, am fost dela 5 $\frac{1}{2}$ —6 $\frac{1}{2}$ ore p. m. la Ministrul rusesc, d-l Șebeko. Vorbind despre relațiile noastre cu Bulgaria, i-am adus aminte de răspunsul ce l-am dat d-lui Kalinkoff la 16 Octomvrie, când mi-a vorbit de declararea de războiu a Bulgariei către Turcia¹⁾.

Odată ce se înlătură cu desăvârșire dispozițiunile Tractatului dela Berlin, se înlătură și legitimarea fruntariei noastre Dobrogene impusă prin acel Tractat, și o nouă regulare devine necesară. Noi am dorî ca această regulare să se facă prin bună înțelegere între România și Bulgaria și așteptăm chiar ca inițiativa unei asemenea înțelegeri să pornească dela Bulgaria, dela care a pornit și războiul în contra Turciei. Din considerație pentru Regele Ferdinand al Bulgariei, voim

¹⁾ Vezi mai sus No. 7.

să evităm orice presiune străină în această privință. Însă în mod amical și confidențial, pot spune că rectificarea hotărârii noastre dela Sudul Dobrogei trebuie să cuprindă o linie dela Turtucaia la Marea Neagră dincoace de Varna.

Acelaș lucru îl voi spune și Ministrului Austro-Ungar, Prințului de Fürstenberg.

T. MAIORESCU

11

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Marți, 6/19 Noemvrie 1912.

D-l Șebeko, care alaltăieri, Duminică, fusese la mine ca să-mi anunțe că Președintele Săbănzii, d-l Daneff, după ce va fi raportat Regelui Ferdinand despre misiunea sa pe lângă Împăratul Franz Iosef la Budapesta, va sosi la București pentru a se înțelege cu Guvernul român, îmi spune, la primirea diplomatică de astăzi (dela care a lipsit Ministrul bulgar d-l Kalinkoff), că a insistat pentru venire.

Tot la primirea diplomatică de astăzi, vorbind Prințului de Fürstenberg de posibilitatea întrunirii unei Conferințe sau unui Congres european pentru regularea chestiei balcanice, i-am spus că la un asemenea Congres va trebui să participe și România, care însă ar pune ca o condiție sine qua non, prealabila admitere în principiu a rectificării graniței Dobrogene spre Bulgaria. Prințul de Fürstenberg mi-a răspuns că în cazul întrunirii unei asemenea Conferințe, Austro-Ungaria va fi pentru admiterea României și găsește necesitatea acelei rectificări de graniță dela sine înțeleasă ¹⁾.

T. MAIORESCU

1) Vezi mai jos No. 14.

Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 4/17 Noemvrie 1912.

... Am onoare a informă pe Excelența Voastră că, Consiliul de Miniștri bulgar, interpelat de Domnul Gheșoff asupra trimiterei Domnului Daneff la București, a fost unanim, după cât se pare, a recunoaște că această misiune se impune.

Miniștrii aveau impresia că Regele Ferdinand nu s'ar opune și că deăltfel aceasta eră și intenția sa, chiar după trimiterea Domnului Daneff la Budapesta; ceeace reiese din conversația pe care a avut-o Domnul Nekludow cu Domnul Gheșoff asupra acestui subiect, — după întrevederea noastră de Joi — și în cursul căreia Primul Ministru a lăsat să se înțeleagă că Regele, înainte de a vorbi cu România, ținea să știe părerile exacte schimbate la Budapesta.

Pe ziua de ieri a fost un schimb activ de telegrame între Rege și Cabinet; azi dimineață fără să fi primit vre-o comunicare oficială, am fost informat de către colegul meu Rus, că cestiunea s'a rezolvit și că Președintele Sobraniei, imediat după întoarcerea sa dela Stara-Zagora, va plecă la București..... foarte stăruiitor și foarte sincer Domnul Nekludow chiar dela începutul crizei, s'a pus cu totul în serviciul nostru, susținând punctul nostru de vedere și pledând ca și Domnul Sazonow, dreptul nostru la compensații.

Astăzi, plecarea Domnului Daneff fiind hoătrită, n'am mai vorbit cu Domnul Nekludow despre aceasta, dar în schimb, am avut, din isvor englez și francez, informațiuni prețioase.

Domnul Gheșoff ar fi declarat că, dacă este gata să acorde României toate avantajile posibile (coprinzând și pe

acele pe cari populația Cuțo-Vlahă din Macedonia crede că le va avea, cu toate că de fapt este aproape sigur că Bulgaria nu va stăpâni de cât cea mai mică parte), trebuie să ținem socoteală că o cedare de teritoriu cere, după Constituție, aprobarea Marelui Sobranii de la Târnova. Ori, după părerea lui, această adunare va refuza ratificarea, și Cabinetului prezidat de el nu-i va rămâne de cât să demisioneze.

A cedă Silistra, pare deci, imposibil, pentru un moment, Domnului Gheșoff; în schimb, crede că Bulgaria poate și trebuie să meargă cât mai departe în ceea ce privește garanțiile: angajamentul solemn de a dărâma întăriturile Silistrei precum și lucrările forturilor dinprejur și de a retrage toate trupele, etc.

Cred, fără să am nici un indiciu, bine înțeles, că stăruind, ar fi posibil să se învingă rezistența statului major bulgar și să se obțină dărâmarea lucrărilor de la Șumla, cu dislocarea trupelor cari sunt acolo, mai ales că în principiu aceste lucrări sunt de concepție turcă, ridicate contra invaziei armatelor rusești.

Excelența Voastră va vedea din convorbirea cu Domnul Daneff, dacă această eventualitate a refuzului ratificării de Marea Sobranie este obstacolul care ne iă ori și ce speranță de a avea Silistra, care este considerată ca partea principală a revendicărilor noastre, fără îndoială prin cunoștința pe care Domnul Gheșoff a avut-o de raportul Guillemin asupra audienței sale la Castelul Peleş, și al cărui înțeles vi l'am comunicat Excelenței Voastre într'o scrisoare precedentă.....

Asupra soartei populațiunii românești din Macedonia, și chiar pentru acelea pe cari marile linii de partaj între aliați le face să treacă sub alte dominațiuni de cât cea bulgară, cred, că putem trage folos pe lângă Guvernul Bulgar, atât din simpatia sa pentru o Albanie autonomă cât și din ruptura adâncă ce s'a produs între Bulgaria și Grecia...

După câte am aflat Domnul Gheșoff este foarte neliniștit de pretențiunile Grecești, pe

care le găsește *in petto* exorbitante, mai ales comparate cu slabele lor succese militare. Grecii înțeleg să aibă Ianina și Epirul întreg, cuprinzând și regiuni pur albaneze. Cum de altfel Grecii cred că li s'ar cuveni ținutul din prejurul Monastirului, am putea pretinde Bulgariei să sprijine vederea noastră pentru ca dorințele Cuțo-Vlahilor. . . . să fie realizate, și ca grupul Românilor din Macedonia, atât de la Pind cât și de la Meglen să fie alăturat pe lângă această Albanie, necristalizată încă, pe care va trebui s'o despartă și să-i redă autonomia, soluție pe care Bulgaria, cu toată solidaritatea ei actuală cu aliații, nu poate s'o vadă cu ochi răi de oare ce întreveđe posibilități realizabile mai târziu

D. J. GHICA

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, $\frac{26 \text{ Noemvrie}}{9 \text{ Decemvrie}}$ 1912.

Prezidentul Sobraniei, d-l Daneff, a sosit aseară în București, venind din Sofia. Azi dimineață a fost la mine și am avut împreună o lungă convorbire, al cărei rezumat este următorul:

Fără a fi început eu să vorbesc, de vre-o cerință a României, d-l Daneff a luat însuși inițiativa de a ne propune mai întâi: ca Românii macedoneni să aibă, în regiunile anexate de Bulgari după pacea cu Turcia, liberul exercițiu al imbei în școalele și bisericile lor și un Episcopat propriu.

Eu am adăogat că trebuie să fie admisă și subvenționarea acestor școale și biserici de către Statul român.

D-l Daneff: «Se poate, aceasta ar ușura finanțele noastre». Apoi d-l Daneff a vorbit de rectificarea frontierei noastre

dobrogene, declarând că nici un bulgar serios nu se gândește la luarea Dobrogei, că noi stăm în bune relații de vecinătate; că, prin urmare, nu se poate vorbi nici de compensație pentru România, nici de linie strategică, ce ar fi indicată numai în contra unui dușman. Așa dar, ne putem gândi la o rectificare de frontarie, care să fie de bun efect moral în amândouă țările, dar pentru aceasta Bulgaria n'ar putea admite, de exemplu, cedarea Silistriei.

Eu am întâmpinat îndată, că o asemenea restricție îmi pare în contradicție cu cele spuse acum de d-l Daneff contra unei linii strategice. Tocmai dacă trebuie respinsă ideea unei linii strategice, ca fiind semn de dușmănie, Silistria se cuvine să revie României. Ea a fost atribuită Bulgariei prin Tratatul dela Berlin cu o evidentă intenție ostilă contra noastră, fiindcă nu consimțeam la cedarea Basarabiei. Silistria, aflându-se numai la 800 metri dela granița actuală, stă acolo ca un punct strategic al Bulgariei în contra Dobrogei. Orice rectificare de frontieră trebuie să înceapă cu anexarea Silistriei la România.

Am adăugat că înțeleg greutatea pentru Guvernul Bulgar de a face să se primească în țara sa o asemenea cesiune, dar sunt argumente cari o vor putea înfățișa acceptabilă; mai întâi, faptul neutralității noastre în timpul războiului cu Turcii, fără de care n'ar fi fost cu putință isbânda Bulgarilor. Înțelesul neutralității noastre, precum l'am arătat de mai multe ori d-lui Kalinkoff¹⁾, eră, în caz de schimbări teritoriale în Peninsula Balcanică, o rectificare a frontariei.

Apoi, dacă voim să ajungem la o bună înțelegere, ca două State independente, fără intervenția altor Puteri, pot fi luate în considerare și foloasele ce le-ar putea dobândi Bulgaria dela noi, de exemplu, un pod peste Dunăre, etc.

D-l Daneff nu s'a arătat recalcitrant, dar a zis că acum merge la Londra pentru tratativele de pace cu Turcia, cari speră că se vor termina în vre-o două săptămâni cu cedarea

¹⁾ Vezi mai jos No. 21.

«în bloc», a teritoriului reclamat de aliații creștini, rămâind ca să-l împartă aceștia singuri între ei. După încheierea păcii cu Turcia și în vremea tratărilor între aliați pentru distribuirea teritoriului cucerit, ar trebui să înceapă și tratările cu România.

Am întâmpinat că Guvernul Român nu poate admite ca tratările cu Bulgaria, pe cari le consideră ca începute prin inițiativa luată astăzi de d-l Daneff, și care speră că vor fi continuate cât mai curând tot de d-sa, în calitate de delegat special, să atârne dela încheierea păcii cu Turcia, care poate întârziă foarte mult. D-l Daneff având să meargă la Londra, noi vom da d-lui N. Mișu, noul nostru Ministru pe lângă Curtea Marei Britanii, depline puteri pentru a trată cu delegatul ad-hoc al Guvernului bulgar. Orice întârziere ar putea provoca intervențiunea Marilor Puteri, cari se vor amesteca și în tratările aliaților cu Turcia, pe când, din contra, ar fi de dorit ca două State independente, cum sunt România și Bulgaria, să se înțeleagă odată singure între ele.

D-l Daneff a sfârșit convorbirea prin cuvintele: «Poate că se va găsi un mijloc să ne înțelegem».

Apoi am luat pe d-l Daneff cu mine la Cameră, unde Maiestatea Sa Regele a citit Mesagiul de deschidere a noiei sesiuni parlamentare. D-l Daneff a asistat la manifestarea entusiastă a reprezentanților Națiunii, când Maiestatea Sa a rostit cuvintele: «Glasul României va fi ascultat».

T. MAIORESCU

14

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Duminică, 2/15 Decemvrie 1913.

Ministrul Italiei, Baronul Fasciotti, mi-a spus că Guvernul său «ar admite bucuros ca un reprezentant al României să

«fie deasemenea admis la reuniunea Ambasadorilor, și aceasta «având în vedere marea importanță și marile interese orientale ale acestei Puteri, pe cari ea n'ar putea să le apere în urma neutralității ce ea a observat».

Admiterea la așa numita «reuniune a Ambasadorilor» la Londra, nu a cerut-o România; ea a fost propusă de Germania (fără a ne întrebă mai înainte) și sprijinită de Austro-Ungaria. Noi vorbisem de participarea României, în cazul unui congres european, pentru regularea întregii chestii balcanice ¹⁾.

15

Raportat MAIESTĂȚII SALE RECELUI

București, Marți, 11/24 Decembrie 1912.

Ieri am conferit cu d-l Mișu, sosit din Constantinopol pentru a se duce la noua sa destinație, ca ministru plenipotențiar la Londra, și astăzi am continuat conferința cu d-sa și cu d-l D. I. Ghika, ministrul nostru din Sofia, chemat ad-hoc la București. Am stabilit împreună cerințele României față de Bulgaria, cari vor fi apoi în parte rezumate prin instrucții scrise ²⁾.

16

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Marți, 11/24 Decembrie 1912.

Insărcinatul cu afaceri Austro-Ungar, Baronul Haymerle, mi-a comunicat, din ordinul Contelui Berchtold, următoarea

¹⁾ Vezi mai sus No. 11.

²⁾ Vezi mai jos No. 18.

telegramă adresată Ambasadorului Austro-Ungar la Londra, Conte Mensdorff, și datată Viena, 21 Decembrie:

«Precum vă este cunoscut din informațiunile anterioare «primite de aici, am stăruit dela începutul crizei balcanice, «pentru o înțelegere între România și Bulgaria. Din partea «României se ridicaseră, precum se știe, oarecari pretenții «de cesiuni teritoriale la granița Dobrogei.

«În interesul dezideratelor române, am transmis la Sofia «părerea mea că o relație amicală între cele două Regate «vecine merită concesiile teritoriale dorite de Guvernul din «București, concesiile cari, în proporție cu sporirea de prevă- «zut a teritoriului bulgar, sunt minimale. Și față de d-l «Danef, cu prilejul trecerii sale prin Budapesta și Viena, «m'am exprimat în acelaș sens.

«Dealtminteri, nici nu-mi închipuiesc posibilă o stabilire a «situației balcanice fără prealabiia satisfacere a legitamelor «cereri române în favoarea unei rectificări de frontieră din «partea Bulgariei».

«Aș pune dar mare preț pe continuarea de către Exce- «lența Voastră a stăruințelor mele pentru realizarea unei în- «țelegeri româno-bulgare și pe înrăurirea ce ați putea-o avea «asupra d-lui Danef în modul ce-l veți crede mai nimerit»

T. MAIORESCU

17

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, 11/24 Decembrie 1912.

D-l Danef mi-a spus că așteaptă informațiunile Guvernu-
lui bulgar relative la convorbirile pe care le-a avut la Bu-
curești și despre cari el a raportat din Viena. El nădăjdu-
ește că vom putea începe negocierile săptămâna viitoare.

MIȘU

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Londra²⁾.

București, Sâmbătă 15/2 Decemvrie 1912.

Domnule Ministru,

Cu privire la chestiunile cari vor face obiectul misiunii d-voastre la Londra, țin a vă atrage deosebita atenție asupra următoarelor două puncte esențiale, expunându-vă vederile Guvernului Român, de cari să vă călăuziți în negocierile d-voastre.

1. Reuniunea Ambasadorilor Marilor Puteri la Londra:

România n'a cerut participarea la reuniune, dar, firește, ar fi multămită să i se ofere și să o primească, bine înțeles, pe picior de egalitate.

Cât privește atitudinea Puterilor în această chestiune, trebuie să vă comunic că Germania și Austro-Ungaria le-au cerut participarea României. Italia a sprijinit cererea.

La o eventuală participare a României la reuniunea Ambasadorilor,²⁾ veți căuta a apăra, mai înainte de toate interesele Aromânilor. În acest sens poate fi vorba de o Macedonie și de o Albanie autonomă, eventual de o Albanie cât de mare. În tratativele d-voastre veți insistă ca Statele balcanice, și în deosebi Grecia, să respecte școalele și bisericile Aromânilor și să nu stânjenească întru nimic înființarea unui Episcopat al lor.

Și interesele călugărilor Români dela Muntele Atos pot forma obiectul observațiilor d-voastre, călăuzindu-vă de alăturata notiță specială și punându-vă, anume pentru această chestie, în contact mai intim cu Ambasadorul Rusiei.

Mai poate fi importantă pentru noi calea ferată dela Du-

1) Vezi mai sus, No. 15.

2) Vezi și No. 22 de mai jos.

năre la Adriatica, în examinarea căreia va urma să țineți seamă, eventual, și de propunerea — notată mai jos — ce s'ar putea face Bulgariei pentru aruncarea unui pod peste Dunăre.

Poate fi indicat, dacă negocierile d-voastre cu d-l Daneff nu vor ajunge la un rezultat mulțumitor, să atingeți și în reuniunea Ambasadorilor discuția noastră cu Bulgaria, și chiar, eventual, pericolul unei recalitrante neașteptate a Guvernului Bulgar :

II. Negocierile cu Bulgaria, în special cu d-l Daneff :

Cunoașteți împrejurările în cari s'a efectuat misiunea d-lui Daneff la București.

Țin a vă preciza, pe scurt, convorbirile ce d-sa a avut aci cu Guvernul Român :

1. Cât privește pe Românii Macedoneni, d-l Daneff ne-a dat asigurarea că Bulgaria va respecta școalele și bisericile lor din localitățile ocupate și că admite înființarea unui Episcopat pentru Aromânii din Macedonia.

D-sa n'a făcut obiecțiuni în privința subvenționării directe de către Statul Român a instituțiilor de cultură ale Aromânilor.

2. Fruntaria Dobrogei.

Fiind date relațiile de prietenie actuale între Bulgaria și România, pe cari dorim să le facem și mai strânse pe viitor nu poate fi vorba nici de compensații teritoriale, nici de linii strategice, ci numai de o rectificare de fruntarie, care să prezinte o garanție și o siguranță pentru viitor despre sinceritatea simțimentelor prietenești reciproce, înlocuind — în momentul când se aduce o așa de mare atingere tratatului dela Berlin — granița actuală, impusă nouă prin acel tractat, în contra voinței noastre, și înlăturând orice neînțelegere între cele două State.

În acest scop, România trebuie să obție o linie de hotar care pornind dela Dunăre și ajungând la Marea Neagră, să fie trasă pe cât se poate mai la Sud de granița actuală. Se

prezintă patru traseuri ¹⁾ însemnate pe patru hărți ce le aveți la îndemână.

Primul traseu — linia strategică — îl puteți înfățișa ca reprezentând dezideratele cercurilor noastre militare, dar se cuvine a fi eliminat din discuție pentru motivele deja expuse.

Veți inzista asupra celorlalte. Din telegrama cifrată ce vă voi trimite zilele acestea, veți vedea că n'am putea admite traseul care, pornind puțin spre Vest de Silistra, ar ajunge la Balci, lăsând Dobrici de partea Bulgariei.

În afară de foloasele ce Statele balcanice, și în special Bulgaria, au tras din neutralitatea României, suntem gata a acorda și alte foloase, pentruca Guvernul Bulgar să poată justifica dinaintea Parlamentului rectificarea de frontieră ce se cuvine României.

Chestiunea care o punem azi a fost «subînțeleasă» când am păstrat neutralitatea care a permis, sau în orice caz a înlesnit, succesele Bulgarilor față de Turci.

Și acum România va fi în măsură să își exercite influența pe lângă puteri în sensul dorințelor Bulgariei, cu cât o va ști mai pregătită a ocroti interesele Aromânilor de sub-stăpânirea ei și a ne oferi dovezi sincere și spontanee de prietenie în privința rectificării de frontieră.

Un pod peste Dunărea ar putea da, în fine, satisfacție unui deziderat mai vechiu al Bulgariei, fiind în folosul intereselor ei economice.

Acestea sunt punctele asupra cărora țineam să atrag atenția d-voastre.

Nu voi lipsi a vă da instrucții amănunțite asupra fiecărui

¹⁾ Linia 1-a cuprinde 48.497 case (socotite cu 10 suflete fiecare): 30.909 turcești, 14.143 bulgărești, 3.445 românești.

Linia a doua: 26.415 case: 13.514 turcești, 9.925 bulgărești, 2.976 românești.

Linia a 3-a: 16.535 case: 8.931 turcești, 7.266 bulgărești, 438 românești.

Linia a 4-a: 13.857 case: 6.698 turcești, 6.721 bulgărești, 438 românești.

cărui punct în parte, îndată ce vor fi necesare, după mersul negocierilor d-voastre.

T. MAIORESCU

19

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia 16/29 Decembrie 1912.

Am vorbit cu Președintele consiliului care mi-a declarat că Președintele Camerei (Danef) are instrucțiuni precise și depline puteri a trată cu noi la Londra și chiar a adăogat, pentru a conchide, bine-înțeles referindu-se în prealabil guvernului bulgar pentru fiecare punct în discuțiune.

BCU Cluj / Central University Library D. I. J. GHICA.

20

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Mi-
nistrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, 18/31 Decembrie 1912.

Negocierile cu Domnul Danef sunt urgente. Cerem o linie de frontieră care să plece dela Vest de Turtucaia și să ajungă la Sud de Ekrene, cu sau fără Dobrici. Oferim pod peste Dunăre și sprijin diplomatic.

T. MAIORESCU.

Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia către
Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 17/30 Decembrie 1912.

Am onoare a informa pe Excelența Voastră că am primit vizita Domnului Stancioff, fost Președinte de Consiliu, actualmente Ministru al Bulgariei la Paris și sublocotenent de cavalerie al gardei; în această calitate, acest personajiu a urmat operațiunile cōloanei Teodoroff, cu misiunea de a supraveghea pe principii Boris și Ciril, și s'a întors din Salonie cu Regele Ferdinand, acum zece zile.

Sub pretext că vrea să ia cunoștință de dezideratele noastre și să afle în ce stadiu stau convorbirile, înainte de a se întoarce la Paris unde, «poate — a adăogat Domnul Stancioff — «nu este imposibil să discut cu Domnul Lahovary, fiind de «față și Domnul Poincaré» [!], Domnul Stancioff a ocolit cestiunea noastră cu cele mai mari precauțiuni.

.....

În timpul convorbirii noastre, am înțeles că interlocutorul meu — ecoul Regelui! — nu avea o cunoștință prea precisă despre misiunea Domnului Mișu și despre limita de stabilit, între activitatea acestuia față de Europa, la reuniunea Ambasadorilor, asupra chestiunilor de interes general român, legate de regulamentul posesiunilor Turciei Europene pe de o parte, și despre rolul Domnului Mișu față de Domnul Daneff asupra chestiunii bulgaro-române, de alta. Domnul Stancioff le cam amestecă pe toate la un loc și mi s'a părut că în fond este jignit de ideea că România înțelege să constrângă Bulgaria prin ajutorul Europei pentru a răfui cestiunea frontierei. Foarte luminat, în urma vizitei mele la București, l-am lămurit eu.

O altă părere — mai uimitoare, pe care o semnalez Excelenței-Voastre, pentru că Domnul Gheșoff, nu de mult,

(sunt aproape zece zile), o spuneă și Contelui Tarnowski — «e că până astăzi, (Domnul Stancioff a fost la mine Sâmbătă) «la urma urmei România n'a formulat nimic precis»!

M'am revoltat, și între altele am replicat Domnului Stancioff, care eșind dela mine, s'a dus la Președintele de Consiliu și la Rege:

«N'am fost în timpul șederei Domnului Daneff, la Bucu-
«rești, dar vin acum de acolo, și am fost pus în curent. Am
«avut onoarea să fiu primit în audiență de Majestatea Sa
«Regele Carol, care a binevoit să-mi vorbească de convor-
«birea de două ceasuri pe care a avut-o cu Domnul Daneff.

«Când asupra unui punct atins de Rege, Domnul Daneff
«a exclamat spunând că opinia publică bulgară nu ar putea
«consimți la un atare sacrificiu, și-a atras următorul răspuns:
«în cei patru-zeci de ani de domnie, Mi s'a întâmplat de câ-
«teva ori, să merg contra opiniei publice, pentru că așa cerea
«interesul țării; adevărați oameni de Stat, Domnule Daneff,
«și d-vs. pretindeți cu drept cuvânt acest titlu, trebuie să știe la
«un moment dat, să ia hotărârile necesare, chiar contra senti-
«mentului nerațional al marelui public»
«veți fi de părerea mea am spus Domnului Stancioff, că în
«România s'a vorbit Domnului Daneff de lucruri precise, nu
«de vagi generalități, și că s'a insistat asupra regulării punc-
«telor ce le avem în vedere dela începutul deschiderei ac-
«tualei crize».

I-am spus cu această ocaziune impresia penibilă de neho-
tărire și neprecizie ce mi-a lăsat prima mea vizită la
Domnul Gheșoff. Și Domnul Stancioff s'a grăbit, eșind dela
mine, s'o împărtășească Președintelui de Consiliu, căci a doua
zi ducându-mă să execut somația formală dictată de tele-
grama categorică a Excelenței Voastre asupra instrucțiunilor
și deplinelor puteri ale Domnului Daneff, Domnul Gheșoff
mi-a făcut un apel mișcător și stăruitor, spunându-mi că re-
gretă că felul lui de a vorbi a putut prima oară să dea
naștere la equivoci și bănueli de tertipuri
Din cele ce am cules acum în jurul meu reese evident că ches-

tiunea cedărei Silistriei se prezintă ca foarte spinoasă și ca foarte greu de regulat

Inainte de a termina trebuie să raportez Excelenței Voastre că Domnul Kalinkoff, pe care l-am văzut în ziua plecării mele din București, mi-a spus între altele următoarele : «ime-
«diat după mobilizare Bulgaria a fost înștiințată de mine, în
«urma declarațiunilor foarte sincere ale Domnului Maiorescu,
«că dacă statul-quo nu este menținut în Turcia, România va
«prezenta la sfârșitul războiului nota de plată». N'are deci
de ce să se mire dacă i-a prezentat-o acuma

D. I. GHICA

22

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Mi-
nistrul Plenipotențiar al României la Londra.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
București, ^{20 Decembrie 1912}
_{2 Ianuarie 1913}

Dacă sunteți admis la reuniunea Ambasadorilor susțineți
exclusiv interesele românești. România la Londra nu trebuie
să pară că este remorcată de o altă putere.

MAIORESCU

23

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, ^{20 Decembrie 1912}
_{2 Ianuarie 1913}

Conform instrucțiunilor sale, Domnul Daneff mi-a spus că
guvernul bulgar nu poate să acorde decât o foarte mică rec-
tificare a frontierei române din Dobrogea. In locul liniei co-
tite de acum, o linie dreaptă.

Bulgaria e convinsă că războiul cu Turcia nu va fi reluat. Adrianopolul, fiind lipsit cu totul de proviziuni, va trebui să se predeă zilele acestea. Turcia este nevoită să recunoască faptul împlinit. De altfel, în această chestiune, Marile Puteri sunt favorabile Bulgariei.

Domnul Daneff m'a lăsat să înțeleg că nu și-a spus ultimul cuvânt.

Măine dimineață o nouă întrevedere cu Domnul Take Ionescu.

Mișu

24

Telegrama Domnului TAKE IONESCU către Domnul
TITU MAIORESCU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Londra, ^{21 Decembrie 1912}
_{3 Ianuarie 1913}

Convorbire de o oră cu Domnul Daneff, noi câteși trei. A recunoscut că situația s'a înrăutățit. Instrucțiunile sale nu-i permit să ofere mai mult decât conținutul telegramii de ieri a Domnului Mișu. Noi i-am arătat cât de periculoasă poate deveni situația. După multe insistențe din parte-ne, a făgăduit să supue la Sofia întrevederea noastră și să ceară noi instrucțiuni, pe cari nădăjduiește să le aibă în câteva zile.

Noi am vorbit destul de energic, dar convingerea noastră este că Bulgaria se simte prea tare, pentru a se teme de amenințări.

TAKE IONESCU

Raportat MAJESTĂȚII SAȘE REGELUI.

București, Duminică $\frac{23 \text{ Decembrie } 1912}{5 \text{ Ianuarie } 1913}$.

Ieri, Ministrul Rusiei Domnul Șebeko, mi-a citit o depeșă a Domnului Sazonow către Ministrul rusesc din Sofia, în care se plânge de tergiversarea Guvernului Bulgar în tratările sale cu noi. Domnul Sazonow se pronunță cu atât mai tare în contra acestei politici, cu cât Rusia însăși ne-a sfătuit la începutul războiului balcanic să păstrăm neutralitatea, și acum atitudinea Bulgariei față de România face să apară sfatul Rusiei ca lipsit de lealitate.

Astăzi, Ministrul Italiei, Baronul Fasciotti, mi-a spus că guvernul italian «face demersuri și continuă să insiste pe lângă «Bulgaria în sensul dorit de România și că el este de părere că «Italia trebuie să se ocupe serios de interesele Cuțo-Vlahilor».

TITU MAIORESCU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{24 \text{ Decembrie } 1912}{6 \text{ Ianuarie } 1913}$.

Am aflat acum, în mod confidențial, că Domnul Gheșoff a rugat ieri pe Ministrul Rusiei să ceară Domnului Sazonow să primească ca Rusia să se amestece în chestiunea Româno-Bulgară în cazul când tratativele între cele două state nu vor ajunge la un acord mulțumitor pentru amândouă.

Colegul meu Rus a transmis această cerere la Petersburg, cu credința însă că nu va fi primită.

El mi-a comunicat o telegramă de alaltă-eri—Sâmbătă—a contelui Benkendorff, care raportează o lungă convorbire cu Domnul Daneff asupra chestiunii noastre și din care reese că Președintele Sobraniei, n'a vorbit nimic de cedarea Silistriei și i-a expus pe scurt propunerile bulgare, după cum urmează :

«Atât școlile cât și bisericile, pentru Cuțo-Vlahi, să fie garantate în fața Europei, integritatea Dobrogei și dărâmarea întăriturilor Silistriei cu cedarea Medjidiei-tabia, și rectificarea frontierei Dobrogei printr'o linie dreaptă, cuprinzând vre-o douăzeci de sate».

Trebue să vă atrag atenția, că colegul meu Austriac, mi-a spus alaltă-eri, după un raport dela Viena, că Rusia ar considera pretențiunile de cedarea Silistriei ca de nesușținut.

Această părere nu mi-a fost niciodată formulată de Ministrul Rusiei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj D. J. GHICA

27

Telegrama Domnului TAKE IONESCU către Domnul
T. MAIORESCU.

Londra, 24 Decembrie 1912
6 Ianuarie 1913

Am văzut astăzi pe Ministrul Afacerilor Străine, ieri și alaltă-eri pe toți ceilalți Ambasadori ; astăzi pentru a doua oară Ambasadorii Austriei și Germaniei. Le-am expus gravitatea situației și pericolul care ar putea rezultă. Toți Ambasadorii îmi fac aceiași obiecțiune și-și exprimă mirarea cum de n'am vorbit cu Bulgarii înainte sau chiar în urma mobilizării lor ¹⁾. Toți nădăjduesc că ne vom înțelege direct cu Bulgaria. Ambasadorul Rusiei mi-a spus că are convingerea fermă că ne vom înțelege. Pregătirile di-

¹⁾ Vezi mai jos No. 30.

plomatice sunt foarte liniștitoare, cu toate greutățile relative la Albania și cu toate că Turcii nu cedează deloc asupra chestiunii Adrianopolului. Câți-va Ambasadori au primit propunerea, că, dacă Marile Puteri cad de acord să exercite o presiune asupra Turciei pentru a o face să cedeze, vor profita de acea ocazie să sfătuiască pe Bulgari să se înțeleagă cu noi.

.....

TAKE IONESCU

Telegrama Domnului TAKE IONESCU către Domnul
T. MAIORESCU.

Londra, 25 Decembrie 1912
7 Ianuarie 1913

Domnul Daneff mi-a spus azi dimineață că a trimis la Sofia convorbirea noastră prin scrisoare, nu prin telegramă; nu este de mirare deci că nu a primit încă răspuns. În acelaș timp refuză să mai continue personal negocierile și a cerut să se însărcineze un altul care să trateze. Cauza ar fi că Domnul Maiorescu ar fi spus Domnului Kalincoff că Domnul Daneff când a fost la București și-a luat angajamente și că chiar eu aș fi spus acelaș lucru Domnului Poincaré la Paris ¹⁾.

Am explicat Domnului Daneff, că Domnului Poincaré nu i-am spus decât că impresia mea a fost că Domnul Daneff ne era favorabil, ceea ce eram în drept să fac. A recunoscut, și totuși a declarat din nou, că el personal nu vrea să mai trateze chestiunea. I-am răspuns atunci că voi pleca. Domnul Daneff a adăugat: «fără să rupem tratativele, însă Guvernul Bulgar va trebui să însărcineze pe o altă persoană».

TAKE IONESCU

¹⁾ Vezi mai jos No. 34, 36 și 40.

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, $\frac{25 \text{ Decembrie } 1912}{7 \text{ Ianuarie } 1913}$.

Domnule Ministru,

La primele întrevederi ale d-lui Daneff cu d-l Mișu și apoi cu d-l Take Ionescu în Londra prezidentul Sobraniei a declarat că nu poate admite decât o rectificare de frontieră consistând într'o linie dreaptă, care să înlocuiască sinuozi-tățile liniei actuale ; că — cerând noi mai mult — d-sa are nevoie de alte instrucții, pe cari speră să le obție după câteva zile.

Depeșa d-voastre No. 1.310 dela 16 Decembrie, asigură că d-l Daneff aveà depline puteri pentru a tratà cu noi la Londra și chiar pentru a conchide.

Față de acestea, pretextul d-lui Daneff cu nouile instrucții ne pare un simplu mijloc de târăgănire, și România, în starea spiritelor de astăzi, nu poate admite asemenea tergiversări.

Situația devenind astfel mai gravă, Guvernul e hotărît, fără mobilizare și fără declarare de războiu, să ocupe mili-tărește teritoriul pe care îl revendică la frontaria Dobrogei.

Vă aduc aceasta la cunoștință de pe acum, lăsând la tactul d-voastre, foarte apreciat de noi, întrebuintărea ce puteți face de această încunoștiințare.

T. MAIORESCU

Telegrama Domnului T. MAIORESCU către Domnul TAKE IONESCU la Londra.

București, $\frac{26 \text{ Decembrie } 1912}{8 \text{ Ianuarie } 1913}$.

Dacă Ambasadorii se miră că n'am vorbit cu Bulgarii în clipa mobilizărei, sunt rău informați. Am prevenit foarte clar

pe Domnul Kalincoff de o eventuală cerere viitoare și d-sa nu o contestă, dar niciodată n'am spus Domnului Kalinkoff că Domnul Daneff și-a luat angajamente. E un pretext rău ales ¹⁾).

T. MAIORESCU

31

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, ^{26 Decembrie 1912}
8 Ianuarie 1913.

După telegrama Domnului Ghika din Sofia, guvernul Bulgar a dat Domnului Daneff depline puteri de a trată și încheia cu noi. Cererea de noi instrucțiuni pare un mijloc de tergiversare. România nu poate să primească un astfel de sistem.

Din ordinul Majestății Sale Regelui suntem hotărâți de a ocupa militarește teritoriul Dobrogei, cerut prin telegrama precedentă, fără să mobilizăm sau să declarăm război, dacă Bulgaria continuă să fie refractară propunerilor noastre amicale.

T. MAIORESCU

32

Raportat MAJESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Miercuri, ^{26 Decembrie 1912}
8 Ianuarie 1913.

Conform ordinului Majestății Sale Regelui, am încunoscuit în mod confidențial, atât pe Domnul Mișu la Londra cât și pe Domnul Ghika la Sofia că, dacă tergiversările gu-

¹⁾ Vezi mai jos No. 34, 36 și 40.

vernului Bulgar față de cerințele noastre continuă, noi vom ocupa militarește linia Turtukaia-Balcik.

Astăzi a venit Ministrul Rusiei, Domnul Șebeko, să-mi comunice, pe hârtie oficială, datată «26 Decembrie 1912», dar nesemnată următoarele :

«Propunerile Bulgare :

«1° Autonomia ecleziastică și școlară a Cuțo-Vlahilor
«în Macedonia.

«2° Dărâmarea întăriturilor și forturilor Silistriei și în
«cele din urmă cedarea pozițiilor strategice Med-
«gidi-tabia ;

«3° Rectificarea frontierei printr' o linie în care România
«primește prin anexare vre-o două-zeci de sate ;

«4° Bulgaria garantează României Dobrogea».

Mi-a declarat apoi că guvernul Rusesc a fost invitat, din partea Bulgariei, să ne facă această propunere în numele ei ¹⁾.

Am răspuns că de punctul 4 nici nu poate fi vorba, că România n'are trebuință de garanțiile Bulgariei și că tot ce pot face este să consider acest punct 4 ca neexistent ; că, de altminteri, nu-mi dau bine seama de intermedierea Rusiei, pe câtă vreme nu este încă declarat un conflict între România și Bulgaria și nu poate fi încă vorba de mediațiune sau de arbitraj : că voi lua ordinele M. S. Regelui, dar că, deocamdată, mă folosesc de vizita Excelenței Sale în acest moment pentru a-i aduce la cunoștință situația precară în care au ajuns tratările noastre la Londra cu Domnul Daneff. Domnul Daneff vrea deodată să se derobeze și cere continuarea tratărilor prin altă persoană din partea Bulgariei. Noi nu putem admite asemenea tergiversări. Cerințele noastre relative la Macedo-Români și la rectificarea fruntariei pot fi obiect de discuție, dar este indiscutabil că o asemenea discuție trebuie să se urmeze într'un mod leal și fără manopere. Cu părere de rău mă văd dar silit a declara că, dacă

1) Vezi mai sus No. 26.

Domnul Daneff, nu va relua tratativele, guvernul Român va ocupa militărește teritoriul reclamat dela Bulgaria.

Pe când făceam Domnului Șebeko această comunicare, a venit și Ministrul Austro-Ungar, prințul de Fürstenberg, și înaintea amândorora am repetat declararea de mai sus.

Amândoi mi-au răspuns că declararea este gravă, dar că ei n'au pierdut speranța să vadă Bulgaria adoptând o procedare mai conformă împrejurărilor.

T. MAIORESCU

33

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, $\frac{27 \text{ Decembrie } 1912}{9 \text{ Ianuarie } 1913}$.

D-l Daneff consimte a continua, personal, discuțiile cu noi, și așteaptă astăzi chiar din Sofia instrucțiuni la raportul său pe care îl expediase după conversația ce a avut cu noi. Domnul Take Ionescu a comunicat ieri Ambasadorului Franței iar astăzi Ambasadorilor Germaniei și Austro-Ungariei, că în București situația era acută și că se prevedea o acțiune militară — fără a preciza — în cazul când Bulgaria ar refuza de a se înțelege cu noi.

Mișu

34

Scrisoarea Domnului R. POINCARÉ, Președinte al Consiliului către Domnul TAKE IONESCU.

PREȘEDINȚIA CONSILIULUI

Paris, 10 Ianuarie 1913.

Dragul meu Ministru,

Nu înțeleg cine a putut vorbi Domnului Daneff de convorbirea mea cu D-voastră. Este în tot cazul cineva care a

fost rău informat, căci nu-mi aduc aminte ca d-ta să-mi fi afirmat existența angajamentelor luate de Domnul Daneff.

Mi-ați spus că a lăsat impresia la București de-a fi favorabil unui aranjament; că guvernul Român, la venirea sa, și-a făurit speranța unei soluțiuni, și că în urmă ați încercat o decepție neprimind după plecarea sa nicio propunere precisă. V'am răspuns că și eu mă întreținusem cu Domnul Daneff asupra acestei chestiuni de frontieră și că în interesul păcii Europene, doream, ca toată lumea de altfel, ca ea să se aranjeze, dar că domnul Daneff mi-a făcut, în ce privește Silistra și voința locuitorilor, obiecțiuni grave și mișcătoare pe cari nu puteam să le judec.

Sper că-mi veți face plăcerea de a vă oprî la Paris la întoarcere.

Credeți sentimentelor mele de înaltă considerațiune ¹⁾).

R. POINCARÉ

BCU Cluj / Central-University-Library Cluj

35

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, ^{28 Decembrie 1912}
_{10 Ianuarie 1913}

Subsecretarul de stat mi-a comunicat convorbirea Excelenței Voastre cu Ministrul Germaniei, în ce privește punctul mort la care au ajuns negocierile noastre cu Bulgaria și de intenția de a ocupa militărește linia Turtucaia—Balcik; m-a rugat să vă telegrafiez, că după avizul guvernului Imperial, mijloacele diplomatice ca să ajungem la o înțelegere cu Bulgaria nu sunt încă epuizate, și că în acest moment amenințările fac mai grele nu numai propriile noastre negocieri cu Bulgaria, dar și datoria ce o au de împlinit Ca-

¹⁾ Vezi și No. 28.

binetele amice nouă, cari au întreprins acțiune în favoarea noastră ; și în cazul puțin probabil când aceste demersuri nu vor ajunge la nici un rezultat mulțumitor pentru noi, va fi destul timp ca să recurgem la mijloace extreme.

România este și va fi tare sprijinită în cererile sale legitime.

BELDIMAN

36

Raportat MAJESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Vineri, $\frac{28 \text{ Decemvrie } 1912}{10 \text{ Ianuarie } 1913}$.

Pe când eram astăzi în ședința Consiliului de Miniștri, mi s'a anunțat Ministrul Bulgariei, Domnul Kalinkoff. L'am primit alături în Cabinetul Ministrului de Interne. Domnul Kalinkoff mi-a citit, traducând liber în franțuzește, o depeșă a Ministrului prezident Gheșoff, în care acesta îmi comunică : «dorința arzătoare a Bulgariei de a încheia cu România o Convenție din cele mai largi, care să garanteze interesul și demnitatea celor două State».

Am răspuns domnului Kalinkoff, că aștept să văd vorbele traduse în fapte.

M'am folosit de prilej pentru a-l întrebă dacă își aduce aminte că i-ași fi vorbit eu despre vre-un angajament luat de d-l Daneff față de mine, când cu întrevederea noastră dela 25 Noemvrie, sau dacă d-sa — d-l Kalincoff — a povestit cuiva așa ceva ? D-l Kalinkoff mi-a răspuns că nu-și aduce aminte să-i fi spus eu așa ceva și că, prin urmare, d-sa n'a putut vorbi cu nimeni despre aceasta¹⁾.

T. MAIORESCU

¹⁾ Vezi No. 28 și 40.

37

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, ^{29 Decembrie 1912}
_{11 Ianuarie 1913}

Vă rog să informați pe Președintele Consiliului că până în prezent, Guvernul Român, ca deferență către Regele Ferdinand, n'a lăsat să intervie o altă Putere în tratativele dintre România și Bulgaria; dar fiindcă guvernul Bulgar, solicițând intervenția Rusiei, i-a comunicat totul, vom urmă acest precedent și vom înștiința Marile Puteri de cererile noastre legitime.

Domnul Mișu telegrafiază din Londra, că tratativele cu Domnul Daneff au reînceput și intervenția Rusiei nu este necesară

Suntem dispuși să acordăm Bulgariei multe avantagii. Numai trebuie să se hotărască cât mai repede.

T. MAIORESCU

38

Telegrama Domnului TAKE IONESCU către Domnul T. MAIORESCU.

Londra, ^{29 Decembrie 1912}
_{11 Ianuarie 1913}

Ministrul Afacerilor Străine și subsecretarul de Stat ne-au vorbit astăzi mai mult. Voiau să știe unde au ajuns negocierile noastre. Le-am expus toată afacerea și cât sunt de îndărătnici Bulgarii. D-l Daneff n'a mai dat semne de viață și nu se mai întoarce dela țară de cât Luni dimineața. Am spus aceasta Ministrului Afacerilor Străine care a părut foarte

mirat. Am comunicat-o Ambasadorului Germaniei. Amândoi ne-au spus, că dacă nu ajungem la o înțelegere să recurgem la mediațiunea Marilor Puteri, înainte de a întrebuiți mijloace violente. Ministrul Afacerilor Străine mi-a arătat o telegramă din București, în care D-l Kalincoff a adăogat propunerea să ne dea Medjidia-tabia dar nu și toate fortificațiile Silistriei. Luni dimineța voi întrebă pe D-l Daneff dacă e gata sau nu să stea de vorbă cu noi; altfel, după ce voi expune din nou chestiunea Ambasadorilor , voi hotări ziua plecării.

TAKE IONESCU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

30 Decembrie 1912
Berlin, 12 Ianuarie 1913

Cancelarul, care s'a întreținut mai mult timp cu mine asupra dificultăților noastre cu Bulgaria, mi-a spus că va face tot ce-i stă în putere pentruca să se dea satisfacție României O acțiune militară a României contra Bulgariei în acest moment, ar provoca complicațiuni mai vătămătoare decât folosul pe care l'am putea trage

BELDIMAN

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, 30 Decembrie 1912
13 Ianuarie 1913

Ministrul Germaniei, Domnul de Waldthausen, îmi comunicase că Ambasadorul german dela Londra fusese informat

de D-l Daneff despre pretinse amenințări cu măsuri militare ce le-ași fi adresat Domnului Kalinkoff, cerând totodată o soluție imediată a chestiunii. Rugăsem pe Domnul de Waldthausen să întrebe pe însuș colegul Domniei sale bulgar Domnul Kalinkoff asupra exactității celor spuse de Domnul Daneff. Domnul de Waldthausen a venit azi dimineață la mine și mi-a comunicat că a întrebat pe D-l Kalinkoff, că acesta a contestat faptul afirmat de Domnul Daneff și că Domnia-sa — Domnul de Waldthausen — a raportat la Berlin această contestare.

Domnul Kalinkoff, a mai adăogat Domnului de Waldthausen, a spus că supărarea Domnului Daneff la Londra este cauzată prin afirmările *unor ziare* că, el, — Domnul Daneff —, ar fi luat angajamente la București.

«Vasăzică, nu eu, ci unele ziare au vorbit de pretinsele «angajamente ale Domnului Daneff», am răspuns Domnului de Waldthausen ¹⁾).

T. MAIORESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

41

Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia către
Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{31 \text{ Decembrie } 1912}{13 \text{ Ianuarie } 1913}$.

Domnule Președinte al Consiliului,

Pentru a complectă telegrama mea de azi dimineață, am onoarea a relată Excelenței Voastre rezumatul convorbirii pe care am avut-o cu Președintele Consiliului:

Indatăce am terminat comunicarea cu care eram însărcinat de Excelența Voastră, d-l Gheșoff mi-a explicat că d-l Sa-

¹⁾ Vezi No. 28, 34 și 36.

zanow oferise în Noemvrie trecut serviciile sale pentru a regula chestiunea rectificării graniței cu România; amintindu-și, în acest moment critic, de acea ofertă lăsată atunci fără curs, și după ce a luat avizul Consiliului Miniștrilor căruia i-a supus știrile îngrijitoare venite din Busurești cari făceau să se prevadă într'un viitor apropiat o ocupațiune militară a teritoriului pe care România îl cere, Președintele Consiliului s'a hotărât să-i amintească d-lui Sazanw propunerea sa și să-l roage a-i dà curs. Asupra acestui punct mi s'a părut că, apelul făcut Rusiei avea de scop mai cu seamă, în concepția Guvernului Bulgar, de a oprî la timp gestul amenințator pe care România părea hotărâtă să-l execute și că scrisoarea confidențială a Excelenței Voastre arată într'adevăr că era judecat și hotărât din partea noastră acest lucru pentru a obliga Bulgaria să reia — într'un mod mai puțin echivoc — tratativele dela Londra.

D-l Gheșoff a căutat să afle dela mine dacă Excelența Voastră va sesiza Marile Puteri, sau dacă viitorul verbului «vom sesiza» eră susceptibil de o suspensiune de lungă durată; i-am spus că nu sunt în măsură să-i precizez aceasta. Dacă este adevărat că intervențiunea rusă a devenit inutilă prin reluarea tratativelor, desigur că România, în fața comentariilor răuvoitoare ale unor oarecari jurnale străine cari nu cunosc pozițiunea luată de noi, se simte obligată să lumineze în mod precis Guvernele străine asupra esenței revendicărilor sale, momentul real când ele au fost enunțate și modul cum au fost primite.

Președintele Consiliului s'a văitat atunci văzând până unde ajunsese chestiunea româno-bulgară. Când i-am observat că după mine Bulgaria a arătat prea multă tăcere, întârziere de a se pune în contact, și tot felul de tergiversări, astfel că părea că nu-i pasă de dorințele României, lucru care a enervat opinia publică românească și a făcut să cadă politica de moderațiune a Guvernului prezidat de Excelența Voastră, d-l Gheșoff s'a înfierbântat însfârșit și a eșit din acea ermetică rezervă, luând ofensiva, mi-a spus

că dintre amândouă țările, România este aceea care a arătat la început cât de puțin îi pasă de o înțelegere cu vecina sa. La cererea mea de a'mi da explicațiuni mai amănunțite, Președintele Consiliului mi-a povestit că în timpul verei, în urma unui raport al Însărcinatului de Afaceri Iconomoff în care acesta reletă o convorbire avută cu Excelența Voastră asupra luptelor dintre Junii Turci, bătrânii turci și înțelegerea liberală și asupra cataclismului probabil care se pregătește în Turcia, d-sa a însărcinat pe d-l Kalinkoff, când acesta s'a întors din concediu, să abordeze pe față cu guvernul Român această chestiune a unei desagregări de neînălțurat a Imperiului Otoman și să propună o înțelegere comună față de această eventualitate amenințătoare «Dar — a adăogat d-l Gheșoff — d-l Maiorescu n'a dat curs propunerilor noastre» . . . ¹⁾.

«Nu cunosc — i-am răspuns d-lui Gheșoff — nici acest demers al d-lui Kalinkoff, nici cum el a fost primit. Dar, admițând că și una și alta sunt adevărate, după cum îmi spune Excelența Voastră, atitudinea Guvernului Român, în circumstanță, îmi pare naturală și conformă politicii tradiționale a României. România s'a silit să joace în Orient rolul de factor de ordine și de element cumpănitor; Europa a apreciat-o de a fi asigurat adesea (poate contra propriilor sale interese) prin atitudinea sa, menținerea păcii și a statului-quo ușa de pericolitate în această parte clocotindă a Orientului. Când d-vs. i-ați oferit, în plină pace și pe motiv că sunt turburări interne la Constantinopol, o înțelegere în vederea unui cataclism turc, România nu putea decât să decline aceste oferte care, de fapt, ar fi dus la o deslănțuire a războiului. Siguri de sprijinul român, d-vs ați-fi tras sabia și ați fi precipitat evenimentele. Iar Europa ar fi putut spune, cu drept cuvânt, României, că și-a trădat încrederea avută în ea, și a deslănțuit prin înțelegerea sa cu Bulgaria,

¹⁾ Vezi mai jos No. 52.

«în astfel de momente critice în Turcia, conflagrațiunea generală temută de toată lumea.

«Refuzând în mai multe rânduri de a iscăli o convențiune militară cu Turcia — convenție pe care Bulgaria, bănuitoare pe nedrept, o credea sigură — România, pentru această chestiune a Statului-quo și a păcii în Orient, mergea la extrema limită a misiunii sale moderatoare și a sacrificiului intereselor sale, printr'un sentiment de bunăvoință față de vecina sa de peste Dunăre.

«Aceasta însă pare că nu și dă seama și nu-i este recunosătoare».

D-l Gheșoff, fără a mai discuta asupra acestui punct, a recăzut în generalitățile atât de scumpe lui, arătându-și necazul și dorința ce o are de a vede stabilindu-se o înțelegere. El a pretextat că avea chiar de gând să demisioneze.

«Imi permit să observ Excelenței Voastre — am răspuns cu — că dacă, în fața greutăților pe cari le ridică chestiunea noastră, în opinia publică, Excelența Voastră se dă îndărăt în felul acesta, este aproape sigur că trebuie să ne așteptăm la o soluțiune supărătoare. Ce-ar fi dacă d-l Maiorescu, desgustat și dânsul de a lupta, la București, contra opiniei publice și de a fi așa de puțin ajutat aici în politica sa moderată, ar părăsi și el puterea, și dacă Suveranul nostru ar fi obligat să facă apel la partidul războinic, al cărui program conține desiderate mai multe față de Bulgaria? . . .».

Președintele Consiliului mi-a mulțumit că totdeauna am încercat să dau lucrurilor un curs pacific; i-am răspuns că convingerea mea asupra acestui punct eră susținută chiar de intențiunile Suveranului meu și ale guvernului meu, dar că mă simt acum cam amărât în această privință și mă simt cu totul lipsit de puterea de a convinge.

Despre demersul cu care d-l Kalinkoff a fost însărcinat pe lângă Excelența Voastră relativ la o convențiune mai largă așa cum Excelența Voastră îmi spune în depeșa sa cu No. 29967, d-l Gheșoff nici n'a vrut s'audă; am înțeles

din felul cum mi-a vorbit și din rezervele sale că d-l Kalinkoff a vorbit cu Excelența Voastră, dar că d-l Daneff e cel care posedă propunerile precise în această privință, destinate să fie puse în balanță la Londra, în strânsă legătură cu chestiunile desbătute cu d-l Mișu.

D. J. GHICA

42

Telegrama d-lui TAKE IONESCU către d-l T. MAIORESCU.

Londra, 1/14 Ianuarie 1913.

Azi dimineată încă d-l Daneff declară că instrucțiile sale nu sunt complete. Astăzi sau mâine brații vor notifica Porții că dacă nu renunță la Adrianopol, înțelegerea va fi ruptă și războiul reînceput. D-l Daneff a cerut Sârbilor să renunțe la Monastir, ca să poată satisface cererea României. D-l Daneff a spus Sârbilor că negociațiunile cu noi sunt pe sfârșite, iar noi nu știm nimic despre asta. Eu cred că ei amână dinadins ca să sfârșească cu Turcii. Nimeni nu vrea să ajute pe Turci în rezistența lor. Se zice că Bulgarii pretind a ști că Impăratul Germaniei ar fi scris Regelui nostru că cel mai bun lucru ar fi să renunțe la compensațiuni teritoriale. Ambasadorul Germaniei, din contră, mi-a spus azi că el va propune din nou reuniunii Ambasadorilor să intervie la Sofia, dacă Bulgaria nu sfârșește cu noi în acest moment. I-am scris d-lui Daneff anunțându-i plecarea mea poimaine, ne mai având ce face aci.

TAKE IONESCU

43

Ministrul Plenipotențiar al României la Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St-Petersburg, 2/13 Ianuarie 1913.

. Ambasadorul Austro-Ungariei a văzut pe Ministrul Afacerilor Străine D-l Sazanow, care i-a declarat că dacă România ar stăruî să ceară Silistra, ar putea să rezulte complicații grave. Ministrul Afacerilor Străine a spus de asemenea că inspirându-se de considerațiunile ce i-am arătat la ultima convorbire asupra importanței măririi litoralului, care să permită înființarea unui port militar la Mangalia, ar fi sfătuit Guvernul Bulgar ca să ne facă concesii de partea acea. Ambasadorul Austro-Ungariei consideră situația ca foarte gravă. Dacă Românii ocupă teritoriul contestat câtă vreme Bulgarii sunt ocupați la Ceatalgea, Rușii vor fi nevoiți să se miște, iar Austriecii vor trebui să se miște și ei; aceasta ar însemna războiul general și ce-i drept Silistria nu valorează atâta. Aceste cuvinte ale Ambasadorului Austriei, după întvederea sa cu Ministrul Afacerilor Străine sunt cum nu se poate mai semnificative.

NANO

44

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la St.-Petersburg.

București, 3/16 Ianuarie 1913.

Tratativele între România și Bulgaria au loc la Londra prin delegat special d-l Mișu, la Sofia și la București, și în nici un alt loc. Din considerație pentru Regele Ferdinand,

nu voim să intervie nici-o altă putere, atâta vreme cât sperăm să ne înțelegem direct cu Bulgaria.

T. MAIORESCU

45

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, $\frac{3}{16}$ Ianuarie 1913.

Contele Benkendorf, pe care îl vom vedea astăseară, ne-a spus în mod spontan eu că a primit știre de la Ministru Afacerilor Străine al Rusiei cum că România și Bulgaria ceruseră intervenția Rusiei. Noi i-am răspuns că după comunicările oficiale din București, acea informație trebuie să fie greșită, și că atâta timp cât tratează direct cu Bulgaria, România nu poate să ceară nici-o intervenție ¹⁾. D-l Daneff a informat pe Ambasadori și pe aliați că mi-ar fi comunicat Sâmbăta trecută răspunsul guvernului Bulgar și că numai cu privire la un punct așteptă ultimile instrucțiuni din Sofia. Am dat dezmințirea cea mai formală acestor informațiuni care au stârnit mirare.

MÎȘU

46

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, $\frac{4}{17}$ Ianuarie 1913.

Sub-Secretarul de Stat mi-a citit instrucțiunile date astăzi dimineața Ambasadorului Germaniei la Londra de a aduce

¹⁾ Vezi mai jos No. 51.

din nou pe tapet la reuniunea Ambasadorilor diferendul nostru cu Bulgaria și să stăruiască asupra necesității ca toate Puterile, în interesul general, fără deosebire de grupare, să facă să se priceapă la Sofia urgența de a se înțelege cu România.

Guvernul Imperial exercită deja de câțva timp acțiune în acelaș sens la Sofia.

BELDIMAN

47

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la St.-Petersburg.

București, 4/17 Ianuarie 1913.

Sunt informat că ați fi spus la persoane oficiale din St.-Petersburg că România nu ține numaidecât să aibă Silistra. Dacă ați spus aceasta, vă invit să rectificați imediat, căci adevărul e cu totul contrar.

T. MAIORESCU

48

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la St.-Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St.-Petersburg, 5/18 Ianuarie 1913.

Informația dată Excelenței Voastre este absolut greșită. N'am spus nimănuia vorbele ce mi se atribue.

NANO

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la
St.-Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St.-Petersburg, 5/18 Ianuarie 1913.

.... Ministrul Afacerilor Străine, care primise înaintea mea pe d-l Teodoroff și pe Ministrul Bulgariei, m'a informat că Bulgarii consimțeau să ne dea partea litoralului dinspre Mangalia precum și toate forturile Silistrei, nevoind să păstreze decât drumul de intrare în oraș, dar că în nici un caz n'ar cedă chiar orașul. D-l Sazonow se teme ca intransigența de o parte și de alta în această privință să nu facă înțelegerea imposibilă.

NANO

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scrisoarea d-lui TAKE IONESCU către d-l T. MAIORESCU.

București, 9/22 Ianuarie 1913.

În urma expunerii orale ce am avut plăcerea să vă fac despre călătoria mea la Paris și Londra, cred că nu este inutil să pun și în scris punctele esențiale. Ele vă pot servi, împreună cu copiiile de scrisori dela d-nii Poincaré și Daneff, pe care deja vi le-am remis.

După cum deja v'am arătat, din conversațiile mele foarte numeroase cu d-l Poincaré la Paris, cu Sir Edward Grey și Ambasadorii la Londra, a reieșit pentru mine convingerea absolută că toate Puterile, în frunte cu Germania și Anglia, sunt hotărât pacifice și vor face tot posibilul ca războiul general să fie evitat. Am și credința că vor reuși în străduirile lor.

Din această cauză acțiunea noastră este privită ca de natură să împiedice sau să întârzie încheierea păcii, prin speranța pe care o poate da Turcilor, deci privită cu răceală. În schimb tot din pricina setei de pace, toate Puterile sunt înclinate să dea sfaturi la Sofia în favorul nostru, căci nimeni nu ne discută dreptul la o oarecare satisfacție.

De un războiu între noi și Bulgaria nu vrăa să audă nimeni, iar Contele Benkendorff m'a lăsat să înțeleg, deși în termeni diplomatici, că un asemenea război ar putea avea consecințe grave și neprăvăzute. Înțelesul: Rusia nu va stă să privească.

Cu d-l Daneff nu m'am văzut decât de trei ori, câte trele dățile față cu d-l Mișu care a luat parte la convorbire.

La prima întâlnire nu ne-a oferit decât cele două colțuri de pământ, cari intră în Dobrogea noastră.

La a doua m'am explicat cu el în privința incidentului cu Poincaré, incident închis în contra lui prin scrisoarea așa de categorică a d-lui Poincaré.

A treia a Joi, la ora 3, în ajunul plecării mele.

La această întrevedere d-l Daneff mi-a oferit și acel triunghi cu baza la Mare de 5—6 kilometri.

Arătându-i absoluta insuficiență a acestei propuneri, cu multă greutate d-l Daneff mi-a adus: «înțeleg să nu fiți mulțumiți cu partea de la mare».

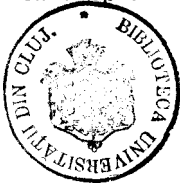
Când i-am atras atenția că, cu câteva zile înainte, Sir Edward Grey mă chemase și îmi arătase propunerile făcute de Bulgaria la București și în cari se găsea și cedarea Megidiei-tabiei d-l Daneff mi-a spus că trebuie să fie o eroare. Dovedindu-i că nu este eroare, el a insistat că este eroare, dar a adăugat: «vă rog să nu insistați asupra acestei cereri, căci Silistria fără forturi rămâne un pământ circumscris într'altul străin și «destinat peirei, și astfel va fi un izvor de greutate viitoare «între țările noastre».

Când d-l Daneff mi-a spus că mă roagă să intervin la București ca să se primească propunerile sale, i-am răspuns textual: «Intr'adevăr d-vs mă puneți în imposibilitate de a

«face ceva. Mă așteptam să mă războesc cu d-ta asupra orașului Silistria. Mă așteptam iarăși să ne luptăm pe chestiunea «Balkicului; dar pentru rest, pentru această văgăună de Kavarna, de pildă, credeam că lucrul va merge dela sine. D-vs «primiți principiul, dar nu-mi oferiți nimic serios ca să servească drept bază unei discuțiuni».

A fost inebranabil, a insistat să mă roage să înduplec guvernul român să primească această propunere a sa.

Din limbajul său am tras eu concluzia că nu eră ultimul său cuvânt, că în ce privește Megidie-tabia este sigur că vor cedă și că despre Mare ne putem aștepta la concesii serioase.

TAKE IONESCU

51

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la St.-Petersburg. (Còpii sau trimis legatiunilor României la Berlin, Londra, Paris, Roma și Sofia).

București, 10/23 Ianuarie 1913.

Domnule Ministru,

Am onoarea a răspunde la telegrama d-vs cifrată..... ca să evităm o neînțelegere.

E drept. Guvernul Român, în cursul acestei toamne, s'a adresat, natural, în mai multe rânduri la intervențiunea Marilor Puteri în diferite chestiuni, de pildă pentru admiterea la o eventuală conferință europeană, etc. S'a adresat deasemenea d-lor Schebeko și Principelui de Fürstenberg, în luna Octomvrie, ca să interviev la Sofia, pentru a face pe Bulgaria să înceapă negocieri cu România, dacă Statu-quo din Balcani, ar fi schimbat. După informațiuni primite, Rusia și Austro-Ungaria și alte Puteri au intervenit în acest sens la Sofia și

fie în urma acestor intervențiuni, fie din propria sa voință, Guvernul Bulgar a început tratativele cu România la 26 Noemvrie prin d-l Daneff la București, la început fără formă obligatorie și fără angajamente, pe urmă la Londra cu instrucțiuni formale.

Odată tratativele oficial începute între Guvernul Bulgar și Guvernul Român, am declarat înadins tuturor reprezentanților Marilor Puteri la București și d-lui Kalinkoff că, din deferență pentru Regele Ferdinand și din nevoia de a accelera, noi înțelegem să tratăm, pe cât e posibil, deadreptul și exclusiv cu Bulgaria, fără amestecul vre-unei Puteri străine și n'am comunicat nici cea mai mică notiță asupra detaliurilor tratativelor.

În această stare de lucruri, am primit la 26 Decemvrie depeșa din Londra că d-l Daneff, după ce a început tratativele cu d-nii Tache Ionescu și Mișu, a declarat la 25 Decemvrie că nu mai voește să continue, și că a cerut Guvernului său să însărcineze cu aceasta pe altcineva.

Astfel, la 26 Decemvrie, d-l Schebeko a venit ca intermediar să-mi prezinte oferta Bulgariei în patru puncte.

Am luat act de oferta compusă din patru puncte ca venind din partea Guvernului Bulgar, dar i-am spus că nu pot primi ca Guvernul Bulgar, după ce a început tratativele prin d-l Daneff cu Ministrul nostru la Londra, să le întrerupă acum și să caute să târăgănească chestiunea, lucru pe care noi nu-l putem admite. «Cât privește intervențiunea Rusiei, — i-am spus d-lui Schebeko — va trebui să iau mai întâi ordinele «Maiestății Sale». Dar, deja la 28 Decemvrie, înainte de a fi comunicat d-lui Schebeko decisiunea Maiestății Sale Regelui, d-l Kalinkoff a venit să mă informeze din partea d-lui Gheșoff că Guvernul Bulgar voește să reia și să continue direct tratativele cu noi prin d-l Daneff la Londra; în aceeași zi m'am dus la d-l Schebeko să-i comunic demersul d-lui Kalinkoff, în urma căruia intervențiunea Rusiei nu mai avea rost. Așa că de atunci, tratativele au continuat la Londra între d-l Daneff și d-l Mișu, și în prezența d-lui Take Ionescu,

câtă vreme a fost în concediu ; ele continuă încă, foarte încet, e drept, dar nu sunt întrerupte.

Rezultă limpede din ceiace precede că România, de îndată ce tratativele au început între ea și Bulgaria, la 26 Noemvrie, a evitat să le îngreuneze prin intervențiunea vreunei Puteri oarecare, că ea deci n'a recurs, pentru nici un detaliu al acestor tratative, la intervențiunea Rusiei sau altei Puteri și că diferitele cereri adresate Rusiei sau altor Puteri în luna Octomvrie, n'au aface cu detaliile tratativelor începute dela 26 Noemvrie și pentru cari Bulgaria singură a invocat intermedierea Rusiei, care a fost, de altfel după câteva zile înlocuită, în urma deciziunii Guvernului Bulgar însuși, prin reluarea tratativelor directe la Londra între d-nii Daneff și Mișu.

De altfel, cred de a mea datorie să recunosc spiritul de împăcare și de perfectă dreptate care a dominat acțiunea d-lui Schebeko pe lângă Guvernul Român și graba care ne-a întâlnit totdeauna pentru a înlătură orice neînțelegere între noi, date fiind excelente relațiuni cari există între Guvernele noastre și pe cari căutăm să le strângem tot mai mult.

Veți putea să citiți această notă Ministrului Afacerilor Străine.

T. MAIORESCU

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, Joi, 10/23 Ianuarie 1913.

Domnule Ministru,

Neputând lăsa să se acrediteze versiuni cari ar denatură caracterul raporturilor noastre cu Bulgaria în momentul crizei balcanice, mă văd silit a rectifică, fără întârziere, unele afir-

mări ale D-lui Gheșoff pe cari mi le raportați. . . . cu data de 31 Decembrie trecut.

De când mi-a fost încredințat portofoliul Afacerilor Străine am primit în fiecare marți, aproape fără întrerupere pe șefii de misiune acreditați la București. La eșirea lor din cabinetul meu notez totdeauna printr'o scurtă mențiune, obiectul convorbirei ce a avut loc.

În timpul absenței D-lui Kalinkoff la 1912 am văzut pe Însărcinatul cu Afaceri, D-l Iconomoff, de cinci ori la Sinaia, în zilele de marți $10/_{23}$ Iulie, $\frac{24 \text{ Iulie}}{8 \text{ August}}$, $\frac{31 \text{ Iulie}}{13 \text{ August}}$, $7/_{20}$ August și $14/_{27}$ August, Am revăzut pe D-l Kalinkoff, la întoarcerea sa din concediu, marți 28 August (10 Septembrie). Nu regăsesc în notele mele nici o mențiune cu privire la conversațiile mele cu D-l Iconomoff, afară numai de o propunere pe care mi-a făcut-o, marți, 31 Iulie, pentru încheierea unei convenții veterinare.

Este evident că dacă, în una din aceste conversații ar fi fost vorba de o chestiune atât de importantă, cum este o propunere de înțelegere sau de colaborare într'o eventuală criză balcanică, notele mele n'ar fi stat mute în această privință.

Ce e drept, mi-aduc aminte, precum v'a spus D-l Gheșoff, să fi avut D-l Iconomoff cu mine, «o conversație despre «luptele dintre junii Turci, vechii Turci și înțelegerea liberală «și despre cataclizmul probabil ce se pregătea în Turcia» dar am luat-o ca o simplă manifestare de secretar tânăr care devenind Însărcinat cu Afaceri caută să discute un subiect de înaltă politică. Iată pentru ce notele mele nu fac mențiune de acest monolog.

Însă Ministrul Bulgariei însuși, mi-a repetat, la recepția diplomatică de alaltăieri ($8/_{21}$ Ianuarie 1913), dezmințirea formală pe care o dă zgomotelor despre o propunere de înțelegere pe care Bulgaria ne-ar fi făcut prin mijlocirea lui, după cele spuse D-voastre de către D-l Gheșoff.

Adaug că este greu de explicat cum D-l Gheșoff a putut

să vă spună că România «dăduse dovezi la început că nu-i «pasă să se înțeleagă cu vecina sa». Dacă astfel ar fi adevărul cum se face că, la 26 Septemvrie, adică 4 săptămâni după întoarcerea la Sinaia a D-lui Kalinkoff (28 August) și posibilitatea pentru dânsul de a raporta Guvernului său despre acea pretinsă atitudine a României, Ministrul Bulgariei a venit la mine și mi-a comunicat instrucțiunile următoare ce primise dela D-l Gheșoff: «Aveți bunăvoința de a comunica «D-lui Ministru Președinte că sunt adânc mișcat de declarația sa foarte prețioasă pentru noi. Luăm act despre ea. «Consiliul de Miniștrii și eu personal mulțumim D-lui Ministru Președinte din toată inima și suntem recunoscători României pentru strălucita sa atitudine și pentru noua sa mărturie de sentimente bune și amicale ce are față de noi¹⁾». Declarația mea eră relativă le stricta noastră neutralitate și dădea o dezmințire zgomotelor răspândite despre o convenție militară care ar lega România de Turcia. Am acea comunicare a Guvernului bulgar, scrisă de însuși D-l Kalinkoff care notase în limba franceză (probabil traducerea sa) textul de peșei D-lui Gheșoff.

Cum se împacă textul acestei comunicări cu pretinsul refuz al României de a se înțelege cu vecina sa, și cu ultima convorbire a D-lui Gheșoff cu d-voastră, așa precum mi-ați descris-o în N-rul 1375?

Intrând astfel în amănuntele cele mai precise pentru a vă dovedi netemeinicia declarațiilor ce vi s'au făcut, doresc a înlătura toate neînțelegerile cari ar ținde să îndepărteze încheierea acordului la care voim să ajungem cât mai curând cu Bulgaria cu privire la rectificarea de frontieră. De asemenea, trebuie să adaug, că aceste amănunte sunt destinate pentru propria D-voastră știință și că nu veți face uz de ele decât în caz de necesitate, și pe cât posibil, fără a înăspri relațiile noastre cu Guvernul bulgar.

Și, cu această ocazie vă rog să-mi răspundeți pentru ce

¹⁾ Vezi mai sus No. 4.

nu s'a dat nici o urmare până astăzi comunicării atât de importante pe care D-l Gheșoff mi-a făcut-o prin mijlocirea D-lui Kalincoff și pe care acesta din urmă mi-a citit-o traducând-o înaintea mea la 28 Decembrie: că Guvernul bulgar are «dorința arzătoare» de a încheia cu noi o «convenție din cele mai largi» care să garanteze interesele și demnitatea celor două țări? Din parte-ne suntem de asemenea dispuși pentru aceasta, precum știți din telegrama mea No. 29262, aprobând propunerile D-voastre în acelaș sens.

T. MAIORESCU

53

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către
Ministrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, 11/24 Ianuarie 1913.

De ce n'ați continuat tratativele cu d-l Daneff dela plecarea d-lui Ionescu? Reluați imediat negocierile și sfârșiți cel puțin prin a fixa ultimele propuneri române și bulgare. Noi stăruim pentru a avea orașul Silistria și o linie până la Balcik inclusiv. D-l Daneff să fixeze în scris ultimele lor concesiuni. Vom vedea în urmă cum să rezolvim diferența.

T. MAIORESCU

54

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Mi-
nistrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, Sâmbătă, 12/25 Ianuarie 1913.

Având în vedere gravele evenimente din Constantinopol Consiliul Miniștrilor, sub preșidenția Maiestății Sale Regelui,

a hotărit astăzi să ajungă neapărat la un rezultat în tratativele d-voastre cu d-l Daneff. Asupra dorinței manifestată de d-l Gheșoff, relativ la o convenție largă cu România, după cum v'am telegrafiat la 29 Decembrie, Ghica ne înștiințează astăzi din Sofia că d-l Gheșoff declară că i-a dat d-lui Daneff deplinele puteri necesare. De ce d-l Daneff nu le întrebuițează de 15 zile? România nu poate admite tergiversări și subterfugii. D-voastră aveți instrucțiunile trebuincioase cari coprind cererile noastre relative la graniță: maximum Turtucaia-Dobrici-Balcik, minimum Silistria-Balcik, fără Dobrici. Provocați pe d-l Daneff să fixeze la rândul său propunerile bulgare definitive și comunicați-mi-le imediat.

T. MAIORESCU

55

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, 12/25 Ianuarie 1913.

D-l Daneff, cu care am avut ieri și astăzi întrevederi, mi-a spus că este surprins de propunerea noastră, cuprinzând Silistria și Balcik, cu atât mai mult cu cât Ministrul nostru din St. Petersburg ar fi declarat Ministrului Afacerilor Străine al Rusiei, că noi ne mulțumim cu o fâșie de pământ la Sud pentru apărarea Mangaliei. Guvernul rus i-a sugerat Bulgariei propunerea să ne dea cinci sau șase kilometri la Sud de Mangalia. Din conversațiile cu Ministrul Ionescu, el a crezut a înțelege că noi ne mulțumeam cu o fâșie de pământ până la Cavarna, lucru ce i-ar fi fost confirmat și de către Ambasadorul Germaniei. Am rectificat și reprodus exact conversația Ministrului nostru de Interne. D-l Daneff este gata a da în scris concesiunile sale, vrea să scrie o scrisoare sau să închee un proces-verbal, dar i-am

cerut ca să-i adresez de asemenea o scrisoare cu privire la cererile noastre. Trebuie să-i scriu sau preferați să încheem proces-verbal? D-l Daneff m'a prevenit că va face să reiasă contradicerea de mai sus. Am căutat să-i demonstrez inutilitatea unui asemenea procedeu. Mă voi silii a-l convinge să renunțe.

MIȘU

56

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, Duminică seara 13/26 Ianuarie 1913.

Ministru nostru din St. Petersburg tăgăduiește a fi spus că renunță la Silistria.

Vă rog să preferați proces-verbal în care d-l Daneff să consemneze ultimele sale oferte. Dacă aceste oferte copriind o linie de frontieră care să dea României Silistria și Cavarna și dacă Bulgaria nu cere alte avantagii sau ajutoare dela România, puteți să acceptați și să semnați procesul-verbal constatând înțelegerea. Dar dacă d-l Daneff nu oferă orașele Silistria și Cavarna, d-voastră trebuie numai să constatați în procesul-verbal că noi cerem Turtucaia-Balcic și că n'ați căzut de acord. Dar, vă rog, grăbiți și isprăviți.

T. MAIORESCU

57

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, Duminică seara, 13/26 Ianuarie 1913.

I-am telegrafiat d-lui Mișu să ajungă negreșit la încheierea tratativelor. Cererile noastre maximum sunt linia de graniță

cu anexarea la România a oraşelor Turtucaia-Dobrici-Balcik. Cererea minimum, numai pentru cazul când d-l Daneff ar primi şi ar semnă procesul-verbal, este anexarea Silistrei până la Caverna. Guvernul Român, având în vedere gravele evenimente din Constantinopol, e decis să ajungă la rezultatul final al tratativilor, fără a admite noi tergiversări. Vă rog să informaţi pe d-l Gheşoff, bine înţeles, fără a-i comunica cererea noastră minimum, decât dacă este definitiv primită de d-l Daneff.

T. MAIORESCU

Telegrama Ministrului Plenipotenţiar al României
la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Roma, 14/27 Ianuarie 1913.

Rugându-mă Prinţul Scalea să trec pela Consulta¹⁾, am avut astă seară o convorbire cu el şi cu Marchizul di San Giuliano.

Amândoi mi-au spus că controversa bulgaro-română domină situaţiunea. «In starea actuală şi în urma evenimentelor din Constantinopol, un acord definitiv stabilit între «România şi bulgaria ar contribui să împingă Turcia a încheiă pacea. Guvernul Bulgar faţă de opiniune, ar putea «invocă trebuinţa, şi să o facă să primească mai uşor sacrificiul cedărei de teritoriu ce i se cere».

Marchizul di San Giuliano mi-a spus că a dat sfaturi stăruitoare în acest sens Ministrului Bulgariei de aici şi că Conte Bosdari a primit instrucţiuni de a insista pe lângă d-l Gheşoff. Ambasadorul Rusiei mi-a spus acelaş lucru...

DIAMANDY

¹⁾ N. Tr. Ministerului de Externe Italian.

59

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, 14/27 Ianuarie 1913.

Am prezentat astăzi textul procesului-verbal relativ la punctele de vedere ale celor două Guverne. D-l Daneff mi-a cerut să aștept până mâine Marți, când va prezintă textul său. Bine înțeles că i-am precizat d-lui Daneff că acest proces-versal nu însemnează ruperea negocierilor, ci numai baza discuției între cele două guverne. De aceea l'am rugat să excludă orice polemică. Dânsul se plânge de știrile date din București jurnalelor române și din străinătate, cari nu pot decât să vatăme negocierilor, și vă rog, dacă e cu putință, să împiedecați de a mai continua.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MIȘU

60

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 15/28 Ianuarie 1913.

Colegul German primind instrucțiuni dela Guvernul său, a insistat eri pe lângă d-l Gheșoff îndemnându-l cu stăruință să ia în seamă cererile românești pe baza minimum-ului nostru Silistria-Balcik, de care el a fost formal informat dela Berlin. Președintele Consiliului a ascultat fără să protesteze aprecierile mai mult severe pe cari ministrul Germaniei i le-a făcut asupra tergiversărilor bulgare cu scopul invederat de a amâna hotărîrea asupra revendicațiunilor române după predarea Adrianopolului și încheierea păcii cu

Turcia; el a declarat numai că cererea Balcikului sau numai a Kavarniei este imposibil de satisfăcut din cauza Kaliakrei care e trebuincioasă apărării Varnei. Cea mai mare parte din colegii mei au fost de acord vorbind cu d-l Gheșoff, ca să condamne procedeul d-lui Daneff

Eventualitatea unui minister de coalițiune cu șefii diferitelor partide, ca să repartizeze între toți responsabilitatea asupra chestiunii noastre, pare prevăzută de cercurile guvernamentale. Șeful Cabinetului secret al Regelui a venit azi de dimineață să exprime colegului austriac consternarea produsă în loc Inalt prin ultima cerere română, cu atât mai mult neașteptată, cu cât de curând se primise dela Londra un raport că România era dispusă să cedeze stăpânirea Silistriei pentru un teritoriu spre Kavarna; atrag atenția Excelenței Voastre că Agenția telegrafică bulgară astăzi desminte ceea ce Agenția Reuter atribue cercurilor române din Londra, că România ar reclama linia Balcik-Silistria.

D. J. GHICA

61

Ministrul Plenipotențiar al României la Londra
catre Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, 16/29 Ianuarie 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoarea a vă trimite aci alăturat textul în copie al procesului-verbal semnat astăzi între d-l Daneff și mine, fixând punctele de vedere ale Guvernelor Român și Bulgar în negocierile dela Londra...

În declarația sa d-l Daneff n'a voit cu nici-un preț să renunțe la polemica sa, insistând că este absolut nevoit să

facă să reiasă deosebirile existente între convorbirile anterioare și ultima propunere oficială ce i-am făcut.

Am atras atențiunea d-lui Daneff asupra faptului că în conversațiile sale cu d-sa, d-l Take Ionescu a adus vorba despre diferitele posibilități de rectificare a fruntariei, însă aceste conversații erau pur academice și nu aveau nici de cum un caracter definitiv. Erau mai mult întrebări puse d-lui Daneff pentru a afla până unde Bulgaria ar voi să meargă în concesiile sale.

Când însă d-l Daneff a declarat că nu poate acorda decât ceea ce recunoaște și în procesul-verbal aci anexat, Guvernul Român era nevoit să-și mențină punctul său de vedere, care corespunde situației create prin atitudinea delegatului bulgar.

Cum instrucțiunile d-voastre prescriu să termin repede cu d-l Daneff, a trebuit să semnez procesul-verbal în redacția lui actuală. Altfel d-sa refuză să semneze și n'am fi avut nimic la mână mai pozitiv pentru negocierile noastre ulterioare cu Bulgaria. luj / Central University Library Cluj

D-l Daneff a recunoscut că prezentul proces-verbal, cu toate divergențele, va servi drept bază pentru negocierile ce vor urmă între ambele Guverne.

N. MIȘU

61 BIS.

PROTOCOLUL DIN LONDRA DIN ¹⁶/₂₉ IANUARIE 1913

Legatiunea Română din Londra

Ad No. 612/913

Subsemnații Dr. Stoian Daneff, Președintele Camerei Deputaților din Bulgaria, delegat al Bulgariei, și Dr. Nicolae Mișu, Ministru al României la Londra, delegat al României, întrunindu-ne pentru a fixa punctele de vedere ale Guvernelor noastre respective cu privire la tratativele începute la

Londra în scop de a stabili o înțelegere între România și Bulgaria, am constatat cele ce urmează:

1° Subsemnatul delegat al României, iau act de declarația că Bulgaria consimte să dea o autonomie școlilor și bisericilor Aromânilor din Macedonia cari se vor afla în viitoarele posesiuni bulgărești, întrucât acele școli vor fi frecventate de copii aromâni, și să permită înființarea unui Episcopat pentru aceiași Aromâni, cu facultatea pentru Guvernul român de a subvenționa sub supraveghierea Guvernului bulgar zisele instituțiuni culturale ;

2° Subsemnatul delegat al României mai declar că pentru ca relațiunile de prietenie ce există între România și Bulgaria să devie încă și mai strânse pe viitor, precum dorește foarte mult România, este indispensabil ca o rectificare de graniță să fie acordată României de către Bulgaria pe o întindere care să poată prezenta o garanție și o siguranță în viitor pentru sinceritatea sentimentelor reciproce de prietenie între ambele țări.

Subsemnatul delegat al României propun deci ca noua linie de graniță între România și Bulgaria să plece dela un punct ce se va fixa la Vest de Turtucaia și să ajungă la Balcic pe Marea Neagră, inclusiv acest oraș ;

3° Subsemnatul delegat al Bulgariei, socotesc în ce privește cererea României pentru rectificarea graniței în scop de a obține «o garanție și o siguranță în viitor», că acest scop va fi mai bine atins prin menținerea intactă a prieteniei reciproce între cele două țări iar nici de cum printr'o rectificare de fruntarie a cărei modificare, mai ales în împrejurările de față, este de temut că va putea să altereze sinceritatea de astăzi a raporturilor lor. Dar, voind a da dovadă de bunele sale dispozițiuni față de România care stăruiește absolut pentru o rectificare de graniță în partea Dobrogei, Bulgaria a consimțit la o rectificare de fruntarie bulgaro-română precum se arată mai jos.

Delegatul Bulgariei este totuși surprins de-a constata că după discuțiile cu d-l Take Ionescu, Ministru de Interne

al României — din cari reeșea că orașele Silistria și Balciu nu vor fi cuprinse în rectificarea fruntariei — delegatul României cere la data de $12/25$ Ianuarie curent o ceziune teritorială înglobând aceste două orașe, iar la data de $14/27$ aceeași lună, o nouă linie de frontieră plecând la Vest de orașul Turtucaia și înglobând un teritoriu de două ori mai considerabil. În consecință, delegatul Bulgariei socotește că această ultimă cerere — adevărată ceziune de teritoriu menită a da o lovitură fatală relațiunilor amicale dintre cele două regate — nu poate fi luată în considerațiune. Ea este infirmată în temelia ei de către punctul de vedere în care România însăși s'a pus în cursul discuțiilor precedente. Astfel, doritor de a feri raporturile amicale dintre cele două țări de orice atingere, delegatul Bulgariei este de părere că singura rectificare de graniță admisibilă și care răspunde cât se poate de bine intereselor trainice și bine înțelese ale celor două regate este cea propusă de Bulgaria și anume.

I. — Bulgaria este gata a dărâma forturile, dimprejurul Silistriei. Prin această măsură România, care păstrează dreptul de a fortifica granița de miază-zi a Dobrogei, se va afla într'o situație de siguranță absolut dorită de dânsa ;

II. — Bulgaria consimte a rectifica granița cedând României cele două triunghiuri din mijlocul liniei de frontieră cari intră în Dobrogea românească precum și un alt triunghi care are ca bază pe țărmul Mării Negre o linie lungă de cinci până la șase kilometri dela frontaria actuală. Această ceziune va permite României de-a utiliza mai bine portul său Mangalia, ceea ce va mări mai mult siguranța sa.

Este bine înțeles că angajamentele susmenționate nu vor putea să-și aibă efectul decât după fixarea definitivă a noiei frontarii meridionale a Bulgariei.

Spre credință s'a încheat prezentul act în două exemplare.

Londra, $16/29$ Ianuarie 1912.

N. MIȘU

S. DANEF

62

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor străine.

Sofia, 18/20 Ianuarie 1913.

Colegul meu Englez îmi comunică că tratativele al căror proces-verbal semnat de D-nii Daneff și Mișu va fixa astăseară punctele câștigate, vor fi trimise la București și Guvernul Bulgar recunoscând că un negociator, șef de partid politic, e mai mult dăunător, are intențiunea să trimeată un diplomat și chiar și-a fixat alegerea asupra unei personalități calificată ca foarte capabilă; mi-a fost imposibil să aflu cine va fi acel plenipotențiar. Ministrul Austro-Ungariei în convorbirea sa de ieri cu șeful de cabinet secret, a căpătat convingerea că dacă România rămâne neînduplecată în cererea sa, Bulgaria se resemnează să sufere ocupațiunea militară adresând, după cum se pare, Europei o protestare. După un raport al Ambasadorului Austriac la Londra, D-l Daneff i-a declarat că cererea noastră maximă e imposibil de satisfăcut, dar că a revenit asupra posibilității unei înțelegeri cu o linie plecând dela Silistria până la Nord de Kaliakra fără să cuprindă și orașul inițial.

D. J. GHİKA

63

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor
Străine.

St. Petersburg, 18/31 Ianuarie 1913.

Ministrul Afacerilor Străine mi-a spus că a primit știri îngrijitoare din București, și cu toate că nu poate concepe

că un Stat creștin poate să atace un alt Stat creștin în luptă cu Musulmanii, crede de datoria lui să mă prevină că dacă România atacă în aceste condițiuni Bulgaria, Guvernul Imperial nu va mai fi stăpân pe situație față de clocotirea lumii Slave.

D-l Sazonow a insistat mult asupra gravității consecințelor imediate, la care ar da naștere o atare eventualitate; el nădăjduște că România se va gândi serios

NANO

64

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 18/31 Ianuarie 1913.

Impresiunea de mare neliniște care domnea aici cu privire la intențiunile noastre, s'a mai împrăștiat de ieri. Se pare că Guvernul Bulgar a primit din Petersburg asigurări contra unei ocupațiuni militarești din partea noastră, căci agenția telegrafică bulgară a publicat azi în rezumat un articol al ziarului rus «Molva» care scrie, că în caz de o năvălire a armatelor române, diplomația rusă va ști să ia o atitudine energică cu sprijinul opiniunii publice din Rusia. . .

D. J. GHICA

65

Ministrul Plenipotențiar al României la Paris către
Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, $\frac{20 \text{ Ianuarie}}{2 \text{ Februarie}}$ 1913.

Este fapt cert că dacă România crede că trebuie să ocupe

Silistria, cu toate protestările Bulgariei, gestul ei ar fi foarte rău primit de opinia publică europeană, mai ales dacă nu aşteptăm pentru săvârşirea acestui fapt ca pacea să fie asigurată între Turcia şi aliaţi. Până atunci vom fi bănuiţi că vom să creiăm o diversiune favorabilă Turciei. Aşa dar dacă trebuie să începem o acţiune militară în Bulgaria, este de dorit ca ea să nu preceadă, ci să urmeze după încheerea păcii Turco-balcănice. Numai astfel, faptul împlinit de noi, ar putea să fie admis, fără să dea naştere în potrive noastră unui sentiment de revoltă şi de reprobare, pe cari toate articolele din lume n'ar reuşi să le şteargă.

Nădăjduesc totuşi, că vom fi scutiţi de această hotărîre extremă şi că Bulgarii vor preţui mai mult prietenia noastră decât posesiunea unei fortăreţe, care orice ar face, va fi pentru noi în totdeauna o ameninţare, atât timp cât ea nu va fi în mâinile noastre.

AL. EM. LAHOVARY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**Telegrama Ministrului Plenipotenţiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.**

Londra, 20 Ianuarie 1913.
2 Februarie

. Participarea mea la reuniunea Ambasadorilor a fost primită în principiu ori de câte ori se va discuta o chestiune, care atinge interesele româneşti. Până în prezent reuniunea Ambasadorilor nu s'a ocupat, în atitudinea sa mai mult academică, decât de chestiunile privitoare la însăşi interesele Marilor Puteri Europene

MİŞU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, $\frac{23 \text{ Ianuarie}}{5 \text{ Februarie}}$ 1913.

Ministrul Afacerilor Străine este foarte preocupat de raporturile Româno-Bulgare; el înțelege nervositatea celor două țări, dar dorește ca România, care a dat probe până acuma de înțelepciune și răbdare, să nu precipite evenimente, ci să aștepte sfârșitul războiului cu Turcii pentru a-și impune pretențiunile sale la Sofia, și că, în orice caz, pacea europeană nu va mai fi atât de amenințată ca astăzi.

AL. EM. LAHOVARY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, $\frac{23 \text{ Ianuarie}}{5 \text{ Februarie}}$ 1913.

Am primit protocolul semnat la Londra la $16/29$ Ianuarie de D-nii Mișu și Daneff. Nu este satisfăcător pentru noi; trebuie completat printr'o considerabilă mărire de oferte bulgare. Inșă trebuie să ne grăbim și să ajungem în cel mai scurt timp posibil la un sfârșit. Vă rog să întrebați pe D-l Gheșoff, cine va fi însărcinat cu negocierile și în ce loc, pentru a sfârși. Primim deopotrivă Sofia sau București.

T. MAIORESCU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{24 \text{ Ianuarie}}{6 \text{ Februarie}}$ 1913.

D-l Daneff declarând că vrea să urmeze tratativele, a fost însărcinat dimpreună cu D-l Sarafoff, cu această misiune, și Guvernul Bulgar dorește ca negocierile să aibă loc la Sofia. Și aceasta, fără îndoială pentru ca Prezidentul Sobraniei să poată juca rolul activ și eficace pe care-l dorea.

Colegul meu Francez, arătând Prezidentului de Consiliu cât este de supărătoare mențiunea simplei dărmări a întăriturilor Medjidiei-Tabia, în locul cedării oferită altădată la Londra, de către Ambasadorul Rusiei, D-l Gheșoff, a părut a-i răspunde limpede, că această ofertă, făcută atunci de D-l Daneff, rămâne, și este lucru câștigat, cu toate că n'a fost pus în protocol; colegul meu Francez a avut pe lângă aceasta impresiunea că Guvernul Bulgar nu privește cu intransigență, chestiunea oferiței unei întinse porțiuni de teritoriu — către Kaliakra.

D. J. GHICA

Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia că-
tre Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{25 \text{ Ianuarie}}{7 \text{ Februarie}}$ 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Referindu-mă la telegrama mea de ieri seară, am onoarea să informez pe Excelența Voastră, că deciziunea luată, în

ceea ce privește continuarea tratativilor noastre, a probat că în acest moment, Șeful Guvernului Bulgar nu are toată libertatea hotărîrilor sale : la ceasurile 4, primind pe colegul meu Francez, D-l Gheșoff l'a înștiințat că D-l Daneff nu va mai lua parte la negocierile noastre și a lăsat să se înțeleagă că în adevăr Președintele Sobraniei destinat să se reîntoarcă cu Regele la marele quartier general (Demotika), ar fi mai puțin în măsură să conducă cu folos discuțiunile diplomatice; așa dar, convorbirea noastră trebuia să urmeze aici cu D-l Sarafoff, care să vorbească din partea Bulgariei. Președintele Consiliului, dorea mult, urmând linia de conduită neclintită dela deschiderea crizei, să rămâe în afară de orice discuțiune directă în ce privește diferendul nostru. Această părere a D-lui Gheșoff, bine stabilită la ora 4, n'a putut să reziste Consiliului de Miniștri ținut seara, (și prelungit prin faptul că D-l Venizelos venind dela Londra, s'a oprit la Sofia pentru a lua contact personal cu oamenii Guvernului Bulgar). Nu sunt în măsură să comunic Excelenței Voastre mersul discuțiunii făcută în această adunare de Miniștrii : în tot cazul rezultatul, așa cum l'am telegrafiat Excelenței Voastre, ieri seara, a fost diametrul opus celui pe care D-l Gheșoff îl întrevedea după amiază. Pare deci adevărat că D-l Daneff, în cele din urmă a fost influențat de amicii săi politici, și că a ținut să nu piardă din vedere, urmarea discuțiunilor noastre. D-l Sarafoff este foarte devotat D-lui Daneff, așa că el nu va fi decât ecoul său.

D-l de Panafieu a citit, ca și toți colegii mei ai Marilor Puteri, protocolul semnat de D-nii Mișu și Daneff. Împărtășește și el, cu mici diferențe, impresiunea acestor colegi că în acest protocol, este contradicție de termeni în pasagiul relativ la propunerile D-lui Take Ionescu asupra unei renunțări a României la linia orașelor Silistria-Balcik, și a cererilor, succesiv menționate, Turtucaia-Balcik și Silistria-Kavarna.

Neavând documentul, m'am abținut bine înțeles, de a discuta cu vre-un coleg de al meu.

D-l de Panafieu a arătat Președintelui Consiliului impre-

siunea supărătoare pe care a produs-o, la citirea protocolului, omiterea cedării Medjidiei-Tabia făcută mai înainte de către D-l Daneff, contelui Benkendorff, și D-l Gheșoff apărut, după colegul meu francez, că consideră această omitere ca o greșală reparabilă, și cedarea ca un fapt împlinit. Colegul meu accentuând dorința guvernului său, de a vedea cât mai repede o înțelegere realizată între România și Bulgaria, a spus D-lui Gheșoff, că după părerea sa, dacă România ar fi dispusă să primească o aranjare renunțând și la Silistria, Bulgaria n'ar trebui să stea la îndoială și să ofere o întinsă porțiune de teritoriu la Marea Neagră către Kaliakra, adăugând că această regiune de dune nisipoase și sterpe, unde locuiesc niște nenorociți de tătari, nu merită ca Bulgarii să se cramponeze de ea sacrificând prietenia României pentru viitor. Și D-l Gheșoff, după spusele colegului meu francez, nu s'a revoltat contra acestor păreri.

D. J. GHICA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine, către
Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, $\frac{27 \text{ Ianuarie}}{8 \text{ Februarie}}$ 1913.

Având toată încrederea noastră, sunteți însărcinat a termina negocierile cu delegații bulgari. Protocolul semnat la Londra vă va sosi Marți prin curier. Trebuie să sfârșim fără întârziere. Orice tergiversare face situațiunea foarte gravă. Chestiunea cuțo-vlahă e destul de bine rezolvată prin protocolul dela Londra. Dar, pentru frontieră, cererea noastră maximă cuprinde linia Turtucaia-Balcic, dacă Bulgaria ne cere noi avantagii. De nu, cereți minimum linia Silistria-Balcic, cu anexiunea acestor două orașe la România. Vă rog

insistați pentru soluțiune imediată. Tara a pierdut răbdarea. Orice zi de întârziere agravează situațiunea.

T. MAIORESCU

Telegramă circulară trimisă de Ministrul Afacerilor
Străine tuturor Legatiunilor române.

București, ^{27 Ianuarie}
^{8 Februarie} 1913.

Tratativale bulgaro-român se vor continua la Sofia între delegatul român, d-l Ghika, și delegații bulgari, d-nii Daneff și Sarafoff, dar guvernul român nu mai admite tergiversări și insistă pentru o soluțiune definitivă în cel mai scurt timp. Altfel situația devine periculoasă. Cererea noastră minimă este linia de frontieră Silistria-Balcic, cu anexarea acestor două orașe la România. D-l Mișu a notat în protocolul de la Londra ca maximum linia Turtucaia-Balcic, în cazul când Bulgaria ar cere noi avantagii. Dacă persoane fără autorizare au vorbit de renunțare la Silistria, vă rog să dați desmintire categorică. Niciodată guvernul n'a renunțat la orașul Silistria. Numai în urma diferitelor indiscrețiuni făptuite, m'am hotărît să vă pun exact în curent de stadiul negociațiilor, ținute secret până acum, pentru a cruța susceptibilitățile Regelui Ferdinand.

T. MAIORESCU

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, ^{28 Ianuarie}
10 Februarie 1913.

Domnule Ministru,

Pentru a vă ține în curent, mă grăbesc a vă mai informa că o grabnică sfârșire a tratativelor cu Bulgarii la Sofia este în interesul asigurării păcii.

Vă mai adaug că, în sensul înțelegerii verbale dintre d-voastră și mine, la 4 și 5 Decembrie 1912, instrucțiunile ostensibile de a menține atitudinea amicală față de Bulgaria, câtă vreme e speranță de încheierea unei convenții pașnice, nu putem releva punctul de vedere strategic, important numai în caz de războiu; dar că, în fapt, depeșa mea către d-voastră cu cererea liniei maximele Turtucaia-Dobrici-Balcic, precum și acelei minimele Silistria-Balcic (fie și Caverna) erau amândouă menite ca la stabilirea liniei finale să vie în partea noastră cel puțin înălțimile dela Nordul orașului Dobrici, dacă nu chiar acest oraș.

T. MAIORESCU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, ^{28 Ianuarie}
10 Februarie 1913.

Rog pe Excelența Voastră să binevoiască a-mi telegrafia dacă guvernul întrevide posibilitatea de a oferi Bulgariei un ajutor financiar, sau o propunere de ordin bănesc.

D. J. GHICA

75

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, $\frac{29 \text{ Ianuarie}}{11 \text{ Februarie}}$ 1913.

Suntem dispuși să asigurăm Bulgariei un împrumut în condițiuni foarte avantajoase.

MAIORESCU

76

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

Roma, $\frac{29 \text{ Ianuarie}}{11 \text{ Februarie}}$ 1913.

Eri am avut o convorbire cu Marchizul di San-Giuliano care s'a arătat foarte îngrijat și impresionat de informațiunile pe care atunci le primise dela Bucureși asupra fazei decisive în cari a intrat discuția noastră cu Bulgaria . . .

. am spus marchizului di San-Giuliano că răspunderea crizei orientale, în care chestiunea frontierei noastre nu este decât o urmare, poate să fie căutată peste tot, în altă parte, afară de România. Am adăugat că noi am dat exemple de o răbdare fără seamăn, dar că nu putem admite ca scadența negociațiunilor, să fie amânată la calendele nesigure

. Am mai spus marchizului că discuția noastră cu Bulgaria a fost negociată în par-

ticular cu Bulgaria, fără ca ea să aibă nici o legătură cu afacerea turcă.

I-am comunicat hotărîrea luată de guvern de a obține un răspuns definitiv în negocierile care se urmează la Sofia. După cum și Excelența Voastră prevede, am constatat chiar și la marchizul di San-Giuliano greșala în care se găseă, că noi am fi renunțat la orașul Silistria; am rectificat. Sfârșind convorbirea, Ministrul Afacerilor Străine mi-a spus că va da instrucțiuni stăruitoare ca să-i aducă pe Bulgari la înțelegere cu noi.

G. DIAMANDY

7

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{20 \text{ Ianuarie}}{12 \text{ Februarie}}$ 1913.

Nevenind încă curierul până la miezul nopții, nu pot să încep discuțiunea decât Miercuri după amiazi. Colegul meu austriac a făcut chiar astăzi un demers stăruitor pe lângă D-l Gheșoff, insistând să se satisfacă cererile noastre; Președintele Consiliului a declarat categoric că cedarea Silistriei este imposibilă; colegul meu german va face mâine un demers la fel. Aceste stăruințe par a nu influența guvernul bulgar, doar să-l facă mai darnic la Marea Neagră.

D. J. GHICA

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la
St.-Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St.-Petersburg, $\frac{20 \text{ Ianuarie}}{12 \text{ Februarie}}$ 1913.

Ministrul Afacerilor Străine mi-a afirmat că n'a fost nici-odată vorba, în cercurile oficiale Rusești de renunțarea guvernului român la Silistria. Totuși am crezut de cuviință, să-l înștiințez de cererea noastră minimă. D-l Sazonow mi-a spus că n'a primit încă nici o comunicare în această privință de la D-l Șebeko și că după părerea sa Balcicul e războiul, căci Bulgarii nu vor cedă niciodată fără războiul această localitate care domină Varna, singurul lor port militar

NANO

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{31 \text{ Iannarie}}{13 \text{ Februarie}}$ 1913.

După informațiunile din Varna, sunt concentrați aproape șapte mii de oameni; infanterie, artilerie și o mie cinci sute marinari la Varna și spre Balcik.

Domnul Gheșoff a afirmat că aceste măsuri militare sunt luate pentru a apăra coasta contra unei eventuale debarcări turce și Președintele Consiliului a declarat că, dacă România, căreia nu i se poate cedă Silistria, este hotărîtă pentru ocupare, Bulgaria va lăsa să se îndeplinească această operațiune fără împotrivire.

D. J. GHICA

Ministrul Plenipotențiar al României la Paris către
Ministrul Afacerilor Străine.

Paris 1/14 Fevruarie 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

. . . Litigiul româno-bulgar preocupă mult Guvernul Francez. D-l Jonnart m'a asigurat «că a dat Cabinetului din «Sofia sfaturile cele mai stăruitoare pentru a-l hotărî să se «înțeleagă cu noi ; că Rusia din partea ei a făcut și continuă «să facă tot posibilul în acelaș sens. El nădăjduște că Gu- «vernul Român, care a dat probă de atâta înțelepciune până «acum, nu se va lăsa influențat de curentul opiniei publice, «a cărei putere și judecată le recunoaște, dar că va mai adăstă «câtva timp cel puțin până la srârșitul ostilităților. Trebuie «cu orice preț ca România să evite gestul odios de a atacă «Bulgaria, câtă vreme aceasta este încă în război cu Turcii, «și că refuzul său de a cedă Silistria poate găsi o explicație «în nesiguranța în care se găsește ea însăși asupra roadelor «ce i-ar aduce războiul.

«Când pacea va fi asigurată veți avea mai mulți sortți de «isbândă ca să fiți ascultați la Sofia, și Bulgaria se va găsi «moralmente într'o situație mai puțin bună pentru ca să se «mai poată opune, insistențelor unanime ale Puterilor în fa- «voarea cererilor D-voastră».

AL. EM. LAHOVARY.

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, Sâmbătă, 2/15 Februarie 1913.

Iată răspunsul exact și scris al Guvernului Bulgar:

«Guvernul Bulgar consimte la o rectificare a actualei granițe bulgaro-române, care să dea României:

«1° Medjidia-Tabia lângă Silistria;

«2° Cele două unghiuri care-și au colțurile în teritoriul Român;

«3° Un triunghi care are drept bază coasta Mării Negre și propus în protocolul semnat la Londra, cu o mărire a liniei la Marea Neagră.

«Această propunere, constituind baza unei înțelegeri în scopul de a ajunge la un acord făcut prieteneste și cât mai grabnic posibil între Bulgaria și România, va fi considerată ca nulă și neavenită în cazul când negocierile în curs nu vor da nici un rezultat»

D. J. GHİKA.

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 3/18 Februarie 1912.

După Ministrul Rusiei, în urma închiderii defavorabile a ședinței de ieri, situația D-lui Daneff ar fi mai slabă și mai critică, astfel că colegul meu are o rază de nădejde asupra unei posibile împăcări. Cred că a telegrafia la

St. Petersburg ca să roage pe D-l Sazonow să întrebe Guvernul Român asupra următoarei chestiuni susceptibilă după părerea sa, să poată opri cursul irevocabil al evenimentelor ce se vor petrece în România: este intransigentă asupra Silistriei, și atunci s'ar mulțumi cu orașul singur și rectificarea graniței oferită la Londra, sau ar primi linia Silistria (fără oraș) — Kaliakra?

Ministrul Rusiei m'a întrebat asupra acestei chestiuni. Imi pare rău, — iam spus, — că după instrucțiunile formale primite și executate, această alternativă nu pare cu putință și despre mine n'ași putea-o supune Excelenței Voastre, însă Rusia este liberă bine înțeles să o pună la București.

D. J. GHICA.

83

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ministrului Plenipotențiar al României la Sofia
către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 4/17 Februarie 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoarea a complectă Excelenței Voastre conținutul telegrammei mele asupra ședinței de Sâmbătă¹⁾.

De îndată ce ne-am găsit strânși și așezați în Cabinetul Președintelui de Consiliu la Ministerul Afacerilor Străine, împrejurul unei mese, m-am adresat D-lor Daneff și Sarafoff și leam spus: «Ascult . . .».

D-l Sarafoff a luat cuvântul: «Pentru a preciza mai bine, ne-ați prezentat, la prima ședință de Miercuri, asupra chestiunii rectificării de frontieră, cererea unei linii Silistria-Balcik coprinzând și aceste două orașe. Iată răspunsul pe care Guvernul Bulgar îl dă acestei cereri . . .». Și D-l

¹⁾ Vezi mai sus No. 81.

Sarafoff, scoțând o hârtie din buzunar, am luat un creion l'am rugat să-mi citească cu voce tare lăsându-mi timpul să pot copia textul . . . ¹⁾).

Odată citirea terminată, după câteva minute de tăcere, am reluat vorba în acești termeni: «răspunsul ce mi s'a dat «constitue un refuz la cererea noastră; cum acest refuz este «rezultatul a două Consilii de Miniștri succesive și a trei zile «de chibzuire, îmi pare evident că Guvernul Bulgar a pre-«văzut ceiace comportă situațiunea și urmările extreme cari «pot rezulta în urma acestui refuz, pe cari îl voi transmite «Guvernului meu. Intre cererea noastră și răspunsul d-voastră «este o așa de mare deosebire și atât de accentuată prin «însăși neprecizarea ofertei d-voastră, ca o discuțiune asupra «acesteia nu. mai este posibilă și că ședința noastră, deschisă «la ora 4, este, chiar prin aceasta, închisă în acest moment

Apoi, după o pauză am reluat: «și acum, în afară de șe-«dinta oficială între delegatii bulgari și români, vă rog să «considerați această adunare ca privată, și să mă lăsați, «pentru a-mi ușurâ conștiința să vă vobesc în mod par-«ticular». După un semn de consimțire din partea convor-«bitorilor mei, am urmat și am încercat să le arăt, cu toată «puterea de convingere pe care o puteam găsi în mine, în ce grad răspunsul Bulgar părea că ignorează gravitatea momentului, starea spiritelor în România și adevărata stare de lucruri. «Se poate ca d-voastră să veniți astăzi aci cu «un «nu» atât de general și de categoric și să-mi oferiți un «astfel de nimic?» — și la protestarea lui Daneff: «Da, nimic, mențin cuvântul. Madjidia-tabia? Aceasta înseamnă să scoți apă dintr'un puț vechi; Rusia ne-a dat-o în numele d-voastră încă din Decembrie. (Aci D-l Daneff întreprinde din nou, pretextând că a fost o «neînțelegere». L'am oprit cu un gest hotărât replicând: «nu mai este locul să «refacem procesul trecutului și al neînțelegerilor create și

¹⁾ Vezi mai sus Nu 81.

«cultivate asupra chestiunilor noastre și din cari s'ar face «puse una peste alta, o coloană Vendôme...»).

«Medjidia-tabia, oferită astăzi, nu este și nu poate să fie «considerată la noi ca probă de «noui sacrificii» din partea d-voastră. Suprimarea celor două unghiuri este câștigată dela Londra. Cât despre triumghiul la Marea Neagră «așa cum îl prezentați, fără preciziune, cu singura perspectivă de prevăzut pentru România, a unui calvar de negocieri viitoare și aceasta poate să ne facă să vedem că «oferta d-voastră este un pas către noi, când agravează mai «mult refuzul?».

Daneff, puțin cam stingherit, a luat cuvântul : «Neindicând «cu mai multă preciziune baza triumghiului, ne-am gândit că «fixarea exactă, va rezultă din cursul tractărilor . . .». «Din «cursul tractărilor» — am replicat — «ați mai crezut oare că «vom mai avea despre ce trată în urma refuzului d-voastră de astăzi?...». «Dacă am avea aici o hartă»—mi-a spus D-l Daneff — «aș putea să vă arăt, cu aproximație, întinderea «teritoriului de pe marginea mării, la care ne gândim. : .». Am desfăcut atunci o hartă pe care o aveam la mine : D-l Daneff pe dibuite mi-a indicat promontoriul Șabla.

«Șabla este un punct»— am replicat — «care figurează pe «această hartă cu scară mare ; nu se găsește însă în atlasele «ordinare. Mai mult, dacă nici un om în România nu ignoră «ce este și unde este Silistria, Șabla este, în schimb, neexistent, necunoscut, fără valoare ; pentru cine se gândește și «știe mai mult, valorează și mai puțin. Dacă în gândul d-voastră «acest litoral cedat este un țesut elastic, care să se tot «întindă pe măsură ce negocierile ar continua, credeți-mă, «îndreptați în clipa în care suntem, oferta d-voastră de mai «nainte, menționând, după d-voastră, limita extremă a acestei «elasticități. Pe această hartă văd Kaliakra, cap însemnat pe «toate hărțile și punct de orientare cunoscut : toți călătorii «liniei Constanța-Constantinople îl cunosc, pentru că este «farul care dă speranța apropiatei sosiri în port sau înseamnă «intrarea în largul mării către Turcia. . . Și un copil îl des-

«coperă și poate să-i fixeze locul. Știu în ce grad este deslănțuită la noi opinia publică și mă feresc de a mă face răspunzător, dar dacă oferta d-voastră conține Kaliakra și o linie către Silistra, va fi o mai mică prăpastie către cererea «Guvernului Român.....».

După câteva vorbe goale asupra «apărării Varnei» pe cari, le-am respins cred, cu destul temei, D-l Sarafoff m'a întrebat «cu ce intenție Guvernul Român a stabilit linia Silistria-Balcik cu înălțimile Dobriciului».

«Urmând o potrivire aproximativă a marginilor topogra-fice», i-am răspuns. Și cum am înțeles ce vrea să întrebe, am ținut să-i explic că România dorește să constate mai târziu că prietenia Bulgariei e adevărată și afirmațiunile sale relative la Dobrogea sunt sincere. Dar timpul singur poate să ne dea încredere; pentru un moment e mai mult decât sigur că Bulgarii bănuind pe nedrept pe Români c'ar fi aliații Turciei contra idealului național Bulgar, au educat copiii și recruții în spiritul că România este un dușman căreia va trebui să i-se reia Dobrogea. Protestări alternative și sgomotoase ale lui Daneff și Sarafoff; am replicat, cu probe tipice, primite cu semne de neîncredere sau de consternare.

«Până la o convingere, trebuie o frontieră precisă și sigură; «d-voastră sunteți în măsură să-o dați reparând, printr'un sacrificiu prietenesc, nedreptatea Europei dela 78 către România, și plătind datoria de recunoștință dela Plevna....». Am urmat pe această temă mai mult timp. Daneff a vorbit de greutățile Sobraniei și a vroit să insinueze că în România opinia publică nu erà așa sincer încălzită și că Regele Carol, ajutat de spirite prevăzătoare, ar putea face să triumfe soluțiunea moderată trebuincioasă menținerii bunelor relațiuni între cele două State.

Excelența Voastră mă va scuti de a raporta cu minuțiozitate obiecțiunile și raționamentele schimbate în urmă. Către 5 ore $\frac{1}{2}$ D-l Daneff, când am tăcut, după un ultim apel stăruiitor, și-a pus capul în mâini și a murmurat: «Trebuie să găsim o soluție acestei chestiuni....» O tăcere lungă;

apoi întorcându-se către D-l Sarafoff: «Putem să mai adăogăm ceva, pe lângă ce am oferit adineauri?» «Nu» a replicat îndată, foarte hotărît, D-l Sarafoff
 La replica D-lui Sarafoff, m'am sculat spunând: «Voi telegrafia la București, adevăratul răspuns bulgar — așa cum îl mențineți. Nu mai e nevoie să vă repet cu ce durere o fac, prevăzând ceiace de acum înainte ne «poate aduce viitorul». «Ce comunicăm presei?» a întreat D-l Sarafoff. «Că ședința deschisă la 4 ore, a luat sfârșit la 4 ore $\frac{1}{2}$ » am răspuns. Atunci Daneff: «Să adăogăm că negocierile vor fi urmate. . . » «In conștiință, din partea mea, nu «pot subscrie acestei comunicări, care ar fi o înșelătorie «pentru public» am obiectat. Pe prag mi-am luat ziua bună pela acești Domni, fără altă observație.

D. J. GHICA

BCU Cluj / Central **84**versity Library Cluj

Notă circulară a Ministrului Afacerilor Străine
 către Legațiunile române.

București, $\frac{5}{18}$ Februarie 1913.

Domnule Ministru,

Continuând comunicările începute prin telegrama cifrată din 27 Ianuarie (9 Februarie) a. c. ¹⁾, am onoarea a vă mai adăuga următoarele, drept răspuns la unele întrebări și nedumeriri aduse la cunoștința noastră:

1° In ceea ce privește faptul de care s'a plâns d-l Daneff că d-l Mișu a formulat o primă dată cererea României pentru rectificarea fruntariei printr'o linie pornind dela Silistria și ajungând la Balcik (cu anexarea acestor două orașe către România), iar a doua oară printr'o altă linie începând dela

¹⁾ Vezi mai sus No. 72.

Turtukaia și sfârșind tot la Balcik, explicarea lui este ușoară și n'a putut scăpa d-lui Daneff.

Intr'adevăr, acel maximum sau minimum atârnă dela atitudinea Bulgariei. Dacă Bulgaria cerea dela România noi foloase, peste marele folos ce l-a avut din neutralitatea noastră, atunci firește că și România trebuie să aibă echivalentul lor într'o mai mare linie de anexiune.

În această ordine de idei, Ministrul Bulgariei la București, în ziua de 28 Decembrie 1912 (10 Ianuarie 1913), în urma unei însărcinări a Ministrului Prezident Gheșoff, mi-a și exprimat «dorința arzătoare a Guvernului Bulgar de a încheia cu România o convențiune din cele mai largi»; iar d-l Gheșoff însuși a comunicat d-lui Ghika, Ministrul nostru la Sofia, că d-l Daneff a fost pus, la Londra, în cunoștință de această dorință a Guvernului Bulgar.

În vederea formulării unei asemenea «dorințe arzătoare», d-l Mișu a trebuit să ceară și un maximum. Dacă însă nu e vorba de o convențiune mai largă, România se mărginește la arătatul minimum. D-l Daneff, omițând să menționeze dorința exprimată de d-l Gheșoff, își construiește o surprindere, care nu este cauzată de atitudinea noastră, ci de procederea d-sale de a se face că nu știe de acea «dorință arzătoare» exprimată de d-l Gheșoff.

2° În conversațiile ce unii din colegii d-voastre au avut cu miniștrii țărilor unde sunt acreditați, s'a relevat mirarea acestora că România tocmai acum, când Bulgaria este mai strămtorată prin reînceperea războiului, își schimbă pretențiile și le sporește. Faptul este absolut inexact.

Formularea maximumului și minimumului de care am vorbit mai sus este cuprinsă în primele instrucțiuni date d-lui Mișu încă dela ¹⁵/₂₈ Decembrie 1912, și n'a variat întru nimic.

În nepotrivită și expresia «pretenții» sau «compensații». Nu România s'a adresat mai întâi Bulgariei pentru a-i cere anume ceva precis, ci primul pas oficial în această chestie a fost făcut de d-l Daneff, care la 26 Noembrie 1912 a deschis el cea d'întâi vorbă despre recunoașterea drepturilor

Macedo-Românilor și *rectificarea fruntariei*. Înainte de aceasta, câtă vreme Guvernul Bulgar declară oficial că face războiul Turciei numai pentru o mai bună aplicare a art. 23 din Tratatul dela Berlin, și câtă vreme, de altfel, și toate Puterile Mari ne înștiințau anume că voesc menținerea *statului-quo* în Peninsula Balcanică, și că se vor opune la orice schimbare teritorială, România n'avea nici-o obiecțiune de ridicat, ci trebuia să păstreze în fapt cea mai strictă neutralitate, pentru care atitudine Ministrul bulgar Kalinkoff i-a și exprimat formal, la 26 Septembrie 1912, *mulțumirile și recunoștința* Guvernului Bulgar.

Când însă Bulgaria și-a schimbat atitudinea, iar Marile Puteri au renunțat asemenea la formula veche, înlocuind-o prin aceea de «Balcanii Statelor Balcanice», subscrisul a și răspuns, atât d-lui Kalinkoff — precum d-sa însuși o recunoaște — cât și reprezentanților Marilor Puteri, că și România trebuie să-și schimbe atitudinea, având însemnate interese în Peninsula Balcanică, fără însă a preciza deocamdată. Aceste declarații ale noastre au avut de rezultat că însăși Bulgaria a recunoscut, cea d'întâi, necesitatea unei înțelegeri cu România și a făcut primul pas spre o asemenea înțelegere, prin acea venire a d-lui Daneff la București și prin propunerile d-sale prealabile — ce e drept, pe atunci încă fără nici o formă obligatorie, dar totuși efective — de recunoașterea școalelor și bisericilor macedo-române și de necesitatea unei rectificări de fruntarie.

E dar fapt constatat că cel dintâi care a deschis o asemenea vorbă oficială cu noi a fost Președintele Sobraniei și că, prin urmare, imputarea că România ar fi profitat de o situațiune grea a Bulgariei pentru a-i stoarce concesiuni, este cu desăvârșire nefundată și dovedește o stranie necunoștință a împrejurărilor de fapt.

Încă dela prima și unica întâlnire între d-l Daneff și subscrisul, în ziua de 26 Noembrie 1912, a fost vorba de Silistria, subscrisul declarând dela început că îndată ce se vorbește de o rectificare de fruntarie între România și Bul-

garia (și d-l Danéff a atins el însuși această chestie), rectificarea însemnează neapărat și în prima linie Silistria, nu ca interes strategic, ci ca necesitate politică și morală. Interesul strategic poate fi găsit în alte linii de frontieră, și dacă, spre pildă, se cedează României înălțimile Medgidie-tabia, și dacă ne mai fortificăm acolo, orașelul Silistria dedesubt și-a pierdut din însemnătatea lui. Cu atât mai puțin trebuie să se obstineze Bulgaria a-l păstra. Încă dela Tratatul dela Berlin, și cu prilejul numeroaselor încercări de aplicare pe teren a liniei de frontieră impuse nouă, fără voia noastră, de acel Tratat, Silistria a fost pusă înainte ca un semn de dușmănie în contra României.

Orașul Silistria, după Colonelul Home, delegatul Angliei la delimitarea României cu Bulgaria (protocol 8, Constantinopol, 26 Noembrie 1878) numără acum 34 de ani :

7.000 musulmani
2.500 români
1.500 bulgari
Total . . 11.000 locuitori.

După recensământul bulgar (ultimul cunoscut) dela 31 Decembrie 1905 erau în Silistria :

6.143 bulgari
4.136 turci
270 tătari
315 români
1.000 armeni, evrei, țigani
201 alte naționalități
Total . . 12.065 locuitori.

Dacă dela 1878 la 1905, în 28 de ani, populația Silistriei n'a crescut decât cu 1.000 locuitori, ea nu poate fi azi de 20.000, cum pretind ziarele bulgărești. Nu-i oraș însemnat, și de altfel populația lui bulgară nu-i decât jumătate din populația totală.

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 5/18 Fevruarie 1913.

Toți colegii au îndeplinit demersurile oficiale prescrise pe lângă Guvernul bulgar relativ la mediațiune; impresiunea lor este că d-l Gheșoff primește această soluție cu o ușurare de suflet, și chiar Ministrul Rusiei, căruia îi împărtășam teama că Bulgaria va vedea și aici un mijloc ca să câștige timp, cu rezerva mintală de a se opune oricărei cedări de orașe impuse de Europa, mi-a dat să înțeleg că, după dânsul, această mediațiune implică deja pentru Bulgaria supunerea tacită la cedarea orașelor cu avantajul recunoscut de a descărca astfel partidele politice de o deciziune a cărei vină față de opinia publică va cădea numai asupra Europei. Trebuie să spun că colegul meu austriac, care a văzut în urma tuturor pe d-l Gheșoff, n'a cules impresiuni așa favorabile ca ceilalți. Președintele Consiliului i-a vorbit despre mediațiune ca de un mijloc avantajos, dar care va trebui încă să fie examinat și discutat. Cât privește pe Ministrul Angliei, el este foarte puțin încurajator în această privință, și nădăjduește, ca și colegul meu austriac, că noi nu vom primi mediațiunea decât cu condițiunea ca ea să se facă într'un termen scurt. Nesiguranța care planează asupra intențiilor noastre de Sâmbătă face să se simtă aici o mare neliniște pe care d-l Gheșoff n'a ascuns-o colegilor noștri.

D. J. GHICA

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

Marti, 5/18 Februarie 1913.

Sunt informat că d-l Sazonow a spus că nu poate ascunde situația grea în care se va afla Guvernul rusesc în cazul unui conflict armat între România și Bulgaria. Excitarea opiniei publice în Rusia în contra României crește în mod îngrijitor. Ea s'a introdus și în cercuri cari până acum au fost liniștite. În orice caz Rusia nu va putea admite niciodată o violentare a Bulgariei din partea României. O linie care ar merge dela forturile Silistriei până la Șabla este limita extremă asupra căreia poate insista Rusia pe lângă Bulgaria spre a o face să cedeze.

T. MAIORESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

Miercuri, 6/11, Februarie 1913.

Vineri 1/14 Februarie, a venit Ministrul englez, Sir George Barclay, și mi-a citit din partea Ministrului Afacerilor Străine, Sir Edward Grey, următoarea notă, pe care mi-a tradus-o în franțuzește și mi-a lăsat-o scrisă cu creionul de mâna d-sale :

«I-am spus d-lui Mișu că am fost mirat aflând că mini-
«mum-ul cerut de România era o linie care să-i dea Silistria
«și Balcik. Aveam impresiunea că România ar primi mai
«puțin și bănuiesc că Bulgaria n'ar putea să cedeze aceste
«două orașe. I-am atras atențiunea Ministrului României că,
«cu toate că o regulare a diferendului actual prin mijlocul
«negociațiunilor directe între România și Bulgaria ar fi cea
«mai bună soluțiune, dacă acest mijoc n'ar reuși, ar fi mult

«mai preferabil să recurgă la mediațiunea *Puterilor* sau numai «a *uneia din* Puteri decât să recurgă la război. Un război «între România și Bulgaria ar fi foarte serios și s'ar putea «prea bine să aibă ca rezultat amestecul vreuneia din Marile «Puteri, amestec care ar rezultă de sigur în prejudiciul Pu- «terilor secundare, de orice parte s'ar declară victoria».

În acea zi nota de mai sus putea trece drept una din simplele comunicări obișnuite în situația actuală. Ea a câștigat însă o deosebită importanță prin faptul că peste două zile Ministrul german mi-a comunicat că este însărcinat de Guvernul său a se asocia la acea propunere engleză. Comunicări analoage mi-au făcut apoi succesiv, de Luni, 4 Fevruarie, până astăzi și Miniștrii Italiei, Austro-Ungariei, Franței și Rusiei; avem dar a face cu o propunere formală de mediațiune și pe poimâine am convocat Consiliul de Miniștri pentru a-i supune chestia.

T. MAIORESCU

BCU Cluj / [Central University Library Cluj](#)

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, Vineri, 8/21 Fevruarie 1913.

Din cauză că instrucțiunile lor nu erau lămurite, unele vorbind de mediațiune, altele de arbitraj sau de deciziunea Puterilor, reprezentanții Marilor Puteri ale Europei, reuniți ieri, s'au hotărât să telegrafieze Guvernelor lor ca să obțină lămuriri și unitate și astfel să poată reface demersul colectiv aici. Se pare că Guvernul, în ceea ce privește mediațiunea, vrea să facă rezerve asupra modului de procedare și să pună condiție înlăturarea cedării Silistriei, dar această mediațiune condițională pare condamnată la moarte mai dinainte.

D. J. GHIEA

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

Vineri, ²¹/₂₁ Fevruarie 1913.

După însărcinarea Maiestății Sale Regelui, am fost astăzi la d-l G. Gr. Cantacuzino, Președintele Senatului, pentru a-i comunica din partea Maiestății Sale că este de prevăzut peste scurt timp o schimbare a situației în Balcani, care va da prilej României să-și manifeste preponderanța într'un mod hotărîtor; că alianța între Bulgari, Sârbi și Greci — după toate probabilitățile — se va desface în curând și că până atunci nu este prudent ca România să aibă o atitudine războinică, ci din contra să-și unească stăruințele cu ale Marilor Puteri pentru restabilirea păcii. Astfel va crește autoritatea României în Europa, și aceasta îi va fi de cel mai mare folos la momentul oportun.

D-l Cantacuzino s'a arătat accesibil acestei prudente direcții politice.

T. MAIORESCU

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

Sâmbătă, ⁹/₂₂ Fevruarie 1913.

La Consiliul de Miniștrii ținut ieri, când se știa că voi supune discuției mediațiunea propusă de Anglia, d-l N. Filipescu a venit cu un exemplar al Convențiunilor dela Haga din 1907, pe cari în anul trecut le supusesem aprobării Parlamentului și sancțiunii Majestății Sale; ne-a citit din el art. 3 până la 7 ale primei Convențiuni și ne-a propus primirea mediațiunei în condițiile acestor articole, însă cu rezerva ca să exprimăm Puterilor dorința unui grabnic rezultat.

Propunerea d-lui Filipescu a fost primită de toți miniștrii și pe temeiul ei am remis astăzi eu personal reprezentanților celor 6 Mari Puteri următoarea Notă :

Sâmbătă, 9/22 Fevruarie 1913.

Guvernul Român primește mediațiunea oferită prin demersul Ministrului englez la București, Sir George Barclay, în numele Guvernului Englez, comunicată d-lui Maiorescu, Vineri, 1/14 Fevruarie, și în care Anglia sfătuește «să recurgem la mediațiunea Puterilor sau la mediațiunea unei «Puteri». La acest demers englez s'a asociat și d-l de Waldthausen. Duminică, 3/16 Fevruarie, citind d-lui Maiorescu o comunicare a Guvernului German de a sprijini propunerea engleză. De Luni 4/17, până Miercuri, 6/19 Fevruarie, domnii Miniștrii Plenipotențiarî ai celorlalte patru Puteri au făcut acelaș demers.

România primește mediațiunea oferită de cele 6 Mari Puteri ale Europei, ~~cu cât~~ ~~în~~ ~~mai~~ ~~mult~~, ~~cu~~ ~~cât~~ ea a fost fericită când a putut să se asocieze dela Conferința ținută la Haga în luna Octomvrie 1907, la toate propunerile generoase ale Puterilor în favoarea păcii, și că ea însăși a semnat împreună cu ele, la 18 Octomvrie 1907, prima Convențiune «pentru regularea pe cale pașnică a conflictelor internaționale», care în articolele 3—7 prevăd și precizează o asemenea mediațiune.

În alegerea pe care i-o dă propunerea engleză, România e hotărâtă să primească mediațiunea tuturor celor șase Mari Puteri, și o primește fără altă condițiune, adăogând doar o dorință, îndreptățită de împrejurări și putând să se sprijine pe art. 8 al zisei Convențiuni care — cu toate că prevede o altă ipoteză — conține ideea de a se prevede un termen trebuincios pentru mediațiune. Această dorință este : ca Marile Puteri mediatoare să binevoiască a limita ele însăși durata acțiunii lor și să comunice României termenul în care crede ele că bunele lor servicii vor ajunge la un rezultat.

T. MAIORESCU

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la St.-Petersburg.

București, 11/24 Februarie 1913.

Alaltăeri Sâmbătă, am răspuns fiecăruia dintre Miniștrii Marilor Puteri, că Guvernul Român primește mediațiunea propusă de Anglia și aprobată de celelalte Puteri. Primim mediațiunea tuturor celor 6 Puteri împreună, invocând art. 3—7 ale primei Convențiuni semnate la Haga în Octomvrie 1907. Primim mediațiunea fără altă condițiune, dar exprimând dorința unui rezultat în scurt timp. Această dorință a noastră e dictată de tergiversările d-lui Daneff cari au produs o neliniște periculoasă în țara noastră. Spuneți Ministrului Afacerilor Străine că noi propunem St.-Petersburg ca loc al deliberărilor

T. MAIORESCU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, 13/26 Februarie 1913.

Secretarul de Stat mi-a declarat, cu rugămintea de a comunica Excelenței Voastre, că Guvernul Imperial va sprijini cu toată influența sa cererea noastră relativ la Silistria. Cât privește propunerea prezentată ieri de Subsecretarul de Stat Englez, în lipsa lui Sir Grey, la reuniunea Ambasadorilor la Londra, de a interveni din nou la București pentru a face Guvernul nostru să primească aceeași formulă de aderare

ca Bulgaria, ceea ce ar implică renunțarea din partea noastră la mediațiune astfel cum ea a fost formulată în răspunsul Excelenței Voastre la demersul Puterilor, Guvernul Imperial nu vede necesitatea unei asemenea intervențiuni la București, fiindcă nimic nu s'ar opune ca Guvernul Bulgar să se conformeze și el punctului de vedere adoptat de România. Aceste obiecțiuni vor fi prezentate de Ambasadorul Germaniei la Londra în ședința de mâine. Cu toate acestea Guvernul Imperial, nu înțelege să se deslipească de la unanimitatea Puterilor pe această chestiune de procedură, în cazul când acestea ar fi câștigate de propunerea engleză, căci Guvernul Român liber este să-și menție hotărârea.

BELDIMAN

93

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, Miercuri, 13°/₂₆ Februarie 1913.

Ambasadorii cu cari am vorbit, mi-au spus că ar fi mai bine ca Guvernul Român și Guvernul Bulgar să încredințeze soluțiunea diferendului româno-bulgar deciziunii Marilor Puteri, altfel Guvernul Bulgar ar putea și el să pretindă că nu trebuie să se supue deciziunii Puterilor. Ministrul Afacerilor Străine lipsește din Londra de câțeva vreme și nu se va înapoiă decât pela 4 Martie stil nou. Înainte de a vedea pe Subsecretarul de Stat, vă rog să-mi răspundeți dacă, cu toate că inițiativa este englezească, Guvernul Român dorește ca procedura mediațiunii să aibă loc la St.-Petersburg sau la Paris, mai degrabă decât la Londra.

La reuniunea Ambasadorilor mâine, Ambasadorii Puterilor amice vor susține teza noastră relativă la anexiunea orașului datorit României.

MÎȘU

94

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către
Ministrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, Joi, 14/27 Februarie 1913.

Noi am și propus d-lui Sazonow Petersburgul ca loc al mediațiunii.

T. MAIORESCU

95

Memoriul Guvernului Român asupra diferendului
româno-bulgar.

(Remis, confidențial, Guvernelor celor 6 Mari Puteri și reprezentanților
lor la București, Londra și St.-Petersburg)

București, 15/28 Februarie 1913.

Până în prezent, România a păstrat cea mai strictă neutralitate în tot timpul crizei balcanice.

La început această atitudine eră cu atât mai indicată, cu cât Guvernele Bulgariei, Serbiei și Greciei n'afirmau alt scop al acțiunii lor decât îmbunătățirea soartei consângenilor supuși dominațiunii otomane.

România, care în 1877—1878, lucrând împreună cu armatele rusești, și-a câștigat ea însăși independența într'un război contra Turciei — război care înseamnă nașterea Bulgariei moderne — nu putea să se arăte ostilă eforturilor de emancipare ale celorlalte state creștine.

Neutralitatea pe care am păstrat-o, cu toate că au fost oarecari solicitări de a lua măsuri amenințătoare față de vecina noastră bulgară, ne-a atras expresiunea formală de recunoștință a Guvernului din Sofia, transmisă Președintelui Consiliului de Miniștri și Ministru al Afacerilor Străine al

României prin Ministrul Bulgariei la București la 26 Septembrie (9 Octombrie) 1912.

Vasăzică, pentru a doua oară dela Plevna, Bulgaria se vede obligată de a recunoaște partea ce-a luat România, la formarea și mărirea ei.

Atâta vreme cât Marile Puteri manifestau intențiunea de a menține statu-quo și se declarau pe față în contra oricărei schimbări teritoriale în Peninsula Balcanică; atâta vreme cât Bulgaria însăși, cum explică nota sa dela $\frac{5}{8}$ Octombrie 1912, înmănată guvernului Român, vorbiă de art. 23 al Tractatului dela Berlin, România nu putea decât să persiste în neutralitatea sa cu atât mai mult, cu cât nota citată mai sus viză interesele tuturor creștinilor din Turcia, fără excepție, și le făgăduia «ordine, libertate și progres».

Dar, când, după primele succese ale aliaților balcanici tonul a fost schimbat; când chiar Marile Puteri, substituiri vechi formule a statu-lui-quo formula «Balcanii ai Statelor Balcanice»; când prin aceasta, Tractatul din Berlin primia o lovitură adâncă, România, ale cărei mari interese erau prevăzute în acest Tractat, trebuia firește să se gândească a le da o nouă bază în dreptul politic al Europei.

Două interese ale României trebuiau maicuseamă asigurate după răsturnarea ordinii lucrurilor stabilite în 1878.

I. — Eră, mai întâi, soarta viitoare a «Românilor» din Turcia astfel numiți în art. 4 al Tractatului din Berlin, numiți și Macedo-Români și Kuço-vlachi, puși ei însăși la adăpost de art. 23 și sortiți acum să treacă sub altă dominațiune.

Cu toate că Sublima Poartă n'a recurs niciodată la avizul Comisiunei Europene prevăzută de art. 23, totuși Români din Turcia se bucurau de fapt, sub regimul otoman, de o oarecare protecțiune a administrației. Comunitățile lor distincte au fost recunoscute în mod oficial, bisericile și școalele lor au fost întreținute cu știința Sublimei Porți din bugetul Statului român. Dela 1864 chiar, dar mai cuseamă dela independența sa România a făcut, an cu an, mari sacrificii pentru consângenii săi din Turcia, și bugetul român pe exer-

cițiul în curs dela $1/14$ Aprilie 1912, prevede, la art. 13 suma «subvențiunilor acordate școalelor și bisericilor române din Turcia».

II. — Eră, apoi, granița care separă Dobrogea de Bulgaria, graniță impusă celor două State prin Tractatul din Berlin, fără a fi întrebate și fără să fi ținut socoteală de protestările României.

Chiar în congresul dela Berlin, s'au ridicat voci, ca aceia a Franței și a Italiei, ca să constate că România, după un război glorios pentru ea, a fost tratată «cam aspru», și ca să reclame în favoarea ei o graniță mai bună care coprindea Silistria.

În comisiunea Europeană, reunită în toamna anului 1878, delegatul englez Colonel Home exprimă părerea că, cu toate că Silistria a fost lăsată în ultimul moment de congresul Bulgariei, totuși propunerea d-lui Waddington, însemnată în protocol, dovedea că congresul, în sfârșit, înțelesese ca frontiera să plece dintr'un punct aproape de Silistra, punct care ar fi mai propice la construirea unui pod. Delegatul Angliei sprijineă astfel, legitima cerere românească expusă comisiunii prin două memorii și după care punctul de legătură peste Dunăre trebuia aproape să atingă Silistra, căci numai prin acest loc România putea cu ușurință să comunice cu noua sa provincie. Mai la Răsărit, mlăștini, lacuri și insule, cunoscute sub numele de Baltă, în vecinătatea Călărașilor, ar face foarte anevoioase comunicațiile între vechiul și noul țărm român. Acesta eră minimum-ul al dezideratelor României, minimum impus prin faptul că congresul în cele din urmă abandonase Silistria noului Stat Bulgar. Fără aceasta punctul de vedere român ar fi fost ca punctul de legătură peste Dunăre să fie mutat la Apus de Silistria, între Tatarița și Aidemir, cuprinzând astfel și Silistria. Mai în sus de Silistria, e drept, malurile sunt tari, albia Duuărei este fără obstacole și construcția unui pod s'ar face în condițiuni avantajoase. Pentru a obține ca punctul de legătură să fie mutat la *Apus* de Silistria, cu tot textul art. 47 al tractatului

din Berlin, România a citat un precedent relativ la frontiera Basarabiei, fixată, la 7 Ianuarie 1857, printr'un protocol care înlocuiea textul art. 20 al Tractatului din Paris.

Motivele invocate de România în cele două memorii prezentate comisiunii în 1878,¹⁾ nu și-au pierdut din valoare. Ele au fost reînnoite de România în memoriile Comisiunii tehnice europene la 1879²⁾. România n'a renunțat niciodată la aceasta. Silistria se găsește în fața singurei comunicațiuni naturale a României peste Dunăre pe o zonă de 130 km., este singurul punct prin care comunicația n'ar suferi în timpul când navigația este suspendată, este singurul loc propriu pentru construirea unui pod care să lege cele două țărături.

Cu toate insistențele Guvernului Român, cu tot avizul favorabil al unor delegați ai Marilor Puteri în comisiunile dela 1878 și 1879, nu numai că Silistria a fost lăsată Bulgariei, dar abia, și cu mare trudă România a putut să ocupe înălțimile cari împrejmuiesc Arab-tabia, și pe cari le deține încă.

Ceva mai mult, cu toată art. 11 al Tractatului din Berlin stipulase hotărît că toate vechile fortărețe să fie distruse și că altele noi nu vor putea fi construite, Bulgaria rămasă stăpână pe Silistria, a construit noi lucrări de fortificații la Miazăzi și la Răsărit de Megidie-tabia.

România, la 1886, semnând cu Bulgaria șease protocoale pentru delimitarea hotarului Dobrogei, i-a amintit că ea înțelege să se mărginească la un hotar material pe terenul graniței, așa cum a fost impusă de Puteri, și negocierile dela 1884 între Bulgaria și România în vederea delimitării n'au dat rezultat, tocmai din cauză că Bulgaria voia să stabilească *in principiu* chestiunea delimitării pe câtă vreme

1) Correspondence respecting the European commissions appointed for the demarcation of frontier under the treaty of Berlin. Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty, 1879 Pages 77 et 78.

2) Further correspondence respecting the European Commissions, etc. (Urmarea în cartea albastră precedentă). Prezența Parlamentului englez în 1880. Pag. 416, 425, 439, 441.

România înțelegea *să aplice*, fără discuție, granița care i-a fost impusă contra voinței sale.

Silistria a devenit astfel, pentru România, simbolul unei nedreptăți comise dela început de Europa și al unei amenințări făcute în urmă de Bulgaria.

Această amenințare este mai pronunțată prin documentele oficiale bulgare, cari nu încetează să prevadă o eventuală anexiune a Dobrogei la Bulgaria. În studiul său «România și armata sa», statul-major a avut grija să scrie că «nu există «obstacol natural care să despartă Dobrogea de Bulgaria de «Nord», și colonelul Cantargief, în cursul său de geografie, învață pe elevii școlii militare că «sub numele de Dobrogea «Românii înțeleg *acea parte a Bulgariei de Nord* care le-a «fost cedată după Tractatul din Berlin».

În «Manual pentru tinerii soldați din toate armele», aprobat de Ministerul de război bulgar cu No. 75 din 14 Martie 1907 și recomandat șefilor de trupe prin circularele din 21 Martie 1907 și din 10 Martie 1908, se găsește o hartă a «Bulgariei indivizibile», pe care Dobrogea este însemnată cu titlul de «Părți din Bulgaria nedesrobite încă».

Și unde pui că această Dobrogea ne-a fost dată la 1878 în schimbul Basarabiei, atunci când Bulgaria modernă naște din sângele ostașilor noștri.

Ea ne-a fost dată cu o graniță pe care noi n'am încetat de a o declara insuficientă și care ne-a fost impusă. După anexiune n'am cruțat nici un sacrificiu ca să legăm strâns Regatul cu noua provincie. Podul construit cu atâta cheltuială peste Dunăre la Cernavoda nu prea este la adăpostul unui atac și Silistria rămâne o poartă deschisă pentru străini. Acest pod atât de puțin ferit este totuși singura noastră cale de uscat către unicul nostru debușeu la Mare, către acest port al Constanței, altă mare operă care a costat atâtea milioane și de pe urma căruia nu trage foloase numai negoțul României. Chiar în ajunul izbucnirii crizei balcanice noi am asociat definitiv la viața constituțională a Regatului pe locuitorii acestei provincii pe cari i-am întrebuințat nu numai

pentru propriile noastre interese economice, dar și pentru ale Europei întregi.

Și această Dobroge, care este română prin dreptul sângelui vărsat și al muncii, este dominată de Silistria, care în secolul al XIV-lea făcea parte din Valahia, păstrând încă urmele operilor de pietate și de binefacere datorite generozității Voievozilor Români, și unde, în sfârșit, la 1870 încă, funcționa o școală română de care depindeau școlile românești ale orașelor Hârșova și Rasova și ale satelor Ostrov, Bugeac, Satul-Nou, Oltina, Aliman. Este, după cum constatau delegații Rusiei în congresul dela Berlin, «dela Rasova «la Silistria e o fâșie de pământ pe care populațiunea românească este destul de numeroasă»¹⁾.

În 1878, sunt de atunci 34 ani, orașul Silistria, după evaluările d-lui Colonel Home,²⁾ număra: 7.000 musulmani 2.500 *români* și 1.500 bulgari. Dela anexarea Silistriei, aceste proporții firește s'au schimbat, totuși populațiunea bulgară nu reprezintă nici astăzi decât jumătate din populațiunea totală. Ultimul recensământ *bulgar* cunoscut și care datează dela 31 Decembrie 1905, recunoaște Silistriei numai 12.065 locuitori dintre cari 6.143 bulgari, 4.136 turci și restul alte naționalități. Dacă dela 1878 până la 1906, în 28 ani, populațiunea Silistriei nu s'a mărit decât în proporția de 11.000 la 12.000 locuitori, este greu să credem, după cum afirmă jurnalele bulgare, că acest oraș numără astăzi o populație de 20.000 suflete, adică o creștere de 8.000 suflete în 8 ani. Sunt însă și organe bulgare, cari mărturisesc că Silistria «merge din ce în ce spre decadentă, cum de altfel aproape «toate localitățile bulgare de pe malul Dunării».

O altă afirmațiune a ziarelor merită deasemenea să fie examinată mai deaproape. Se vorbește de sacrificiile mari pe cari garnizoana din Silistria le-a făcut în timpul actua-

¹⁾ Protocolul X al Congresului din Berlin, 1 Iulie 1878.

²⁾ Protocolul VIII al Comisiunii de delimitare, Constantinopol, 26 Noembrie 1878.

lului război. De fapt regimentul din Silistria poartă numele de «Dobrogea»; a fost în foc la Lule-Burgas și a pierdut, relativ, puțini oameni. Marile pierderi au fost încercate de regimentele din Rusciuc, Vidin și Plevna, dintre cari cele două dintâi aveau mulți Români.

În sfârșit, Silistria în mâinile Romanilor este în mod exclusiv un mijloc de apărare pentru ei, niciodată ea nu va putea fi un punct de atac contra Bulgariei; zona de acțiune a României ar fi la 200 kilometri la Răsărit. Din contra, Silistria în mâinile Bulgarilor este un punct ofensiv contra României. Ar fi destul această simplă constatare pentru a rezolvî un diferend relativ la acest orașel neînsemnat, dacă ar fi vorba să se ajungă la o înțelegere prietenească între cele două state vecine.

Trecând în altă ordine de idei, pare evident că, în cugețul Congresului dela Berlin, trebuie să fi fost o legătură între mărirea Statului Bulgar nou constituit și limitele provinciei date României. Dacă României nu i s'a dat atunci Rusciucul sau Turtucaia, cu toată prezența nediscutată a elementului românesc în aceste regiuni și existența în Turtucaia, chiar azi, a unei școli române întreținută din bugetul român; dacă nu i s'a dat nici Silistria cu toate considerațiunile expuse mai sus, a fost faptul că limitele noiei Bulgarii, constituită prin art. I. al Tractatului din Berlin «ca principat autonom și tributar», erau cu mult mai mici decât aspirațiunile poporului bulgar și ale tractatului preliminar din San-Stefano. Desigur că altfel ar fi fost, dacă Bulgaria ar fi câștigat de pe atunci granițele pe cari se pare că vrea să și le asigure prin actualul război, și cari n'ar putea fi îndreptățite în totalul lor de considerațiuni etnografice.

Rămâne stabilit că partea luată de armata română la războiul din 1877—1878, căreia Bulgaria îi datorește existența sa, precum și neutralitatea României, care a contribuit foarte mult la succesul armatelor bulgare în timpul crizei balcanice actuale, au fost factori hotărâtori recunoscuți chiar de cercurile conducătoare actuale ale Bulgariei, fiindcă, înainte ca

România să-și formuleze oficial pretențiile privitoare la situațiunea viitoare a Macedo-Românilor și la rectificarea graniței, numai presiunea împrejurărilor de curând create și situațiunea pe care România, sub domnia Regelui Carol, și-a asigurat-o în Europa, au determinat pe Președintele Sobrației, d-l Daneff, ca în drum spre Londra, să se oprească la București. Asistând la 26 Noemvrie 1912, la deschiderea Parlamentului român, primit în audiență de M. Sa Regele Carol, d-l Daneff a avut mai multe întrevederi cu oamenii de Stat român, mai cu seamă cu Președintele Consiliului, Ministru al Afacerilor Străine, — fără o formă obligatorie, e drept — întrevederi în care dânsul a deschis mai întâiu vorba despre chestiunea Macedo-Românilor, și despre chestiunea rectificării de graniță.

El a constatat putința unui aranjament lesnicios în ce privește bisericile și școlile Macedo-Românilor cari vor trece sub stăpânirea bulgară, iar cât privește chestiunea rectificării de graniță, cu toate că a afirmat că nu poate fi vorba nici de compensațiuni, nici de linie strategică, a lăsat totuși să se prevadă o soluțiune care ar înlocui vechea graniță, impusă, printr'o alta, stabilită prin bună înțelegere.

Chiar dela această primă întrevedere, Președintele Consiliului, Ministru al Afacerilor Străine al României, a atins chestiunea Silistrei din punctul de vedere al semnificației morale și politice pe care ea îl prezintă pentru România, dacă ar fi vorba să se ajungă la un aranjament prietenesc și folositor pentru viitorul celor două State vecine.

De atunci tratativele între cele două Guverne au luat o formă oficială. D-l Daneff a primit însărcinarea să trateze cu mandatarul român D-l Mișu, noul ministru al României la Londra.

Chestiunea Macedo-Românilor a găsit, chiar dela începutul negociațiunilor o soluțiune acceptabilă. O menționăm așa cum se află consemnată în prtocolul semnat la Londra, la ⁶/₂₉ Ianuarie 1913, între D-nii Mișu și Daneff :

«Sub-semnatul, delegat al României, iau act de declara-

«ția că Bulgaria consimte să dea o autonomie școalelor și «bisericii Kuțo-Vlahilor din Macedonia care se vor găsi în «viitoarele posesiuni bulgare, autonomie care constă în aceia «că aceste școli vor fi frecventate de copiii Kuțo-Vlahilor «și se va da voie să se creeze un episcopat tot pentru acești «Kuțo-Vlahi, Guvernul Român având facultatea de a sub-«venționa, sub supravegherea Guvernului Bulgar, zisele «instituțiuni culturale».

Făcând această citațiune, extrasă textual din protocolul dela Londra, Guvernul Român consideră că tot ce a fost convenit între delegații celor două State s'a aranjat și că diferendul Româno-Bulgar se reduce la punctele asupra cărora delegații respectivi n'au căzut la învoială.

În ultima conferință care a avut loc la Sofia între Ministrul României, D-l D. J. Ghika, și delegații bulgari, d-nii Daneff și Sarafoff, la $2/_{15}$ Februarie 1913, aceștia din urmă au declarat, e drept, ofertele lor «nule și neavenite în cazul când negocierile în curs nu vor ajunge la rezultat», zisele oferte fiind făcute «în scopul de a se ajunge cât mai «repede posibil la un acord de bunăvoie între Bulgaria «și România». Dar, Guvernul Român crede că mediațiunea celor șase Mari Puteri nu trebuie, desigur, să fie considerată decât ca continuare a încercărilor făcute pentru a ajunge la un acord de bună voie și că, deci, punctele asupra cărora s'a stabilit acorduri fiind rezolvate, diferendul se mărginește acum la ultimele concesiuni bulgare, deoparte, și la ultimele cereri române, de altă parte.

Din acest punct de vedere, Guvernul Bulgar a concedat până acum :

a) prin Protocolul dela Londra dela $16/_{29}$ Ianuarie 1913, obligațiunea pe care o ia de a strică forturile cari înconjoară Silistria, și dreptul pe care recunoaște că îl are România de a fortifica granița de Miazăzi a Dobrogei ;

b) prin acelaș protocol, se cedează României cele două triunghiuri cari intră actualmente în Dobrogea, și un alt triunghi având ca bază spre Marea Neagră, o linie cobo-

rătă la 5 sau 6 km. la Miazăzi de punctul actualei granițe;

c) la conferința ținută la Sofia la $2/_{15}$ Februarie 1913, o lungire nedefinită a acestei baze a triunghiului spre Marea Neagră, mai mare de 5—6 km., probabil până la Șabla;

d) «cedarea poziției strategice Megedie-Tabia». Această concesiune a fost chiar așa comunicată încă dela 26 Decembrie 1912, în numele Bulgariei, de ministrul Rusiei la București.

E de observat că această propunere, făcută încă dela 26 Decembrie 1912, n'a fost menționată de D-l Daneff în protocolul dela Londra dela $16/_{29}$ Ianuarie, și că ea a fost formulată abia la $2/_{15}$ Februarie 1913 la Sofia, în ultima conferință a d-lui Ghika cu delegații bulgari, ca o concesiune nouă.

O observațiune care se impune, după ofertele menționate mai sus la a) și d), este că chiar orașul Silistra, înăbușit în josul fortificațiunilor românești, nu mai are putere de viață sub dominațiunea bulgară și nu va putea avea nici în viitor decât dacă se anexează la România.

Diferendul de rezolvat între cele două State nu consistă deci decât în aceia că România cere o linie de graniță având punctul de plecare la câți-va kilometri la Apus de Silistria, coprinzând astfel orașul Silistria și mergând până la Balcik pe Marea Neagră.

Argumentele României pentru a justifica cererea de anexiunea Silistriei, au fost expuse mai sus.

Dacă România cere ca punctul frontierei sale dinspre Marea Neagră, să fie coborât la Balcik, o face pentru a pune la adăpost importantul port comercial Constanța căruia îi trebuie un port militar la Marea Neagră, și că Mangalia, prea apropiată de granița actuală și prea expusă vânturilor de Miazănoapte și Răsărit, nu este proprie pentru o astfel de destinațiune, cum ar fi un loc așezat la Apus de Kaliakra.

Rămâne să explicăm pentru ce România, care în protocolul dela Londra, precizează linia de graniță Turtucaia-

Balcik, se declară satisfăcută astăzi cu cedarea liniei Silistria-Balcik. Explicațiunea este simplă și trebuie cunoscută de Guvernul Bulgar și delegatul său D-l Daneff pentru că rezultă chiar din purtarea Bulgariei

Astfel, la 28 Decembrie 1912 (10 Ianuarie 1913), ministrul Bulgariei la București, pe baza instrucțiunilor pe cari D-l Geșoff, Președintele Consiliului și Ministru al Afacerilor Străine, i le trimisese din Sofia, a exprimat Președintelui Consiliului și Ministru al Afacerilor Străine al României : «*dorința arzătoare a Guvernului Bulgar de a încheia cu România o convențiune din cele mai largi, care să garanteze interesele și demnitatea celor două State*». Pe de altă parte, D-l Gheșoff i-a făcut cunoscut Ministrului României la Sofia că D-l Daneff, la Londra, a fost încunostiințat de această dorință a Guvernului Bulgar.

În vederea unei eventuale propuneri concrete a acestei «convențiuni din cele mai largi» D-l Mișu a trebuit să formuleze maximum-ul cererilor României, echivalent natural al cererilor posibile ale bulgarilor, întrucâtva anunțate. Dar, fiindcă de atunci, nici o urmare nu s'a dat dorinței exprimate de d-l Gheșoff, și fiindcă d-l Daneff nici n'a făcut mențiune delegaților români la Londra și la Sofia, e lămurit că România se mărginește la minimum-ul pretențiunilor sale, linia Silistria-Balcik, al cărui temei e fost arătat în paginile precedente.

Terminând acest memoriu, e poate drept să constatăm, că România, în timp de 34 ani de existență ca Stat independent, n'a încetat un singur moment d'a fi unul din factorii cei mai apreciați ai ordinii europene în această parte a Orientului. Politica sa internațională a fost totdeauna îndreptată în sensul păcii, și Suveranul său de multe ori a fost solicitat și a putut în mod efectiv să contribuie a salvă și a grăbi pacea, sau a localiză războiul.

Sarcina a a fost grea, maicuseamă în aceste ultime 5 luni. Greutatea situației proveneă nu numai din importanța inte-

reselor tratate cu Guvernul Bulgar, dar și din felul de a proceda întrebuițat de vecinii noștri în aceste tratative.

Noi totuși n'am pierdut nădejdea de a ajunge la un aranjament de voie bună cu Bulgaria, fiind convinși că un asemenea aranjament corespunde mai bine adevăratelor interese ale ambelor țări, pentru prezent, și mai cu seamă pentru viitor.

96

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, 15/28 Februarie 1913.

Secretarul de Stat ne încredințează că a intervenit direct pe lângă Ministrul Afacerilor Străine al Rusiei pentru a obține aprobarea sa ca orașul Silistria să fie cedat României, bine înțeles sub rezerva unor concesiuni din partea noastră la Marea Neagră. Auswärtiges Amt¹⁾ face și va face tot ce este posibil în această direcție și lucrează și pe lângă Cabinetul din Londra. Pe de altă parte Excelența Sa e de părere că ar fi imposibil să determine unanimitatea Puterilor să primească mediațiunea așa cum a fost formulată de Guvernul nostru, pentru că majoritatea Cabinetelor nu voesc să se expună la eventualitatea ca intervențiunea lor să sfârșească fără rezultat. Ce să răspund?

BELDIMAN

1) N. Tr. Ministerul de Externe al Germaniei.

97

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, $\frac{16 \text{ Februarie}}{1 \text{ Martie}}$ 1913.

În interesul regulării grabnice și definitive a diferendului nostru cu Bulgaria, la Foreign Office ¹⁾ se nădăjduște că România va primi condițiunile admise de Guvernul bulgar pentru mediațiune.

Am explicat greutatea situațiunii politice, atâta vreme cât Marile Puteri nu dă oarecari garanții cu privire la Silistria.

MIȘU

98

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către
Ministrul Plenipotențiar al României la Berlin.

București, $\frac{16 \text{ Februarie}}{1 \text{ Martie}}$ 1913.

Mediațiunea primită de noi a fost propusă de Ministrul englez în urma unei depeși a Ministrului Afacerilor Străine din Londra, care vorbește expres și numai de mediațiune. Dacă puterile au făcut la Sofia altă propunere, nu e vina noastră. Totuși este echitabil ca Bulgaria să nu fie angajată mai mult ca România. Guvernul bulgar trebuie să fie admis a primi aceiași mediațiune. A face din chestiunea asta de formă o nouă dificultate, înseamnă a mări încurcăturile deja prea mari.

T. MAJORESCU

¹⁾ N. Tr. Ministerul de Externe al Angliei.

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Duminică, $\frac{17 \text{ Februarie}}{2 \text{ Martie}}$ 1913.

Astăzi a fost Ministrul francez, d-l Blondel, ca cel mai vechi dintre Miniștrii plenipotențiar ai celor 6 Mari Puteri, la mine și, în numele colegilor săi, conform instrucțiunilor primite de la cele 6 Guverne, mi-a citit și mi-a lăsat următoarea Notă, ca expresie a acestui «demers colectiv»:

«Guvernul Bulgar a dat următorul răspuns la propunerea ce-i adresase cele 6 Mari Puteri, cu ocaziunea diferendului Româno-Bulgar:

«Guvernul Bulgar, încrezător în spiritul de înaltă dreptate al Marilor Puteri, primește propunerea de a se supune, pentru rezolvarea conflictului Româno-Bulgar, deciziei celor 6 Mari Puteri, dacă Guvernul Român va primi deasemeni.

«Astfel, primirea de către Guvernul Bulgar a propunerii formulate de Marile Puteri, este subordonată primirii aceleiași propuneri de către Guvernul Român.

«Depinde, prin urmare, de Guvernul Român, ca să grăbească soluțiunea conflictului Româno-Bulgar, să ne facă cunoscut dacă e dispus să se supună deciziei celor 6 Mari Puteri».

Am răspuns îndată d-lui Blondel, că Guvernul Român nu poate primi această nouă propunere, care ar fi un arbitraj, și nu o mediațiune, cum ne-a fost recomandată de la început de Anglia; că termenul de «conflict Româno-Bulgar», întrebuintat în răspunsul de mai sus al Guvernului Bulgar, îmi pare impropriu, deoarece până acum nu există decât un «diferend», Româno-Bulgar și că tocmai, neexistând încă un conflict, nu poate fi vorba de arbitraj, și că în orice caz, Guvernul Român nu se va sustrage dela da-

toria de a se supune Parlamentului rezultatul mediațiunei Puterilor.

T. MAIORESCU

100

Ministrul Plenipotențiar al României la Londra
cătore Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, ^{19 Februarie} 1913.
_{4 Martie}

Domnule Prim-Ministru,

În întrevederile ce am avut cu Sir Edward Grey, am căutat a explică Ministrului Afacerilor Străine dreptatea cauzei noastre și a face să reiasă atitudinea intransigentă a Bulgariei în diferendul nostru. D-sa a recunoscut că atitudinea înțepinită și puțin «culantă» a d-lui Daneff, explicată prin motive de politică internă, n'a fost de natură a înlesni o înțelegere directă între noi și Bulgaria, precum ar fi fost de dorit. Sir Edward Grey a insistat însă asupra necesității aplanării diferendului nostru, căci un conflict între noi ar putea provoca complicațiuni europene, cari, în definitiv, n'ar fi de folos nici României, nici Bulgariei. Preocuparea politicei engleze trebuie să fie menținerea păcei europene.

Am vorbit lui Sir Edward Grey de interesul ce-l au Puterile de a interveni la Sofia și, a convinge pe Bulgari de a se arătă conciliabili în negocierile lor cu noi. La aceasta Ministrul englez a obiectat că este foarte greu a face la Sofia o intervenire, cât timp ostilitățile cu Turcia continuă. Tot odată însă mi-a comunicat că, chiar în aceiași zi, va chema pe d-l Magiaroff, Ministrul Bulgariei, spre a-i atrage atențiunea asupra greutății situațiunii. Câteva zile după aceasta Sir Edward Grey a plecat din Londra și n'am mai avut ocazia de a-l vedea...

Am căutat a mă informă mai de aproape pe lângă Amba-

sadorii amici despre motivele cari au făcut pe Puteri să recurgă la mediațiune și am aflat că precuparea lor este întemeiată pe atitudinea eventuală ce Rusia ar putea observa în cazul unor complicațiuni între noi și Bulgaria.

Unele din Puteri au sondat terenul la Petersburg spre a se convinge dacă Rusia, în cazul unui conflict Româno-Bulgar, n'ar fi dispusă, ca și celelalte Puteri, să observe o atitudine neutrală. D-l Sazonow a răspuns că d-sa personal ar fi de părere ca Rusia să se țină neutră, dar că nu este sigur dacă împrejurările nu vor obliga pe Rusia să intervie.

Curentul slavofil este așa de puternic astăzi, încât este mai mult ca probabil ca Rusia să nu poată rămâne indiferentă.

Ambasadorii nu mi-au mai putut afirma în mod pozitiv dacă, pe lângă curentele slavofile, Rusia nu are și obligațiuni convenționale față de Bulgaria cel puțin.

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ostilitatea de până mai deunăzi a presei engleze față de drepturile noastre se explică, în parte, prin considerațiuni cunoscute de politică generală

În timpul din urmă însă s'a produs o schimbare, grație lipsei de tact bulgare, și mai cu deosebire a d-lui Daneff, în tratativele de pace de la Londra, și grație curajului unora din amicii noștri de a ne lua apărarea prin unele reviste și ziare.

Atitudinea mai nepărtinitoare a presei în privința noastră se datorește, în cea mai mare parte, influenței și relațiunilor personale ale d-lui Take Ionescu printre publiciștii cu vază din Londra.

N. MIȘU

101

Telegrama circulară a Ministrului Afacerilor Străine către Miniștrii Plenipotențiarî ai României la Paris, Londra, Viena, Berlin, Roma și St.-Petersburg.

București, $\frac{20 \text{ Februarie}}{5 \text{ Martie}}$ 1913.

Duminica trecută d-l Blondel, în numele colegilor săi ai Marilor Puteri, a întrebat dacă România primește formula bulgară de supunere prealabilă la deciziunea Marilor Puteri; am răspuns că nu văd trebuința de a schimba primirea mediațiunii propuse mai înainte și că, noi admitem ca Bulgaria să primească în acelaș fel. Vă rog insistați pentru grăbirea soluțiunii acestei afaceri ca să luăm cât mai repede inițiativa de a convoca la St.-Petersburg conferința pentru mediațiune și să căpătăm în cel mai scurt timp avizul Puterilor asupra diferendului, aviz care aveà, în tot cazul, cea mai mare greutate, oricare ar fi formula. Orice zi de întârziere mărește încordarea între cele două țări și îngreunează sarcina celor ce doresc pacea în mod sincer.

T. MAIORESCU

102

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

Roma, $\frac{21 \text{ Februarie}}{6 \text{ Martie}}$ 1913.

Aseară mi s'a spus
 că
 Guvernul Român ar fi lăsat să se înțeleagă acum în urmă
 că nu face din cedarea Silistriei o chestiune sine qua non

pentru aranjamentul cu Bulgaria. Am fost întrebat dacă eu personal am primit vre-o comunicare în acest sens. Am răspuns negativ.

DIAMANDY

103

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Roma.

București, Vineri, $\frac{22 \text{ Februarie}}{7 \text{ Martie}}$ 1913.

E neexplicabil cum s'a putut comite astfel de greșală. Guvernul român persistă înainte de toate să posede Silistria.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

T. MAIORESCU

104

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Viena.

București, Vineri, $\frac{22 \text{ Februarie}}{7 \text{ Martie}}$ 1913.

Diamandy telegrafiază că la Roma i s'a spus că Guvernul nu face din Silistria o condiție sine qua non. Din contra, Guvernul român voește înainte de orice Silistria.

T. MAIORESCU

105

Ministrul Plenipotențiar al României la Londra
cătrecu Ministerul Afacerilor Străine.

Londra, $\frac{27 \text{ Februarie}}{7 \text{ Martie}}$ 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoarea a vă informa că la întâlnirea ce luasem cu Sir Edward Grey, i-am remis memoriul anexat la nota d-voastră din 18 Februarie (3 Martie) curent, pe care l-am primit tocmai astăzi la prânz. Am explicat pe scurt Ministrului englez cuprinsul memoriului și cauzele cari au motivat atitudinea României față de Bulgaria în ultimul timp.

Sir Edward Grey mi-a spus că va studia de aproape și cu multă atenție acest memoriu, care reprezintă vederile Guvernului Român în diferendul nostru cu Bulgaria.

Apoi d-sa mi-a exprimat satisfacțiunea Guvernului Englez că România a primit mediațiunea Puterilor pentru aplanarea divergențelor noastre cu Bulgaria. Mediațiunea eră singurul mijloc de ieșire din înfundătura în care ajunsese negocierile româno-bulgare.

O înăsprire a lucrurilor, sau un conflict armat, care ar putea provoca un războiu european, trebuie evitat, căci rezultatele ar fi rele pentru toată lumea, dar mai cu seamă pentru Statele mici. Odată un războiu European pornit, urmat de cheltueli considerabile și de vărsare de sânge, Puterile nu ar mai putea avea altă preocupare decât interesele lor prin compensațiuni și compromise reciproce, aceasta s'ar face tot pe spinarea Statelor mici. De aceea, a insistat Sir Edward Grey, Puterile mici trebuie să evite cu orice preț a fi cauza unui războiu European, căci altfel sunt în primejdie de a plăti cu pielea lor.

Pentru aceste motive, mi-a zis Ministrul, Guvernul Englez

apreciază, după cum se cuvine, spiritul de moderațiune al Guvernului Român, care a primit mediațiunea Puterilor.

Am profitat de cuvintele lui Sir Edward Grey, pentru a-i spune că dacă România, ținând cont de interesele generale, și din deferență pentru Marile Puteri, a acceptat mediațiunea, și Puterile ar trebui acum să grăbească procedura și să-și dea avizul asupra diferendului nostru cu Bulgaria cât se va putea mai curând, punând astfel capăt unei situațiuni critice. Dacă România a primit mediațiunea așa cum i s'a oferit, în baza Convențiunii de la Haga, iar Bulgaria a primit a doua formulă propusă la Sofia, aceasta nu schimbă întru nimic lucrurile. În orice caz, avizul Puterilor asupra diferendului nostru nu va avea cea mai mare greutate. Am explicat că fiecare zi de întârziere sporește tensiunea din ambele țări și face sarcina din ce în ce mai grea acelor care doresc aplanarea pașnică a divergențelor.

Sir Edward Grey mi-a răspuns că, în ceea ce îl privește, este pătruns de importanța regulării urgente a diferendului Româno-Bulgar și că este gata a face tot ce-i este posibil pentru a grăbi procedura mediațiunii. Dar că, așa cum stau lucrurile, d-sa nu este chemat decât a da instrucțiuni grabnice reprezentantului Angliei din Capitală în care va fi întrunirea pentru mediațiunea între România și Bulgaria.

Până astăzi, Cabinetul Englez n'a primit nicio comunicare dela nimeni în privința locului de întrunire. Indată însă ce va fi sesizat, se va grăbi a trimite instrucțiuni, invitând pe reprezentantul englez a pune toată diligența și insistența pentru o soluțiune cât mai repede a chestiunii.

N. MIȘU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

Roma, $\frac{27 \text{ Februarie}}{8 \text{ Martie}}$ 1913.

Avusei o convorbire cu marchizul di San Giuliano. I-am remis memoriul, insistând pentru o grabnică convocare a Conferinței pentru mediațiune la St.-Petersburg. Am repetat și subliniat trebuința de a obține minimum-ul cu orașul Silistria, ca singura soluție pentru Puteri de a cimentă o situațiune pacifică durabilă în conglomeratul balcanic. Marchizul di San Giuliano a redactat chiar în fața mea o telegramă Ambasadorilor Italiei pentru convocarea de urgență a conferinței la St.-Petersburg. În urmă i-am pus deadreptul chestiunea: dacă noi putem să ne bizuim pe sprijinul delegatului italian la conferința mediațiunii pentru a obține minimum-ul cu orașul Silistra.

Răspunsul Ministrului a fost dig cele mai favorabile: «gubernul italian, mi-a spus marchizul di San Giuliano, va susține la conferință punctul d-vs. de vedere tot așa de bine «ca și Cabinetele din Viena și Berlin».

. . . Deciziunea Puterilor mediatoare nu va putea fi dată decât cu unanimitate.

DIAMANDY.

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, $\frac{23 \text{ Februarie}}{8 \text{ Martie}}$ 1913.

Aflu din mai multe părți că Serbia negociază cu Grecii pentru a încheia o alianță defensivă contra Bulgariei. Atât

guvernul cât și Ministrul Greciei sunt de nepătruns. Acesta din urmă petrece câteva ore pe zi la Ministerul Afacerilor Străine. Guvernele sârb și bulgar tratează, de câtva timp pentru a stabili între ei o altă graniță decât cea prevăzută de tratatul de alianță. Se crede că vor ajunge la o înțelegere.

FILALITY

108

Telegrama circulară a Ministrului Afacerilor Străine către Miniștri Plenipotențiar ai României la Constantinopol, Londra, Roma și către Însărcinatul cu Afaceri al României la Atena.

București, $\frac{24 \text{ Februarie}}{9 \text{ Martie}}$ 1913.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vă rog să comunicați că guvernul român, dela început chiar, s'a preocupat cu toată atențiunea de importanta chestiune a Muntelui Athos și că a dat instrucțiuni d-lui Mișu în această privință încă dela începutul lui Decemvrie.

T. MAIORESCU

109

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, $\frac{25 \text{ Februarie}}{10 \text{ Martie}}$ 1913.

. . . Guvernul Imperial a dat instrucțiuni precise Ambasadorului Germaniei la St.-Petersburg ca să susție energic, împreună cu colegii săi, Ambasadorii Austro-Ungariei și I-

taliei, cedarea oraşului Silistria şi în acelaş timp să lucreze şi pe lângă Ministrul de Externe al Rusiei, în conformitate cu cererea noastră

BELDIMAN

110

Ministrul Plenipotenţiar al României la Viena către
Ministrul Afacerilor Străine.

Viena, $\frac{27 \text{ Februarie}}{12 \text{ Martie}}$ 1913.

Domnule Preşedinte al Consiliului,

Părăndu-mi-se că Ambasadorul Franţei se îndoieşte de existenţa unei hărţi bulgare, despre care eu îi vorbisem, şi pe care Dobrogea figură ca «pământ bulgăresc nedesrobit încă» (maicuseamă că Ministrul Bulgariei, d-l Sallabacheff, îi afirmase că asemenea hărţi nu existau în Bulgaria), m'am folosit de cărticica în chestiune «manualul recruţilor bulgari», care mi-a sosit după plecarea d-lui Ghika, şi i-am arătat-o Ministrului Franţei înainte de a o trimete d-lui Ghika la St.-Petersburg. Ambasadorul a convenit că argumentul eră, în adevăr, topic.

M'am folosit deasemenea de această împrejurare pentru a arăta zisa hartă şi d-lui Pernot, corespondent la Viena al ziarului «*Journal des débats*». Cu acest prilej Ambasadorul mi-a spus că el nu crede că dorinţa Kuţo-Vlahilor de a fi constituiţi într'un Stat-tampon autonom să aibă vre-un sort de isbândă. — M'am dus să văd pe Ambasadorul Rusiei pentru a-i arăta şi lui cărticica bulgărească; dar el mi-a ripostat numaidecât prin cărticica d-lui Bibicescu, decurând trimisă diplomaţilor din Viena, sub titlul «revendicările României» şi care revendică pentru România întreg cadrilaterul, ceeace a contribuit, mi-a spus Ambasadorul, să agite

patimile nu numai în Bulgaria, dar în toate cercurile panslaviste, așa de ușor iritabile; la acestea eu i-am răspuns că pe când cărticica d-lui Bibicescu, emanând dela un simplu particular, nu angajează decât pe autorul ei, cărticica bulgară, aprobată de ministerul de războiu și de statul-major, e un document cu caracter oficial.

EDG. MAVROCORDAT

111

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la St.-Petersburg către Ministrul Afacerilor
Străine.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

St.-Petersburg, $\frac{28 \text{ Februarie}}{13 \text{ Martie}}$ 1913.

Relativ la Conferință, Ministrul Afacerilor Străine n'a luat încă dispozițiuni, din cauza greutăților de procedură, motivată de propunerea Germaniei ca deciziunea să fie luată în unanimitate, în loc de majoritate, cum ar fi fost mai ușor. El crede că va putea să convoace conferința săptămâna viitoare. Cât privește chestiunea Silistriei, după câte am putut să constat până acum, atitudinea Marelui Britanii ne va fi pe față ostilă, aceea a Franței, din contră și aceea a Rusiei nehotărâtă. Una din marile greutăți provine din antagonismul între cele două grupe de Puteri

NANO

112

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la St.-Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St.-Petersburg, $\frac{3}{16}$ Martie 1913.

Azi am avut o lungă convorbire cu Ambasadorul Germaniei și al Austriei împreună. Ambasadorul Germaniei care e foarte convins de dreptatea noastră și a primit instrucțiuni de a susține cu energie cererile noastre, a stăruit pe lângă Ministrul Afacerilor Străine pentru reuniunea Conferinței; din nenorocire Ambasadorul Austriei și Ambasadorul Franței, pe care deasemenea i-am văzut, n'au primit încă instrucțiuni relative la participarea lor la Conferință. Ar fi timpul să interveniți pe lângă Marile Puteri pentru a grăbi trimiterea instrucțiunilor Ambasadorilor.

O telegramă din Sofia anunță plecarea d-lui Daneff spre St.-Petersburg.

NANO

113

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la St.-Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St.-Petersburg, $\frac{4}{17}$ Martie 1913.

Ambasadorul Angliei mi-a spus că lui îi vor sosi instrucțiunile cel mai târziu Miercurea viitoare, dar că, după părerea lui, Conferința nu se poate începe înainte de sosirea d-lui Delcassé.

Se prevede o nouă întârziere de cel puțin o săptămână. cu toată bunavoința Ministrului Afacerilor Străine de a grăbi reuniunea.

NANO

114

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Viena către Ministrul Afacerilor Străine.

Viena, 5/18 Martie 1913.

Am văzut azi dimineață pe Conte de Hoyos, șef de secțiune, care mi-a spus că încă n'au fost trimise instrucțiuni Ambasadorului Austriei la St.-Petersburg, fiindcă Conte de Berchtold ar vrea să aranjeze încă câteva puncte de detaliu dar că aceste instrucțiuni vor fi trimise cât de curând și putem fi siguri că ele vor sprijini cât mai bine punctul nostru de vedere.

MAVROCORDAT

115

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, 5/18 Martie 1913.

. . . Schimbul de vederi între Puteri relativ la chestiunea prealabilă de procedură, ridicată de Ministerul Afacerilor Străine al Rusiei, continuă încă, și aici se nădăjduiește că va fi terminat în câteva zile.

Cabinetul din St.-Petersburg a mai cerut ca toate cele 6 Puteri să se angajeze a păstră, față de cele două Guverne aflate în cauză, un secret absolut asupra procedurii adoptate și asupra voturilor ce se vor da.

Secretarul de Stat m'a asigurat că, de acord cu Viena și cu Roma, nu va admite nici un fel de procedură care ar putea să vatăme fondul în dauna noastră.

BELDIMAN

116

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 7/20 Martie 1913.

Secretarul General al Ministerului Afacerilor Străine mi-a spus că guvernul rus a trimis vorbă la Sofia că d-l Daneff poate să nu mai vină la St.-Petersburg, unde prezența sa nu e de loc necesară în soluțiunea diferendului româno-bulgar. Generalul Radko Dimitrieff a fost trimis în Rusia pentru chestiunea delimitării graniței între aliați cari, hotărît, nu se pot înțelege. Toate persoanele cu cari am vorbit despre această afacere mi-a declarat că dela general până la ultimul soldat, toți Sârbii sub arme refuză să părăsească Monastirul și celelalte orașe pretinse de Bulgari, și preferă mai bine să fie uciși de Savoff decât să renunțe la ce au câștigat

Ministrul Bulgariei s'a întors eri dela Sofia foarte descu-
rajat și nu mai știe ce atitudine să ia față de Sârbi în cari
nu mai găsește decât dușmani

FILALITY.

117

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Viena către Ministrul Afacerilor Străine.

Viena, 7/20 Martie 1913.

Ministrul Afacerilor Străine mi-a spus că în principiu s'au dat instrucțiuni Ambasadorului Austro-Ungariei la St.-Petersburg, dar că guvernul Austro-Ungar n'a căzut încă de acord cu celelalte Puteri asupra câtorva puncte de proce-

dură ; astfel, în caz de egalitate de voturi, Guvernul-Austro-Ungar nu este de părere să se adreseze unui supra arbitru, căci atunci hotărîrea ar depinde numai de acest supra arbitru.

Ministrul Afacerilor Străine mi-a reînnoit făgăduința de a susține din toate puterile sale punctul nostru de vedere.

MAVROCORDAT

118

Ministrul Plenipotențiar al României la Viena către
Ministrul Afacerilor Străine.

Viena, 8/11 Martie 1913.

Ambasadorul Germaniei mi-a spus că, fiindcă facem din Silistria, din cauza prestigiului sau al sentimentului național o condițiune sine qua non, Germania și Austro-Ungaria ne-au susținut serios. Dar ar fi mai bine pentru noi, în loc să ne înstrăinăm pentru totdeauna de Bulgaria, să primim oferta dăruirii întăriturilor Silistriei, să ne cedeze înălțimile cari domină Silistria și pe cari le-am putea fortifica, ceea ce ar scădea valoarea Silistriei, și o mai mare întindere de coastă la Marea Neagră, lucru care deasemenea are importanța lui.

MAVROCORDAT

119

Ministrul Afacerilor Străine către Legațiunea Ro-
mâniei.

București, 8/21 Martie 1913.

Unul din argumentele cari, în diferendul româno-bulgar este cel mai discutat contra cedării orașului Silistria Ro-

mâniei, mai ales după numeroase interveniri și declarațiuni ale câtorva oameni politici bulgari, este că această cesiune ar da naștere unei animozități ireductibile a Bulgarilor față de Români ¹⁾ și ar face imposibile raporturile viitoare de bună vecinătate.

Găsim argumentul lipsit de valoare.

Noile achiziții impun Bulgariei cu totul altă problemă politică de rezolvit, adevărata sa problemă vitală. Prin cele două porturi, Kavala ²⁾ și Dedeagaci, Bulgaria ajunge la Marea Egee; de aci lucrările necesare, îmbunătățirea porturilor, construcțiuni de căi ferate; pe lângă aceasta exploatarea unei regiuni de tutun turcesc și înainte de toate, consolidarea etnică a țărilor câștigate și a frontierelor din partea Sârbilor, Grecilor, a Albaniei sau a Macedoniei. Aceste grave chestiuni vor produce, imediat după încheierea păcii, preocupări atât de absorbitoare și de un ordin atât de superior, încât toate sentimentele și resentimentele provocate, la început, prin cedarea unui mic oraș ca Silistria și a unei regiuni, relativ neînsemnată, până la Marea Neagră, locuită mai mult de Tătari, vor dispărea fără îndoială. Să adogăm la aceasta că noi complicațiuni de prevăzut între aliații de astăzi, vor silii pe Bulgari la toate atențiile față de România, vecinul cu finanțele înfloritoare și armata neștirbită.

Trebue acuma să complectăm perspectiva privită din punctul de vedere român. Dacă România primește Silistria cu o linie de frontieră potrivită până la Marea Neagră, și dacă — cum pare sigur — bisericile și școlile macedo-române vor avea o situație legitimă, România va putea privi cu toată liniștea la mersul ulterior al evenimentelor în Balcani.

Dacă, contrariu, i se refuză Silistria, ea va fi ispitită fără îndoială să intervie în orice complicație din Balcani, în orice neînțelegeri dintre aliații de astăzi, și nici un guvern Român nu va putea rezista presiunii opiniei publice, cu atât mai greu

1) Vezi No. precedent 118.

2) Actualmente Lagos.

de strunit să fie seamă de interesele generale ale Europei cu cât mediațiunea actuală a celor șase Mari puteri va fi pregătit, unui popor până în prezent, liniștit și plin de atenție pentru sfaturile mai marilor săi în civilizație, cea mai amară decepție.

Trebue să mai adaogăm la aceasta că dacă noile complicațiuni de prevăzut între aliații balcanici vor putea să păstreze un caracter local, cum de altfel războiul lor contra Turciei l'a păstrat până în prezent, o intervențiune armată a României ar da naștere imediat unui pericol de conflagrațiune Europeană.

Aceste câteva observațiuni ajung, ele singure, să indice adevărata soluție de dat diferendului româno-bulgar, în interesul Europei.

T. MAIORESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

120

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, 9/22 Martie 1913.

Vă rog să cereți ca numeroasele comune macedo-române din Pind între Samarina și Metzovo, să fie încorporate la Albania. Insistați mai ales asupra principiului ca în toate localitățile unde Românii sunt în majoritate, limba administrativă să fie română, tot așa în toate bisericile și școlile românești; principiul general va trebui să fie înscris în Constituția Albaniei.

MAIORESCU

121

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, 13/26 Martie 1913.

Astăzi, la reuniunea Ambasadorilor, am cerut ca regiunile dintre Ianina, Metzove, Grebene și muntele Gramos, până la Koritza, cuprinzând 36 de sate și târguri românești, cu o populație de mai mult de 80.000 locuitori să fie încorporate la Albania. Pentru protecția individualității acestor Români. Marile Puteri vor trebui să garanteze prin Tractatul care va înlocui Tractatul dela Berlin și prin Constituția Albaneză, autonomia administrativă, comunală și, pe cât posibil politică a acestor Români, întrebuințarea limbei românești în administrație, în școli și biserici; recunoașterea unui șef spiritual român cu facultatea pentru guvernul român, să întretie, ca în trecut, instituțiunile de cultură românească, făcând nici o restricțiune.

Primirea făcută explicațiilor și demonstrațiilor mele pe hartă a fost foarte prevenitoare și am mulțumit în numele guvernului român pentru atenția și considerația arătată vederilor expuse de către reprezentantul ei.

Mișu

122

Pro-memoria remis la Foreign-Office în urma cererii lui Sir Edward Grey.

Londra, 14/27 Martie 1913.

Guvernul Român vede cu mulțumire creierea unui Stat Albanez independent, cu atât mai mult cu cât speră cu

prin măsurile pe cari Marile Puteri garante vor binevoii să le ia, individualitatea numeroşilor Români cari vor fi încorporaţi, va fi apărată. În acest scop hotarele viitoareii Albanii ar trebui să fie trasate în așa chip, că nu numai acest Stat să fie la adăpostul oricăror greutăţi ulterioare cu vecinii săi, dar ca și populaţia românească, care este cea mai deasă în Sud-Estul Albaniei, să fie păstrată neştirbită în hotarele Statului Albanez.

Regiunea cuprinsă între oraşele Ianina, Metzovo, Grebene și muntele Gramos, este locuită de o populaţie în majoritate românească, cari poate să fie evaluată la mai mult de 80.000 locuitori și care este împărţită în 36 de sate și târgulețe, din cari cele mai însemnate sunt: Samarina, Avdela, Perivoli, Crania, Labanitzza, Seracu, Perivoli, Laista, Lëshnița, Breaza, Turia, Medjidia, etc.

Trebue să observăm că cele două versante ale Pindului dela muntele Gramos până la Agrafa, sunt ocupate în majoritate de Români. O parte a acestei populaţiuni a fost anexată Greciei după Tractatul dela Berlin. Românii au protestat atunci contra acestei anexări. Ar fi nedrept să se permită din nou despărţirea trunchiului compact românesc și să-l anexeze la alte State decât Albania. România este de părere că individualitatea lor naţională va fi mai bine păstrată într'un Stat albanez independent, sub garanţia și contractul Marilor Puteri, ale cărui granițe ar trebui fixate într'un mod nediscutabil, pentru a se evita în aceste ținuturi turburări în viitor.

Guvernul Român consideră că cele mai bune granițe naturale pentru Albania de Sud, ar fi munții Zagorei, (Mitchikeli și Pipingo): valea râului Inahos până la confluența cu râul Arta (Arachtos), până la izvorul acestui râu la Jug (Zygos); de aci la Metzovô și urmând granița actuală a Greciei, până la râul Venetico și de aci până la confluența sa cu râul Bistrizza (Aliacmou-Indje-Sou), să urmeze cursul Bistritzei spre Darda, Gramoste, Koritza până la lacul Prespa.

Populaţiunea cuprinsă între aceste hotare este în mare parte

română, musulmană (Români-Mahometani-Vlahades), albaneză și o minoritate greacă.

Pentru apărarea individualității naționale a Românilor din aceste ținuturi, cari vor fi încorporate la Albania, Marile Puteri vor interveni să înscrie nu numai în Tractatul internațional care va înlocui Tractatul din Berlin, dar și în Constituția sau Statutul organic al Albaniei, principiul că în administrația tuturor localităților unde majoritatea va fi românească, ca și în toate bisericile și școlile românești, limba întrebuintată să fie cea română.

Noul Stat Albanez va trebui să garanteze o autonomie administrativă și comunală și, pe cât posibil politică, Românilor din Albania nepunând nici o piedică funcționării șefului religios român al ținuturilor locuite de Români.

Statul Român va putea, ca și în trecut, să subvenționeze instituțiunile de cultură românească din Albania, fără nici o restricție din partea Statului Albanez.

N. MIȘU

123

Ministrul Plenipotențiar al României la Londra
cătrec Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, 14/27 Martie 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoare a vă informă că d-nii Murnu, Valaori și Papa-hagi, delegații macedo-românilor, au sosit la Londra și că, în urma demersurilor mele, au fost primiți de Sir Edward Grey și de toți Ambasadorii, afară de cel al Rusiei, care este bolnav. Au văzut însă la Ambasada Rusiei pe d-l de Etter, consilierul Ambasadei. Peste tot s'a făcut conaționa-lor noștri cea mai bună primire. Au fost ascultați cu aten-țiune și li s'au exprimat simpatii pentru nobila cauză ce dumnealor au venit să pledeze.

Toți Ambasadorii le-au pus în vedere că este mai bine să încredințeze cauza lor Guvernului Român, care este ascultat în Consiliul european și este mai în măsură a lua apărarea intereselor lor, prin prestigiul de care România se bucură și prin mijloacele de care Guvernul Regal dispune de a se ocupa de soarta conaționalilor săi din Peninsula Balcanică.

În intervențiile ce am făcut pentru primirea susmenționaților domni, am observat totdeauna că misiunea lor nu are nici un caracter oficial și că spusele lor nu pot angaja cât de puțin Guvernul Român.

Delegații macedo-români au plecat astăzi din Londra spre Berlin, mulțumiți de cele ce au auzit aci.

N. MIȘU

124

Ministrul Plenipotențiar al României la Berlin
cătrecătre Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, 15/28 Martie 1913.

Domnule Prim-Ministru,

. . . Am avut ocaziunea a examina din nou, atât cu d-l Secretar de Stat, cât și cu fiecare din Reprezentanții celor trei puteri (Austro-Ungaria, Italia și Anglia), întreaga chestiune a litigiului nostru cu Bulgaria, nu numai din punctul de privire special al relațiilor noastre cu Regatul vecin, dar și din acel al interesului general european.

Noul Ambasador italian, d-l Bollati, care a luat de curând posesiune de postul său ca succesor al d-lui Pansa, cunoștea bine toată chestiunea în calitate de Secretar general al Ministerului Afacerilor Străine din Roma. Excelența Sa este una din personalitățile cele mai bine inițiate în toate amănuntele politicii internaționale și păstrează, în deosebi pen-

tru România, un viu interes încă de când a fost Secretar al Legățiunii italiene la București, în timpul Ministrului Curtopassi. Din unele întrebări ce mi-a pus cu privire la personalitățile mai marcante ale țării și la situațiunea noastră internă, am putut observă că este foarte în curent cu toate împrejurările externe și interne ale politicei noastre. D-l Bollati mi-a confirmat din nou că Guvernul său este hotărât a susține la Conferința dela Petersburg, împreună cu cabinetele din Berlin și Viena, ca orașul Silistria să fie cuprins în rectificarea de fruntarie, pe care de altmintreli, toate Puterile, fără deosebire de grupare, o recunosc în principiu ca o justă și necesară revendicare a României. D-sa mi-a vorbit și de acțiunea diplomatică, cunoscută Excelenței Voastre, pe care Puterile întreitiei alianțe au întreprins'o pe lângă celelalte cabinete, de când Guvernul Român declarase că orașul Silistria formează punctul de căpetenie al soluțiunii ce urmează a se da acestei chestiuni. Acțiunea aceasta a tîst și este încă pe cât se poate de stăruitoare, profitând de toate ocaziunile ce se ofereau, în cursul negocierelor continue dintre Marile Puteri asupra grelelor probleme la ordinea zilei, pentru a câștiga cel puțin o majoritate favorabilă cererii României cu privire la orașul Silistria și a evita, astfel asupra acestui punct esențial pentru Guvernul nostru, paritatea de voturi la Conferința Ambasadorilor ce se va întruni zilele acestea la Petersburg. Căci, pronunțându-se deocamdată majoritatea Puterilor pentru cesiunea orașului, s'ar deschide calea pentru a dobândi în cele din urmă și unanimitatea necesară unei hotărâri definitive.

Din toate convorbirile mele sus menționate rezultă însă că, până acum, Ministrul Afacerilor Străine al Rusiei nu pare dispus a consimți la cedarea Silistriei, ci ar recomandă o soluțiune prin care înălțimele și întăriturile din jurul orașului ar trece de partea României, totodată ni s'ar concede și o întindere mai mare pe coasta Mării Negre, decât cea oferită de Bulgaria : iar orașul ar rămânea acesteia din urmă.

Incât privește atitudinea Guvernului Francez, am semnalat

Excelenței Voastre, prin telegraf, modul cum s'a rostit noul Ambasador, d-l Délcassé, la trecerea sa prin Berlin. De atunci veți fi aflat dela Petersburg că în conversațiile sale cu colegii săi de acolo s'a pronunțat și mai categoric în sensul că, în chestiunea orașului Silistria, nu înțelege să se despartă de părerea ce o va susține Ministrul Rusiei.

Nu ar rămâne, prin urmare, decât Anglia, care ar putea să formeze, alături cu tripla alianță, o majoritate pentru cedarea orașului. Sir Edward Grey a arătat multă bunăvoință pentru România în chestiunea admitterii Reprezentantului țării la consfătuirea Ambasadorilor, admitere pe care a susținut-o în contra dificultăților ridicate mereu de Ambasadorul Franței, d-l Paul Cambon. De aci însă nu s'ar putea deduce încă — după oarecari indicațiuni ce am primit aici — cum că și în chestiunea Silistriei Sir Edward Grey ar fi dispus a lua o atitudine care ar fi contrară părerii d-lui Sazonow. Politica Angliei, în gravele probleme de cari atârnă și atârnă încă pacea între Marile Puteri, a trebuit să apese atât de tare în cumpăna popusă alianței franco-ruse, încât este îndoelnic dacă într'o chestiune, în care Anglia nu este direct interesată, și pe care, din punctul ei de privire general, o consideră ca mai puțin importantă, ar consimți să facă dificultăți Rusiei în modul cum această Putere înțelege să-și îndeplinească rolul de arbitru între România și Bulgaria

A. BELDIMAN

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor
Străine.

St. Petersburg. 17/30 Martie 1913

Am primit chiar acum comunicarea oficială că prima ședință a Conferinței Ambasadorilor a fost fixată pentru mâine Luni, 18/31 Martie.

NANO

126

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al Românilor
la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor
Străine.

St. Petersburg, $\frac{19 \text{ Martie}}{1 \text{ Aprilie}}$ 1913.

Prima ședință a Conferinței a avut loc ieri seară la ora 5. S'a luat angajamentul de a se păstră secretul cel mai absolut asupra deliberărilor. Totuși, cred că pot să vă informez, că s'au mărginit, după expunerea chestiunii făcută de Președinte, la un schimb de vederi generale, fără să intre în detalii, cu toate că Ambasadorii Triplei Alianțe au susținut cererile noastre și că Ambasadorul Angliei s'a opus sub pretext că necesitatea absolută a unui pod la Silistria n'a fost dovedită. Se caută o soluție de natură să împace interesele celor două state. Conferința a propus să țină a doua ședință Joi, dar Ministrul Afacerilor Străine, având în aceeași zi un Consiliu de Miniștri, viitoarea ședință a și fost fixată pentru Vinerea viitoare.

NANO

127

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

Roma, $\frac{26 \text{ Martie}}{8 \text{ Aprilie}}$ 1913.

. . . După comunicările primite aci de către Ambasadori și de Consulta o lumină s'a produs la Conferința de la St.-Petersburg în diferendul nostru cu Bulgaria. Tratatativele Conferinței se par a avea o tendință de împăcare, în sensul dobândirii pentru noi a Silistrei în schimbul unor compensa-

țiuni financiare Bulgarilor cări doresc și un pod la Siștov. La Conferință Tripla Alianță a susținut cererile noastre. Marchizul Carlotti a expus necesitatea strategică, pentru noi, a orașului Silistria ca garnizoană. D-l Delcassé ar fi susținut și el cererea noastră cu privire la orașul Silistria.

DIAMANDY

128

Ministrul Plenipotențiar al României la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St. Petersburg, $\frac{27}{9}$ Martie
Aprilie 1913.

Ministrul Afacerilor Străine mi-a dat speranța unui rezultat definitiv pentru Vinerea viitoare, dar că, după angajamentul luat față de Guvernul bulgar, trebuie să-l țină secret până la încheierea păcei cu Turcia.

NANO

129

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra; $\frac{1}{14}$ Aprilie 1913.

Chestiunea graniței de Sud a Albaniei este tot în suspensie; Franța și Rusia nu admit râul Kalamos ca frontieră și o fixează cu mult mai la Nord, astfel că un mare număr de sate românești rămân în afară. Italia studiază chestiunea pentru a prezentă cererile definitive. Grecia, sprijinită de Franța, a cerut admiterea ei la Conferință având un reprezentant ca și România. Italia s'a opus pentru că atunci ar

trebui admiși și delegații albanezi. Conferința a refuzat, dar a remis Greciei o copie după memoriul meu. Reprezentantul Greciei prepară un contra memoriu; majoritatea Marilor Puteri e mai mult favorabilă Grecilor.

MİȘU

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Sâmbătă, 6/19 Aprilie 1913.

Astăzi, la ora 9 dimineața, a venit la mine d-l Ristitch, Ministrul sârbesc, și mi-a vorbit de neînțelegerile lor cu Bulgarii, că Bulgarii nu s'au ținut de angajamentul luat în Tractatul de alianță cu Sârbii.

După această introducere, în care am fost informat despre obligațiunile reciproce ale aliaților, d-l Ristitch mi-a spus că d-l Pasici dorește încă o înțelegere amicală cu Guvernul Bulgar, dar dacă conflictul nu s'ar putea înlătura, l-a însărcinat să ne întrebe care ar fi atitudinea noastră, și dacă am fi dispuși să încheiăm cu Serbia o alianță curat defensivă contra Bulgariei?

I-am răspuns că trebuie să raportez întâi Maiestății Sale Regelui propunerea făcută și că îi voi da răspunsul mai târziu, dar că poate va trece mai multă vreme, având să așteptăm întâi rezultatul mediațiunii de la St. Petersburg.

De vreme ce și Regele Greciei, la audiența de plecare a Ministrului nostru Plenipotențiar, pe la sfârșitul lunei Martie, a vorbit de o alianță a Greciei cu România în contra pretențiilor bulgare, e probabil că și Guvernul Grecesc ne va face propuneri analoage cu cele sârbești. Dar conform atitudinii hotărâte de M. S. Regele, va fi indicat să-i răspund și lui în mod evasiv. Până ce amândouă Guvernele nu vor rupe pe față alianța cu Bulgaria și nu va izbucni un conflict efectiv între ele, este totdeauna de temut ca tratările

pentru o alianță cu noi să slujească la înduplecarea Bulgariei spre concesiunile cerute de sârbi și de greci și la o din nou cimentare a vechii lor alianțe în dauna României.

Noi nu putem interveni decât în momentul izbucnirii conflictului armat între ele, și atunci se convine să avem mâna liberă pentru a impune pacea.

T. MAIORESCU

131

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

Petersburg, $\frac{26 \text{ Aprilie}}{9 \text{ Mai}}$ 1913.

Protocolul mediațiunii a fost semnat astăzi; conform angajamentului luat față de Guvernul Bulgar, va fi ținut secret până la încheerea păcei.

NANO

131 (BIS)

Protocolul de la St. Petersburg.

$\frac{26 \text{ Aprilie}}{9 \text{ Mai}}$ 1913.

Conferința Ambasadorilor, adunată la St. Petersburg și la care au luat parte, sub prezidenția Ministrului Afacerilor Străine al Rusiei, Ambasadorii Germaniei, Angliei, Austro-Ungariei, Italiei și Franței, pentru a se pronunța asupra diferendului ce s'a iscat între Guvernele Bulgar și Român cu privire la frontiera meridională a Dobrogei;

După ce au examinat revendicările formulate de România și concesiunile oferite de Bulgaria,

Decide :

1. Oraşul Silistria trebuie dat României.

Noua frontieră Româno-Bulgară va pleca dintr'un punct pe Dunăre ca la 3 kilometri, spre Apus de periferia Silistriei, va tăia drumul Şumlei, după aceea drumul Varnei, tot ca la 3 kilometri de periferia oraşului, şi va ajunge drept la frontiera actuală.

O comisiune mixtă Bulgaro-Română va fixa pe loc, în timp de trei luni, cu începere de la prezenta deciziune, traseul frontierei.

La nevoie va putea să-şi alipească experţi cari vor fi numiţi de Puterile mediatoare.

2. Guvernul Român va da o indemnizaţie acelor supuşi Bulgari locuind Silistria sau teritoriul cuprins de noua frontieră, care vor face cunoscut, într'un interval de şase luni, începând de la prezenta deciziune, dorinţa lor de a părăsi oraşul sau teritoriul delimitat aici mai sus. Cluj

O comisiune mixtă Bulgaro-Română, după ce va constata daunele, va fixa costul indemnizărei.

La nevoie va putea să-şi alipească experţi cari vor fi numiţi de Puterile mediatoare.

3. Conform angajamentului pe care s'a declarat gata să-l ia, Bulgaria nu va ridica nici o fortificaţie dealungul frontierei actuale de la Dunăre la Marea Neagră.

O comisiune mixtă va determina, într'un interval de şase luni, cu începere de la prezenta deciziune, zona interioară de la care Bulgaria n'are voie să construiască lucrări fortificate şi se obligă să dărâme lucrările cari s'ar găsi.

La nevoie, va putea să-şi alipească experţi cari vor fi numiţi de Puterile mediatoare.

4. Conferinţa înregistrează declaraţiunea făcută la Londra de către delegatul Bulgariei şi înscrisă în protocolul de la 16/29 Ianuarie 1913, în termenii căreia «Bulgaria consimte «să dea autonomia şcoalelor şi bisericilor Kuţo-Vlahilor cari «se vor găsi în viitoarele posesiuni Bulgare, atât timp cât

«aceste școli vor fi frecventate de copii Kuțo-Vlahilor și să permită înființarea unui episcopat pentru aceiași Kuțo-Vlahi, cu facultatea pentru Guvernul român de a subvenționa, sub supravegherea Guvernului bulgar, susnumitele instituțiuni culturale».

Înainte de a se dizolva, Conferința ține să se aducă omagii dispozițiilor cunoscute ale Bulgariei de a menține și strânge relațiunile sale de prietenie cu România.

Aceste dispozițiuni ușurând mult însărcinarea ei, Conferința își exprimă convingerea că Puterile vor fi recunoscătoare Bulgariei de sacrificiile pe cari ar fi putut să i le ceară.

Făcut în opt exemplare la St. Petersburg în $\frac{26 \text{ Aprilie}}{9 \text{ Mai}}$ 1913.

SAZONOW

F. POURTALÉS

G. W. BUCHANAN

D. THURN

A. CARLOTTI

DELCASSÉ

132

Ministrul Plenipotențiar al României la Londra
cătrecu Ministru Afacerilor Străine.

Londra, $\frac{27 \text{ Aprilie}}{10 \text{ Martie}}$ 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoarea a vă informa că la Conferința Ambasadorilor de alaltăieri, Joi, reprezentanții Puterilor au discutat cererea Guvernului Român ca, în vederea încheierii păcei între Turcia și Statele balcanice, o clauză să se înscrie în Tractatul de pace pentru amnistia Românilor macedoneni, urmăriți de unele din Statele beligerante pentru cauze rezultând din starea de războiu.

Conferința a recunoscut că cererea noastră este dreaptă, însă, cu toate stăruințele Ambasadorilor Germaniei, Austriei și Italiei, Conferința a hotărît că aceeașă clauză nu trebuie înscrisă în Tractatul de pace, și a luat rezoluția ca Puterile să invite pe beligeranți a acordă o amnistie generală tuturor minorităților, fără deosebire de rasă și de religie. Această amnistie se va sancționa în Tractatele speciale ce se vor încheia, după Tractatul preliminar de pace între beligeranți.

Ambasadorii cu cari am vorbit despre această chestiune, m'au asigurat că Puterile vor stărui ca amnistia să fie adoptată de toate Statele balcanice. Conferința a crezut mai oportun a da acestei amnistii un caracter general, pentrucă, fiind date divergențele dintre beligeranți, unele din Statele balcanice sunt și ele direct interesate la această amnistie, căci și conaționali lor vor putea beneficia de dânsa.

D-l Magiaroff, Ministrul Bulgariei, mi-a vorbit, din propria sa inițiativă, despre amnistia ce trebuie acordată după încheierea păcii, și mi-a comunicat că a făcut chiar o declarație formală în această privință la Foreign-Office. lui Sir Arthur Nicholson, Subsecretarul de Stat.

N. MIȘU

133

Ministrul Plenipotențiar al României la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St. Petersburg, 30 Aprilie 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoarea a vă transmite, sub plicul de față, exemplarul protocolului mediațiunii Marilor Puteri în diferendul Româno-Bulgar ¹⁾, care mi-a fost dat în primire Sâmbătă, 27 Aprilie,

¹⁾ Vezi No. 131 bis de mai sus.

la orele 6, la Ministerul Afacerilor Străine, unde fusesem convocat de către d-l Sazonow.

Pe când mă aflam la d-sa, a sosit și Ministrul Bulgariei, căruia i-a dat asemenea în primire un exemplar.

D-l Bobceff a reînțit cu această împrejurare, din partea Guvernului Bulgar, rugămintea ca deciziunea Puterilor să nu fie încă dată publicității. D-l Sazonow i-a răspuns că ar fi ținut încă această deciziune secretă, dar că, în urma știrii dată de ziarele austriace și germane despre semnarea protocolului, s'a decis să ni-l remită, cu condițiune însă ca conținutul său să nu fie divulgat înainte de a fi semnată pacea între Bulgaria și Turcia.

C. G. NANO

134

Roportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Joi, 2/15 Maiu 1913.

Astăzi, la ora 11 a. m., a venit la Ministerul de Externe Ministrul Grec, d-l Papadiamantopulos, și mi-a comunicat verbal, după însărcinarea Guvernului său :

1. Că Guvernul Elin va da bisericilor și școalelor macedo-române, în regiunile ce le va anexa Grecia, deplina libertate a funcționării în limba macedono-română.

Eu am răspuns că mă așteptam la aceasta, după declararea deja făcută de d-l Venizelos d-lui Take Ionescu la Londra, dar că eu îl rog ca acum să-mi dea această declarație sub o formă oarecare în scris și să adauge că e bine-înțeles că Statul Român va subvenționa (ca mai înainte sub Turci) acele biserici și școale și că, în conformitate cu regulele canonice ortodoxe, biserica macedono-română va avea și dreptul la un Episcopat.

D-l Papadiamantopulos a mai adăugat :

2. Că Guvernul Elin întreabă dacă suntem dispuși a în-

cheiă o alianță cu Grecia, fiindcă pretențiile Bulgarilor devin amenințătoare.

Am răspuns că asupra unei asemenea chestii trebuie să raportez Maiestății Sale Regelui și colegilor mei din minister și că, deocamdată, impresia mea personală este că trebuie mai întâi să terminăm cu rezultatul mediațiunii dela Petersburg față de Parlamentul nostru, și apoi să hotărâm asupra atitudinii României în noua criză Balcanică ¹⁾.

T. MAIORESCU

135

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

Duminică, ^{19 Maiu}_{1 Iunie} 1913.

Atât la începutul ședinței Camerei dela 16 Maiu, care a fost publică, pe cât și în ședința publică de ieri, în care cu 127 voturi (cuprinzând și pe ale tuturor deputaților naționali-liberali), contra 17, s'a autorizat Guvernul a pune în lucrare protocolul dela St. Petersburg, precum se dăduse aceiași autorizare și de Senat, cu 77 voturi contra 9, s'au pronunțat câteva cuvinte cari se refer la cele zise în ședințele secrete. Fiind caracteristice pentru situația politică în momentul de față, sunt dator să dau M. S. Regelui explicațiile cuvenite.

În ședința dela 16 Maiu, deputatul național-liberal d-l I. T. Ghica, imputând Guvernului că în împrejurările de față ține vacant locul de Ministru Plenipotențiar la Atena, a sfârșit prin fraza: «Nu am vrea să pornească și trenul al doilea, iar noi să rămânem tot în gară».

Aceste cuvinte stau în legătură cu următorul dialog petrecut în ședința Senatului dela 14 Maiu, între d-l I. Brătianu și subscrisul:

¹⁾ Vezi mai sus No. 130.

D-l I. I. C. Brătianu: Guvernul a scăpat trenul.

D-l T. Maiorescu: Vă înșelați, trenul României acum sosește.

Iar în ședința publică a Camerei de ieri, 18 Maiu, deputatul conservator d-l G. Știrbey și-a motivat votul pentru primirea protocolului dela St. Petersburg prin următoarele cuvinte: «Față de declarațiunea d-lui Prim-Ministru, că chestiunea graniței Dobrogene nu este încă închisă și că ne rezervăm întregul viitor, nu cred util de a îmbrăcă nemulțumirea noastră în o formulă deșartă și declar că votez «pentru».

Aceste cuvinte stau în legătură cu răspunsul subscrisului la o întrebare pusă în ședința secretă precedentă, dacă Guvernul este mulțumit cu rezultatul mediațiunii dela St. Petersburg? Am răspuns că un Guvern și un popor nu trebuie să fie niciodată pe deplin satisfăcuți, că trebuie să aibă totdeauna aspirări pentru viitor, că în deosebi în momentele de față nu este închisă chestia balcanică, nici limitarea Dobrogei, și că cele 200 milioane întrebuințate în decursul acestei ierni pentru întărirea armatei, sunt un semn destul de lămurit al situației.

T. MAIORESCU

136

Notă circulară a Ministrului Afacerilor Străine către toate Legațiunile României.

București, $\frac{23 \text{ Maiu}}{5 \text{ Iunie}}$ 1913.

Domnule Ministru,

Autorizat prin votul Parlamentului să primesc protocolul relativ la diferendul româno-bulgar, semnat la St. Petersburg la 26 Aprilie (9 Maiu) anul curent de reprezentanții Marilor Puteri mediatoare, Guvernul Român a luat mă-

surile necesare pentru execuția lui imediată, cu toate că conținutul protocolului n'a răspuns în toate punctele la așteptările țării.

Parlamentul și Guvernul Român au dat printr'aceasta o nouă probă de dorința României de a lucra, atât cât interesele îi pot permite, în armonie cu direcția politică adoptată în comun de către Marile Puteri ale Europei.

Conștientă de rolul ce-i impune situația câștigată și avântul său economic și intelectual, România a fost în timpul crizei orientale, un factor hotărâtor pentru localizarea războiului și a contribuit astfel să cruțe Europei consecințele unei conflagrațiuni generale. Totuși neînțelegeri par a se manifesta deodată printre aliați în ceea ce privește împărțirea regiunilor câștigate și la delimitarea noului Stat albanez. Cum aceste chesiuni ating deaproape interesele recunoscute României, cred că trebuie să semnalez, cu începere de astăzi, Guvernului pe lângă care sunteți acreditat, că o agravare eventuală a situației în Balcani nu ar putea lăsa România indiferentă.

România are speranța că pacea va fi cât mai repede asigurată, dar n'ar putea ști, dacă așteptarea sa în această privință a fost înșelată, că va putea să rămână în atitudinea rezervată în care a stat până acum.

Vă rog să cetiți această notă Excelenței Sale Ministrul Afacerilor Streine și să-i lăsați o copie dacă vă cere.

T. MAIORESCU

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Duminică, ^{26 Mai}_{8 Iunie} 1913.

Astăzi, la 10 ore dimineața, a venit din nou Ministrul Grecesc, D-l Papadiamantopulos, ca să-mi vorbească de o

alianță cu Grecia în contra prea marelui expansiuni a Bulgariei, și a adăugat că am putea forma o asemenea alianță împreună cu Turcia. I-am răspuns că în privința Turciei cred mai prudent să așteptăm consolidarea situației ei interne
 Cât pentru o relație mai intimă a noastră cu Grecia, am amânat răspunsul pe mai târziu, când se vor accentua mai tare fricțiunile balcanice.

T. MAIORESCU

138

Ministrul Plenipotențiar al României la Londra
 către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, ^{28 Maiu} 10 Iunie 1913.
 BCU Cluj / Central University Library Cluj

. Conferința pentru pace dela Londra a fost închisă în ședința de ieri, fără să fi putut tranșa diferitelor chestiuni lăsate în suspensiune de Tractatul de pace.

Ședința s'a deschis ieri la prânz, sub președinția delegatului muntenegrean, care a anunțat că, în urma plecării delegaților sârbi principali, D-nii Novacovici și Nicolici, Serbia era reprezentată de D-l Ivan Pavlovici.

Delegatul sârb a propus atunci ca Conferința să se termine adoptând o rezoluțiune, prin care să se lase Guvernelor tranșarea chestiilor pendinte. După multe discuțiuni, s'a adoptat în unanimitate următorul text de protocol, semnat de delegați :

«Pentru îndeplinirea dispozițiilor art. 7 al Tractatului «de Pace din ^{17/30} Maiu 1913, delegații țărilor reprezentate «în Conferință au recunoscut că se va ajunge mai lesne la «un rezultat definitiv, dacă Tractatul de Pace s'ar completa prin acte încheiate deosebit între Guvernele respective și, în consecință, au hotărît :

«1° de a lăsa Guvernelor lor respective sarcina de a pro-
ceda deosebit la încheierea acestor acte între ele, și

«2° de a închide ședințele Conferinței astăzi».

Toți delegații părăsesc Londra în cursul acestei săp-
tămâni.

Prin adoptarea acestui protocol, drumul este de acum în-
colo deschis la tot felul de intrigi între foștii aliați și Tur-
cia, cu atât mai periculoase, că relațiile dintre ei sunt as-
tăzi așa de încordate.

Ceeace face perspectiva foarte nesigură este și faptul că
delegații greci, la sfârșitul ședinței de ieri, au declarat că,
semnând Tractatul de Pace, ei au înțeles că toate Tracta-
tele încheiate cu Turcia înaintea războiului intră iarăși în
vigoare, în caz contrariu, Grecia își recapătă libertatea ei
de acțiune.

Ambasadorii nu dau mare importanță amenințărilor gre-
cești, însă încep iarăși a fi foarte pesimiști în privința
viitorului. BCU Cluj / Central University Library Cluj

N. MIȘU

139

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{28 \text{ Mai}}{10 \text{ Iunie}}$ 1913.

Guvernul Bulgar îmi transmite numele persoanelor de-
semnate pentru cele trei comisiuni :

1. Comisiunea de delimitare :

Generalul Papricoff, deputații Vasoff și Mutafoff, atașatul
militar bulgar la București (maior Kissoff) ca secretar.

2. Comisiunea zonei fortificațiilor :

Generalul Papricoff, deputatul Vasoff, lt.-colonel Stancioff,

maiorul Radeff, deputatul Gheorghief, maiorul Kissoff ca secretar.

3. Comisiunea de evaluare :

Sarafoff, fost ministru, și deputații Bratchoff și Kodjabonoff.

Guvernul Bulgar îmi comunică printr'o notă oficială per soanele desemnate ; propune ca adunarea să aibă loc chiar la Silistria, în cursul săptămânei viitoare.

Rog pe Excelența Voastră să binevoiască a-mi telegrafia dacă Guvernul Român primește aceasta.

GHIKA

140

Delegații români în Comisiile mixte prevăzute de Protocolul dela St. Petersburg din ^{26 Aprilie}_{9 Maiu} 1913, numiți prin Decretul Regal No. 4.075/1913.

Comisiunea pentru delimitarea hotarului în jurul Silistriei, D-nii :

Nenițescu Dimitrie S., deputat, fost ministru ;

General de divizie Culcer Ion, comandantul Corpului V de armată ; și

Colonel Christescu Constantin, subșef al marelui stat-major al armatei, cărora li se va alătură, ca secretar, D-l maior Dabija Gheorghe, atașat militar pe lângă Legațiunea României la Sofia.

Comisiunea pentru fixarea eventualelor despăgubiri de acordat locuitorilor ce ar emigră din regiunea nou anexată D-nii :

Cincu Nestor, vice-președinte al Adunării Deputaților ;

Greceanu Paul, deputat ; și

Mironescu Constantin N., inginer inspector-general, director al școalei de poduri și șosele.

Comisiunea pentru determinarea zonei în care Bulgaria nu va putea avea întărituri, D-nii :

Lahovary Al. Em., trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Nostru pe lângă D-l Președinte al Republicii Franceze ;

General de divizie Culcer Ion, comandantul corpului V de armată ;

General de divizie Zottu Vasile, comandantul cetății București ;

Colonel Iliescu Dumitru, comandantul regimentului 2 de artilerie ; și

Colonel Christescu Constantin, subșef-al marelui stat-major al armatei, căroră le va fi de asemenea alăturat, în calitate de secretar, D-l maior Dabița Gheorge, atașat militar pe lângă Legațiunea României la Sofia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

141

Telegrama Insărcinatului cu Afaceri al României la St.-Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St.-Petersburg, ^{29 Maiu}/_{11 Iunie} 1913.

Am citit și lăsat copie Ministrului Afacerilor Străine după nota ministerială din 23 Maiu/5 Iunie ¹⁾. Conținutul l-a interesat mult. Mi-a declarat că nu este prima dată când interesele românești și rusești sunt identice și că cele două țări ar trebui să lucreze pentru a pune capăt scandalului pe care îl oferă aliații, stabilind pacea în Balcani. Lucră chiar în acest sens încercând să obțină o demobilizare și o înțelegere între aliați înaintea arbitragiului rusec ; dar eră foarte greu, dată fiind preponderența lui Savoff și a partidului militar. Atitu-

¹⁾ Vezi No. 136.

dinea Românilor trebuia să fie binefăcătoare, căci trebuia să servească ca amenințare pentru Bulgari.

BIBESCU

Ministrul Plenipotențiar al României la Paris către
Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, ^{29 Mai}
_{11 Iunie} 1913.

. . . . Luni seara n'am putut vedea pe ministrul Afacerilor Străine, după ce primisem instrucțiunile d-voastre relative la atitudinea României față de amenințarea reînceperii ostilităților în Balcani.

Pentru a nu pierde timp, m'am dus la d-l Paleologu, directorul Afacerilor politice din Minister, și i-am cetit și lăsat copie după nota circulară a Excelenței Voastre ¹⁾. I-am cerut să roage pe d-l Pichon să mă primească, mai ales că țineam să-mi iau rămas bun dela Ministrul Afacerilor Străine înainte de a plecà la București, unde Excelența Voastră mi-a făcut onoarea să mă cheme pentru a lucra ca membru al comisiunii pentru delimitarea Silistriei.

Am văzut ieri seară pe Ministrul Afacerilor Străine . . . d-nii Pichon și Paleologu mi-au spus că intervenția României era bine venită și că ea va ajuta considerabil pe Marile Puteri în acțiunea lor moderatoare. Ministrul Afacerilor Străine recunoaște imensul serviciu pe care România l'a adus Europei contribuind la localizarea războiului și înlăturând pericolul unei conflagrațiuni generale. Iși dă seama de sacrificiile ce ne-a impus această atitudine rezervată și înțeleaptă, și înțelege foarte bine motivele cari ne silesc să ieșim din această rezervă, în ziua când vom constata că sacrificiile noastre în

¹⁾ Vezi No. 136.

vederea păcii au fost inutile și că ambițiunile și poftetele națiunilor balcanice se încearcă să-și dispute, cu arma în mână, teritoriile părăsite de Turcia. Deasemenea, guvernul francez nu are nimic de obiectat în ceea ce privește politica hotărâtă și energică pe care guvernul român a notificat-o acum Puterilor prin circulara noastră. El nădăjduște, împreună cu toți prietenii păcii, că această atitudine va produce impresia voită asupra Statelor aliate cari stau gata să se ia la luptă, și că avertismentul României va ajuta să potolească încercările lor nebunești

A. EM. LAHOVARY

143

Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia către
Ministrul Afacerilor Străine (cu depeșa Țarului).

Sofia, ^{30 Mai}
^{12 Iunie} 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoarea a trimite aci alăturat Excelenței Voastre textul, astfel cum a fost publicat de Agenția telegrafică bulgară, al depeșei adresate de către Impăratul Rusiei Țarului Bulgarilor și Regelui Serbiei la 26 Mai/8 Iunie curent.

D. J. GHİKA

Petersburg. Maiestatea Sa Impăratul a, trimis la 26 Mai/8 Iunie Regilor Bulgariei și Serbiei depeșa următoare, datată Moscova :

«Știrea întrevederii proiectate la Salonic între Miniștrii Preziidenți ai celor patru țări aliate, cari ar putea pe urmă să se întâlnească la Petersburg, mi-a produs cea mai mare plăcere. Această intențiune părănd că arată dorința Statelor Balcanice de-a se înțelege și a consolida alianța care, până

acum, a dat rezultatele cele mai strălucite, cu un sentiment penibil aflu că această hotărîre n'a fost încă pusă în executare și că Statele Balcanice se prepară pentru un război fratricid capabil de a întunece gloria pe care au câștigat-o în comun.

Intr'un moment așa de grav fac apel direct la Majestatea Voastră, așa precum mă obligă dreptul meu și datoria mea. Cele două popoare, bulgar și sârb, au încredințat Rusiei prin actul lor de alianță, judecarea orăcărui diferend relativ la aplicarea termenilor Tractatului și a convențiunilor cari se referă la aceasta. Cer deci Maiestatei Voastre să rămână fidelă obligațiunilor contractate de Ea și să se refere Rusiei pentru soluțiunea diferendului actual între Bulgaria și Serbia. Considerând funcțiunile de arbitru nu ca o obligație penibilă de la care nu m'ași putea sustrage, cred că sunt dator a preveni pe Maiestatea Voastră că un război între aliați n'ar putea să mă lase indiferent. Țin a stabili că Statul care ar începe acest război ar fi răspunzător în fața cauzei slave, iar eu îmi rezerv orice libertate cu privire la atitudinea pe care o va adopta Rusia față de rezultatele eventuale ale unei lupte așa de criminale.

144

Raportat MAIESTĂȚII ȘALE REGELUI.

București, Vineri, $\frac{31 \text{ Maiu}}{13 \text{ Iunie}}$ 1913.

Scrisoarea d-lui Take Ionescu, trimisă ieri din Constanța, mi-a comunicat ordinul M. S. Regelui: 1) de a dispune prin ministerul de război chemarea rezervelor în corpurile I, II și III de armată, spre a aduce efectivul la 200 oameni de companie; 2) de a explica miniștrilor străini această măsură

ca o urmare a notei noastre anterioare ¹⁾, inspirată de necesitatea de a ne apăra interesele față de pericolul unui conflict între aliații balcanici. Odată cu scrisoarea, mi-a sosit însă și depeșa prin care Maiestatea Sa Regele ordonă suspendarea măsurii proiectate, fiindcă luase cunoștință de telegrama Impăratului Rusiei către Regii Bulgariei și Serbiei ²⁾.

T. MAIORESCU

145

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către
Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, Vineri, ^{31 Mai}_{13 Iunie} 1913

Guvernul român a luat act de numirea celor trei comisiuni bulgărești pentru aplicarea Protocolului de la St. Petersburg-Primin Silistria ca loc de întrunire. Delegații români nu vor locui în Silistria, dar se vor duce acolo cu vaporul la toate ședințele. Sperăm că lucrările vor începe în cursul săptămânii viitoare. Vă rog comunicați-mi ziua primei ședințe.

MAIORESCU

146

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, ^{2/15} Iunie 1913.

Am fost întrebat dacă nu ar fi chip a accepta ca Românii din Pind să fie mai bine anexați Greciei decât Albaniei, din

¹⁾ Vezi No. 136.

Vezi No. 143.

moment ce Grecia oferă garanții pentru păstrarea individualității lor. Am răspuns că n'am primit încă noi instrucțiuni și că Excelența Voastră, înainte de a se pronunța așteaptă rezultatul discuțiilor ce se vor deschide de noul nostru Ministru la Atena.

MIȘU

147

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI

București, Duminică, 2/15 Iunie 1913.

Ministrul Rusiei, d-l Șebeko, a venit să-și arate neliniștea sa în urma știrilor sosite din Sofia și Belgrad. Guvernele balcanice par a primi propunerea de arbitraj, conținută în telegrama Țarului, cu niște rezerve puțin cuviincioase, cari vor zădărnici bunele intenții ale Impăratului.

M'a întrebat apoi dacă e exactă știrea ce o aflase despre chemarea rezervelor a trei corpuri de armată. I-am răspuns că în adevăr aceasta eră intenția Regelui la Constanța ¹⁾, dar că, după ce luat cunoștință de telegrama Țarului, Regele a crezut de cuviință să așteptăm mai întâiu rezultatul ei.

T. MAIORESCU

148

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 3/16 Iunie 1913.

Prima ședință a comisiunii la Silistria va avea loc Vineria viitoare 7 Iunie, afară de vre-o contraindicație pe care

¹⁾ Vezi No. 144.

o voi telegrafia de urgență. După diferite rapoarte concordante, mi se raportează din sorginte bună, că Guvernul bulgar consideră cei trei kilometri în jurul Silistriei ca trebuind a fi socotiți dela bariera comunală.

GHIKA

149

Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia către
Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{3}{16}$ Iunie 1913.

Am onoarea a comunica Excelenței Voastre că, îndată după primirea telegramei Excelenței Voastre, am adresat Sâmbătă, $\frac{1}{14}$ Iunie, Ministrului Afacerilor Străine, o scrisoare pentru a înștiința Guvernul Bulgar că delegații români vor veni în fiecare zi la Silistria cu vaporul, și, calculând timpul necesar, cu greutatea de azi ale comunicațiilor, arătasem că prima ședință a comisiunilor urmă să fie ținută Miercuri, $\frac{5}{18}$ Iunie, dimineața.

Azi, Duminică, imediat după notificarea oficială a constituirii noului Guvern, d-l Daneff, spre seară, mi-a adresat o scrisoare urgentă, în care îmi comunică împrejurarea că, din pricina lipsei unor ofițeri desemnați pentru a lua parte la lucrările comisiunilor, delegații bulgari nu vor putea fi prezenți la Silistria decât Vineri, $\frac{7}{20}$ Iunie, exprimând în acelaș timp regretele Guvernului Bulgar pentru această întârziere de 2 zile asupra termenului fixat de noi.

D. J. GHIKA

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Londra.

București, 4/18 Iunie 1913.

Instrucțiunile D-voastră pentru Români delata Pind nu pot fi schimbate ¹⁾. Intre România și Grecia nu sunt discuții în această privință.

Incorporarea la Albania este cea mai bună garanție pentru Macedo-Români, dacă constituirea unei Macedonii autonome este imposibilă. România nu poate să părăsească punctul său de vedere.

MATOYESCU

151

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 5/18 Iunie 1893.

La recepțiunea diplomatică D-l Daneff m'a întrebat ex abrupto care este starea de spirite în România, adăugând că, întru cât sunt acreditat în Bulgaria, sunt mai în măsură ca oricine să cunosc pulsul românesc în acest moment. Hotărât a nu spune nimic, ci a sondă pe Președintele Consiliului, am rămas rezervat; i-am răspuns întrebându-l dacă agenții bulgari nu i-au comunicat textul sau înțelesul notei circulare recente a Excelenței Voastre ²⁾, iar la răspunsul său negativ, i-am dat citire după acea notă. Pe această bază, D-l Daneff a declarat că speră să vadă conflictul cu Serbia

¹⁾ Vezi mai sus No. 146.

²⁾ Vezi No. 136.

regulat în mod pașnic, prin respectarea Tratatului de alianță care reprezintă cerințele naturale bulgare; dar că, dacă războiul va trebui să izbucnească, Guvernul bulgar este dispus a stă de vorbă cu România. Am replicat că, în ce privește conversația sub asemenea formulă vagă, România a făcut multe experiențe urmate de decepții. S'au încercat mereu momeli prin convorbiri, s'au făcut de aci de la d-vs propuneri slabe pentru o înțelegere așa zisă largă, căroro Guvernul român le-a dat toată atenția, dar cari au sfârșit totdeauna prin șoapte indiscrete sau o tăcere adâncă, în potrivire nefericită cu starea mai mult sau mai puțin acută a afacerilor cari pricinuiiau îngrijorare Bulgariei. Președintele Consiliului, fără a protesta, ci pledând pentru uitarea unor procedee trecute, mi-a declarat: trebuie să ne gândim ce este de făcut de o parte și alta, în vederea timpurilor normale, pentru a cimentă o amicitie solidă de pe acum. Am replicat că nu vorbesc decât din impresie personală, dar că pentru mult timp mi se pare că România, în urma experienței făcute ieri cu Bulgaria, este neîncrezătoare și că mai nainte de toate este obligată a se gândi la siguranța sa, lăsând timpul să restabilească încrederea amicală. D-l Daneff mi-a spus atunci cu un gest hotărît: Găsiți că Bulgaria n'a fost destul de sinceră până la capăt; sunt Președinte al Consiliului numai de alaltăieri, iată-ne în raporturi și iacă întrebarea mea: dacă, din nenorocire, vom avea războiu cu aliații noștri, ne trebuie neutralitatea binevoitoare a României: în schimb ce ne cere România? Nimic decât cele cunoscute, am răspuns, căci ar fi să repetăm un interogator chiar în termenii conversației din toamna trecută și din toată iarna trecută. Excelența Voastră cunoaște deci grosso modo situația: socoteala aproximativă rău făcută la St. Petersburg a menținut aproape în întregime cererea română formulată odinioară și pe care evenimentul actual o face să se simtă mai mult, și mai lesnicioasă pentru noi. Sunt destul de înclinat a crede că Guvernul Român ține tot la acelaș lucru, sub rezerva

naturală că timpul merge și modifică lucrurile. Se poate ca în această privință România să înceteze cu Bulgaria discuțiile.

D-l Daneff a exprimat speranța că, având în vedere înțelepciunea Regelui Carol și a sfetnicilor Săi, nimic rău încă nu s'a făcut; i-a părut bine că am ales pentru comisiunile din Silistria personalități de seamă și m'a făcut să înțeleg că D-l Sarafoff, care pleacă îndată cu ceilalți delegați din Samovit la Silistria, a primit instrucțiuni cari îi permit să discute, în afară de lucrările speciale, și despre situația politică și o înțelegere posibilă. Excelența Voastră știe că D-l Sarafoff nu spune decât ce spune D-l Daneff. Am avut din întrevvedere mea impresia că Guvernul bulgar vrea să știe în ce stare ne găsim. Dar lucrările nu vor înainta sigur și repede decât îndată ce ruptura relațiilor diplomatice cu aliații va fi fapt îndeplinit.

D. J. GHICA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Miercuri, 5/18 Iunie 1913.

La 4^{1/2} ore p. m. s'au întrunit astăzi, la Ministerul Afacerilor Străine, cele trei Comisii numite pentru aplicarea protocolului dela St. Petersburg. Erau de față toți membrii Comisiilor și, pe lângă subscrisul, D nii Miniștri Al. Marghioman, Take Ionescu și General Herjeu. Discuțiile au ținut până la 7 ore. S'a stabilit procedura de urmat, ordinea lucrărilor și interpretarea de dat termenilor din protocol¹⁾.

T. MAIORESCU

¹⁾ Vezi mai jos procesele verbale la No. 154 și urm.

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Sâmbătă, 8/21 Iunie 1913.

După audiența la M. S. Regele, am fost la Ministrul Austro-Ungar, care, în vremea audienței, mă căutase acasă. Prințul de Fürstenberg mi-a vorbit de candidatura Prințului Wilhelm de Wied la Tronul Albaniei, candidatură propusă de unii Albanezi și susținută de Austria și de Italia. I-am răspuns foarte rezervat în așteptarea constituirii noului Stat cu limitele lui.

Apoi Ministrul Austro-Ungar m'a întrebat de ce d-l Ghika a fost așa de evaziv când — precum i s'a raportat din Sofia — d-l Daneff a voit să se informeze asupra condițiilor sub care România ar păstra neutralitatea în cazul unui conflict între aliații balcanici¹⁾. Prințul de Fürstenberg ne sfătuiește să comunicăm lămurit Bulgarilor condițiunile noastre. I-am răspuns că d-l Daneff vine prea târziu cu asemenea încercări, că dealtminteri cerințele noastre sunt demult cunoscute Bulgarilor și ca, dacă ar isbucni războiul între aliații balcanici, România ar mobiliza imediat — conform aprobării date deja de Rege — și ar ocupa mai întâi de toate linia Turtucaia-Balcik, pe care avem intenția să o și păstrăm definitiv. Prințul de Fürstenberg a întâmpinat că înainte ceream mai puțin, Da, am răspuns eu; dacă ne înțelegeam de bunăvoie în Ianuarie, când cu Protocolul dela Londra, sau chiar dacă Bulgarii ar fi cedat în Aprilie, când cu Protocolul dela St.-Petersburg, ne-am fi putut mulțumi cu linia Silistria-Balcik. Dar situația de astăzi ne impune să revenim la ceiace formulasem deja la Londra ca maximum. Și, în afară de aceasta, la caz de mobilizare, vom avea cuvântul nostru de zis în chestia regulării între foștii aliați.

1) Vezi No. 151.

Prințul dn Fürstenberg, care s'a arătat totdeauna accesibil la cerințele României în timpul crizei balcanice, mi-a părut și de astădată că admite punctul nostru de vedere.

T. MAIORESCU

154

Comisiunea mixtă româno-bulgară pentru delimitarea hotarului în jurul Silistriei.

PROCES-VERBAL No. 1.

Ședința din 8/21 Iunie 1913.

Delegațiile română și bulgară însărcinate de către Guvernele lor respective de-a proceda la aplicarea Protocolului din St.-Petersburg cu data de 26 Aprilie/9 Mai 1913, s'au întrunit astăzi luni 8/21 Iunie la ora 10 dimineața la Silistria pe bordul Yachtului Regal bulgar «Krum».

Prezenți pentru România:

D-nii: Dimitrie Nenițescu, fost ministru, prim delegat al României;

Generalul de Divizie Ioan Culcer, comandantul corpului V de armată:

Colonelul Constantin Christescu, subșeful Statului-major al armatei.

Prezenți pentru Bulgaria:

D-nii: Generalul de Divizie S. Papricoff, prim delegat al Bulgariei;

Dr. Boris M. Vasoff, deputat.

Dr. Chr. Mutafoff, deputat.

Pentru secretariat:

Din partea României:

Maiorul Gheorghe Dabija, atașat militar la Sofia;

Din partea Bulgariei:

Maiorul Alexandru Kissoff, atașat militar la București.
Generalul Papricoff prezidează.

Președintele propune a se lua cunoștință de Protocolul din St.-Petersburg în virtutea căruia s'a întrunit comisiunea.

Se dă citire § 1 al acestui Protocol. Excelența Sa d-l D. Nenițescu propune mai înainte de orice lucrare de-a vizită localurile orașului pentru a-și da seamă de periferia orașului și de caracterul terenului înconjurător.

Comisiunea primind propunerea, ședința s'a întrerupt.

Delegații bulgari și români au făcut atunci în trăsura înconjurul orașului, urmând bariera și a apucat pe șoseaua Ruse spre Calipetrovo urcându-se la Medjidie-tabia.

La întoarcerea pe bordul yachtului Regal bulgar «Krum» comisia a fixat ședința viitoare pentru Luni ¹⁰/₂₃ Iunie 1913. Ședința a fost ridicată la ora 12 și 20 minute ziua.

D. S. NENIȚESCU

GENERAL S. PAPRICOFF

GENERAL I. CULCER

DR. BORIS VASOFF

COLONEL C. CHRISTESCU

DR. CHR. MUTAFOFF

Comisia mixtă româno-bulgară pentru delimitarea hotarului în jurul Silistriei.

PROCES-VERBAL No. 2.

Ședința din ¹⁰/₂₃ Iunie 1913.

Delegațiile română și bulgară însărcinate de către Guvernele lor respective de-a proceda la aplicarea Protocolului din St.-Petersburg cu data de 26 Aprilie/9 Mai 1913, s'au întrunit astăzi Luni ⁸/₂₁ Iunie 1913, la ora 10 a. m. la Silistria pe bordul yachtului Regal Român «Ștefan-cel-Mare».

Au fost prezenți toți delegații celor două părți. Ședința s'a deschis la ora 10 a. m. sub președinția Excelenței Sale d-lui D. Nenițescu, prim delegat al României.

Excelența Sa d-l D. Nenițescu, prim delegat al României, este de părere că în principiu trebuie a discuta mai întâiu punctul de plecare al celor trei kilometri menționați în Protocolul dela St.-Petersburg. In consecință vizita pe teren se impune ori de câteori trebuința va cere.

D-l dr. Mutafoff, delegat al Bulgariei, este de părere că ar fi mai bine a luă încă odată cunoștință de Protocolul dela St. Petersburg.

Se dă citire paragrafului 1 al Protocolului.

D-l General Culcer, delegat al României, roagă pe delegațiunea bulgară să expună modul ei de a vedeà în aplicarea Protocolului din St.-Petersburg relativ la fixarea graniței.

Excelența Sa d-l General Papricoff, prim delegat al Bulgariei, declară că în cazul care ne interesează, periferia orașului Silistria coincide din fericire cu bariera orașului precum am avut ocazia de a constata alaltăieri când cu recunoașterea împrejurimilor Silistriei. Punctele de plecare ar trebui căutate pe această linie. Trebuie să găsim trei puncte de plecare în cele trei direcțiuni principale menționate în Protocol: mai întâi, la vest de Silistria dealungul Dunărei, al doilea, dealungul drumului Șumlei, și al treilea dealungul drumului Varnei, tot la trei kilometri, aproximativ, de periferia orașului. O linie legând aceste trei puncte-extreme va formà granița. Aplicând pe teren, cuvântul «aproximativ» va face cu ușurință luarea în considerație a caracterului topografic al terenului. Mi se pare că acesta este modul de a proceda.

D-l General Culcer, delegat al României: Regretăm că nu putem fi de acord cu delegația bulgară în ce privește interpretarea Protocolului. Suntem de părere că Protocolul a fost stabilit pe idei mult mai largi, idei cari pleacă dela principiul că trebuie mai înainte de toate a fixa o adevărată graniță între ambele State. Granițele nu se fixează numai prin distanțe metrice, ci sunt totdeauna determinate de considerațiuni topografice, supraveghere, etc. Ast-

fel, Protocolul a evitat cu drept cuvânt să precizeze linia de graniță pe teren. El a întrebuintat cuvântul «aproximativ trei kilometri» pentru a lăsa comisiunii mixte grija de-a fixa definitiv linia de graniță, mărinđ sau micșorând distanța de 3 kilometri pentru a obține pe teren, pe cât posibil, o graniță naturală. In această ordine de idei, dacă luăm de exemplu punctul de pe Dunăre arătat de D-1 general Papricoff (situat pe vechea barieră) și dacă măsurăm în mod geometric 3 kilometri în susul Dunărei, vedem că granița ajunge foarte aproape de o creastă topografică fără însă a o putea atinge : creastă pe care o găsim că trebuie să fie adoptată ca graniță naturală. In ceea ce privește fixarea liniei de graniță spre Sud, este o confuzie în textul Protocolului : într'o parte întrebuintează termenul «periferia Silistriei» iar într'alta «periferia orașului». Dacă, deci, luăm cel dintâiu termen al Protocolului, periferia corespunde cu linia vechilor forturi (Medjidie-tabia, Ordu-tabia, etc.) și prin urmare, noua graniță ar îngloba platoul Silistriei. Dacă, în mod subsidiar, luăm ca bază cel de al doilea termen din Protocol, nu s'ar putea admite bariera drept periferie a orașului, ci o linie care trebuie căutată pe teren în comună înțelegere și care trebuie să cuprindă toate proprietățile orașului. Aproape în toate orașele din Europa se văd vechile bariere rămase înăuntru ; este acelaș lucru și cu Silistria unde găsim vile, grădini, fabrici, cazărmi, spitaluri, etc., cari, deși situate în afară de barieră, aparțin orașului sau particularilor, sunt supuse impozitelor și altor dări din oraș, și trebuiesc, în consecință, să fie cuprinse în periferia orașului. Am stabilit deci îndeajuns că este imposibil de a confundă vechia barieră cu ceea ce Protocolul a desemnat prin termenul mult mai larg de periferie a orașului. Odată această linie găsită, va trebui să se facă măsurătoarea celor trei kilometri arătați în Protocol și să se caute în vecinătate o linie topografică care să satisfacă condițiunile unei granițe naturale.

D-1 Dr. Vasoff, delegat al Bulgariei : Chestiunile ridicate

de D-l general Culcer sunt importante, fiindcă ele ating însăși bazele lucrării noastre pentru aplicarea Protocolului din St. Petersburg. Trebuie să ne ținem de textul Protocolului. În paragraful său 1 se află termenii «periferia Silistriei» și «periferia orașului». În același paragraf, se găsește indicația că trebuie mai întâiu a determina locurile celor trei puncte cari vor servi de bază pentru trasarea graniței: unul din acele puncte trebuie căutat la Apus de oraș pe țărmul Dunărei; celalt pe drumul Șumlei; al treilea pe drumul Varniei, tot la trei kilometri «aproximativ» de periferia orașului. În Protocol nu s'a spus «periferia fortăreței» sau «fortăreața Silistria». Numai în acest caz s'ar putea susține teza D-lui general Culcer, fiindcă termenii «periferia fortăreței» ar corespunde într'adevăr liniei forturilor. Prin termenul de «periferie» trebuie să înțelegem linia de înconjur a orașului; ca atare linie trebuie luată bariera orașului, precum a spus D-l general Papricoff.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D-l general Culcer, delegat al României, face observarea că în Protocolul din St. Peterburg nu s'a spus «bariera» Silistriei.

D-l Dr. Vasoff, delegat al Bulgariei: Este adevărat că în Protocolul din St. Petersburg, nu s'a spus nimic despre «bariera» orașului, dar dacă vorbim de barieră este pentru că din fericire periferia orașului coincide cu bariera orașului și linia zidurilor ar trebui să servească perfect ca linie de plecare, ca linie de periferie, toate casele aflându-se dincoace de această linie.

«Oraș» înseamnă o aglomerație de locuințe, de case. Nici o grupare de case nu depășește bariera. Protocolul din St. Petersburg nu prevede o graniță naturală în sensul în care vorbea D-l general Culcer. Linia de graniță prevăzută este o linie artificială. După determinarea celor trei puncte menționate la § 1, trebuie a le lega între ele și legându-le, ne-am putea opri pe linii naturale, la semne distinctive, pe

margini, etc., cu un cuvânt, a face granița cea mai naturală posibilă

Granița trebuie să fie la trei kilometri «aproximativ» de periferie; «aproximativ» înseamnă aproape. Trei kilometri cu câte-va zecimi de metri mai mult ori mai puțin, și altceva nimic.

Cât despre punctul de vedere militar, despre care vorbea D-l general Culcer, § 1 al Protocolului din St. Petersburg nu vorbește nimic. Dar în § 3 al aceluiaș Protocol sunt dispozițiuni cari satisfac din punct de vedere defensiv. Conferința dela St. Petersburg n'a adoptat pretențiunile celor două Părți în cauză, dar, în orice caz s'a gândit la buna vecinătate a celor două țări creiând zona unde Bulgaria se obligă a nu ridica fortificații.

Puterile au făcut cele trebuincioase pentru a înlesni și în viitor bunele relațiuni între d-voastră și noi. Fiți încredințați, Domnilor, că țara noastră nu dorește decât să trăiască în pace și prietenie cu România, spre care ne conduc atâtea interese comune și amintiri recunoscătoare.

D. Dr. Mutafoff, delegat al Bulgariei : D-l general Culcer ne-a făcut cunoscut motivele Guvernului Român pentru cari a cerut o nouă graniță între România și Bulgaria.

Nu putem să discutăm astăzi asupra acestor motive. Dar în tot cazul sunt de părere că s'ar putea foarte bine să se țină seamă de cerințele de comoditate ale graniței.

În acest scop, nu se poate de altfel pretinde stăpânirea întregului platou, fiindcă ar fi să depășim limitele din Protocol; este evident că cercetarea limitelor platoului ne-ar duce foarte departe. Trebuie făcută deosebirea între periferia orașului Silistria și proprietățile locuitorilor din Silistria aflate poate la zece kilometri departe de oraș. Nu trebuie a lua în considerație clădirile situate în afară de teritoriul orașului cari servesc de locuințe provizorii.

Cât despre supravegherea vamală, ea se poate face chiar dacă vama este așezată aproape de oraș; este ușor de luat

în considerație cerințele de supraveghere fără a depăși limitele Protocolului. În ce privește dările cu cari sunt gravate imobilele ce aparțin locuitorilor din oraș, ele nu constituie o bază pentru a fixa periferia orașului, căci aceste imobile ar putea să fie situate la o distanță depășind cu mult cei trei kilometri.

D-l Colonel Christescu, delegat al României: D-nii membri ai delegațiunii bulgare sunt de părere că cei trei kilometri trebuiesc socotiți cu începere de la vechea barieră a orașului și, prin două voci — D-nii Vasoff și Mutafoff — arată nevoia de a ne ține strict de textul Protocolului. Părerea noastră nu este la fel.

Mai întâi în chestiunea foarte importantă care face obiectul dezbaterilor noastre, nu putem lua ca bază numai buchea protocolului, dar trebuie de asemenea să luăm în considerație și spiritul.

Admițând modul de a vedea al D-lor delegați bulgari, adică luând ca bază a discuției înțelesul strict al Protocolului, care este concluziunea logică de tras?

În Protocol se spune mai întâi că cei trei kilometri trebuie să fie socotiți cu începere dela «periferia orașului Silistria». Se cade deci, în primul rând, a ști că în textul Protocolului nu se găsește termenul de barieră a orașului, ci termenii de «periferia Silistriei» și «periferia orașului Silistria».

Dacă ne referim la cel d'întâi termen «periferia Silistriei», trebuie să ne amintim că în tot cursul istoriei prin Silistria s'a înțeles totdeauna acel tot format din orașul însuși și de toate lucrările fortificate ca: Ordu-tabia, Medjidie-tabia, etc., cari în definitiv nu sunt decât părți dintr'un tot cunoscut sub numele de Silistria. După cel d'întâi termen al Protocolului «periferia Silistriei» nu poate deci să fie decât linia lucrărilor arătate mai sus.

Dacă am admite cel d'al doilea termen «periferia orașului», trebuie mai întâi să ne înțelegem asupra însemnării cuvântului periferie. Este în mod universal admis că periferia unui

oraș, ca și a unui obiect, este linia care înglobează toate părțile acestui oraș sau ale acestui obiect fără a lăsa nimic afară. Or, recunoașterea ce am făcut pe teren ne-a permis a constata că între vechea barieră a orașului — pe care D-nii delegați bulgari ar vrea să o asimileze cu periferia — și linia lucrărilor arătate mai sus, există numeroase locuințe și stabilimente private și chiar publice (o cazarmă, acsizul, o grădină publică, etc.), cari într'un chip sau altul aparțin comunei Silistria și cari n'ar putea de loc să fie lăsate în afară de periferie. Deci, în această a 2-a ipoteză ajungem ca și în cea d'întâi, la o linie de periferie care se confundă în mod simțitor cu linia lucrărilor exterioare; căci în afară de câteva excepții cari ar fi poate iarăși în avantajul nostru, numai linia acestor lucrări fortificate este cea care îmbrățișează tot ce depinde de comuna Silistria.

În rezumat, aplicarea cea mai strictă a textului Protocolului ne conduce totdeauna și în orice chip la linia lucrărilor exterioare care trebuie luată ca punct de plecare a celor trei kilometri.

Această soluțiune răspunde de asemenea și spiritului Protocolului. Revendicările formulate de România la St.-Petersburg se sprijineau numai pe necesități de apărare; așa că, cuvintele aproape trei kilometri au rațiunea lor de a fi. Într'adevăr este neîndoios că cei trei kilometri au fost atribuiți României cu începere dela lucrările existente, pentru ca dânsa să poată la un caz eventual să organizeze în mod eficace apărarea exterioară a Silistriei apărare care — după principiile cele mai elementare de fortificație — trebuie să aibă cel puțin trei kilometri.

D-l Dr. Vasoff, delegat al Bulgariei: D-l Colonel Christescu este de părere că prin Silistria ar trebui să se înțeleagă forturile și tâbiile care înconjoară orașul, și că în orice caz, prin «Silistria» ar trebui să se înțeleagă casele și vilele împărășiate ici-colo între vii. Dacă scopul eră de a se înțelege forturile și tâbiile atunci s'ar fi scris «fortăreața» Silistria

sau periferia «fortăreței», iar nu pur și simplu «orașul Silistria». Noțiunea de «fortăreață» era probabil cunoscută de conferința din St.-Petersburg; ea putea foarte bine să numească lucrurile cu propriul lor nume.

Vilele situate între vii nu fac parte din oraș, căci ele nu sunt locuite decât vara. Dacă întrebați pe oricine unde este coliba, chioșcul, cazarma, spitalul, v'ar răspunde că sunt afară din oraș.

Noțiunea «oraș» înseamnă o aglomerație de case, locuințe; ei bine, din barieră afară nu este nici o aglomerație de case, nici un cartier. Populațiunea orașului Silistria n'a crescut dela războiul ruso-turc; de aceea orașul n'a depășit bariera. Când ne ținem de textul Protocolului, aceasta nu însemnează că mergem contra spiritului său; în cazul de față spiritul coincide cu litera textului.

Faptul că d-l Colonel Christescu face o concesie spunând că dacă nu este linia forturilor trebuie să fie cel puțin linia care înglobează cele câteva vile sau colibe împrăștiate în împrejurimi și care trebuie luată ca periferie, dovedește că teza sa nu este întemeiată.

Excelența Sa generalul Papricoff, prim delegat al Bulgariei, declară că a căutat o altă periferie decât cea a barierei orașului însemnează a complica chestiunea. A stabili periferia orașului prin linia forturilor, ar fi să căutăm a determina o periferie arbitrară.

Dacă s'ar lua linia forturilor drept periferie a orașului, atunci satul Kalipetrovo ar trebui să fie înglobat în teritoriul cedat. Această chestiune nu este prevăzută în Protocol. Este evident că forturile nu pot fi cuprinse în periferia orașului. Este și o colibă în afară de linia forturilor situată aproape de drumul Șumlei. Întreb dacă și acea colibă trebuie să fie cuprinsă în periferia orașului? Evident că nu! Regret că colegii mei și cu mine nu putem împărtăși modul de a vedea al delegației române.

Excelența Sa D-l Nenitescu, prim delegat al României. Am ascultat cu atențiune expunerea Excelenței Sale Generalului Papricoff și a D-lui deputat Mutafoff și cu plăcere luăm act de cuvintele pronunțate de d-l deputat Vasoff relativ la bunele intențiuni pe cari le-a exprimat cu privire la România. Dorim de asemenea ca Bulgaria să păstreze totdeauna cele mai bune relațiuni de prietenie și de bună vecinătate cu România; de aceea, sunt de părere că lucrările comisiunii mixte ar trebui să fie definitive fără ca să avem a recurge la intervențiunile prevăzute de Protocol.

Nu voi atinge astăzi partea istorică și politică a chestiunii. Aceasta o voi face într'o ședință viitoare.

Mă voi mărgini numai a discuta interpretarea termenului periferie, căci este de dorit să cădem de acord asupra determinării liniei dela care urmează a se aplica Protocolul dela St.-Petersburg. Din nenorocire, această linie nu este definită în mod deslușit de Protocol. Aci găsim două numiri: «periferia Silistriei» și «periferia orașului».

Prin cuvintele «periferia Silistriei» trebuie să se înțeleagă periferia Silistriei militare, în opoziție cu periferia orașului sau comunei.

Colegii nostri bulgari socotesc că numirea «periferia Silistriei» și «periferia orașului» sunt sinonime și că pe teren chiar această periferie este reprezentată prin traseul barierei vechilor fortificații construite în linie continuă. Acest mod de a vedea este arbitrar.

Căci, dacă presupunem că nu se mai găsește urmă de vechea barieră fortificată, cum s'ar putea fixa traseul liniei ce ne interesează?

Chiar dacă, prin ipoteză, am cădea de acord și am admite că linia de unde urmează a se socoti cei trei kilometri nu este linia lucrărilor exterioare, ci periferia orașului, tot ar trebui găsită acea linie pe teren.

Onorabilul nostru coleg, d-l Vasoff, susține că periferia avută în vedere de Protocol este linia care înglobează aglomerația caselor orașului Silistra. Este o gravă eroare a avea

în vedere numai aglomerația caselor locuitorilor fără a ține socoteală și de viața lor comunală. Aglomerația caselor nu este decât aspectul exterior al unei comune; periferia unei comune este acea linie încunjurătoare care îmbrățișează nu numai casele locuitorilor dar și stabilimentele destinate a satisface trebuințele vieții comunale, și cari sunt proprietatea colectivă a locuitorilor sau a comunei, de pildă: școlile, spitalul, grădina publică, casele de acsiz, cimitirele, izlazul comunal, abatorul și chiar casele izolate cari plătesc în afară de dările ce datoresc către Stat, și impozitele datorite comunei Silistria.

Rezultă din toate acestea că este imposibil de a asimila bariera vechilor fortificații cu periferia orașului Silistria.

Pentru aceste motive sunt de acord cu colegii mei din delegațiunea română.

Cred, totuși, că este necesar de a continua discuția acestor chestiuni într'o întrunire viitoare.

D. S. NENITESCU / Central University of Bucharest / GENERAL S. PAPRICOFF

GENERAL I. CULCER

DR. BORIS VASOFF

COLONEL C. CHRISTESCU

DR. CHR. MUTAFOFF.

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

Marti, 11/24 Iunie 1913.

Aprobăm atitudinea D-voastre. Dacă Bulgaria voește ceva dela noi, trebuie să facă propunerea sa precisă și obligatorie. Conversații nehotărâte sunt de prisos. Să știți pentru D-v. că în ziua când războiul va izbucni între Serbia și Bulgaria, România va mobiliză și va intră în acțiune.

MAIORESCU

Comisia mixtă româno-bulgară pentru delimitarea hotarului în jurul Silistriei.

PROCES VERBAL No. 3.

Ședința din 12/25 Iunie 1913.

Delegațiile română și bulgară, însărcinate de Guvernele lor respective de a proceda la aplicarea Protocolului dela St. Petersburg din 26 Aprilie (9 Mai) 1913, s'au întrunit astăzi Mercuri, 12/25 Iunie 1913, la ora trei și jumătate p. m., la Silistria, pe bordul Yachtului Regal «Krum».

Au fost prezenți toți delegații ambelor părți.

Ședința s'a deschis la ora 3 și jum. p. m. sub președinția Excelenței Sale generalul Papricoff, prim delegat al Bulgariei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a dat citire procesului verbal al ședinței precedente care a fost adoptat.

Excelența Sa D-l Nenițescu, prim delegat al României: Timpul ne lipsește în ședința precedentă pentru a dezvoltă și rezumă punctul de vedere în care se pune delegația română. N'am putut nici să răspund la unele obiecțiuni făcute de onorabilii nostri colegi bulgari. Cred că am stabilit că un oraș nu poate fi considerat din singurul punct de vedere al aglomerației de case, și că trebuie să se țină cont și de ideea de comună și de stabilimente destinate a satisface diferitele nevoi ale unui oraș. Vechea barieră fortificată care a fost propusă de delegația bulgară ca periferie a orașului, nu cuprinde nici totalitatea caselor cari aparțin locuitorilor săi, nici diferitele stabilimente publice necesare orașului și cari se află în afară de această barieră. De aici chiar din fereastra Yachtului Regal «Krum» nu vedem oare la Est de oraș numeroase case situate destul de departe de vechea barieră

fortificată și în direcția graniței române actuale? Ei bine, cu teoria pe care delegația bulgară vrea să ne facă a adopta, aceste case ar trebui să fie excluse din periferia Silistriei. Treceam la Vest: la oarecare distanță de vechea barieră fortificată se află fabrica de săpun a d-lui Arsenie Ivancioff și alte câteva case cari aparțin Silistriei. Cu teoria D-voastre ele ar trebui să se afle în afară de periferia orașului. Treceam acum la Sudul barierei. Acolo găsim la vreo 400 sau 500 metri o foarte importantă cazarmă cu terenul său de exercițiu iar în față, pe drum un local de acsiz. Colegii noștri, Excelența Sa D-l Lahovary și D-l Colonel Christescu au putut să constate existența acestor imobile în cursul plimbărilor lor. Astfel teza delegației bulgare nu se verifică de fapt, întrucât vechea barieră fortificată pe care ea vrea să o ia drept periferie a orașului nu cuprinde aceste diferite construcțiuni. Onorabila delegație bulgară refuză de a asimila cu locuințele, casele izolate ce se află în vii sub pretext că ele nu sunt locuite în mod continuu tot anul. Nu împărtășim acest mod de a vedea; și ce ați zice de casele izolate cari sunt locuite tot anul, de cărciumele deschise în permanență și cari plătesc dările lor orașului Silistria? Toate acestea nu fac decât să ne întărească în convingerea că bariera nu corespunde nici în drept nici în fapt cu periferia orașului Silistria. — Ni s'a obiectat că dacă s'ar lua ca punct de plecare o linie care ar lega forturile Medjidie-tabia, Ordu-tabia, etc., granița ar atinge și ar cuprinde tot satul Kalipetrovo și că acel sat figurând pe hărțile supuse cercetării Conferinței din St. Petersburg, aceasta n'ar fi lipsit de-a atribui în mod formal Kalipetrovo României dacă așa ar fi fost intenția ei. La această obiecțiune, răspunsul e ușor: Protocolul nu s'a ocupat de punctul extrem al zonei de trei kilometri, el n'a avut în vedere decât punctul său de plecare. Dacă ambasadorii ar fi voit să înțeleagă că periferia orașului nu era alta decât vechea barieră fortificată, n'ar fi lipsit de-a o spune deslușit, căci traseul acestei bariere era desemnat pe hărțile prezintate de ambele

Guverne. Aşa dar, linia propusă de D-nii membri ai delegației bulgare, nu poate servi de punct de plecare al celor trei kilometri despre care vorbește protocolul din St. Petersburg. Dacă s'ar putea să fie îndoială asupra interpretării sale, ar trebui căutat spiritul, iar pentru aceasta vă cer voie de a atrage atențiunea D-voastre asupra părții istorice și politice a chestiunii ce ne ocupă. Când memoria noastră se transportă la trecutul celor două popoare, găsim raporturi aproape permanente de prietenie și uneori chiar de înfrățire în istoria lor. Dejà pe la jumătatea secolului trecut, România a dat adăpost celor mai mulți patrioți bulgari cari au lucrat pentru liberarea țării lor, și ea s'a bucurat totdeauna de realizarea aspirațiunilor lor naționale. Aceasta în ce privește trecutul.

După războiul din 1877 și evenimentele cari s'au urmat, România a primit, prin Tractatul din Berlin, Dobrogea în schimbul Basarabiei care a fost dată Rusiei. Am fost și suntem în dreptul nostru de a cere o graniță care să pună provincia noastră transdunăreană la adăpostul oricărei atingeri. Imediat după Tractatul din Berlin, România s'a adresat Puterilor și le-a spus: Ne-ați dat Dobrogea care a fost a noastră altădată, dați-ne și puțința de-a o apăra; și cred că colegii noștri bulgari sunt convinși, ca și noi înși-ne, că această cerere atât de dreaptă a României n'a primit atunci satisfacția ce merită. Cred deci că scopul Europei astăzi când ea spune prin Protocolul din St. Petersburg că «Silistria trebuie să fie atribuită României», a fost de a satisface cel puțin în parte această nevoie netăgăduită a României. Dar, în nouile împrejurări politice cari sunt rezultatul războiului balcanic, care a fost baza de drept pe care România și-a bazat revendicările la granița sa față de Bulgaria? Atâta timp îndelungat cât dispozițiunile Tractatului din Berlin au fost în vigoare măsurile ce luase pentru a garantă României pașnica posesiune a Dobrogei puteau să nu fie satisfăcătoare, dar modificarea lor nu prezintă un caracter de actualitate. A doua zi dela schimbările teritoriale considerabile cari s'au

produs în Balcani, se înțelege că vechile dispoziții prevăzute de Tractatul din Berlin nu mai puteau fi îndeplinite și că România trebuia să stăruiască din nou pentru a da Dobrogei o adevărată graniță. Toate Puterile știau de mai mulți ani că în caz de modificări în Peninsula balcanică, România ar avea de cerut o graniță care să-i permită a apăra posesiunile sale transdunărene și de a-i asigura pașnica lor posesiune. Tocmai acestei cerințe formal recunoscută de Europa Protocolul din St. Petersburg a căutat să dea satisfacție. Nu putem să fim de părerea onorabilului Dr. Vasoff, delegat al Bulgariei, care ne-a spus că Conferința a avut intențiunea de a stabili între ambele noastre țări o graniță artificială; ferească Dumnezeu, ea a căutat să ne dea o graniță de apărare, iar Comisiunea mixtă este în drept a-i fixa traseul.

Când s'a amintit de Silistria, când s'a vorbit sau s'a tratat despre ea, nimeni, nici în presă, nici în cancelariile europene, nu s'a gândit la Silistria, un oarecare port și oraș pe Dunăre; nu s'a avut în vedere decât orașul Silistria, despre care ne vorbește istoria, Silistria cea celebră prin memorabilele sale asedii. Astfel că orașul Silistria cu apărările și forturile sale, formează un tot nedespărțit, iar cei trei kilometri acordați de Protocolul din St. Petersburg dincolo de periferie, nu fac decât să completeze acest tot defensiv. Dacă, precum sperăm, considerațiile ce am dezvoltat au putut să convingă onorabilii noștri colegi bulgari despre temeinicia motivelor pe cari se sprijinește teza noastră, misiunea noastră are sortii de a ajunge repede la un bun sfârșit.

D-l Dr. Vasoff, delegat al Bulgariei : Asta este o teză nouă.

Excelența Sa D-l Nenițescu, prim delegat al României : Nu, nu este o teză nouă.

Ideile ce am dezvoltat au fost expuse pe lung în ședința precedentă de către onorabilii colegi ai delegației române și de mine însumi; credem că v'am demonstrat pe deplin te-

meinicia punctului nostru de vedere, și ca concluziune, vă vom spune că dorim, tot atât ca și D-voastră, ca o înțelegere să intervină între noi ; dar, pentru aceasta, trebuie să ne propuneți o soluțiune de așa fel ca România să obțină în zona Silistriei tocmai granița pe care Europa a înțeles să i-o asigure.

D-l general Culcer, delegat al României : Modul nostru de a vedea este pe deplin definit în procesul-verbal precedent și precizat în mod neted din punctul de vedere militar. El a fost dezvoltat și completat din punctul de vedere administrativ, istoric și politic de către Excelența Sa D-l Nenitzescu. Noi nu mai avem nimic de adăugat, nimic de retras.

D-l Dr. Vasoff, delegatul Bulgariei : În ultima ședință, Excelența Sa D-l Nenitzescu, prim delegat al României, s'a oprit la ideea administrativă, stăruiind că prin termenul «Silistria» trebuie să se înțeleagă comuna Silistria ; toate clădirile împrăștiate în împrejurimi, toate terenurile cari aparțin Silistriei și cari plătesc dările ar trebui să intre în periferia orașului. Dar această noțiune administrativă n'a fost adoptată de conferința din St. Petersburg. În Protocol nu s'a spus că Bulgaria trebuie să cedeze României «comuna Silistria» ci «orașul» Silistria. Se știe că în dreptul administrativ este o deosebire între oraș și sat, de o parte, și comună de altă parte. «Oraș» însemnează «adunătură de un mare număr de case înșirate în străzi» (Dicționarul Larousse); Prin «comună» trebuie a înțelege «terenurile supuse puterii comunale». Noțiunea de comună este mai largă. Ea n'a fost adoptată de conferința din St. Petersburg.

În ședința de astăzi Excelența Sa D-l Nenitzescu revine asupra ideii de apărare militară. Excelența Sa declară că prin «Silistria» ar trebui a se înțelege nu Silistria administrativă, ci Silistria militară, cetate de apărare, putința de apărare ; căci pacea trebuiește garantată generațiilor viitoare.

Această idee de apărare militară a fost pledată de România înaintea conferinței din St. Petersburg.

Conferința avea sub ochii ei harta împrejurimilor Silistriei, pe care erau însemnate bariera, forturile, etc. Cu toate acestea, conferința din St. Petersburg n'a pus în Protocol nici termenul «barieră» nici termenul «linia forturilor» nici vre-un alt termen care ar fi putut să evoce noțiunea militară de fortăreață. Conferința a întrebuițat termenul «periferia» orașului, «periferia» Silistriei.

Este important de a cunoaște exact înțelesul cuvântului periferie. Periferie înseamnă : «conturul unei figuri curbilinii» ; cuvântul «figură» înseamnă : «formă exterioară și vizibilă» (Dicționarul Larousse). Părerea noastră este că periferia se isprăvește cu ultimele case ale orașului «adunătură de un mare număr de case înșirate în străzi», fiindcă numai atunci se poate căpăta o formă exterioară și vizibilă.

Această periferie coincide cu bariera orașului, în acest sens delegația bulgară întrebuițează cuvântul «barieră». Trebuie să evităm echivocul. Noi tot ținem la periferie ; dacă se constată că sunt grupări de case cari trec dincolo de barieră, atunci acele grupări trebuie să intre în periferie. Este un fapt care trebuie verificat pe loc.

Cred că din punctul de vedere al apărării graniței, România a primit satisfacție deplină. Mai întâi, raza de trei kilometri împrejurul periferiei orașului înglobează toate culele cari interesează apărarea militară a cetății. Pe urmă, paragraful 3 al Protocolului creează o zonă neutră în care Bulgaria trebuie să nu facă fortificații.

Conferința cunoștea pretențiile și nevoile ambelor Părți ; ea a căutat cât mai bine să le satisfacă. Înălțimile Medgidie-tabiei și celelalte tabii cad înăuntrul celor trei kilometri dimprejurul orașului. România a obținut întinderea necesară pentru construirea de lucrări militare ; nimeni nu va putea să o oprească de a le înainta până la linia de delimitare. Zona neutră va completa apărarea.

De altfel, toate aceste considerațiuni sunt străine misiunii

noastre care este de a aplica textul Protocolului din St.-Petersburg.

În toate limbile cuvântul «oraș» nu poate să însemneze altceva decât ceea ce am arătat și anume : «adunătura caselor înșirate în străzi». «Oraș» nu însemnează nici cetate nici fortăreață.

După instrucțiunile militare de împresurare a cetăților, prin cuvântul oraș nu se înțelege altceva decât ceea ce înțelegem noi. În acele instrucțiuni sunt termenii : cetate, lucrări înaintate, linia forturilor, mijlocul fortăreței, oraș. Niciodată prin cuvântul «oraș» nu se înțelege fortăreața. Suntem în imposibilitate de a găsi o altă interpretare a textului Protocolului.

Trebue chiar a afirma că în fapt și în drept fortăreața Silistriei nu există. Tratatul din Berlin ceruse dărãmarea fortăreței. Starea actuală a fortificațiilor cu totul părăsite, precum ați observat-o probabil, dovedește că cetatea n'are nici o valoare militară. În aceste condițiuni, erã imposibil de a lua Silistria drept o cetate.

În rezumat : 1° punctul de vedere administrativ al Silistriei «comună» trebuește înlăturat, căci această noțiune este străină Protocolului din St.-Petersburg ; 2° punctul de vedere militar al Silistriei «fortăreță», «cetate» trebuește înlăturat pentru aceleași motive ; 3° «periferia» însemnează linia dimprejur a adunăturii caselor.

Această periferie trebue determinată pe teren.

Excelența Sa d-l Nenitzescu, prim delegat al României : Caracterul distinctiv între un oraș și un sat ar fi, după onorabilul nostru coleg dr. Vasoff, delegat al Bulgariei, înșirarea caselor în străzi. Este o distincțiune, după mine arbitrară și care se aplică tot așa de puțin Bulgariei ca și României : satele d-voastre ca și ale noastre sunt formate din adunături de case înșirate în străzi ; în orașe nu este altfel.

D-le delegat, dați-mi voie să vă pun o chestiune : dacă vechea barieră a fortificațiilor nu cuprinde toate casele, atunci periferia orașului este oare o linie de căutat pe teren, dacă v'am înțeles bine ?

D-l dr. Vasoff, delegat al Bulgariei, stăruiește asupra punctului său de vedere că orașul este o grupare de case înșirate în străzi. Trebuie să ne ducem să vedem pe loc dacă sunt grupări de case cari trec dincolo de barieră ; dacă sunt case, ele vor fi înglobate în periferie.

Excelența Sa d-l Nenițescu, prim delegat al României : Așadar, d-voastră nu socotiți ca intrând în periferia orașului grădina publică, spitalul, cazarma etc., și toate stabilimentel necesare vieții comunale ?

D-l d-r Vasoff, delegat al Bulgariei : Nu intră.

Excelența Sa d-l Nenițescu, prim delegat al României : Luăm act de declarația d-voastră.

D-l general Culcer, delegat al României. Iau voie să relev unele argumente ale d-lui Vasoff: Onorabilul delegat al Bulgariei afirmă că vechea barieră ar fi ceea ce conferința din St.-Petersburg a vrut să numească «periferia orașului».

D-l dr. Vasoff a citat unele instrucțiuni cu privire la cetăți în cari se spune că o cetate cuprinde lucrări înaintate, forturi și un centru. Aceste instrucțiuni și definițiuni sunt perfect exacte, dar ele n'au nimic aface aci ; ele stabilesc regule și termeni tehnici cari servesc la organizarea cetăților. Ele nu se aplică mai mult barierelor părăsite decât barierelor rămase înăuntru, fiindcă asemenea bariere sunt în imposibilitate să corespundă rolului lor de sprijin și de ajutor reciproc în totalitatea sistemului.

Vechea barieră a Silistriei, așa cum este părăsită și lăsată înăuntru, nu este astăzi nici centrul unui sistem nici periferia orașului.

Conchid : prin periferia Silistriei trebuie a înțelege linia forturilor, iar prin periferia orașului o linie înglobând imobilele și terenurile pe cari le-am specificat, ca : cazarmă, grădină publică, case, stabilimente, etc., etc., a căror pozițiune

pe teren o putem căuta împreună dacă, în principiu, delegația bulgară recunoaște că ele trebuie să fie cuprinse în periferia orașului.

D-l Dr. Mutafoff, delegat al Bulgariei :

Trebuie să spunem mai întâi că nu putem admite teza D-lor delegați români cari susțin că periferia «orașului» sau a «Silistriei» este linia forturilor. Este foarte posibil ca Conferința Ambasadorilor din St.-Petersburg să fi luat în considerație argumentele în favoarea unei granițe militare, dar în acelaș timp ea a determinat granița într'un chip care face zadarnică discuția motivelor sale, mai ales acum când e vorba de a aplică sentința dată.

Textul Protocolului din St.-Petersburg este foarte strict și clar : «noua graniță româno-bulgară va plecà delà un punct pe Dunăre, aproximativ la trei kilometri spre Vest de periferia Silistriei, va tăia drumul», etc. «tot la trei kilometri aproximativ delà periferia orașului, etc. Cuvintele «periferia Silistriei» și «periferia orașului» n'au de cât acelaș înțeles și nu pot fi socotite decât ca sinonime. Asta e cauza pentru care cred că nu putem împărtăși părerea D-lor delegați români cari pretind că cuvintele «periferia Silistriei» și «periferia orașului» nu sunt sinonime și că au o însemnare diferită.

Onorabila delegațiune română pretinde că orașul este aspectul exterior al «comunei». Nu este tocmai drept. Comuna unui oraș ca personalitate morală este cu totul diferită de noțiunea orașului însuși. Este bine înțeles că serviciile comunale țin totdeauna de comună și că domeniul public comunal poate să conțină numeroase obiecte, ca biserica, cimitirul, școala, spitalul etc., dar ceea ce este foarte neobișnuit este că domeniul public comunal poate să se întindă în afară de teritoriul orașului și al comunei însăși. De aceea, noțiunea de «periferie a orașului» nu însemnează totdeauna teritoriul comunei cu toate proprietățile, stabilimentele sale etc.

Totuși, se poate totdeauna procedà la o modificare a teri-

toriului comunei, împărțind o comună mare în mai multe mici, sau contrariul, contopind mai multe mici comune într'una singură. Astfel, teritoriul comunei poate să varieze în mod succesiv, fără ca periferia orașului comunal să fie modificată.

Este adevărat că și periferia orașului se poate schimba. Dar în tot cazul nu trebuie să se confunde periferia orașului cu teritoriul comunei, încă și mai puțin cu islazul comunal.

Viața comunală presupune un ce care este mai larg decât orașul singur. Si, dacă Conferința din St.-Petersburg ar fi vrut să delimiteze noua graniță prin periferia comunei Silistriei nu numai prin periferia orașului, ar fi putut să o spună.

Sunt de acord cu D-nii delegați români că dacă este vr'o grupare de case locuite de locuitorii Silistriei în afară de barieră, ea trebuie socotită ca aparținând orașului cu condiția ca acea grupare de case să nu fie îndepărtată cu mai mult decât câteva sute de metri de orașul însuși. Dacă onorabila delegațiune română este de aceeași părere, ne putem transporta pe teren și constată la fața locului, unde sunt cârciumele, fabrica de săpun și celelalte case pe cari D-nii delegați români pretind să le înglobeze în periferia orașului. Dar, în acest caz, nu trebuie a duce lucrurile până la absurdă noțiune a periferiei orașului și a proprietății imobilelor aparținând locuitorilor Silistriei sau comunei.

Cât despre partea politică și istorică a chestiunii graniței noi, mă abțin de a vorbi, fiindcă aceasta nu intră în sarcina noastră care este curat executorie și nu deliberativă.

Excelența Sa D-l Nenițescu, prim delagat al României :
Dar acsizul, cazarma, fabrica de săpun, grădina publică, cu acestea ce faceți ? Le introduceți în periferie sau le lăsați pe pe din afară ?

D-l Dr. Mutafoff, delegat al Bulgariei, observă că nu e o grădină ci o pepinieră care mărginește bariera ; ar fi putut să se găsească și chiar la 8 sau 10 kilometri.

Excelența Sa D-l Nenițescu, prim delegat al României: Este o simplă ipoteză. De fapt, această grădină este o margine a barierei și nu trece dincolo de linia forturilor.

D-l Colonel Christescu, delegat al României: Ne este imposibil de a admite punctul de vedere al D-lor membrii ai delegațiunii Bulgare, adică de a lua punctele de plecare pentru cei trei kilometri «aproximativ» cari trebuiesc a ne duce la noua graniță, pe linia însemnată de vechea barieră a centrului Silistriei. Nu voi reveni asupra motivelor pe cari le-am dezvoltat în deajuns. Găsesc necesar, totuși, de a stărui asupra acestui punct: realitatea lucrurilor demonstrând că bariera nu este periferia, ne dovedește de asemenea că «periferia Silistriei» și «periferia orașului» se confundă în mod simțitor pe teren cu linia vechilor lucrări de fortificație. Orice spirit nepărtinitor va spune deci că cei trei kilometri vor trebui numărați cu începere dela acea linie.

Dar în afară de considerațiunea lucrurilor și a faptelor, să ne referim încă odată la textul Protocolului și să căutăm a prinde și spiritual și litera lui. Paragraful Protocolului relativ la graniță cuprinde:

1. O primă parte care, în esență, rezolvă în întregime chestiunea prin această propozițiune: «Orașul Silistria trebuie să fie atribuit României» și o parte a doua care nu este de cât explicarea celei d'întâi și care, mai stabilește și procedura pentru fixarea graniței.

Să presupunem — și această presupunere nu este inadmisibilă — că Protocolul s'ar fi mărginit la partea întâia, în ce mod s'ar fi făcut aplicarea lui?

După D-nii membri ai delegației Bulgare am fi trebuit să ne mulțumim cu grupul caselor aflate în groapa din vechea barieră adică din orașul Silistria căruia i s'ar lua abatérul, cimitirul, grădina, etc., precum și toate locuințele aflate în afară de barieră. Acesta e modul cum înțeleg D-nii delegați bulgari sensul cuvântului «oraș». Modul nostru de a înțelege nu e acelaș.

În presupunerea făcută mai sus, adică, dacă, prin ipoteză, că Protocolul s'ar fi mărginit la partea lui d'întâi care ne atribuște orașul Silistria, noi am fi cerut și de sigur am fi obținut entitatea administrativă și fiscală a Silistriei, adică orașul cu toate locuințele sale din vechea barieră sau din afară și chiar cu toate proprietățile învecinate cari depinde de el.

De sigur că pentru a nu da loc la neînțelegeri, Conferința din Petersburg a precizat chestiunea, pe cât se putea, în partea a doua Protocolului, prescriind că cei trei kilometri trebuiau să fie socotiți cu începere delà periferie.

Conferința nu s'a gândit că cuvântul periferie ar putea să dea loc la controverse, căci are o însemnare precisă.

A susține, precum a face D-l Dr. Vasof din delegațiunea bulgară că prin oraș trebuie a se înțelege centrul Silistriei, însemnează a voi să restrângi înțelesul unui cuvânt foarte clar pentru orice spirit nepărtinitor.

În cazul nostru, Silistria, sau orașul Silistria coprinde: o parte centrală care corespunde cu centrul vechei fortărețe și o parte periferică care se întinde aproape până la linia vechilor lucrări fortificate. Așa fiind, nu poate fi îndoială că cei trei kilometri trebuie să fie socotiți cu începere dela această linie.

D-l Dr. Vasoff, delegat al Bulgariei: Am vorbit de barieră fiindcă coincidea cu periferia. Bine înțeles suntem gata a examina la fața locului traseul periferiei orașului.

Excelența Sa D-l Nenițescu, prim delegat al României: La ce folos să eșim pe teren din momentul ce persistați a susține că pepiniera, cazarma și dependințele sale, acsiz, fabrică de săpun, dependințele sale și casele cari sunt împrejur, trebuie să rămână în afară de periferia orașului? În această situație nu văd din nenorocire altă eșire decât a întrerupe lucrările noastre și de a referi Guvernelor noastre în scopul de a recurge, pentru a termina contrazicerile noastre egale de o parte și de alta, la procedura prevăzută în Protocolul dela St.-Petersburg.

Excelența Sa generalul Papricoff prim delegat al Bulgariei: istoricul chestiunii care ne ocupă și pe care Excelența Sa d-l Nenițescu ni l-a făcut, este istoricul dezvoltării chestiunii. Este sigur că această dezvoltare a chestiunii ne-a adus înaintea Conferinței din St. Petersburg.

Conferința are înaintea ochilor săi memoriile celor două Părți, planurile și hărțile. Fără îndoială Conferința din St. Petersburg cunoșteă tot așa de bine istoria chestiunii. De sigur, este evident, că, Conferința a avut în vedere că Silistria n'avea nici o altă importanță pentru România decât considerațiunile militare.

Mărginind teritoriul cedat cu o linie departe cu trei kilometri dela periferia orașului, Conferința a socotit că distanța de trei kilometri este destul îndestulătoare pentru a face din Silistria o cetate.

Nu putem să discutăm chestiunea de-a ști dacă distanța de trei kilometri este suficientă sau nu fiindcă aceasta ne-ar duce la discutarea unei chestiuni cu totul speciale care poate să provoace divergențe de vederi de neînving. Sarcina noastră este mai simplă. Suntem chemați a aplica Protocolul din St. Petersburg. Discutând aplicarea lui, am constatat marea diferență dintre punctele noastre de plecare. Mi se pare că trebuie să ne mărginim în cursul discuțiilor noastre la litera și spiritul Protocolului, adică să discutăm și să determinăm termenul «periferia orașului». Reviu la ideea mea pentru determinarea periferiei. Sunt și rămân convins că periferia orașului este foarte bine fixată de Protocol. Termenul periferia Silistriei nu este decât periferia orașului.

Pentru a evita orice echivoc cu privire la înțelesul termenului «periferia orașului», trebuie a lua în considerație faptul că, în acelaș paragraf al Protocolului, termenul «periferia orașului» este întrebuintat ca definițiune a termenului «periferia Silistriei».

Aceasta e evident, fiindcă în cazul contrar, Conferința ar fi putut să se servească de doi termeni cu totul diferiți pentru determinarea punctului de plecare al traseului gra-

niței noi, adică : un termen care să ne facă să înțelegem că în căutarea punctului de plecare pentru a măsura distanța de trei kilometri la Vest de Silistria, ar trebui să căutăm acel punct aproape de oraș, să zicem aproape de barieră iar, pe celelalte două puncte de plecare, să le căutăm la o distanță de un kilometru și jumătate.

Or, aceasta ar fi o absurditate.

De altă parte, este evident că Conferința din St. Petersburg eră cu totul departe de ideea că periferia orașului ar putea să fie alta decât linia care înconjoară ultimele case ale orașului. Mi se pare că suntem obligați să ne ținem strict de litera și de spiritul Protocolului și să căutăm periferia acolo unde este orașul însuși, iar nu în afară.

Dacă bariera fortăreței nu poate fi luată ca periferie a orașului, atunci nu ne rămâne nimic alta de făcut decât să căutăm din nou această linie pe teren. Dacă mergem acolo vom vedea că linia periferiei este puțin mai apropiată de oraș decât bariera. Cazarma, unica clădire mai mult sau mai puțin considerabilă în afară de barieră, n'ar putea să fie socotită ca făcând parte din oraș ; dar chiar dacă am lua-o ca atare, n'am ajunge la un rezultat practic, fiindcă măsurând distanța de trei kilometri spre drumul Varnei am fi trecut granița româno-bulgară înainte de a fi numărat cei trei kilometri.

Dacă va trebui să lăsăm bariera pentru a căuta o altă periferie, nu ne rămâne decât a ne duce la fața locului pentru a căuta această periferie. Dar, dacă am admite, precum propune delegația română, de a cuprinde cazarma, pepiniera, acsizul, etc. în periferia orașului, am trece peste instrucțiunile noastre, și cer. un termen de două zile pentru a referi despre aceasta Guvernului, ca să obținem noi instrucțiuni.

D-l dr. Vasoff, delegat al Bulgariei : Trebuie să vedem dacă suntem în dezacord asupra principiilor sau numai asupra faptelor. Dacă onorabila delegație română, prin periferia orașului nu voiește să înțeleagă decât linia forturilor, în acest caz dezacordul este complet. Dar dacă este vorba numai de

a îngloba în periferia oraşului cutare sau cutare grupare de case, mi se pare că ar fi bine să mergem pe teren pentru a ne da seamă de situaţia exactă a obiectelor şi de caracterul lor adevărat; altfel, ar fi o lacună în lucrările noastre.

Mi se pare că deosebirea nu este mare. La faţa locului s'ar putea da explicaţii luând cunoştinţă de adevărata stare a lucrurilor. Cu chipul acesta, s'ar uşura sarcina Guvernelor respective.

Excelenţa Sa d-l Neniţescu, prim delegat al României: Menţin ultima declaraţie pe care am avut onoarea a vă face. Şedinţa s'a ridicat la ora 6 şi un sfert.

D. S. NENIŢESCU

GENERAL I. CULCER

COLONEL C. CHRISTESCU

GENERAL S. PAPRICOFF

Dr. BORIS VASOFF

Dr. CHR. MUTAFOFF

BCU Cluj / Central 158rsity Library Cluj

Telegrama primului delegat al României în comisia pentru delimitarea hotarului în jurul Siliştriei către Ministrul Afacerilor Străine.

Ostrov, 12/25 Iunie 1913.

A doua şedinţă a avut loc Luni. Delegaţia bulgară a susţinut că cei trei kilometri trebuiau să înceapă dela bariera vechilor fortificaţii. Delegaţia română n'a acceptat modul de a vedea al delegaţiei bulgare pentru motivul următor: bariera vechilor fortificaţii nu cuprinde toate clădirile şi lasă la o parte cazarmile şi grădina publică, islazul comunal, cimitirul şi spitalul; delegaţia română a cerut ca punctul de plecare al celor trei kilometri să fie fixat de linia fortului Medgid-Cuciuk-Medgid. A treia şedinţă a avut loc astăzi. După o lungă discuţie, delegaţia bulgară a recunoscut că vechile fortificaţii nu cuprindeau toate clădirile, dar n'a

admis ca în periferia oraşului să intre şi locurile susmenţionate. Am fost pe punctul de a rupe tratativele. Delegaţia bulgară a cerut încă două zile ca să obţină noi instrucţiuni. Dacă s'ar admite ca periferia oraşului să cuprindă locurile susmenţionate, punctul de plecare s'ar depărtă cu mai mult de şase sute de metri dela linia propusă de delegaţia bulgară, astfel că punctele extreme ar ajunge la culmea Calipetrovo şi ar cuprinde pe lângă forturile susmenţionate, mai tot plătoul Calipetrovo. Ni s'a propus o recunoaştere pe teren ca să căutăm linia de periferie a oraşului în sensul propunerilor bulgare. Am refuzat fiindcă Bulgarii n'au avut să se pronunţe asupra chestiunii puse în prealabil de noi, şi anume, dacă periferia cuprinde locurile mai sus arătate.

D. S. NENIŢESCU

159

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ministrul Plenipotenţiar al României la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St. Petersburg, 13/25 Iunie 1913.

Domnule Preşedinte al Consiliului,

Am avut ieri ocazia să vorbesc cu D-l Delcassé, Ambasadorul Franţei, şi mi s'a părut că entuziasmul său pentru Bulgari a scăzut foarte mult; mi-a zugrăvit în culorile cele mai negre situaţia actuală.

I se pare că povârnişul pe care se găsesc aliaţii balcanici, duce fatal la un războiu pe care numai un miracol l-ar putea înlătură: acest miracol l-ar putea produce ameninţarea unei intervenţii armate a României; România este, după părerea D-lui Delcassé, fără nici o îndoială, arbitrul situaţiei.

NANO

160

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine, către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

Joi, 13/26 Iunie 1913.

Ați comunicat depeșa ¹⁾ No. 588? Dacă nu, comunicați imediat sfârșitul depeșei, declarând Guvernului bulgar, că dacă războiul izbucnește, România intră în acțiune. Răspundeți de rezultat.

MAIORESCU

161

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

București, Joi, 13/26 Iunie 1913.

Ministrul Rusiei, D-l Șebeko, îmi comunică, la Ministerul Afacerilor Străine că Bulgarii nu vor să asculte de niciun sfat de moderațiune, ci sunt gata să înceapă războiul contra Sârbilor și Grecilor. După opinia personală a d-sale, noi ar trebui să prevenim pe D-l Daneff ca ultim mijloc de presiune, că, în cazul unui asemenea războiu, armata română va trece Dunărea și va ocupa linia Turtucaia-Balcik pentru a o anexa definitiv. În orice caz, adaugă D-l Șebeko, România are astăzi rolul preponderant în Balcani.

Am răspuns că printr'o depeșe dela 11 Iunie, repetată chiar astăzi ²⁾, însărcinasem deja pe D-l Ghika, în termeni mai generali, să atragă atenția D-lui Daneff asupra situației în care se pune.

T. MAIORESCU

¹⁾ Vezi N-rul 156.

²⁾ Vezi N-rul 160.

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 16/29 Iunie 1913.

Ministrul Austro-Ungariei a ținut să-mi spună că, fiind invitat din Viena, s'a dus să exprime D-lui Daneff, regretul Guvernului Imperial și Regal că sfaturile sale au fost așa de puțin ascultate și că astfel Bulgaria a provocat hotărîrea actuală a României și situația critică de astăzi; a găsit pe D-l Daneff foarte iritat de atitudinea României. Am înțeles din limbajul ținut de colegul meu o încercare de a mă sondă ca să știu dacă oferte sigure ale Guvernului Bulgar către Guvernul Român ar putea să facă caducă declarația pe care Excelența Voastră m'a însărcinat să fac aici ¹⁾; am exprimat părerea personală că în ceea ce ne privește fiind însărcinat a face comunicarea oficială cunoscută, n'am crezut ca Guvernul bulgar să mai vie cu propuneri la mine, dar că Bulgaria are fără îndoială cealaltă cale a Ministrului său din București pentru a încercă față de România ceea ce dânsa ar socoti eficace (dar, după mine fără sorti de isbândă) pentru a evita, în caz de război sârb, intrarea în acțiune a armatei noastre.

GHIKA

1) Vezi No. 160.

163

Comisiunea mixtă româno-bulgară pentru delimitarea hotarului în jurul Silistriei.

PROCES-VERBAL No. 4.

Ședința din 17/30 Iunie 1913.

Delegațiunile română și bulgară, însărcinate de Guvernele lor respective de a proceda la aplicarea Protocolului dela St. Petersburg din 26 Aprilie/9 Mai 1913 s'au întrunit astăzi Luni 17/30 Iunie 1913 la ora trei și jumătate după amiazi, la Silistria, pe bordul Yahtului Regal bulgar «Krum».

Au fost prezenți toți delegații ambelor Părți.

Ședința s'a deschis la ora trei și jumătate după amiazi sub președinția Excelenței Sale Generalul Papricoff, prim delegat al Bulgariei. BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a dat citire procesului-verbal al ședinței precedente care a fost adoptat.

Excelența Sa Generalul Papricoff prim delegat al Bulgariei, dă citire declarației următoare :

În ședința din urmă a comisiunii mixte româno-bulgară pentru delimitarea graniței, s'a constatat că între cele două delegațiuni există o divergență de vedere esențială în ce privește termenul «periferie» a orașului, periferie pe care vor trebui să fie determinate punctele de plecare a distanței de trei kilometri pentru trasarea graniței noi; cele două delegații au găsit cu cale de a referi despre aceasta Guvernelor respective.

Primind instrucțiuni, am onoarea, în numele delegației bulgare, să precizez punctul nostru de vedere.

Dela începutul ședinței a doua și în urma cererei D-lui general Culcer, delegat al României, am avut onoarea de a enunța modul în care, după părerea noastră, ar trebui să se aplice § 1 al Protocolului din St. Petersburg. Ambele

Părți am fost de acord că distanța de trei kilometri dela Silistria unde trebuie să fie trasată viitoarea graniță bulgaro-română, ar trebui să înceapă dela periferia orașului. Ca linie care să indice periferia orașului am fixat bariera. Am fixat aceasta nu pentru că formă periferia orașului dar pentru că coincidea aproape cu periferia adevărată care se află înăunrul barierei. Într'adevăr examinând harta precum și locurile înseși, se vede că adevărata periferie a Silistriei este separată în mod foarte distinct de barieră printr'o esplanadă militară. D-nii delegați români n'au împărtășit modul nostru de-a vedea. Domniile Lor au dat ideei de periferie a orașului o interpretare mai largă, care, după părerea noastră, face o confuziune de termeni: periferia orașului, periferia cetăței și periferia comunei Silistria.

D-nii delegați români insistă că trebuie a cuprinde în periferie clădirile împrăștiate din partea din afară a barierei, precum de exemplu cele câteva barace și mici vile împrăștiate prin vii, Căzărma, moara, fabrica de săpun, etc.

Delegația bulgară menținând punctul său de vedere relativ la interpretarea termenului «periferia orașului», ține să precizeze încă odată motivele pentru cari ea n'ar putea să adopte punctul de vedere al delegației române.

Există între fortul «Ici Cenghel Tabiasi» în partea de Est a barierei, în direcțiunea drumului Varnei, pe de o parte, și granița română, pe de alta, câteva clădiri, ca, abatorii, barace sanitare, diferite cimitire. etc.

Clădirile și serviciile menționate n'ar putea să fie cuprinse în periferia orașului, căci abatoriul, cimitirele și baracele de carantină, trebuie prin natura și destinațiunea lor să se găsească în afară de periferia orașului. Si în realitate așa și sunt

Intre drumul Șumlei și Dunărea de o parte și bariera (acî considerăm limanul ca barieră) se află: cimitirul mahomedan, un depozit de cherestea, o moară, câteva grajduri, o mică fabrică de săpun, iar restul, între barieră și fabrica de săpun, de exemplu, nu sunt decât vii, pământ de cultură, grădini cu zarzavaturi, locuri de pășune. Este evident că nici cimi-

tirul, nici grădinile cu zarzavaturi, nici vile sau pământurile cultivabile, nu pot fi cuprinse în periferia oraşului, fiindcă aceasta este contrară oricărei idei de oraş.

Dacă clădirile sau serviciile numărate mai sus nu pot fi cuprinse în periferia oraşului, se poate cu atât mai puţin vorbi de două sau trei vile împrăştiate între vii. Toate aceste servicii şi clădiri nu sunt decât proprietăţi de sezon situate pentru diferite motive în afară de periferia oraşului. Astfel hanul, prăvăliile şi atelierile dealungul drumului Varnei, moara de lângă liman, fabrica de săpun, etc., au fost dinadins construite în afară de linia exterioară a oraşului pentru consideraţiuni de ordine curat economică şi în scopul de a evita proprietarilor lor plata unor taxe comunale.

Tot ceea ce precede confirmă şi face de netădăgăduit punctul de vedere al delegaţiei bulgare, care se rezumă precum urmează : periferia oraşului n'ar putea fi căutată în afară de vechea barieră.

Tocmai pe această periferie trebuie să se aleagă cele trei puncte de bază cari trebuie să servească ca puncte de plecare pentru a măsura cei 3 kilometri cari vor determina viitoarea graniţă. Aceste trei puncte, după părerea noastră, trebuie să fie : unul luat în fort alături de liman pentru fixarea distanţei de trei kilometri pe ţarmul Dunărei ; al doilea aproape de încrucişarea drumului Şumlei cu drumul Rusciucului, iar al treilea la locul unde drumul Varnei este tăiat de barieră. Aceste puncte vor urma, dacă delegaţia română adoptă modul nostru de a vedea, să fie fixate pe teren.

Excelenţa Sa D-1 Nenitzescu, prim delegat al României, crede că a înţeles din cuvintele d'întâi ale declaraţiei D-lui General Papricoff, prim-delegat al Bulgariei, cum că Excelenţa Sa afirmă că cele două delegaţiuni română şi bulgară, ar fi de acord pentru a fixa punctul de plecare al celor trei kilometri la periferia oraşului.

Excelenţa Sa D-1 General Papricoff, prim delegat al Bulgariei, declară că e bine aşa cum a înţeles.

Excelența Sa D-l Nenițescu, prim delegat al României, afirmă că niciodată delegațiunea română n'a admis acest punct de vedere. Excelența Sa declară că atât astăzi cât și în ședințele precedente, menține în numele delegației române, că punctul de plecare al celor 3 kilometri trebuie fixat de linia forturilor Medjidie-tabie, Ordu-tabia, etc., și aceasta pentru cuvântul binecuvântat că este vorba aci de o cetate și nu de un oraș oarecare. Delegația română a discutat, ca ipoteză, teza delegației bulgare și a declarat că ea nu putea să o admită nici în principiu nici în fapt (căci ea nu corespunde nici principiilor de drept, nici adevăratei stări de lucruri).

Rezultă din declarația căreia, Excelența Sa D-l General Papricoff din ordinul Guvernului său, i-a dat citire la începutul acestei ședințe, că punctele de vedere ale celor două delegațiuni sunt diametral opuse și că lucrările comisiunii mixte nu pot să continue cu folos. Prin urmare, Excelența Sa D-l Nenițescu crede de asemenea că nu mai este nimic de făcut pentru comisiunea mixtă, decât a suspenda lucrările ei, pentru a referi celor două Guverne spre cele de cuviință.

Excelența Sa D-l General Papricoff, prim delegat al Bulgariei, împărtășește în această privință părerea delegației române și declară, în consecință, că ședințele comisiunii mixte pentru delimitarea graniței sunt suspendate.

Ședința a fost ridicată la ora 4 și un sfert.

D. S. NENIȚESCU
GENERAL I. CULCER
COLONEL C. CHRISTESCU

GENERAL S. PAPRICOFF
DR. BORIS VASOFF
DR. CHR. MUTAFOFF.

164

Telegrama Primului delegat al României în Comisia pentru delimitarea hotarului în jurul Silistriei, către Ministrul Afacerilor Străine.

Ostrov, 17/30 Iunie 1913.

Delegația bulgară a revenit și persistă a lua vechea barieră drept punct de plecare al celor trei kilometri. În consecință, lucrările celei d'întâi comisiuni au fost suspendate pentru luarea de măsuri protocolare. În două zile formele se vor îndeplini.

NENIȚESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

165

Telegrama Primului delegat al României în comisia pentru determinarea zonei în care Bulgaria nu va putea avea întărituri, către Ministrul Afacerilor Străine.

Ostrov, 17/30 Iunie 1913

Ca urmare la telegrama D-lui Nenițescu, rog pe Excelența Voastră să răspundă dacă găsește că se cade a lăsa pe a treia comisiune să lucreze, sau dacă nu este preferabil a o amâna îndată după constituirea ei, pentru a așteptă ca o hotărâre definitivă să intervină în privința hotarului Silistriei.

AL. EM. LAHOVARY.

166

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 17/30 Iunie 1913.

Pe când Dl. Pasici vorbea astăzi dimineața în Scupcină, a primit știrea că Bulgarii au atacat astă noapte pe linia Veles tot frontul armatei sârbești. Bulgarii cari au concentrat în acel loc șaptezeci și cinci mii oameni, par a fi eșit biruitori, căci depeșa sosită anunță numai că lupta continuă. Această știre a produs o impresie enormă, iar Dl. Pasici a părăsit imediat Scupcina.

FILALITY

167

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 17/30 Iunie.

Bulgarii au atacat nu numai întregul front sârbesc, dar și frontul grecesc, ceea ce dovedește până la evidentă o acțiune pusă la cale. Sârbii se gândeau așa de puțin la ceea ce s'a petrecut încât Prințul moștenitor care comandă armata a treia a sosit aseară aici. Ministrul Bulgariei a avut îndrăzneala de a adresa, din ordinul Guvernului său, astăzi o notă făcând pe Sârbi răspunzători de cele petrecute și declinand orice răspundere pentru urmările lor; în toate depeșile ce sosesc din Sofia se caută a se trece Sârbii și Grecii ca agresori, ceea ce este absolut fals.

Este sigur că Dl. Pasici va avea mâine majoritatea în Scupcină. Ministrul Rusiei pe care l'am văzut în acest minut nu crede ca orice speranță să fie perdută și ca războiul să să fie inevitabil.

FILALITY

168

Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia către
Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, 17/30 Iunie 1913

Părăsind deodată tactica care constă în a trece sub tăcere ciocnirile chiar serioase între trupele sârbo-bulgare în Macedonia, cartierul general face să se publice astăzi dimineața prin agenția bulgară, un comunicat asupra concentrărilor de infanterie și artilerie sârbești și asupra a două încăerări calificate ca lupte crâncene și al căror rezultat nu se dă; grija cu care se declară că Sârbii sunt aceia cari atacă pe toată linia dovedește că Bulgarii țin a se disculpa în mod preventiv față de Rusia de acuzarea de a fi deslănțuit ea cea d'întâi războiul. In urma acestor știri oficiale, impresia generală a devenit din nou pesimistă.

GHIKA

169

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena¹, 7/30 Iunie 1913.

Ministrul Rusiei mi-a spus că a fost informat oficial că Dl. Daneff este gata de a plecă la St. Petersburg și că a fost însărcinat să transmită aceeași invitație D-lui Venizelos; acesta i-a răspuns că nu ar plecă înainte de a avea garanția formală că Bulgarii se vor retrage pe vechea linie pe care au încălcat'o.

FILODOR

170

Comisia mixtă Româno-Bulgară pentru determinarea zonei în care Bulgaria nu va putea avea întărituri.

PROCES-VERBAL No. 1

Ședința din 18 Iunie/1 Iulie 1913.

Delegațiunile Română și Bulgară însărcinate de Guvernele lor respective a procedă la aplicarea Protocolului din St. Petersburg cu data de 26 Aprilie/9 Mai 1913, s'au întrunit astăzi Marți, 18 Iunie/1 Iulie 1913 la ora 10 și jumătate dimineața, la Silistria pe bordul Iahtului Regal Român «Ștefan cel-Mare».

Prezenți pentru România

Excelența Sa ~~DI. AL. EMA LAHOVARY~~ ~~DI. AL. EMA LAHOVARY~~ Ministru Plenipotențiar, prim delegat al României;

D-nii: General de divizie I. Culcer, comandantul corpului V de armată;

General de divizie Vasile Zotu, guvernator al cetății București;

Colonel Constantin Christescu, sub-șef de Stat major al armatei.

Prezenți pentru Bulgaria:

Excelența Sa Dl. General Papricoff, fost Ministru, fost Ministru Plenipotențiar, prim delegat al Bulgariei;

D-nii: General G. Vasoff, Guvernator General al Traciei;

Locotenent-Colonel Stancioff:

P. Teodoroff, deputat;

V. Gheorghieff, deputat;

Pentru secretariat:

Din partea României:

D-nii: Aurel Ion Vasiliu, secretar de legatie, sub-director în Ministerul Afacerilor Străine;

Maior Gheorghe Dabija, atașat militar la Sofia;
Dinu C. Arion.

Din partea Bulgariei :

D-nii : Maior Alexandru Kissoff, atașat militar la București;

I. Iconomoff, prim secretar de Legație.

Excelența Sa Dl. Al. Em. Lahovary presidează.

Dl. Președinte dă citire § 3 al Protocolului.

El crede că răspunde dorinței unanime a ambelor delegații propunând de a transfera locul lucrărilor celei d'atreia omixiuni mixte și a adopta pentru urmarea lucrărilor sale orașele Rusciuc și Giurgiu.

Excelența Sa Dl. General Papricoff, prim delegat al Bulgariei, aprobă această propunere.

S'a hotărât, prin urmare, că ședința viitoare va avea loc Rusciuc, Sâmbătă 22 Iunie/5 Iulie 1913, la ora 3 și jumătate în localul Prefecturii.

Sedința s'a ridicat la ora 11 și un sfert.

A. EM. LAHOVARY

GENERAL I. PAPRICOFF

GENERAL I. CULCER

GENERAL G. VASOFF

GENERAL V. ZOTTU

LT-COLONEL STANCIOFF

COLONEL D. ILIESCU

P. THEODOROFF

COLONEL C. CHRISTESCU

V. GHEORGHIEFF

171

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către
Primul delegat al României în comisia pentru
determinarea zonei în care Bulgaria nu va putea
avea întărituri.

București, $\frac{18 \text{ Iunie}}{1 \text{ Iulie}}$ 1913.

Este preferabil a amâna a treia comisiune după constituirea ei, în așteptarea hotărârei definitive cu privire la graniță.

În urma hotărârei luate de acord cu Ministrul de Război, binevoitori a invita pe Maiorul Dabija să plece imediat la postul său la Sofia.

MAIORESCU

172

Telegrama Ministrului Plenipotentiar al României la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Dacă războiul e declarat, Guvernul bulgar este convins că intrarea în acțiune a României va fi mărginită la ocuparea teritorială sud Dobrogea și va realiza astfel situația deja prevăzută și acceptată de Bulgaria în timpul perioadei acute a diferendului nostru din Ianuarie; obiecțiunea către Dl. Daneff a mai multor din colegii mei cum că ea va putea participa direct la război și pătrunde în inima țării paralizând operațiunile contra Serbiei, nu este acceptată aici, fiind că armata română nu este mobilizată și cum această măsură cere zece zile, armata bulgară va fi isprăvit cu Serbia, înainte ca România să poată interveni în mod eficace.

După cele ce cred că știu. . . șeful cabinetului Regal a trebuit să fie însărcinat a sondă dacă ar fi posibil ca Austria să limiteze prin un demers oarecare la București acțiunea noastră.....

GHIKA

173

Telegrama Ministrului Plenipotentiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, $\frac{18 \text{ Iunie}}{1 \text{ Iulie}}$

Știrile grave primite aci din Atena și Belgrad par, a demonstra că Bulgarii au luat ofensiva pe o întindere de două

sute treizeci kilometri. Deci, n'ar mai putea fi vorbă de conflicte izolate mai mult sau mai puțin serioase, ci de o acțiune strategică întreprinsă într'un scop determinat. De altă parte, după o telegramă a Ministrului Germaniei la Sofia, Dl. Daneff a declarat ieri Ministrului Rusiei că dăduse ordin pentru încetarea ostilităților pe toată linia și că eră pe punctul de a plecà la St. Petersburg azi sau mâine.

BELDIMAN

174

Telegramă circulară a Ministrului Afacerilor Străine către Legațiunile României la Sofia, Atena și Belgrad.

București, Mercuri, $\frac{19 \text{ Iunie}}{2 \text{ Iulie}}$ 1913.

Binevoiiți a răspunde de urgență dacă Guvernul pe lângă care sunteți acreditat socotește războiul între aliați ca fiind efectiv început și ca trebuind să continue, cu sau fără declarație formală de război.

T. MAIORESCU

175

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{19 \text{ Iunie}}{2 \text{ Iulie}}$ 1913.

Până acum nici Ministrul Greciei, nici Insărcinatul cu Afaceri sârb n'au primit pașapoartele lor; din comunicatele oficiale ale agenției bulgare și din notele schimbate aseară între Legațiunea Greciei și Guvernul bulgar, rezultă că de o parte

și de alta, se caută a se declara că adversarul este răspunzător, și a considera războiul declarat dacă mai face de acum vre-un pas înainte; credința mea este că guvernul bulgar nu va considera războiul declarat atâta timp cât ciocnirile, chiar foarte importante, vor avea loc în Macedonia în zona contestată sau de condominium.

Ministrul Austro-Ungariei însuși socotește că, cartierul general are planul tocmai de-a se revărsa puțin câte puțin în Macedonia fără ca Bulgaria să proclame războiul. După informațiunile mele, o încăerare foarte gravă s'a început la Iștip și ar putea, în caz de succes al Bulgarilor, să-i aducă pe aceștia spre Veles. Rămâne dar a vedea dacă Guvernele sârb și grec acceptă tactica Bulgariei sau dacă nu se vor decide a da pașapoartele Ministrului Bulgariei, sau cel puțin a rechemă din Sofia pe reprezentanții lor a căror pozițiune este mai mult decât penibilă, mai cu seamă dacă, precum este de prevăzut, armata bulgară din Seres, ca răspuns la atacul și la dezarmarea contingentului din Salonic, înaintează spre acest oraș și îl împresoară. Toți aici, de azi dimineată se așteaptă la mobilizarea română.

GHICA

176

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, $\frac{19 \text{ Iunie}}{2 \text{ Iulie}}$ 1913.

Am văzut acum pe D-l Venizelos, Președintele Consiliului și m'a autorizat a telegrafia că războiul a început în mod efectiv; că Regele Greciei a dat ordin trupelor de-a înainta și că mâine sau poimâine Guvernul va adresă în interiorul țării o proclamație. Dacă Guvernul Grec n'a rechemat încă pe Ministrul Greciei la Sofia, cauza este că Bulgarii au fost pro-

vocatorii și că se așteaptă ca Bulgarii să recheme pe Ministrul Bulgariei din Atena.

D-l Venizelos adaugă că se așteaptă pentru mâine la o bătălie între Greci și Bulgari.

FILODOR

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, $\frac{19 \text{ Iunie}}{2 \text{ Iulie}}$ 1913.

Am văzut acum pe D-l Pasici care mi-a făcut declarația următoare sub dictarea sa :

«Ne considerăm în stare de război cu Bulgarii cu toate că «n'a fost declarație formală. Nu ne vom opri căci Bulgarii «ne-au atacat în chip trădător cu o sută mii oameni și fac «tot ce pot pentru a ne face să trecem ca agresori. Suntem «în tratative cu aliații noștri Greci și muntenegreni pentru «a vedeà dacă trebuie să adresăm în câteva zile declarația «de războiu. Pregătim și o proclamație către popor pentru «a-i explica pentru ce războiul a devenit inevitabil din greșala Bulgarilor». «Sper, a adăugat, Președintele Consiliului, «că nu vă veți înțelege cu Bulgarii și ne veți lăsa pe noi». Adaug, pentru a fi complet că Bulgaria, a adresat astăzi dimineată o notă informând că Guvernul său a dat ordine severe armatei pentru a încetă ciocnirea, dar secretarul general al Ministerului Afacerilor Străine care mi-a dat această știre mi-a spus : este a treia notă pe care o primim în acelaș sens, iar trupele lor se bat într'una. Este de asemenea sigur că Puterile Triplei Înțelegeri au făcut presiune serioasă pentru a-i îndemna să calmeze ardoarea lor războinică.

FILALITY

Telegrama Secretarului General al Ministerului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, $\frac{29 \text{ Iunie}}{\text{Iulie}}$ 1913.

Intâlnirea a fost hotărîtă de către delegații celei d'a treia comisiuni mixte din Silistria pentru Sâmbătă, ora 3, la Rusciuk. În împrejurările actuale socotim preferabil a amâna întrunirea acelei comisiuni la o dată ulterioară. Rog avizați Guvernul bulgar.

CRETZIANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

179

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Joi, $\frac{20 \text{ Iunie}}{9 \text{ Iulie}}$ 1913.

Din alăturatele două telegrame dela Atena și dela Belgrad, sosite și descifrate azi noapte ¹⁾, se constată că Grecia și Serbia consideră războiul ca început între ele și Bulgaria. Conform celor hotărîte de Maiestatea Sa Regele și comunicate — cu autorizarea Maiestății Sale — miniștrilor străini și Guvernului bulgar de mai nainte ²⁾, este cazul de a ordona chiar astăzi mobilizarea armatei.

¹⁾ Vezi No. 176 și 177.

²⁾ Vezi No. 160.

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Joi, $\frac{20 \text{ Iunie}}{3 \text{ Iulie}}$ 1913.

Conform rezoluțiunii Maiestății Sale Regelui asupra raportului de azi dimineață ¹⁾, s'a pregătit Jurnalul Consiliului de Miniștri pentru mobilizare. Jurnalul va fi semnat astăzi la 5 ore, când e convocat Consiliul spre a îndeplini formalitatea. Am luat însă, în mod prealabil, avizul fiecărui ministru în parte, și astfel chiar în acest moment, când Maiestatea Sa Regele este în conferință cu Alteța Sa Regală Principele Ferdinand, cu D-l Ministru de Războiu General Herjeu și cu D-l Șef al Statului-Major General Averescu, se supune semnăturii Maiestății Sale decretul de mobilizare, spre a putea începe cu câteva ore mai înainte lucrările cele mai urgente.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

T. MAIORESCU

Telegrama circulară a Ministrului Afacerilor Străine
către toate Legațiunile României.Joi, $\frac{20 \text{ Iunie}}{3 \text{ Iulie}}$ 1913.

Prin nota din $\frac{23 \text{ Maiu}}{5 \text{ Iunie}}$ am făcut dejă cunoscut Puterilor că dacă războiul ar izbucni între aliații balcanici, România s'ar vedea silită să iasă din rezerva păstrată până în acest moment.

Cum Bulgaria astăzi se află în mod efectiv în stare de războiu cu Grecia și Serbia, Maiestatea Sa Regele a ordonat mobilizarea armatei române.

1) Vezi No. 179.

Vă rog aduceți acest fapt la cunoștința Guvernului pe lângă care sunteți acreditat.

MAIORESCU

182

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{21 \text{ Iunie}}{4 \text{ Iulie}}$ 1913.

În urma ordinului primit din Atena astăseară prin care i-se specifică să părăsească Bulgaria fără la mai cere pașapoartele sale, Ministrul Greciei pleacă mâine, Sâmbătă dimineață, cu personalul Legațiunii.

GHIKA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

183

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, $\frac{21 \text{ Iunie}}{5 \text{ Iulie}}$ 1913.

Ieri când m'am dus la Ministerul Afacerilor Străine ca să notific mobilizarea armatei, Președintele Consiliului se află în Consiliul de Miniștri; i-am transmis știrea prin Secretarul General al Ministerului Afacerilor Străine. Ea a produs un efect enorm, iar D-l Pasici a venit să-mi mulțumească și să mă roage ca să transmit Excelenței Voastre și Guvernului Regal împreună cu mulțumirile sale felicitări pentru măsura pe care toată lumea o așteaptă cu nerăbdare.

FILALITY

184

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, $\frac{21 \text{ Iunie}}{4 \text{ Iulie}}$ 1913.

Am comunicat chiar acum conținutul depeșei Ministrului Afacerilor Străine, care m'a felicitat pentru hotărârea luată de Guvernul Român. Excelența Sa mi-a anunțat o știre oficială care abia sosise: Kilkîș cucerit după o luptă de trei zile.

FILODOR

185

Telegrama Insărcinatlui cu Afaceri al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, $\frac{21 \text{ Iunie}}{4 \text{ Iulie}}$ 1913.

Né putând transmite Ministrului Afacerilor Străine telegrama D-voastre am comunicat-o D-lui Paleologu.

Deși fără a se cunoaște exact intențiile ulterioare ale Guvernului Român, mobilizarea noastră este privită cu simpatie, și se speră că Românii vor proceda cu tărie și foarte iute, singura condiție a unei bune reușite. Directorul politic a asigurat oficial că la întrevederea din Londra Puterile Triplei Înțelegeri au căzut de acord de a nu interveni și că aceeași asigurare a fost dată de Germania, Italia și Austria. Arbitrajul Impăratului Rusiei este considerat ca înlăturat definitiv, în urma ultimelor bătălii provocate de Bulgari, a căror atitudine este socotită aici ca funestă. Cât despre Turci, aci se dă ca sigur că ei nu se vor mișcă.

CONTZESCU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

Roma, $\frac{21 \text{ Iunie}}{4 \text{ Iulie}}$ 1913.

În absența Marchizului di San Giuliano, care însoțește pe Majestatea Sa Regele Italiei la Stocholm, am făcut astăzi dimineața Prințului Scalea comunicarea mobilizării armatei române. În lunga convorbire ce am avut cu Prințul Scalea Domnia Sa s'a arătat foarte favorabil punctului nostru de vedere după care a făcut o expunere telegrafică D-lui di San Giuliano.

DIAMANDY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, $\frac{21 \text{ Iunie}}{4 \text{ Iulie}}$ 1913.

În absența Ministrului Afacerilor Străine, am remis Sub-Secretarului de Stat permanent comunicarea, despre mobilizarea armatei române. Domnia Sa mi-a spus că Marile Puteri sunt decepționate de complicațiile cari rezultă din conflictul balcanic și că toate eforturile lor tind acum la localizarea lui. Ambasadorii de asemenea sunt de părere că trebuie să împiedicăm amestecul unei Puteri oarecari. Ambasadorul Germaniei a citit o telegramă din St. Petersburg prin care se arată că Rusia se ține în rezervă.

Mișu

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{22 \text{ Iunie}}{5 \text{ Iulie}}$ 1913.

Printr'o scrisoare Președintele Consiliului mi-a răspuns pur și simplu de primirea comunicării mobilizării, iar printr'o alta mi-a exprimat că Guvernul Bulgar se unește cu punctul de vedere al Guvernului român pentru amânarea comisiei mixte din Silistria.

GHIKA

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{22 \text{ Iunie}}{5 \text{ Iulie}}$ 1913.

Intr'un articol de azi-dimineață, atribuit Ministrului Instrucțiunii Publice, ziarul oficios «Mir» protestează contra mobilizării române, calificată de politică de banditizm, având în vedere Protocolul din St. Petersburg, și declară că Bulgaria posedă din fericire prietenii cari vor dovedi în mod efectiv pretenia lor în caz de trebuință.

Buletinele oficiale anunță înfrângeri sârbești dându-le aspectul de dezastre și publicând sosirea pentru astăzi la Sofia de trofee, prizonieri, tunuri și steaguri sârbești.

GHIKA

190

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Sofia către Ministrul Afacerilor Străine.

Sofia, $\frac{24 \text{ Iunie}}{7 \text{ Iulie}}$ 1913.

Agencia bulgară anunță oficial rechemarea Miniștrilor Bulgari din Cetinge și Belgrad; cel din Atena a plecat ieri. Se așteaptă aci cu îngrijorare rezultatul luptei dela Coceana care pare a fi hotărâtoare.

GHIKA

191

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, $\frac{24 \text{ Iunie}}{7 \text{ Iulie}}$ 1913.

Ministrul Bulgariei, care primise pașapoartele ieri, a plecat în momentul acesta cu personalul său. Legația Rusiei este însărcinată a se ocupa cu afacerile bulgare.

FILALITY

192

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, $\frac{26 \text{ Iunie}}{9 \text{ Iulie}}$ 1913

Am văzut acum pe Ministrul Afacerilor Străine. Știrile primite aci sunt toate defavorabile pentru Bulgari; trupele

lor demoralizate au suferit înfrângeri grave. Ministrul Afacerilor Străine mi-a spus că n'a ascuns d-lui Stancioff că situația critică în care s'a pus Bulgaria din lăcomia și încăpăținarea sa, n'are altă eșire, după vederile sale, decât grabnica încheiere a păcii. Acelaș sfat a fost dat Bulgariei de Ambasadorul Italiei care a adăugat: «Căutați a profita «că România nu v'a declarat războiul, pentru a întrebă ce «condiții de pace cere Guvernul Român pentru Serbia și ce «linie de graniță cere pentru România. Grăbiți-vă de a primi «condițiile ei, fiind singurul mijloc de a evita cele mai rele ca-
«tastrofe; intrarea în campanie a Românilor ar fi un dezastru «pentru țara D-voastre; deja Turcia somează pe Bulgaria «ca să evacueze teritoriile ocupate dincolo de linia dreaptă «Midia-Enos. Dumnezeu știe ce vă mai așteaptă dacă întâr-
«ziați a încheia pacea».

D-l Stancioff este foarte abătut; a promis Ambasadorulu Italiei de a transmite la Sofia sfaturile de mai sus. Toată lumea socotește aici că deznodământul este apropiat și că va fi conform hotărârilor României, a cărei politică actuală a căpătat aprobarea aproape unanimă a Europei.

Marile Puteri din Europa, mi-a spus Ministrul Afacerilor Străine sunt de acord pentru a nu interveni în conflictul oriental, dar Austro-Ungaria preferă ca să nu se facă în această privință declarația formală care ar putea să încurajeze unele Puteri beligerante.

AL. EM. LAHOVARY

193

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

Copie s'a trimis tuturor Legațiilor României.

București, Joi, $\frac{27 \text{ Iunie}}{10 \text{ Iulie}}$ 1913

Legația Regală a României este însărcinată de Guvernul său să comunice Guvernului Regal al Bulgariei cele ce urmează:

Guvernul român a prevenit la timp pe Guvernul bulgar că dacă aliații balcanici s'ar afla în stare de războiu, România n'ar putea să păstreze rezerva ce-și impusesé până acum în interesul păcii, și s'ar vedeà silită să între în acțiune.

Guvernul bulgar n'a crezut necesar să răspundă acelei comunicări; din potrivă și din nenorocire, războiul a izbucnit mai întâiu prin atacuri fără veste bulgărești contra trupelor sârbești, chiar fără a observà regulele elementare de notificări prealabile cari cel puțin ar fi dat dovadă de respectul convențiunilor și uzurilor internaționale.

În fața acestei situații, Guvernul Român a dat ordin armatei d'a intra în Bulgaria.

MAIORESCU

194

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Sofia.

București, Joi, $\frac{27 \text{ Iunie}}{10 \text{ Iulie}}$ 1913

Indată ce veți fi remis Guvernului bulgar nota de astăzi pentru intrarea armatei noastre în Bulgaria, binevoiiți a anunța și plecarea D-voastre, a remite arhivele colegului D-voastre italian și a părăsi Sofia cu personalul Legațiunii.

MAIORESCU

195

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

Roma, $\frac{28 \text{ Iunie}}{11 \text{ Iulie}}$ 1913

Marchizul di San Giuliano m'a informat acum că Guvernul italian primește cererea ce i-am făcut de a-i încredința inte-

reșele românești în Bulgaria. Instrucțiuni în acest sens au fost trimise Ministrului Italiei la Sofia

DIAMANDY

196

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Vineri, $\frac{28 \text{ Iunie}}{11 \text{ Iulie}}$ 1913

Des de dimineață au fost astăzi la mine ministrul francez d-l Blondel, apoi cel german, d-l Waldhausen, și cel austro-ungar Prințul de Fürstenberg, iar între 10 și 12 ore a. m. au venit la ministerul afacerilor străine ministrul Serbiei, d-l Ristici, și apoi al Rusiei, d-l Șebeko. Toți m'au întrebat despre scopul ce-l urmărim cu înaintarea armatei noastre în Bulgaria. Le-am declarat că intenția este îndoită: 1. de a asigura de astădată Dobrogei noastre o frontieră militară, adică Turtucaia-Dobrici-Balcic, cu numărul de kilometri necesar la apus și la miazăzi, deoarece pentru Bulgari, cari au atacat pe poprii lor aliați, convențiile internaționale nu par a avea destulă însemnătate; 2. de a participa la Tratatul care va regula împărțirea teritoriilor cucerite de la Turci, fie că acest Tratat se va încheia numai între noi actualii beligeranți, fie că va fi supus unui congres general european.

Nici unul din miniștrii străini nu a ridicat vre-o obiecțiune în contra acestei îndoite declarații. D-l Ristici a adăugat, că — după părerea d-sale personală — noi, cele 5 state beligerante, ar trebui să regulăm singuri între noi chestiile ce ne privesc.

T. MAIORESCU

Ministrul Plenipotențiar al României la Atena către
Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, ^{28 Iunie}
^{11 Iulie} 1913.

Primind telegrama de ieri am crezut de datoria mea a înștiința pe Președintele Consiliului de hotărârea luată. D-l Venizelos s'a arătat foarte mulțumit și n'a încetat de a-mi repetă cât este fericit de acest întâi pas; a deplâns greșelile trecutului între România și Grecia admitând că guvernul Grecesc aveà o mare parte de răspundere. D-l Venizelos a admis răspunsul D-Voastră cu privire la subvenție și că ar trebui mai întâi a pregăti terenul. Am profitat de ocazie pentru a-i sugera, în mod cu totul amical, conform instrucțiunilor conținute în scrisoarea d-lui Cretzianu, ideea circulării de adresat Prefecților cu privire la situația Românilor din Macedonia; Președintele Consiliului a promis să o facă și m'a rugat să aduc la cunoștința sa personală actele arbitrate ce voi afla. Mi-a mai spus în mod confidențial că ieri ministrul Rusiei a făcut demersuri oficiale, probabil în urma cererei Bulgariei, pentru încheerea armistițiului; că a răspuns că trebuia să se înțeleagă cu Serbia, dar că nu erà de părere să admită această propunere nevoind să lase pe Bulgari a-și restabili situația; preliminările păcei, a adăugat, trebuiau să se încheie pe câmpul de bătaie, și este treaba aliaților

FILODOR

198

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad $\frac{28 \text{ Iunie}}{11 \text{ Iulie}}$ 1913.

Am avut cu d-l Pasici o lungă convorbire, căci țineam a ști care va fi atitudinea aliaților în cazul când Bulgaria ar cere să trateze. Președintele Consiliului mi-a răspuns : « înainte de toate, Bulgaria să cedeze fără condițiuni. Dacă dânsa primește și dacă Marile Puteri intervin, precum este de prevăzut, vom răspunde că nu trebuie să trateze aparte cu fiecare din noi, ci cu Serbia, Grecia, Muntenegru și România întrunite. Am apreciat toți în adevărata sa valoare frumosul gest al Suveranului D-Voastră care a ordonat mobilizarea, și ținem ca de acum înainte să fiți alătura de noi când vom trata spunându-ne condițiile D-Voastre.

Trebuie să facem pacea între noi cinci fără concursul nimănui

FILALITY

199

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, $\frac{28 \text{ Iunie}}{11 \text{ Iulie}}$ 1913.

Intrarea în acțiune a armatei noastre contra Bulgariei, pe care am comunicat-o verbal Guvernului Imperial, a fost primită în mod favorabil, ca un act hotărâtor, menit să grăbească soluțiunea crizei pe baze solide și durabile, asigurând echilibrul balcanic.

Secretarul de Stat a exprimat speranța că Guvernul care a dat dovadă de atâta prudență și moderațiune nu va depăși în justele sale revendicări limita compatibilă cu menținerea păcii generale.

BELDIMAN

200

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, ^{28 Iunie}
11 Iulie 1913.

Am adus la cunoștința Ministerului Afacerilor Străine Britanic telegrama D-Voastră de ieri despre intrarea armatei române în Bulgaria. Mi s'a confirmat știrea, nu încă oficială, că Bulgaria, făcând apele la Impăratul Rusiei pentru încetarea ostilităților, Guvernul Rus a trimis o circulară în acest scop. Lumea oficială engleză judecă cu severitate atitudinea incalificabilă a Bulgariei care a provocat ultimele evenimente.

MÎȘU

201

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris ^{28 Iunie}
11 Iulie 1913.

Am primit telegrama D-Voastră de aseară despre declararea de război și am făcut comunicare verbală după ea astăzi dimineață Ministrului Afacerilor Străine și directorului politic. Acțiunea noastră continuă a fi privită cu ochi buni aci,

iar concursul Franței ne este asigurat pentru realizarea revendicărilor noastre. Din depeșile primite din Sofia la Ministerul Afacerilor Străine reese că Bulgaria n'a luat încă nici o măsură militară pentru a se împotrivi armatei noastre. Guvernul bulgar se bizue poate pe Rusia, a cărei mediațiune a cerut-o, pentru a oprî acțiunea noastră și în acelaș timp pe aceea a celorlalți beligeranți, dar este poate prea târziu. Greutățile pentru pacea imediată vor veni mai ales de la Grecia care a pus mâna pe Cavalla și reclamă Seres și Drama, nelăsând Bulgariei decât Dedeagaci; aceste pretenții vor fi respinse de Bulgaria; e deci de așteptat a vedea armatele grecești înaintând până la Sofia pentru a dicta acolo pacea.

AL. EM. LAHOVARY

202

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad $\frac{29 \text{ Iunie}}{12 \text{ Iulie}}$ 1913.

Guverul sârb n'a primit de la Guvernul bulgar nici o cerere de armistițiu, dar Ministrul Rusiei a cerut alaltăeri verbal încetarea ostilităților și a îndemnat pe beligeranți să se ducă la St. Petersburg pentru a face pacea pe baze noi. D-l Pasici a răspuns că ar trebui să consulte pe aliați și mai ales să aibă părerea cartierului general . . .

Secretarul general al Ministerului Afacerilor Străine mi-a spus că este foarte puțin probabil ca propunerea Rusiei să fie acceptată.

FILALITY

Ministrul Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al Bulgariei (D-l Kalincoff) la București

București, $\frac{30 \text{ Iunie}}{13 \text{ Iulie}}$ 1913.

Domnule Ministru,

În urma notei din 27 Iunie 1913, transmisă de reprezentantul României la Sofia Guvernului Regal bulgar, notă care a precedat intrarea armatei române în Bulgaria, starea de război există actualmente între țările noastre.

De aceea, d-l Dimitrie I. Ghika, reprezentantul României la Sofia a primit ordinul de a părăsi postul său și a se întoarce la București, unde a sosit ieri.

Aceste împrejurări mă obligă, deci, a face să parvie Excelenței Voastre, aci alăturat, pașapoartele cari îi sunt necesare, ca și personalului Legăției sale, pentru a se întoarce în Bulgaria.

Achitându-mă de această datorie, n'ași putea să-mi refuz plăcerea ce simt de a-mi aduce aminte de relațiunile personale pe cari le-am întreținut cu Excelența Voastră în timpul șederii sale în România, și O rog să binevoiască a primi încredințarea înaltei mele considerațiuni.

TITU MAIORESCU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, $\frac{1}{14}$ Iulie 1913.

D-l Pasici mi-a spus acum că aliații refuză să înceteze ostilitățile; dacă Bulgarii voesc să facă pacea, trebuie să se

adreseze direct beligeranților, fără nici-o intervenție străină; unci s'ar discuta condițiunile și s'ar semna preliminările păcei.

În cazul când Bulgarii ar primi aceste condițiuni, Președintele Consiliului m'a însărcinat să rog pe Excelența Voastră să primească ca România să ia de asemenea parte la discuția preliminarilor păcei.

FILALITY

205

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, 3/16 Iulie 1913.

Regele Bulgariei a telegrafiat reprezentantului său la Paris să ceară o audiență la Președintele Republicei pentru a solicita sprijinul Franței în situația disperată în care se află Bulgaria. D-l Stancioff a fost primit la Elyseu, în prezența Ministrului Afacerilor Străine. Președintele Republicei a spus d-lui Stancioff că Bulgaria n'avea decât să se supună condițiunilor învingătorilor. Franța va continua, ca și în trecut, a le predică moderatia.

AL. EM. LAHOVARY.

206

Ministrul Afacerilor Străine către Legațiunile României.

București, 3/15 Iulie 1913.

Făcând să înainteze armata sa pe pământ bulgar, România nu urmărește nici o politică de cuceriri și nici zdrobirea

armatei bulgare. Acțiunea militară a României e datorită în prim loc obligației de a procura acum teritoriului său de peste Dunăre o graniță asigurată.

Conflictul actual între Statele balcanice, și mai ales originea acestui conflict, născut din intransigența Guvernului bulgar și agresiunea la care s'a dat contra aliaților din ajun, au întărit pe Guvernul Român în convingerea că o graniță strategică se impunea spre partea Bulgariei, pentru a face cu putință pe viitor relațiunile pașnice între cele două State. Această graniță este linia Turtucaia-Dobrici-Balcic cu un oarecare număr de kilometri la Apus și la Miază-zi după conformația terenului.

În afară de aceasta, interesele esențiale ale României în Peninsula Balcanică ne împiedecau de a rămâne simpli spectatori în fața tendinței de egemonie pe care Bulgaria o manifestă în paguba celorlalte State, a douazi chiar după lupta comună de dezrobire. Element constant de ordine și de pace în Orientul Europei, România are datoria de a participa la regularea definitivă a unei chestiuni care, la porțile sale chiar, prea mult timp a amenințat și pe urmă a turburat pacea generală.

Lucrând, în aceste condițiuni pentru a ajunge la un aranjament definitiv cu beligeranții, România nu crede numai a contribui la asigurarea intereselor legitime ale părților direct în cauză, ci și a ajuta eforturile pacifice ale Marilor Puteri.

Vă rog aduceți această notă la cunoștința Guvernului pe lângă care sunteți acreditat.

T. MAIORESCU.

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI la Corabia.

Joi, 4/17 Iulie 1913.

Ieri, Miercuri, a doua zi (după plecarea Maiestății Sale Regelui la armată), s'au întâlnit, între 7 și 8 ore seara, la

mine, Miniștrii Franței și Rusiei, d-nii Blondel și Șebeko, amândoi neliniștiți de soarta Bulgariei după repede înaintare a trupelor noastre spre Sofia. I-am asigurat că, oricât vom înainta, nu vom cere de cât linia de frontieră Turtucaia-Dobrici-Balcik, cu numărul de kilometri la apus și miazăzi reclamați de configurația topografică, și participarea noastră la tratările de pace. Le sugerez, în trecut ideea de a se alege, pentru aceste tratări, Sinaia sau București ca loc de întâlnire al reprezentanților celor cinci State beligerante.

Astăzi, Joi, tot pe la 7 ore seara, a venit d-l Șebeko din nou și mi-a comunicat sfatul să nu înainteze armata română mai departe spre Sofia, căci Rusia ne garantează anexarea liniei Turtucaia-Balcik, anume și Dobrici. I-am răspuns că nu pot judeca din București asupra necesităților militare din Balcani; dar că noi, în orice caz, nu voim să cucerim mai mult teritoriu decât cel arătat, dar voim să impunem pacea și să luăm parte la tratările ei.

BCU Cluj / Central University Library Traian MAIORESCU

208

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor
străine

St. Petersburg, 4/17 Iulie 1913.

Ministrul Afacerilor Străine cerând a mă vedeà, m'a rugat să atrag atențiunea Guvernului român asupra pericolului pe care îl va crea păcii europene continuarea înaintării armatei române în Bulgaria. «Ar fi, mi-a spus D-l Sazonow, răsturnarea dinastiei Coburg și nimicirea Bulgariei, ceea ce nici o Putere n'ar putea să o permită». A adăogat, după cum cred că v'a comunicat oficial Ministrul Rusiei din București, că Bulgaria, acceptând prin mijlocirea Rusiei, să cedeze României linia Turtucaia-Dobrici-Balcik, nu s'ar mai explica

motivele înaintării noastre și că, voind a-și mări pretențiile, România riscă de a-și înstrăina simpatiile pe cari le-a câștigat...

NANO

209

Telegrama Insărcinatului cu Afacerei al României
la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

Poma, 4/17 Iulie 1913.

În absența Marchizului di San Giuliano și a Subsecretarului de Stat cari sunt afară din Roma, am comunicat Secretarului General al Ministerului Afacerilor Străine telegrama circulară cu data de ieri. Secretarul General s'a arătat favorabil punctului nostru de vedere; mi-a spus că acțiunea Guvernului Italian tinde a convinge cabinetele Statelor balcanice de utilitatea de a încheea cât mai curând o pace onorabilă. Guvernul Italian a dat Guvernului bulgar sfatul stăruitor de a se resemna să ne cedeze linia Turtucaia-Balcic.

La Ministerul Afacerilor Străine se primise o telegramă din Sofia anunțând că Guvernul bulgar ar fi făcut deja cunoscut la București că primea cedarea acelei linii; nu ar fi greutate, mi-a spus Secretarul general, decât pentru cei câțiva kilometri pe cari îi cere România la Vest și la Sud de această linie. Secretarul General a exprimat oarecari temeri ca înaintarea trupelor noastre să nu pricinuiască turburări la Sofia, avându-se în vedere situația internă actuală, destul de critică în Bulgaria.

PENNESCU

212

Telegrăma Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 4/17 Iulie 1913.

Am văzut acum pe D-l Pasici întors din Iuskiub. Mi-a spus că este complet înțeles cu D-l Venizelos în toate chestiunile mai ales de a nu se admite nici o intervenție și a nu trata armistițiul și preliminările de pace decât în urma unei cereri directe a Bulgarilor. Consiliul de miniștri se ține în acest moment pentru a stabili răspunsul către Rusia, care va fi în sensul sus arătat. Sârbii nu se mulțumesc cu Vardarul ca graniță, ci ar cere o linie de demarcare între Vardar și Struma. Ministrul Franței a comunicat azi-dimineață Secretarului General al Ministerului Afacerilor Străine, în absența Președintelui Consiliului, că Bulgaria s'a adresat Franței pentru a cere mediațiunea Marilor Puteri ale Europei. El a susținut de altfel foarte slab această cerere, știind dinnainte că ea va avea aceeași soartă ca intervenția rusă.

FILALITY.

213

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al Bulgariei către Guvernul Român, transmisă prin
Legățiunile Italiei la Sofia și la București.

Din Sofia la 4/17 Iulie 1913.

Remisă la București la 5/18 Iulie 1913.

Noul ministru al Afacerilor Străine în cabinetul Radoslavoff, D-l Ghenadieff, a rugat, prin mijlocirea Legățiunei Italiei la Sofia, însărcinată cu interesele românești în Bulgaria,

pe Ministrul Italiei la București, de a transmite imediat Guvernului Român dorința formală a Guvernului Bulgar de-a reinnoi relațiunile de prietenie cu Guvernul Român și a le întări în așa fel în cât să substituiească stării actuale de lucruri între România și Bulgaria, o prietenie bună și trainică.

În acest scop Guvernul Bulgar roagă pe Guvernul Român să binevoiască a începe zisele negocieri cât mai curând posibil și îi lasă alegerea mijloacelor cele mai rapide. Guvernul Bulgar roagă pe Guvernul Român să binevoiască a da imediat armatei române ordinul de a încetă înaintarea, fiindcă această măsură ar înlesni restabilirea grabnică a relațiunilor amicale și ar avea o mare influență asupra relațiunilor viitoare cari trebuie să fie intime și trainice.

Telegramă din Viena.

Viena, 5/18 Iulie 1913.

Noul cabinet bulgar s'a constituit cum urmează: Radoslavoff, Președinția și Internele; Ghenadieff, Afacerile Străine și ad-interim Agricultura; Tonceff, Finanțele; Pescheff, Justiția și ad-interim Instrucția publică; Generalul Vasoff, Războiul; Bacaloff, comerțul; Dinceff, Lucrările publice; Morfoff, căile ferate.

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Vineri, 5/18 Iulie 1913.

Telegrama noului Ministru al Afacerilor Străine din Bulgaria, în care vorbește de «examinarea dezideratelor noastre» și pe care am adus-o la cunoștința Maiestății Sale Regelui

chiar astăzi, îndată după întoarcerea Maiestății Sale din Corabia, am comunicat-o și Miniștrilor Austro-Ungar și Rusesc, exprimându-le mirarea pentru asemenea propuneri învechite, la cari nici nu voiu răspunde. D-l Șebeko, care încă ieri stăruia ca armata română să nu înainteze spre Sofia, astăzi n'a mai repetat sfatul, ci s'a mărginit să zică: «trebuie să așteptăm atitudinea noului Guvern».

Iar Prințul de Fürstenberg s'a arătat tot așa de mirat ca și mine și a găsit telegrama ministrului bulgar cu atât mai puțin corespunzătoare împrejurărilor, cu cât ea venea după ce însuș Impăratul Franz Josef, la care Regele Ferdinand se adresase, îi dăduse sfatul să ofere deadreptul Regelui Carol cedarea teritoriului Turtucaia-Balcik.

Prințul de Fürstenberg m'a informat că ministrul austro-ungar din Sofia a fost însărcinat de Conte Berchtold să comunice Guvernului bulgar că Austro-Ungaria a sfătuit totdeauna Guvernul bulgar să satisfacă cererile României, dar n'a fost ascultată. Grava situație în care se află astăzi Bulgaria provine mai ales din marile greșeli comise la Sofia față de România....

O altă consesință a acestei politici rătăcite este și faptul că prin actualul conflict între România și Bulgaria libertatea de acțiune a monarhiei austro-ungare este redusă....

... Numai dacă s'ar stabili o înțelegere între România și Bulgaria, ar fi dată monarhiei puțința de a continua politica binevoitoare pentru Bulgaria.

T. MAIORESCU

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Belgrad.

București, 5/18 Iulie 1913.

Cereți părerea d-lui Pasici dacă nu crede oportun a începe imediat discutarea preliminarilor de pace între reprezentanții

celor cinci beligeranți pentru a evita catastrofă la Sofia și complicație europeană.

MAIORESCU

217

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, Vineri, 5/18 Iulie 1913.

D-l Pasici împărtășește în totul modul de a vedea al Excelenței Voastre și crede că ar fi oportun de a începe cât mai curând discutarea preliminarilor păcii între reprezentanții celor cinci beligeranți. El este gata a merge ori unde, de îndată ce Guvernul bulgar va fi făcut cunoscut numele delegaților săi. Crede că a înțeles la Iuskiub că și d-l Venizelos împărtășește acest mod de a vedea. Cu cât se va face mai curând cu atât va fi mai bine. Mi-a spus că a răspuns astăzi Ministrului Franței că nu putea să admită o intervenție străină, și cu atât mai puțin mediațiunea Marilor Puteri, și că pacea ar trebui să fie discutată între beligeranți.

FILALIPY

218

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 5/18 Iulie 1913.

D-l Pasici personal primește cu cea mai mare plăcere ideea Excelenței Voastre de a convoca la Bucureși pe Președinții de Consiliu ai beligeranților pentru a trata preliminarile păcii; nu poate totuși să se angajeze oficial înainte de a se

înțelege cu d-l Venizelos, Serbia fiind ținută prin ultimul tratat de a lucra cu înțelegere cu Grecia. Va telegrafia chiar astăzi d-lui Venizelos pentru a-l îndemna să primească propunerea eventuală a României. Ar trebui, din partea noastră, să lucrăm la fel la Atena. Muntenegrenii ar urma bine înțeles pe Serbia.

FILALITY

219

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, 5/18 Iulie 1913.

Președintele Consiliului mi-a spus că prevăzuse posibilitatea întrunirii la București a delegaților Statelor balcanice, ca omagiu adus Maiestății Sale Regelui Carol, dar că această nu era o ofertă oficială ce făcea, ci o idee a sa și că vrea mai întâi să ia ordinele Maiestății Sale și pe urmă să informeze pe d-l Pasici. D-l Venizelos a adăugat că preferă Bucureștii unei alte capitale a unei mari Puteri, pentru a evita amestecul Puterilor; că ideea sa era ca acum, după un război victorios, tocmai pentru a salva viitorul echilibru în Peninsula Balcanică, să nu se permită ca Bulgarii (numericește cu viitoarele posesiuni) să întreacă numărul populațiunii Greciei sau Serbiei mărite; că este adevărat că România ar fi mai mare decât celelalte state balcanice, dar că această ipoteză nu l-ar înspăimânta, ci din potrivă i-ar conveni fiind dat că politica înțeleaptă și corectă ce am dus până acum era o garanție mai mult pentru viitor; că nu s'ar putea face altfel decât a cedă Tracia Bulgarilor, dar că n'ar trebui să li se cedeze fără a li se lua garanție serioasă pentru interesele grecești, precum de altminteri România a făcut deja pentru Bulgaria.... Mi-a spus că propunerea rusă cu privire la armistițiul între beligeranți ar putea fi considerată ca neizbutită

Serbia și Grecia nevoind a da timp Bulgarilor de a se reculege.

FILODOR

220

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, 5/18 Iulie 1913

Directorul Politic al Ministerului Afacerilor Străine mi-a comunicat acum instrucțiunile ce au fost trimise astăzi dimineață Ministrului Franței la București în urma conversației pe care acesta a avut-o cu D-Voastră cu privire la întrunirea unei conferințe de pace la București, Sinaia sau pe Dunăre. Aceste instrucțiuni concordă pe deplin cu modul D-Voastre de-a vedea. Guvernul Republicei ar fi fericit dacă proiectul ar putea să se realizeze, căci ține ca România să părăsească o mărturie strălucită de satisfacție pentru moderația de care a dat probe și pentru prea marile servicii pe cari le-a adus păcii, căutând totdeauna a pune politica sa în acord cu marile interese ale Europei.

Instrucțiunile date D-lui Blondel au fost discutate astăzi dimineață cu Președintele Republicei. Ele au fost comunicate Guvernelor Englez și Rus cari, se speră, nu vor avea obiecțiuni contra proiectului nostru

AL. EM. LAHOVARY

221

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, 5/18 Iulie 1913.

La ultima întrunire a Ambasadorilor, chestiunea intervenției Marilor Puteri în războiul actual n'a fost discutată. Am-

basadorii aprobă opinia Guvernului englez asupra neîntervenției. Chestiunea graniței Albaniei este staționară. Pentru a eși din impas, Ministrul Afacerilor Străine al Angliei stăruște pentru trimiterea unei comisii mixte în scopul de a examina la fața locului starea etnografică a populațiilor. Ca compensație a concesiunilor grecești la Sud-Vest, Marile Puteri ar vrea să se arate mai darnice la Est și să înglobeze în teritoriul grecesc o parte din România dela Pind. . .

MİȘU

222

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al Bulgariei către Guvernul Român, transmisă prin legațiunile Italiei la Sofia și la București.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Remisă în București la $\frac{6}{19}$ Iulie 1913.

Din Sofia la $\frac{5}{18}$ Iulie 1913.

Guvernul bulgar, vrând să dea probe indiscutabile de dorința sa de-a înlătura neînțelegerile trecutului și de-a așeza pe baze solide relațiunile viitoare de amicitie sinceră și strânsă între România și Bulgaria, oferă să cedeze României partea teritoriului bulgar situat la Nord-Est de o linie plecând din Turtucaia și ajungând la Balcic. În schimb, Guvernul bulgar dorește a-și asigura neutralitatea binevoitoare a României și ajutorul și sprijinul său în regularea pașnică a neînțelegerilor sale cu Serbia și Grecia. Dar, mai cu seamă și înainte de toate, Guvernul bulgar dorește să se dea imediat armatei României ordinul de-a oprî înaintarea și de a se retrage dincolo de Dunăre și de linia Turtucaia-Balcic.

Această măsură de natură a liniști populațiunea este destinată a avea o mare însemnătate politică, fiindcă această înțelegere sinceră pusă grabnic în vigoare, va fi garanția unei amicitii strânse și trainice între cele două popoare vecine a

căror istorie n'a fost însângerată prin nici un conflict în trecut. Guvernul bulgar speră că Guvernul român va relua imediat relațiile sale cu Bulgaria și va începe negocierile pentru regularea granițelor a tuturilor amănuntelor acestei propuneri, precum și în scopul de a încheia alte acorduri și înțelegeri, în vederea relațiilor din ce în ce mai amicale între cele două țări, atât economice cât și politice.

223

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, 6/19 Iulie 1913.

Secretarul de Stat mi-a spus în mod confidențial că a întreprins demersuri la St.-Petersburg pentru a sondă dacă Bucureștii ar fi agreat ca locul conferinței pentru încheierea păcii, la care n'ar lua parte decât cele cinci State beligerante. Tot odată Marile Puteri ale Europei ar fi în măsură de-a exercita, prin miniștrii lor, influență la caz de trebuință.

BELDIMAN

224

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al României către Ministrul Afacerilor Străine al Bulgariei, transmisă prin legațiunile Italiei la București și la Sofia.

București, 7/20 Iulie 1913.

Oferta pe care Bulgaria o face prin telegrama datată din Sofia la 6/18 Iulie și comunicată de Legațiunea Italiei la București la 6/19 curent «de a cedă României partea terito-

«riului bulgar situată la Nord-Est de o linie care pleacă din «Turtucaia și ajunge la Balcic», a fost deja oficial făcută în numele Bulgariei, sub o formă mai precisă, în special atribuirea României orașele Turtucaia-Dobrici-Balcic, iar România a luat act de ea, adăogând — bine înțeles — numărul kilometrilor arătați în situația topografică la Vest și la Sud de linia mai sus specificată.

Cât pentru cererea Bulgariei ca armata română să oprească marșul său și să se retragă pe țărmul stâng al Dunărei, ea nu poate fi luată în considerație, România făcând să înainteze armata sa pentru a grăbi încheierea păcii între toți beligeranții.

Dacă Bulgaria vrea să ajungă la acelaș rezultat, ea trebuie să vestească despre aceasta cât mai curând România și să desemneze plenipotențiarul său pentru discutarea preliminarilor păcii între toți beligeranții. La această discuție România va proceda cu un spirit de conciliare și de nepărtinire.

BCU Cluj / Central University Library T. MAIORESCU

225

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, Duminică 7/20 Iulie 1913.

Am văzut acum pe Președintele Consiliului care mi-a spus că a luat ordinele Maiestății Sale și că a sondat Guvernul Sârb pe care l'a găsit în bune dispozițiuni; el propune București ca loc de întrunire a celor cinci Președinți de Consiliu, în vederea încheerii păcii definitive; cât despre preliminările păcii M. S. Regele Constantin este de părere de-a le încheia pe câmpul de luptă De altfel, Ministrul Rusiei eșea dela Președintele Consiliului și i-a spus că Bulgaria a numit delegații ca să negocieze la Niș; șeful acestor

delegați ar fi generalul Papricoff. D-l Venizelos mi-a repetat suntem destul de maturi ca să regulăm noi înșine afacerile noastre și să hotărîm singuri destinele noastre.

FILODOR

226

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 7/20 Iulie 1913.

. Ministrul Greciei mi-a spus că D-l Venizelos preferă să trateze preliminarile de pace pe câmpul de luptă la Niș de exemplu decât la București, căci ar fi mai liberi a trată, rămânând a se întruni pe urmă la București, pentru a semnă pacea definitivă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj FILALITY

227

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Constantinopol către Ministrul Afacerilor Străine.

Terapia, 7/20 Iulie 1913.

Armata turcă înaintează fără a întâlni nici o rezistență sau obstacol; ea a ajuns deja la Adrianopol. Oficial se dezmințe voind fără îndoială a pune Europa în fața unui fapt îndeplinit. Teama de o intervenție rusească, manifestată acum câteva zile pare că nu are să se realizeze . . . Dar în situația actuală, atât de confuză, și în mijlocul atâtor curente contrazicătoare, este imprudent de-a face vreun pronostic . . .

MANO

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al Bulgariei către Guvernul Român, transmisă prin Legațiunile Italiei la Sofia și la București.

Din Sofia la 7/20 Iulie 1913.

Remisă la București în 8/21 Iulie 1913.

Guvernul bulgar făcând Guvernului român propunerea transmisă de Excelența Voastră în scopul de a reinnoi relațiunile de amicitie între cele două țări, n'are de loc intențiunea de-a profita de înțelegerea cu România pentru a continua războiul cu Serbia și Grecia. Din potrivă, este irevocabil hotărât a încheea repede pacea cu cele două țări, iar acest punct face parte din programul Guvernului. În acest scop, a doua zi de la sosirea sa la putere, a acceptat formal propunerea Guvernului Imperial Rus de-a trimite delegați pentru negocierea păcii, iar acești delegați, generalul Papricoff și Sava Ivancioff au plecat astănoapte în Serbia via Pirov. De altfel, Guvernul bulgar este gata a da toate garanțiile de sinceritatea acestei declarații. Este mai ales gata a înceta îndată ostilitățile, bine înțeles dacă Serbia și Grecia fac acelaș lucru și a proceda îndată la demobilizarea armatei sale. Guvernul bulgar roagă încă odată pe Guvernul român de-a ordona oprirea înaintării armatei române și lăsarea liberă a exploatarei calei ferate Varna-Sofia, arteră principală de aprovizionare a capitalei, și aceasta, atât într'un scop amical față de Bulgaria, cât și umanitar.

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al Bulgariei către Ministrul Afacerilor Străine al României.

Sofia, 8/21 Iulie 1913.

Am primit acum prin mijlocirea Excelenței Sale Ministrul Italiei, răspunsul Excelenței Voastre la propunerea Guvernului Bulgar din 6 crt. Sunt recunoscător Excelenței Voastre de graba cu care mi-a răspuns. Înainte de primirea depeșei D-voastre și în scopul de a evita orice interpretare greșită a demersului Guvernului Bulgar, rugasem, astăzi chiar, pe Ministrul Italiei să vă transmită o telegramă anunțând dorința formală a Bulgariei de a grăbi încheierea păcii și numirea Plenipotențiarilor noștri pentru a discuta preliminarile ei.

Am onoarea a confirma conținutul depeșei ce Excelența Voastră probabil că a primit-o deja prin mijlocirea Legației Italiei.

Felicitându-mă că demersul bulgar concordă cu dorința exprimată de Excelența Voastră, vă rog să numiți Plenipotențiarul României și să mă înștiințați dacă Guvernul Regal Român are vederi hotărâte asupra locului unde întrunirea Plenipotențiarilor și discutarea preliminarilor urmează să aibă loc în chipul cel mai folositor. Bulgaria nu se îndoiește că spiritul de dreptate și de imparțialitate de care reprezentantul României va fi animat, îi va fi de folos.

Rog pe Excelența Voastră să binevoiască a primi asigurarea sentimentelor mele de cea mai înaltă considerațiune.

GHENADIEFF

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al României către Ministrul Afacerilor Străine al Bulgariei, transmisă prin Legațiunile Italiei la București și la Sofia.

București, Luni 8/21 Iulie 1913.

Am primit astăzi dimineța depeșa ce Excelența Voastră a binevoit să-mi adreseze direct. Sunt fericit de a constată că sunteți animat de aceeași dorință de a grăbi încheierea păcii. În urma comunicărilor schimbate între noi, fie direct fie prin intermediar, Guvernul Român socotește câștigat și în afară de discuție că Bulgaria cedează teritoriul cerut pentru noua graniță cu atribuirea în favoarea României a orașelor Turtucaia, Dobrici, Balciș și numărul de kilometri necesar la Vest și la Sud. Pe lângă aceasta, este bineînțeles că autonomia promisă școlilor și bisericilor aromâne, crearea unui episcopat și facultatea de subvenție sunt de asemenea câștigate, precum și obligația pentru Bulgaria de-a dărâma lucrările de fortificație și de a nu mai construi altele, obligație pe care România, având în vedere schimbarea de împrejurări, este dispusă a o limita la fortificațiile din Șumla, Rusciuc, locului intermediar și unei zone de 20 kilometri în jurul Balcișului. Cât pentru hotărârile relative la încheierea păcii, trebuie a face deosebire între tratativele militare și discuțiunile politice. Pentru tratativele militare, România este dispusă a desemna pe reprezentantul său care va merge la locul convenit între Bulgaria, Serbia și Grecia, pentru a se înțelege cu privire la armistițiu, la pozițiunile ocupate de armate, aprovizionarea etc. Dar pentru discutarea preliminarilor și pentru încheierea păcii însăși, socotim că Bucureștii este locul cel mai potrivit, și că se cade a desemna, în mod simultan cu reprezentanții militari, pe delegații cari se vor duce la București în acest scop.

Vom comunica de asemenea această părere Guvernelor Sârb și Grec.

Primiți, Vă rog, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

T. MAIORESCU

231

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrului Plenipotențiar ai României la Belgrad și la Atena.

București, Luni, 8/21 Iulie 1913.

In urma cererii ce mi-a adresat direct D-l Ghenadieff de a numi pe plenipotențiarul român pentru preliminările păcii și a propune locul întrunirii, am răspuns că trebuie a face deosebire între chestiunile militare și discuțiunile politice de pace. Pentru chestiunile militare, ca armistițiul, pozițiunile armatelor, aprovizionare, vom primi locul care va fi convenit între Sârbi, Greci, Muntenegreni și Bulgari, și vom trimite acolo pe delegatul nostru militar. Dar pentru discutarea preliminărilor și pentru încheerea păcii, am propus Bucureștii ca locul cel mai potrivit, și se cade a trimite acolo delegații pentru pace odată cu delegații militari.

Binevoiți a comunica Guvernului ^{Sârb}_{Grec} și a răspunde de urgență.

MAIORESCU

232

Telegrama Ministrului Plenipotențibr al României la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 8/21 Iulie 1913.

D-nii Paprikoff, Ivancioff și Topalcikoff, fost atașat militar la Constantinopol, însoțiți de atașatul militar rus la Sofia,

au sosit ieri la Niş ca plenipotenţari. Ministrul Rusiei de aici a asigurat pe D-l Pasici că sunt prevăzuţi cu depline puteri în regulă. Preşedintele Consiliului pe care l'am văzut acum, roagă cu insistenţă pe Excelenţa Voastră să desemneze cât mai curând posibil plenipotenţiarul român şi să accepte Niş ca loc de întrunire, căci crede şi el, ca şi D-l Venizelos, că e mai bine a fi departe de reprezentanţii Marilor Puteri. Acest lucru trebuie făcut cât mai curând posibil, pentru a împiedica orice intervenţie străină. El a adăuat: «Spuneţi D-lui «Maiorescu că suntem gata a-i da toate garanţiile ce va dori, «şi că vom merge chiar mai departe decât dorinţele sale «pentru Românii din Macedonia cari se vor afla în posesiune «nile noastre».

FILALITY

233

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al Bulgariei către Ministrul Afacerilor Străine al României.

Sofia, 9/22 Iulie 1913.

Am onoarea a vă face cunoscut că am primit telegrama Excelenţei Voastre expediată ieri din Bucureşti şi primită la Sofia astăzi, prin intermediul Excelenţei Sale Ministrul Italiei. Declar, în numele Guvernului bulgar, că suntem de acord asupra punctelor principale care vor constitui bazele păcii şi că, asupra punctelor secundare, nu prevăd nici o dificultate pentru înţelegerea definitivă care va fi stabilită prin Tratatul de pace, fie general, fie special între România şi Bulgaria. După preferinţa Guvernului Regal român, Guvernul bulgar primeşte bucuros propunerea Excelenţei Voastre ca discuţia preliminarilor păcii să se facă la Bucureşti, în care scop, va numi plenipotenţari, şi că discuţiunile militare, relative la armistiţiu, să fie sfârşite la Niş.

Guvernul bulgar roagă pe Excelența Voastră să binevoiască a-i dà tot sprijinul pentru a grăbi încheierea armistițiului și a pune capăt vărsării de sânge. Buna dispoziție cu care Guvernul Regal al României a răspuns la dorința Bulgariei de a reînoi vechile legături de prietenie și eforturile pe cari le face pentru a grăbi încheierea păcii, ne încredințează că Excelența Voastră va binevoi să ne ajute în scopul cu totul umanitar: încetarea ostilităților.

Binevoiți a primi, Domnule Ministru, asigurarea celei mai înalte considerațiuni.

GHENADIEFF.

234

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Belgrad.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
București, 9/22 Iulie 1913.

În urma rugăciunii urgente adresată personal de Regele Bulgariei Augustului nostru Suveran de a interveni la Belgrad și la Atena pentru a grăbi încheierea păcii, vă autoriz, din ordinul Maiestății Sale, să însărcinați pe Colonelul Christescu a pleca imediat la Niș, ca să ia parte, cu delegații ceilalți ai beligeranților, la discuțiunile privitoare la măsurile militare provizorii urgente, bunăoară suspensiunea armelor sau oprirea mersului trupelor. Această telegramă îi va servi drept legitimație până la sosirea generalului Coandă, care are depline puteri în regulă. Dacă delegații dela Niș au și stabilit măsurile urgente indicate, colonelul Christescu este autorizat să se asocieze. Binevoiți a comunica ceiace precede Guvernului sârb și adăogați că noi mai intervenim și pentru grăbirea măsurilor militare urgente, cu scopul de a preveni încercături posibile la Sofia, încercături cari ar pune pe beligeranți într'o situație mai grea.

Copie după această telegramă i-am trimis d-ului Filodor.

MAJORESCU.

235

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, 9/22 Iulie 1913.

Aseară Guvernul grec a desemnat pe d-nii Panas, fost ministru la Sofia, și Alexandropulos, ministru la Belgrad, și un delegat militar, pentru a negocia preliminările păcii la Niș cu delegații bulgari. Delegații greci pleacă astăzi...

FILODOR.

236

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 9/22 Iulie 1913.

D-l Passici mi-a spus că primește propunerea D-voastre dacă D-l Venizelos n'are nimic de zis, și că va merge cu plăcere la București pentru preliminariile păcii. Indată ce se vor înțelege, va numi un ofițer cu depline puteri ca să discute la Niș partea militară a chestiunii.

FILALITY

237

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către
Miniștrii Plenipotențiar ai României la Belgrad
și Atena.

București, 9/22 Iulie, 1913.

. Relativ la locul de întâlnire al delegaților păcii, se pare că există o neînțelegere între cele doua Guverne.

Noi credem că, dacă pentru chestiunile militare, bunăoară armistițiul (fie el pentru moment numai de câteva zile), aprovizionare, poziția armatelor, etc., delegații pot să se întâlnească la Niș, unde vom trimite și noi delegatul nostru militar, cu atât mai mult, pentru discuțiunile politice, relative la preliminariile de pace sau chiar la pacea definitivă, Bucureștii ne pare locul cel mai indicat pentru a evita o intervenție a Marilor Puteri.

Noi credem că o discuție asupra preliminariilor și asupra împărțirii teritoriilor, care ar avea loc la Niș, fără nici un contact cu părerile uneia sau alteia dintre Marile Puteri, ar deșteptă, dela început, bănuiala acestora și, prin urmare, le-ar dispune la o intervenție energetică.

La București, din contra, Puterile sunt sigure că vor fi informate de greutățile eventuale ce le vom întâmpina, și o asemenea intervențiune formală ar putea fi înlăturată mai ușor, astfel că am putea avea norocul să hotărâm între noi ce vom crede de cuviință, fără a fi expuși ca lucrările noastre să fie, dela început, zădărnice, sau mai târziu, hotărârile noastre, spulberate.

MAIORESCU

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, 9/22 Iulie, 1913.

Aflu că între cabinetele Marilor Puteri se fac acum negocieri în vederea ratificării stipulațiunilor pe cari le va cuprinde pacea din București. Motivează această ratificare de către Marile Puteri prin faptul că pacea din București aduce o schimbare radicală Tratatului din Berlin care este un act internațional.

Majoritatea Marilor Puteri sunt de părere că un schimb

de vederi între diferitele cabinete ar fi suficient pentru o ratificare.

FILODOR

239

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, 9/22 Iulie, 1913

Secretarul de Stat mă informează că, cabinetul din St. Petersburg a primit bine, după părerea sa, Bucureștii ca loc al reuniunii conferinței pentru pace.

Secretarul de Stat crede că propunerea noastră nu va ridică nici o obiecțiune din partea Marilor Puteri; după părerea sa, trebuie acum să se ajungă cât mai curând posibil la încheierea preliminarilor de pace la Niș, pentru a preveni, printr'un fapt îndeplinit, complicațiuni ulterioare; în vederea aceasta, Guvernul Imperial se bizuește mult pe acțiunea pe care Excelența Voastră o va exercita asupra Statelor bleanice.

BEIDIMAN

240

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, 10/23 Iulie, 1913.

Ministrul Afacerilor Străine îmi spune că Guvernul Grecese primește reuniunea, la București, a plenipotențiarilor pentru preliminarile păcii; aceștia vor semnă și armistițiul la București, căci Guvernul Grec nu voește ca armistițiul și

preliminările păcii să fie semnate fiecare în parte, ci deodată. Guvernul Grec va numi în acest scop ca delegat probabil pe D-l Panas, fost Ministru al Greciei la Sofia și, un militar. Ministrul Afacerilor Străine a adăugat, că Guvernul Grec a primit comunicarea, prin D-l Pasici din Belgrad, de dorința Excelenței Voastre de a încheea preliminările păcii la București; deși această propunere, a adăugat Ministrul Afacerilor Străine, nu este conformă planului anterior al Guvernului Grecesc care constă în a încheea pe câmpul de de luptă preliminările păcii și în urmă să reunească Conferința la București pentru încheerea păcii definitive. Guvernul Grec, de acord cu Majestatea Sa Regele, a adoptat părerea D-voastră, și a hotărât să trimeată delegații săi la București, nu la Niș, însă, a adăugat Ministrul Afacerilor Străine, această hotărâre a Guvernului Grec nu este decât oficioasă și ar dori să fie înștiințat în mod oficial de cererea de a trimete delegații săi la București, și atunci va răspunde și el în mod oficial, căci cabinetul grecesc se consideră, până în prezent, prin demersurile Președintelui de Consiliu sârb, ca înștiințat în mod oficios.

FILODOR

241

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al Românicilor
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 10/23 Iulie 1913.

Guvernul Regal Grec neînvoindu-se încă să trimeată un ofițer la Niș pentru partea militară a chestiunii, D-l Passici nu poate să trimeată acolo un ofițer, înaintea de a primi răspunsul Guvernului din Atena, care întârzie; colonelul Christescu așteaptă deci aci pentru a pleca cu camaradul său sârb.

Nici Sârbii nici Grecii nu vor să audă vorbindu-se de o

suspendare a ostilităților și încă și mai puțin de un armistițiu, înainte de semnarea preliminarilor păcei. D-l Passici îmi spunea: în vreme ce Regele Ferdinand se adresează Suveranului d-voastră, armata sa ne-a atacat cu cea din urmă furie și ne-am bătut 3 zile la Egri-Palanka cu pierderi serioase. Nu mai voim să fim înșelați de Bulgari. Să semneze preliminarile păcei pe care o pretindem, căci altfel noi continuăm lupta.

FILALITY

242

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 10/23 Iulie 1913.

D-l Passici va sosi la București însoțit de D-l Spalaikovici, de unul sau doi coloneli și un secretar. Roagă pe Excelența Voastră de a-l înștiința pentru ce zi veți face invitarea, ca să se poată prepara. El crede că ar fi bine să vină și D-l Venizelos, în locul D-lui Panas care fusese desemnat pentru Niș și care este în drum spre a sosi aici. Cum Președintele Consiliului Muntenegrean se află aici, aș putea să-i transmit direct invitațiunea sa

FILALITY

243

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Viena către Ministrul Afacerilor Străine.

Viena, 10/23 Iulie 1913.

Aflu că Ambasada Rusă de aci a primit vești neliniștitoare asupra stărei periculoase care domnește la Sofia. Cu

toate măsurile luate de Rege de a chema la putere pe șefii opoziției, sunt temeri mari de turburări grave cari ar putea pune în pericol dinastia.

MAVROCORDAT

244

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St. Petersburg, 10/23 Iulie 1913.

Guvernul Imperial împărtășește în totul punctul de vedere român, de a lucra întâi la încheierea armistițiului și după aceea la semnarea păcii la București. Nădăjduște totuși, dat fiind interesul de a isprăvi cât mai repede, că, în caz de dificultăți din partea Greciei, Guvernul român va consimți să semneze preliminările păcii odată cu armistițiul.

NANO

245

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Atena.

București, Miercuri 10/23 Iulie 1913.

Binevoiti a invita Guvernul grec în numele Guvernului român, a trimete la București delegații săi pentru preliminările păcii și pacea definitivă. În ceea ce privește armistițiul, pare indicat, prin situațiunea gravă dela Sofia, a se discuta încă la Niș, împreună cu ceilalți delegați ai beligeranților, câteva măsuri militare prealabile și urgente.

La Niș se găsește chiar astăzi colonelul nostru Christescu

și poimăine generalul Coandă, autorizați de noi pentru aceste măsuri.

T. MAIORESCU

246

Raportat MAIESTĂȚII SALE REGELUI.

București, Mercuri 10/23 Iulie 1913.

Ministru turc Sefa-Bey mi-a făcut astăzi cunoscut ca să ia și Turcia parte la discutarea preliminarilor de pace în București.

Am răspuns că nu pot primi propunerea, de vreme ce tratările ce se vor urma la București, fie pentru preliminări, fie pentru o pace definitivă, vor privi numai schimbările teritoriale între Statele creștine.

T. MAIORESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

247

Ministrul Plenipotențiar al României la Haga către
Ministrul Afacerilor Străine.

Haga, 10/23 Iulie 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Cercurile diriguitoare ale Țărilor de Jos au primit cu un sentiment de reală aprobare și de vie simpatie, ultima Notă circulară pe care Excelența Voastră a binevoit a mi-o comunica prin telegrama sa cu data de 3/16 curent.

Ionkheer-ul de Marees van Swinderen, de mai multe ori, m'a felicitat foarte călduros pentru politica hotărâtă, înțeleaptă și prevăzătoare a Guvernului Român, promițând de a închide în mod satisfăcător pentru toți cei interesați, criza

actuală din Peninsula Balcanică. «România — mi-a mai spus «la recepția Sa diplomatică de astăzi — a dat un exemplu «care se impune admirației tuturilor. Regele și Guvernul Său «vor putea desigur să înscrie o foarte frumoasă pagină în «istoria țării».

Am cules aceiași impresie din toate cercurile diplomatice din Haga, și-mi place și mie să înregistrez în acest mediu de pacifism un sentiment de recunoștință pentru România care, prin atitudinea Sa, contribuie la posibilitatea de a inaugura la 28 August viitor, Palatul Păcii, fără ca această inaugurare să coincidă, printr'o crudă ironie, cum se temeau toți, cu o conflagrațiune generală în Europa.

C. M. MITILINEU

248

BCU Cluj / Central University Library Cluj
 Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
 la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 11/24 Iulie 1913.

. . . D-l Venizelos a telegrafiat D-lui Passici că ar veni bucuros la București, dacă i-ați adresat personal invitațiunea de a veni ca prim Plenipotențiar în calitate sa de Președinte al Consiliului. D-l Passici roagă pe Excelența Voastră să adreseze invitațiuni celor trei Președinți de Consiliu și să o facă cât mai curând posibil, pentru a se începe lucrările fără întârziere. Cum de acum înainte este puțin probabil să se mai reîntrunească la Niș, rog pe Excelența Voastră să binevoiască a-mi telegrafia ce vor avea de făcut cei doi ofițeri ai noștri.

FILALITY

249

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Belgrad.

București, 11/24 Iulie 1913.

Binevoiti a transmite Președintelui de Consiliu Muntene-grean invitația de a veni sau de a trimete la București cât mai curând delegații pentru a discuta preliminările păcei, armistițiul și concluziile păcei definitive.

MAIORESCU

250

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al Mun-tenegrului către Ministrul Afacerilor Străine.

Cetinge, 11/24 Iulie 1913.

Ca răspuns la telegrama d-voastră de astăzi am onoare să vă informez că Guvernul Regal al Muntenegrului a ales ca delegați pentru a discuta preliminările păcei, armistițiul și concluziile păcei definitive, pe generalul Vukotici, Preșe-dintele Consiliului și pe D-l Matanovici, fost Insărcinat cu Afaceri. Acești Domni, cari se găsesc în acest moment la Belgrad, au primit ordin să plece imediat la București.

PLAMENATZ

251

Telegrama Guvernului Român către cel Bulgar transmisă prin legațiunile Italiei.

București, 11/24 Iulie 1913.

Guvernul Regal al României se adresează bunăvoinții ale Excelenței Sale Ministrul Italiei la București rugându-l să binevoiască a aduce la cunoștința Guvernului bulgar, prin intermediul Excelenței Sale Ministrul Italiei la Sofia, că Guvernul român așteaptă sosirea iminentă la București a delegaților pentru a discuta armistițiul, preliminările păcii și concluziile păcii definitive, beligeranții ceilalți consimțind deja la aceasta.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

252

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, 11/24 Iulie 1913.

. . . După o comunicare făcută ieri seară la Auswärtiges Amt de către Însărcinatul cu Afaceri grec, Guvernul său nu face nici o obiecțiune la trimeterea imediată a unei delegațiuni la București pentru a trată preliminările păcii, dar insistă asupra unui punct, esențial după părerea sa, adică armistițiul să nu fie acordat Guvernului bulgar, dacă baza generală a preliminărilor nu este semnată în acelaș timp.

BELDIMAN

253

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Atena.

București, 12/25 Iulie 1913.

Binevoiiți a invita personal pe Excelența Sa D-l Venizelos în calitatea sa de Președinte al Consiliului să vină cât mai curând posibil la București ca prim plenipotențiar. Am fi fericiți să-l primim.

Invitațiune analoagă a fost făcută la Belgrad și Cetinge.

MAIORESCU

254

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine, către Ministrul Plenipotențiar al României la Atena.

București, Vineri, 12/25 Iulie 1913.

Vă rog să cereți Guvernului Grec să telegrafieze de urgență urmele delegaților pentru preliminările păcii și armistițiului, ziua plecării și probabila lor sosire la București, pentru a le ușura călătoria, și a fixa aproximativ ziua deliberărilor.

Bine înțeles, delegații greci și sârbi vor putea cere să se discute simultan preliminările păcii și condițiunile armistițiului.

MAIORESCU

255

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 12/25 Iulie 1913.

Am transmis invitațiunea atât d-lui Pașici, cât și Președintelui Consiliului Muntenegrean. Delegațiunea sârbă se va compune în afară de d-l Pașici, din d-l Ristici, ministru la București, Spalaikovici, ministru la Sofia, Colonelul de stat major Smilianici, din atașatul militar sârb la București și din d-l Șainovici, șeful direcțiunii politice din Ministerul Afacerilor Străine.

Delegațiunea Muntenegreană va fi compusă din Generalul Vukotici și dintr'un secretar, al cărui nume vi-l voi comunica.

BCU Cluj / Central University Library Cluj FIALITY

256

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 12/25 Iulie, 1913.

Președintele Consiliului Muntenegrean, mi-a răspuns că Guvernul său a primit cu plăcere invitațiunea Guvernului Majestății Sale Regelui, și a numit delegați pe Generalul Vukotici, Președintele Consiliului și Ministru de Război, și d-l Matanovici, fost Insărcinat cu Afaceri la Constantinopol, și a adăugat, că se feliicită de această numire. M'a rugat să fiu pe lângă Guvernul Regal, interpretul sentimentelor Sale de recunoștință pentru nobila lui inițiativă care i-a fost dictată, ca și de toată atitudinea în acest penibil conflict

pentru grija intereselor superioare și durabile ale popoarelor
balcanice și a păcii generale

FILALITY

257

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al Bulgariei către Ministrul Afacerilor Străine al României.

Sofia, 12/25 Iulie 1913.

Am luat cunoștința de nota verbală adrasată de Excelența Voastră,legațiunei Italiei la București, arătând dorința Guvernului Regal Român, de a vedea sosiți imediat la București, delegații Bulgari pentru a discuta preliminările și încheerea păcii; am onoarea de a vă informa că Consiliul de miniștri ține ședință în acest moment, în scopul de a numi delegații, și de a le da toate instrucțiunile; chiar astăzi delegații vor fi numiți, și plecarea lor va fi organizată astfel încât să sosească cât mai curând la București. Voi informa în această privință pe Excelența Voastră printr'o depeșă cifrată, mă mărginesc a vă declara aici, că instrucțiunile date delegaților noștri vor fi de natură a da toată satisfacția Guvernului Regal român; pentru a înlătura orice întârziere, adaug chiar aci că, în cazul când Serbia va primi propunerea Excelenței Voastre, în ceea ce privește suspendarea de fapt a ostilităților, cel puțin atâta vreme cât să dea timp delegaților tuturilor beligeranților să sosească la București, Guvernul bulgar este gata să dea ordin trupelor în același sens și, în general, Guvernul bulgar se va sili să aducă la cel mai bun rezultat, toate efortările Excelenței Voastre, tinzând să obțină suspendarea definitivă sau temporală a ostilităților, fie între toți beligeranții, fie numai între Serbia și Bulgaria.

Vă rog să primiți, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

Ministrul Afacerilor Străine,
N. GHENADIEFF

258

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Ministrul Plenipotențiar al României la Belgrad.

București, Vineri, 12/25 Iulie 1913.

Binevoiti a telegrafia numele delegaților sârbi numiți definitiv, ziua plecării și a sosirii lor probabile la București. Insistați asupra urgenței sosirii lor. De sigur, delegații vor putea discuta în același timp preliminările păcii și condițiunile armistițiului. Inșă noi repetăm sfatul de a opri numai decât, fără alte tratative și numai de fapt, mersul armatei și orice luptă, cum a și făcut România, pentru a evita anarhia la Sofia și complicațiune europeană.

MAIORESCU

259

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 12/25 Iulie 1913.

Ministrul Germaniei a sprijinit, din ordinul guvernului său demersul nostru pentru încetarea ostilităților. D-l Passici ne-a promis să-l sprijinească pe lângă cartierul general.

General Coandă vă va da informațiuni detaliate de întrevederea noastră de azi dimineață cu Președintele Consiliului.

FILALITY

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, 12/25 Iunie 1913.

La Ministerul Afacerilor Străine există astăzi convingerea că Turcii vor păstra Adrianopolul, poruncile platonice ale Puterilor vor rămâne fără rezultat. La Berlin și la Viena sunt hotărât protivnici oricărei măsuri de constrângere, de asemenea Franța și Anglia sunt hotărâte să se abțină. Bulgaria este așa dar izolată, fără să mai poată aștepta ajutor din vre-o parte.

AL. EM. LAHOVARY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine al Bulgariei către Ministrul Afacerilor Străine al României, transmisă prinlegațiunile Italiei la Sofia și la București.

Din Sofia, 12/25 Iulie 1913.

Transmis la București, 13/25 Iulie 1913.

Nota verbală a D-lui Maiorescu fiind transmisă guvernului Bulgar eri seară la ora 11, Consiliul de Miniștri a fost convocat azi dimineață la ora 8 și a numit, pentru a discuta cu plenipotențiarii celorlalți beligeranți încetarea ostilităților armistițiul, preliminările păcei și încheerea păcei, delegații următori: Excelența Sa D. Tonceff, Ministru de finanțe, generalul Iv. Fitceff, șeful statului major al armatei, Sava Ivancioff, fost vice-președinte al Camerei, Simion Radeff, om politic și locotenent-colonel Stancioff, fost atașat militar la București, cari vor fi însoțiți de doi consilieri și trei

secretari. Generalul Fitceff, fiind bolnav, va putea fi în ultimul moment, dacă nu va fi în stare să-și continue drumul, înlocuit printr'un alt general, al cărui nume va fi telegrafiat imediat. Dl. Ivancioff, fiind la Niș i s'a telegrafiat să plece la Belgrad. Ceilalți delegați vor pleca din Sofia mâine dimineață la ora 10, via Filippopoli-Stara-Zagora-Boruștița-Rusciuk, unde vor ajunge Duminică dimineața. Delegații bulgari vor avea instrucțiuni de a se pune de acord cu delegații români și de a colabora cu ei cât mai strâns. Depeșa D-lui Ghenadieff, anunțată ieri într'o telegramă a Ministrului Italiei la Sofia către Ministrul Italiei la București, n'a mai plecat, nota verbală făcând-o inutilă și necesitând dispozițiunile prezente. Guvernul Bulgar împărtaşind pe deantregul vederile D-lui Maiorescu asupra eventualei opriri a ostilităților, mulțumește Excelenței Sale de eforturile în această privință pe cari le-a făcut și pe cari se prepară să le facă fie la Niș fie la București

. BCU Cluj / Central University Library Cluj

262

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Atena către Ministrul Afacerilor Străine.

Atena, Sâmbătă 13/28 Iulie 1913.

Chiar acum am transmis personal Președintelui Venizelos invitațiunea guvernului român. Excelența sa m'a însărcinat să vă mulțumesc călduros și să vă spun cât este de fericit de a putea veni la București. Pleacă astăseară la Salonic, de unde cu un tren special își va continua drumul la Belgrad, unde va ajunge Luni dimineața.

FILODOR

263

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Belgrad către Ministrul Afacerilor Străine.

Belgrad, 13/26 Iulie 1913.

Generalul Putnik a răspuns că, din partea sa, nu vede niciun inconvenient în a se opri lupta pentru câteva zile sub pretextul ca trupele să se odihnească, dar că nu o poate face decât cu consimțământul marelui cartier grec, care nu a dat încă niciun răspuns. Mi se telefonează dela Ministerul de Externe că Bulgarii cutoate asigurările ce dau, au atacat azi dimineață cu toată forța trupele sârbești; este natural deci ca cartierul general sârb să nu se mai încreadă. Delegații pleacă mâine dimineață. Se adăogă la misiunea sârbă un secretar din Ministerul Afacerilor Streine, Gavrilovici, care pleacă și el.

D-l Panas, al doilea delegat grec, se imbarcă și el cu un secretar. General Coandă ar dori să știe cât mai curând ce trebuie să facă și dacă poate plecă cu acelaș vapor; roagă pe Excelența Voastră a răspunde de urgență, căci unei telegrame îi trebuiesc opt până la zece ore ca să sosească din București.

FILALITY

264

Telegrama Ministrului Afacerilor Străine către Mi-
nistrul Plenipotențiar al României la Belgrad.

București, 13/26 Iulie 1913.

Tren special va așteptă mâine, Duminecă, 5 ore seara, so-
sirea vaporului din Belgrad cu delegații și-i va conduce la
București. Vă rog să 'spuneți generalului Coandă și colone-

lului Cristescu, să sosească la București cu acelaș vapor și tren, fiind desemnați, pentru discuțiunea armistițiului.

MAIORESCU

265

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, 12/26 Iulie 1913.

Secretarul de Stat m'a rugat să exprim Excelenței Voastre toată mulțumirea că Conferința dela București se va întruni în curând. Guvernul Imperial, doritor mai ales să vadă reușite toate eforturile României pentru stabilirea unei păci definitive între Statele Balcanice, crede că cu cât vom întrebuița mai puțin influențe străine în grelile deliberări ce vor începe, cu atât reușita va fi asigurată. Nu vom putea fi supărați pe Grecia și Serbia că n'au voit să consimtă a suspenda ostilitățile, fără să se asigure în acelaș timp de baza preliminarilor, ceea ce de altfel pare mai avantajos pentru sarcina României.

BEIDIMAN

266

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, 1/14 Iulie 1913.

Am transmis la Foreign Office copia telegrammei D-voastră de ieri cuprinzând apelul Maiestății Sale Regelui către Soveranii balcanici pentru încetarea ostilităților. Astăzi am văzut pe Ministrul Afacerilor Străine care mi-a spus că Marea

Britanie prețuiește mult demersurile Augustului nostru Suveran și că această inițiativă Regală inspiră aici toată simpatia. Ministrul a dat instrucțiuni Ministrului Angliei la Atena, ca Guvernul Grec să primească propunerea Maiestății Sale Regelui Carol.

MIȘU

267

Ministrul Plenipotențiar al României la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, 18/31 Iulie 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Veștile sosite din București la Ministerul Afacerilor Străine au făcut aci cea mai bună impresie. D-l Pichon, pe care l'am văzut ieri, m'a însărcinat să felicit Guvernul Român pentru înțelepciunea, moderațiunea și abilitatea cu care a știut să lucreze la restabilirea păcii, cât și la protecțiunea și apărarea intereselor României în conflictul balcanic.

Suspendarea luptelor pe timp de cinci zile, venită tocmai la timp ¹⁾ dă speranța unei apropiate încheieri a păcii. Chestiunea Adrianopolului va rămâne deschisă și aranjarea ei este întrevăzută în toate felurile.

AL. EM. LAHOVARY

1) Vezi publicația Ministerului de Externe cuprinzând protocoalele Conferinței și textul Tractatului dela București.

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, $\frac{23 \text{ Iulie}}{15 \text{ August}}$ 1913.

Guvernul Republicei continuă să intervie pe lângă Marile Puteri, pentruca să asigure respectul integral al clauzelor Tractatului care va fi semnat la București, contra unei revizuirii totale sau parțiale din partea Europei.

D-l Pichon, a făcut tot posibilul ca să spulbere, în privința aceasta, toate iluziunile Guvernului bulgar

AL. EM. LAHOVARY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, $\frac{24 \text{ Iulie}}{6 \text{ August}}$ 1913.

Viu dela Ministrul Afacerilor Străine. Mi-a spus că Guvernul Republicei n'a fost încă înștiințat de nici o propunere de revizuire al viitorului Tractat, nici pentru Cavalla, nici pentru altă clauză. Când va fi întrebat, va răspunde, că, în principiu, Franța e în contra oricărei revizuri. Dacă totuși majoritatea Puterilor va fi de părere să o admită, Guvernul Francez își va rezervă dreptul de a respinge orice modificare

AL. EM. LAHOVARY

270

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Constantinopol către Ministrul Afacerilor
Străine.

Terapia, $\frac{24 \text{ Iulie}}{6 \text{ August}}$ 1913.

D-l de Giers, mi-a vorbit astăzi în termeni călduroși de politica moderată a României și de exemplul pe care țara noastră îl dă celorlalte. Cu privire la Adrianopol, mi-a spus că, în cazul când Marile Puteri nu vor cădea de acord asupra mijloacelor de constrângere, orașul va rămâne Turcilor. Am dedus că o acțiune izolată a Rusiei trebuie exclusă.

MANO

BCU Cluj / Central University Library Cluj

271

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Londra către Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, $\frac{24 \text{ Iulie}}{6 \text{ August}}$ 1913.

Organele principale ale presei engleze, salută cu mare satisfacție încheierea păcii din București și felicită călduros România și pe Maiestatea Sa Regele Carol, căruia i se datorește acest fericit rezultat. Europa datorează recunoștința României, spune Times, pentru tăria cu care a impus soluțiunea și pentru moderațiunea cu care a fixat propriile ei cereri.

MÎȘU

Raportul Ministrului Plenipotențiar al României
la Viena către Ministrul Afacerilor Străine.

Viena, $\frac{26 \text{ Iulie}}{8 \text{ August}}$ 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Toată presa austriacă, aduce omagii autorității, dexterității și rezeziționii cu cari, într'un scurt interval de opt zile, Guvernul român a reușit să producă încheierea unui Tratat de Pace între beligeranții din Peninsula Balcanică. Se bucură de a vedea astfel sfârșit o stare de lucruri atât de penibilă și dăunătoare în acelaș timp, intereselor țărilor din vecinătatea teatrului ostilităților

Ambasadorul Germaniei, crede că o revizuire a tractatului din București, idee care de altfel nu este împărtășită în Germania, nu va putea modifica hotărârile luate la conferința păcii din București

Din tot reese, că la urma urmei, totul se va mărgini la câteva dorințe platonice, și fără mare însemnătate.

În tot cazul rectificarea frontierei noastre nu va fi pusă de loc în cauză; și numai câteva chestiuni ca aceea a Vallei, sau a rectificării noiei frontiere sârbo-bulgare, într'un înțeles mai favorabil Bulgarilor, vor putea fi discutate . . .

EDG. MAVROKORDAT

Raportul Ministrului Plenipotențiar al României la
Constantinopol către Ministrul Afacerilor Străine.

Constantinopol, $\frac{26 \text{ Iulie}}{8 \text{ August}}$ 1913

Domnule Președinte al Consiliului,

Îndată după sosirea știrii despre încheierea păcii, d-nii Pavlovici și Levidis, cari se află aici de mai mult timp în

vederea restabilirii relațiilor diplomatice ale Serbiei și ale Greciei cu Imperiul Otoman, au venit la mine pentru a-mi exprima sentimentele lor de bucurie pentru fericitele rezultate obținute de țările lor respective la Conferința dela București, sub auspiciile României, și recunoștința lor pentru modul cum Guvernul prezidat de Excelența Voastră a condus la bun sfârșit aceste grele negociațiuni.

Din toate părțile am auzit aceleași apreciațiuni, și în special toți ambasadorii mi-au spus, în diferite rânduri, că politica înțeleaptă și moderată urmată de România, politică care a permis de a stabili în câteva zile un acord atât de anevoios, asigură țării noastre pentru viitor, în relațiunile cu Statele Orientului, o situațiune privilegiată și un deosebit prestigiu, constituind o demnă și frumoasă încoronare a glorioasei Domnii a Maiestății Sale Regelui.

C. G. MANO

BCU Cluj / Central University Library Cluj

274

Ministrul Plenipotențiar al României la Londra
căt-re Ministrul Afacerilor Străine.

Londra, ^{26 Iulie}
8 August 1913

Spre răspuns la instrucțiunile d-voastre No. 16.949 din 19 Iulie curent, am onoarea a vă informa că, dela sosirea mea la Londra, n'am încetat, ori de câte ori ocazia s'a prezintat, a mă interesa de afacerile comunităților române dela Muntele Athos, rămânând, în această privință, în contact mai apropiat cu Ambasadorul Rusiei.

Precum știți, încă dela primele ședințe ale Conferinței de la Londra, adică pe la începutul lui Decembrie 1913, chestiunea Muntelui Athos a fost hotărâtă, precum se credeă pe atunci, în mod definitiv, și anume în forma următoare:

«Muntele Athos va fi autonom, independent și neutru.

«sub garanția tuturor *Puterilor ortodoxe*. Muntele va păstra «forma sa de Guvern autonom. *Guvernul va fi compus din reprezentanții mănăstirilor*. Acest consiliu de guvernământ «va întreține, sub oarecari restricțiuni, o trupă de poliție și «mici vase de coaste pentru poliția coastelor. *Patriarharul «din Constantinopol rămâne, pentru chestii spirituale, ca-pul Muntelui și ultima instanță pentru chestii spirituale».*

Aceste hotărîri s'au luat în primele ședințe ale Conferinței, când toate puterile erau pătrunse de necesitatea absolută a regulării cât mai grabnice a chestiunilor balcanice și când toate erau animate de un spirit comun de conciliațiune.

Până Marțea trecută, 23 Iulie, membrii Conferinței dela Londra considerau chestia Muntelui Athos ca definitiv tranșată, când la ședința Conferinței de Marți, Conte de Mensdorff, Ambasadorul Austro-Ungariei, pe neașteptate, a adus din nou în discuție această chestiune, declarând că Guvernul Imperial și Regal cere ca, în afară de Puterile ortodoxe și Austro-Ungaria să fie recunoscută ca Putere Protectoare a Muntelui Athos, de oarece este chemată a apăra interesele călugărilor ortodocși, supuși austro-ungari, cari se află la Muntele Athos. În afară de această cerere de principiu, Austro-Ungaria mai cere a fi reprezentată și în poliția Sfântului Munte.

Față cu greutățile ce conferința întâmpină în chestiunea fruntariilor de Sud ale Albaniei și a insulelor ocupate de Italia, Sir Edward Grey a insistat din nou asupra amânării lucrărilor conferinței și a trimiterii la fața locului a unei comisii internaționale pentru fixarea fruntariilor și măsurilor de luat pentru administrarea Albaniei, până la alegerea unui Prințipe, care va avea loc peste șase luni de zile.

Astfel că conferința va lua vacanță, probabil, în cursul săptămânii viitoare, lăsând în suspensiune între altele și chestia Muntelui Athos.

Conte de Benckendorff, Ambasadorul Rusiei, cu care am vorbit mai pe larg în chestia Muntelui Athos, m'a asigurat de tot sprijinul său și de o strânsă colaborare în toate de-

taliile care ne interesează, privitoare la conaționalii noștri
din Sântul Munte

N. MIȘU

275

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Berlin către Ministrul Afacerilor Străine.

Berlin, $\frac{27 \text{ Iulie}}{8 \text{ August}}$ 1913.

Guvernul Imperial felicită călduros pe Excelența Voastră
pentru încheerea păcii din București, pe care o consideră
ca definitivă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj BELDIMAN

276

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la Paris către Ministrul Afacerilor Străine.

Paris, $\frac{26 \text{ Iulie}}{8 \text{ August}}$ 1913.

Aflai acum că Ministrul Franței la București a fost în-
sărcinat să solicite o audiență Maiestăței Sale Regelui pentru
a exprima Maiestăței Sale felicitările Președintelui Republicii
și Guvernului francez pentru fericitul sfârșit al negociațiu-
nilor păcii.

AL. EM. LAHOVARY

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României
la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor
Străine.

St.-Petersburg, $\frac{28 \text{ Iulie}}{10 \text{ August}}$ 1913.

D-nul Sazonow mi-a comunicat via mulțumire ce i-a exprimat Maiestatea Sa Impăratul pentru fericitul sfârșit al Conferinței din București, chemată să înalțe prestigiul României și să mărească încă popularitatea Dinastiei sale.

NANO

BCU Cluj / Central University Library Cluj

278

Telegrama Insărcinatlui cu Afaceri al României
la Roma către Ministrul Afacerilor Străine.

Roma, $\frac{30 \text{ Iulie}}{12 \text{ August}}$ 1913.

Cred a ști că atât la Consulta, cât și în presa italiană domnește o mare satisfacție pentru încheierea păcii și recunoaște că fericitul sfârșit al negocierile la Conferința păcii din București se datorește în mare parte spiritului de solidaritate și moderațiune, precum și atitudinii hotărîtă a României. Iar în ceea ce privește revizuirea Tratatului din București de către Marile Puteri, Guvernul italian, după ceea ce mi s'a spus la Consulta, n'a luat încă o hotărîre definitivă, din cauza divergenței de păreri ce există asupra acestui subiect. De altfel, este puțin probabil, a adăogat secretarul general, ca revizuirea să se facă, din cauza noilor greutăți internaționale pe cari ar putea să le aducă și mai ales din

cauza imposibilității de a executa hotărârile pe cari eventual le-ar lua Puterile după revizuire....

PENNESCU

279

Telegrama Contelui Berchtold către Legațiunea Austro-Ungară din București, comunicată Ministrului Afacerilor Străine al României la ^{31 Iulie}_{13 August.} 1913.

«Îndemânarea și prudența politică ce le-a arătat Cabinetul din București cu prilejul tratărilor de curând terminate, au produs Guvernului Imperial și Regal, care dela început a considerat Bucureștii ca cel mai nemerit loc pentru acele tratări, o deosebită satisfacție. Doresc dar să transmit d-lui Maiorescu, remarcabilului conducător al tratărilor, cele mai călduroase felicitări ale Guvernului Imperial și Regal
 Lucrând astfel, România a răspuns, într'un mod care merită recunoștință, dorinței simțite de Europa întreagă de a pune capăt luptelor sângeroase din Balcani».

280

Raportul Cónsulului General al României la Salonic către Ministrul Afacerilor Străine.

Salonic, 1 August 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

M. S. Regele Greciei a sosit astăzi de dimineată în Salonic. Primirea făcută Suveranului a fost din cele mai entuziaste. La ora 9 ¹/₂ Regele a asistat la un Te-Deum oficiat în biserica S-ta Sofia și la ora 10 ³/₄ a primit la Palat (casa

Modiano) Corpul consular, autoritățile civile și militare și delegațiunile diferitei comunități din Salonic și interior. În câteva cuvinte, pe cari a binevoit să mi le adreseze, Regele Constantin a ținut încă odată să mă asigure că de acum înainte lucrurile vor merge altfel cu Kuțovalachii; aceștia nu vor mai avea să se plângă de oarecari asupriri; că ordine formale au fost date pretutindeni în favoarea lor și pedepsirea celor ce se vor fi făcut vinovați față de dânșii; că în această privință a telegrafiat și Maiestății Sale Regelui Carol.

S. CONSTANTINESCU

281

Raportul Ministrului Plenipotențiar al României la Londra, către Ministrul Afacerilor Străine.

BCU Cluj / Central University Library Cluj, Londra, 1/14 August 1913.

Domnule Președinte al Consiliului,

Înainte de închiderea Parlamentului englez, Sir Eduard Grey a făcut o dare de seamă asupra politicii externe, care, fiind cunoscută Excelenței Voastre din ziare, cred de prisos a v'o împărtăși

Punctul cardinal al politicii engleze rămâne menținerea concertului european și evitarea oricărei acțiuni izolate, care ar putea distruge armonia dintre Marile Puteri și ar putea duce la un războiu european

În convorbirea ce am avut cu Sir Eduard Grey, D-sa mi-a spus că Tractatul dela București este opera politică cea mai meritorie ce s'a făcut în ultimul timp. Guvernul englez este încântat și simte o mare ușurare, că prin Tractatul dela București s'a pus capăt conflictului balcanic.

În ceea ce privește revizuirea Tractatului dela București, Ministrul mi-a spus că, negreșit, în principiu, Marile Puteri au dreptul de a examina acest Tractat, întrucât el poate

atinge interesele europene. Anglia negreșit că se va asocia la propunerile provenind din partea unanimității Puterilor în această chestiune. În practică, însă, D-sa crede că această unanimitate nu se va obține.

Găvernul și opinia publică engleză, a adăugat Sir Eduard Grey, sunt foarte mulțumite că Tratatul dela București a pus capăt unui conflict care era un scandal european, mai cu seamă după atrocitățile comise, de cari s'au făcut vinovați, cu excepție România, toți beligeranții Presa engleză recunoaște acum aproape în unanimitate serviciul adus păcii europene prin intervenția României și rolul țării în încheierea păcii.

Organele serioase ale presei engleze fac să reiasă importanța memorabilă a Tratatului de pace dela București, căci este primul în istorie prin care popoarele balcanice au reușit singure să reguleze între ele dificultățile lor.

«Din ultimele evenimente un fapt reiese în mod clar, și anume: că Regele României este stăpân pe pace și pe războiu în Balcani. Bulgaria nu poate mișcă în nici-o direcție, afară dacă România este angajată aiurea sau se abține de a interveni. Acest echilibru parțial este, poate, cea mai bună garanție a păcii într'o parte a lumii unde pacea nu este nici-odată definitivă sau completă». («Evening Standard»).

N. MIȘU.

282

Telegrama Ministrului Plenipotențiar al României la St. Petersburg către Ministrul Afacerilor Străine.

St. Petersburg, 1/14 August 1913

D-l Sazanow, pe care l'am revăzut astăzi, mi-a încredințat că Rusia nu mai stăruie asupra chestiunii Kavalei și că ideea revizuirii este părăsită

NANO.

TRACTAT DE PACE

MAIESTĂȚILE LOR REGELE ROMÂNIEI, REGELE GRECILOR, REGELE MUNTENEGRULUI și REGELE SERBIEI, de o parte, și MAIESTATEA SA REGELE BULGARILOR, de altă parte, însuflețiți de dorința de a pune capăt stării de război care există în prezent între țările LOR respective, voind, dintr'un sentiment de ordine, să sabilească pacea între popoarele LOR atât de mult încercate, au hotărât să încheie un tractat de pace definitiv. MAIESTĂȚILE LOR pomenite mai sus, au numit, în acest scop, următorii plenipotențieri :

MAIESTATEA SA REGELE ROMÂNIEI:

Excelența Sa Domnul TITU MAIORESCU, Președintele Consiliului SĂU de Miniștrii, Ministru al Afacerilor Străine ;

Excelența Sa Domnul ALEXANDRU MARGHILOMAN, ministrul SĂU de Finanțe ;

Excelența Sa Domnul TAKE IONESCU, Ministrul SĂU de Interne ;

Excelența Sa Domnul C. G. DISSESCU, Ministrul SĂU al Cultelor și al instrucțiunii publice ;

General de divizie adjutant C. COANDA, Inspector general al artileriei, și

Colonel C. CHRISTESCU, Sub-șef al marelui stat major al armatei SALE.

MAIESTATEA SA REGELE GRECILOR :

Excelența Sa Domnul ELEFTERIOS VENISELOS, Președintele
 Consiliului SĂU de Miniștri, Ministru de Război ;
 Excelența Sa Domnul DUMITRU PANAS, Ministru Plenipo-
 tențiar ;
 Domnul NICOLAE POLITIS, Profesor de drept internațional la
 Universitatea din Paris ;
 Căpitanul ATH. EXADACTYLOS, și
 Căpitanul C. PALL.

MAIESTATEA SA REGELE MUNTENEGRULUI :

Excelența Sa Generalul Serdar YANKO VUCOTICI Președintele
 Consiliului SĂU de Miniștrii, Ministru de Război, și
 Domnul ION MATANOVICI, fost Insărcinat cu Afaceri al Mun-
 tenegrului la Constantinopol.

MAIESTATEA SA REGELE SERBIEI :

Excelența Sa D-I NICOLAE PAȘICI Președintele Consiliului
 SĂU de Miniștrii, Ministru al Afacerilor Străine ;
 Excelența Sa MIHAIL G. RISTICI, Trimisul SĂU extraordinar
 și Ministru Plenipotențiar la București ;
 Excelența Sa Domnul Doctor MIROSLAV SPALAIKOVICI, Trimis
 extraordinar și Ministru Plenipotențiar ;
 Colonelul K. SMILIANICI, și
 Locotenentul Colonel D. CALAFATOVICI.

MAIESTATEA SA REGELE BULGARILOR :

Excelența Sa Domnul DIMITRI TONCEFF, Ministrul SĂU de
 Finanțe ;
 Generalul-Maior IVAN FICEFF, Șef de stat major al armatei
 SALE ;
 Domnul SAVA IVANCIOFF, doctor în drept, fost Vice-Preșe-
 dinte al Sobraniei ;
 Domnul SIMION RADEFF, și
 Locotenentul-Colonel de stat major CONSTANTIN STANCIOFF.

Cari, după propunerea Guvernului Regal al României, s'au întrunit în conferință la București, întărit cu depline puteri, găsite în regulă.

Din fericire s'au înțeles și au convenit cele ce urmează :

ARTICOLUL INTĂI

Cu începere din ziua schimbului ratificărilor acestui tractat pace și prietenie va domni între MAIESTATEA SA REGELE ROMÂNIEI, MAIESTATEA SA REGELE GRECILOR, MAIESTATEA SA REGELE MUNTENEGRULUI, MAIESTATEA SA REGELE SERBIEI și MAIESTATEA SA REGELE BULGARILOR, între moștenitorii și urmașii LOR, Statele LOR și supușii respectivi.

ARTICOLUL II

Intre Regatul Bulgariei și Regatul României, vechea graniță între Dunăre și Marea Neagră este, în conformitate cu procesul-verbal încheiat de delegații militari respectivi și anexat la Protocolul No. 5 din 22 Iulie (4 August) 1913 al Conferinței din București, rectificată în modul următor :

Noua graniță va porni dela Dunăre, dinsus de Turtucaia ca să ajungă în Marea Neagră la Miazăzi de Ekrene.

Intre aceste două puncte externe, linia graniței va urmă traseul indicat pe hărțile $1/100.000$ și $1/200.000$ ale statului-major român și după descrierea anexată acestui articol.

E hotărât înțeles ca Bulgaria, va dărâma, cel mai târziu într'un răstimp de doi ani, lucrările fortificațiunilor existente și nu va construi altele la Rusciuk, la Șumla, în părțile intermediare, și într'o zonă de douăzeci kilometri împrejurul Balcicului.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două Părți contractante, în număr egal din ambele părți, va fi însărcinată, ca, în 15 zile cari vor urina după semnarea acestui Tractat, să execute la fața locului traseul noiei granițe, con-

form stipulațiunilor precedente. Această comisiune va prezida la împărțirea proprietății imobiliare și capitalurilor cari până acum au aparținut în comun județelor, comunelor, sau comunităților de locuitori despărțiți prin noua linie de graniță. In caz de neînțelegere asupra traseului și asupra măsurilor de execuțiune, cele două Părți contractante se obligă a se adresa unui al treilea Guvern amic pentru a-l ruga să desemneze un arbitru, a cărui deciziune asupra punctelor în litigiu va fi considerată ca definitivă.

ARTICOLUL III

Intre Regatul Bulgariei și Regatul Serbiei, granița va urma, conform procesului-verbal încheiat de către delegații militari respectivi și anexat la Protocolul No. 9 din 25 Iulie (7 August) 1913 al Conferinței din București, următorul traseu :

Linia de graniță va pleca dela vechea graniță, din culmea Patarica, va urma vechea graniță turco-bulgară și linia de despărțire între Vardar și Struma, cu excepțiunea că adâncă vale a Strumiței să rămână pe teritoriul sârb; ea va merge până la muntele Belasica, unde se va împreună cu granița bulgaro-greacă. O descripție detaliată a acestei graniți și traseul pe harta $1/200.000$ a statului-major austriac, sunt anexate articolului de față.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două părți contractante, în număr egal din ambele Părți, va fi însărcinată, în cele 15 zile care vor urma dela semnarea acestui Tractat, să execute pe teren traseul noiei granițe conform stipulațiunilor precedente.

Această comisiune va prezida la împărțirea proprietății imobiliare și capitalurilor cari până acum au aparținut în comun județelor, comunelor sau comunităților locuitorilor despărțiți de noua graniță. In caz de neînțelegere asupra traseului și măsurilor de execuțiune, cele două Părți contractante se obligă a se adresa unui al treilea Guvern amic pentru a-l

rugă să desemneze un arbitru a cărui deciziune asupra punctelor în litigia, să fie considerată ca definitivă.

ARTICOLUL IV

Chestiunile relative la vechea graniță sârbo-bulgară vor fi regulate după înțelegerea stabilită între cele două Părți contractante, constatată în protocolul anexat articolului de față.

ARTICOLUL V

Intre Regatul Greciei și Regatul Bulgariei, granița va urmă conform procesului-verbal încheiat de către delegații militari respectivi și anexat la Protocolul No. 9 din 25 Iulie (7 August) 1913 al Conferinței din București, următorul traseu:

Linia de graniță va plecā dela noua graniță bulgaro-sârbă pe creasta Belasica planina pentru a ajunge la vărsarea Mestei în Marea Egee.

Intre aceste două puncte extreme, linia de graniță va urmă traseul arătat pe harta $1/200.000$ a statului major austriac și după descrierea anexată articolului de față.

O comisiune mixtă, compusă din reprezentanții celor două Părți contractante, în număr egal din ambele Părți, va fi însărcinată, în, cele 15 zile cari vor urmă dela semnarea acestui Tractat, să execute pe teren traseul graniței, conform stipulațiunilor precedente.

Această comisiune va prezidā la împărțirea proprietății imobiliare și capitalurilor cari până acum au aparținut în comun lețelor, comunelor sau comunităților locuitorilor despărțiți de noua graniță. In caz de neînțelegere asupra traseului și măsurilor de execuțiune, cele două Părți contractante se obligă a se adresā unui al treilea Guvern amic pentru a-l rugā să desemneze un arbitru a cărui deciziune asupra punctelor în litigiu, să fie considerată ca definitivă.

Rămâne bine înțeles că Bulgaria chiar de acum renunță la orice pretențiune asupra insulei Creta.

ARTICOLUL VI

Cartierele generale ale armatelor respective vor fi îndată înștiințate de semnarea prezentului Tractat. Guvernul bulgar se obligă a-și pune armata sa, chiar a doua zi după aceasta semnare, pe picior de pace. El va trimite trupele în garnizoanele lor, unde se va proceda, în cel mai scurt timp, la trimiterea rezervelor la vatră.

Trupele a căror garnizoană se găsește situată în zona de ocupație a uneia din Părțile contractante, vor fi trimise în alt loc pe teritoriul bulgar și nu vor putea să-și ia garnizoanele obișnuite, decât după ce se va evacua zona de ocupație sus pomenită.

ARTICOLUL VII

Evacuarea teritoriului bulgar, atât cel vechi cât și cel nou va începe îndată după demobilizarea armatei bulgare, și se va sfârși în cel mult 15 zile.

În acest răstimp, pentru armata română de operațiuni, zona de demarcațiune va fi indicată prin linia Sistov-Lovcea-Turski-Isvor-Glozene-Zlatitza-Mircovo-Araba-Konak-Orchania-Mezdra-Vrața-Bercovița-Lom-Dunăre.

ARTICOLUL VIII

În timpul ocupațiunei teritoriilor bulgare, diferitele armate vor avea dreptul să rechiziționeze, plătind în numerar.

Vor avea dreptul să întrebuițeze căile ferate la transportul trupelor și aprovizionărilor de orice natură, fără nicio indemnizație pentru autoritatea locală.

Bolnavii și răniții vor fi sub îngrijirea ziselor armate.

ARTICOLUL IX

Îndată după schimbul ratificărilor prezentului Tractat, toți prizonierii de război vor fi în mod reciproc predați.

Guvernele Inaltelor Părți contractate vor desemna fiecare Comisari speciali însărcinați să primească prizonierii.

Toți prizonierii aflați în puterea unui Guvern vor fi liberați comisarului guvernului căruia aparțin sau reprezentantului său autorizat, la locul care va fi fixat de părțile interesate.

Guvernele Inaltelor Părți contractante vor prezintă reciproc unul altuia, cât mai curând după remiterea prizonierilor, o socoteală de cheltuielile ce le-a făcut pentru îngrijirea și întreținerea prizonierilor, dela data prinderii sau a predării până la aceia a morții sau a remiterii. Se va face o compensație între sumele datorate de Bulgaria fiecăreia din Inaltele Părți contractante și de acelea datorite de acestea Bulgariei, iar diferența va fi plătită Guvernului creditor imediat după facerea socotelilor de mai sus.

ARTICOLUL X.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Acest Tractat va fi ratificat și ratificările se vor schimba la București în termen de 15 zile sau mai curând dacă se poate.

Pentru care, Plenipotențiarilor respectivi l'au semnat și au pus pecetiile lor.

Făcut la București, în a douăzeci și una zi a luni Iulie (a zecea zi a luni August) în anul o mie nouă-sute trei-sprezece.

Semnați :

Pentru România :

(L. S.) T. MAIORESCU
AL. MARGHILOMAN
TAKE IONESCU
C. G. DISSESCU
GENERAL ADJUTANT COANDĂ
COLONEL CHRISTESCU

Pentru Bulgaria :

(L. S.) D. TONCEFF
GENERAL FICEFF
DR. S. IVANCIOFF
S. RADEFF
LT. COLONEL STAN-
CIOFF

Pentru Grecia :

(L. S.) E. K. VENISELOS
D. PANAS
N. POLITIS
CĂPITAN A. EXADACTYLOS
CĂPITAN C. PALI

Pentru Muntenegru :

(L. S.) GENERAL SERDAR I. VUROTICI
Y. MATANOVICI

Pentru Serbia :

NIK. P. PASICI
M. G. RISTICI
M. SPALAIKOVICI
COLONEL SMILIANOVICI
LT. COLONEL D. CALAFATOVICI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pentru conformitate cu originalul

A. Pisoski
Filitti

PROTOCOL

ANEXAT LA ARTICOLUL II AL TRACTATULUI DIN BUCUREȘTI
DIN DOUĂZECI ȘI OPT IULIE (ZECE AUGUST) UNA MIE
NOUĂ SUTE TREISPREZECE

DESCRIȚIUNEA ȘI ALINIAREA TRASEULUI NOUEI FRUNTARII BULGARO-ROMÂNE

Traseul fruntariei așa cum este însemnat pe harta $\frac{1}{200.000}$ urmează liniile sau punctele caracteristice pământului ca : văi, vâlcele, culmi, povârnișuri, etc. Între sate urmează mijocul spațiului ținând pe cât este posibil liniile naturale.

I. TRASEUL GENERAL

Traseul general pleacă dela Dunăre la înălțimea intervalului care desparte cele două insule așezate la Nord-Estul iezerului Kalimok.

(CONSULTAȚI HARTA $\frac{1}{200000}$)

RĂMÂNE BULGARIEI

RĂMÂNE ROMÂNIEI

SATELE :

Breslen
Kiutiucli
Giuedze
Nastradin
Kascilar
Kaslakoi
Zeferler

Tiurk Smil
Sianovo
Hadsifaclar
Kovandsilar
Mezim Mahle
Kara Mehmetler
Salihler

RĂMÂNE BULGARIEI

RĂMÂNE ROMÂNIEI

SATELE: '

Kara Kozalar	Kioze Abdi
Iunuslar	Kanipe
Seremetkoi	At Serman
Ienj Balabanlar	Ova Serman
Salladin	Omurdsa
Kadir	Taslimah
Iucli	Rahman Asiklar
Ferhatlar	Ibriam Mahla
Saltiklar	Cirekei
Coban Nasuf	Kara Kadilar
Sarvi	Kili Kadi
Mahmusli	Trubcular
Kuciuk Ahmed	Ehisce
Bestepe	Vladimirovo (Deli Osmanlar)
Peceli	Serdimen
Burhanlar	Kadiievo
Kisildzilar	Novo Botiovo
Gioke Diolliuk	Saridsa
Kaputsi Mahle	Balidsa
Korkut	Kuiudsuc
Canlar	Mustafa Beiler
Emirovo	Causkioi
Semat	Ekrene
Botiove (Iusenli)	
Kara Bunar	
Ermenli	
Krumovo	
(Kumludsa grn)	
Ieni Mahle	
Vlahlar	
Klimentovo (Kapakli)	
Dis Budac	
Bel Monastir (Mon Aladza)	

